

PAR TAUTAS IZGLĪTOŠANU DOMĀJOT

VI grāmata

1.d.

**Intervijas un publikācijas populāros
izdevumos**

1990. - 2007.

Ojārs Rode

2023

Drusti

Tautskola "99 Baltie zirgi"

Par tautas izglītošanu domājot.
Intervijas un publikācijas populāros izdevumos

Cerībā, ka kādam varētu interesēt manas pārdomas par latvju tautas izglītību nākotnē, sakārtoju tās vairākās grāmatiņās. Grāmatiņas nepretendē uz zinātniska rakstura literatūru pedagoģijā (tradicionālā zinātnes izpratnē), bet aptver dažāda rakstura visai plašu atziņu un zināšanu spektru, kas tādā vai citādā veida ir sasniegušas mani.

Šīs grāmatiņas tapušas pateicoties vairākiem rosinājumiem kaut ko uzrakstīt par tautskolas pieredzi un pateicībā manai zinātniskā darba vadītājai gan maģistratūrā, gan doktorantūrā DU Elfrīdai Krastiņai, ar kuru diskutēts gan par izglītību, gan par vispārcilvēciskām problēmām, kuras tad arī mani mudināja pārdomām.

Grāmatiņas domātas visai raibam interesentu lokam – vecākiem, skolotājiem, studentiem, politiķiem un vienkārši tautiskuma saglabāšanas entuziastiem, taču ne tik daudz skeptiķiem, kā meklētājiem.

Nebūtu ne, turpat 30 gadus gara pieredzes tautskolā, ne studijas, ne apceres, ne centieni ko paveikt Latvijas tautskološanā, ja nebūtu manas ģimenes atbalsts, īpašs paldies pacietīgai dzīvesbiedrei, sievai Nellijai.

Grāmatiņu Saturs

I grāmata - *Daži grāmatiņās izmantotie termini*

II grāmata 1.daļa – *Krišnamurti skola. Vērtību izglītība*

II grāmata 2. daļa – *Humānā pedagoģija. Integrālā izglītība*

II grāmata 3.daļa - *Holistiskā pedagoģija.*

III grāmata – *Tautas pedagoģija*

IV grāmata – *Teorija un prakse*

V grāmata – 1. daļa - *Publikācijas zinātniskos un populārzinātniskos izdevumos no 2004. – 2011. gadam*

V grāmata – 2. daļa - *Publikācijas zinātniskos un populārzinātniskos izdevumos no 2011. – 2015. gadam*

VI grāmata 1.daļa.– *Intervijas un publikācijas populāros izdevumos no 1990. – 2007. gadam*

VI grāmata 2.daļa.– *Intervijas un publikācijas populāros izdevumos no 2007. – 2023. gadam*

VII grāmata – 1. daļa – *Apceres un ieceres no 2005. – 2011. gadam*

VII grāmata – 2. daļa – *Apceres un ieceres no 2012. – 2023. gadam*

VIII grāmata – *Vēstules Atmodu rosinot un publicētais Face Book*

IX grāmata - *Vēstules*

Šīs, VI grāmatiņas 1. daļā (aptver periodu no 1990.gada līdz 2007.gadam) atradīsiet daļu no manām publikācijām populārajos izdevumos – laikrakstos, žurnālos un intervijām, kuras esmu sniedzis dažādos laikos, dažādiem interesentiem. Pieļauju, ka, neskatoties uz to, ka kaut kur atradīsiet tēmu atkārtošanos, tā būs noderīga, vērojot tautskolas un domas evolūciju, publikas daudzšķautņaino interesi un noteikti te būs arī kaut kas, kas citās grāmatiņās nav rodams.

Materiāls sakārtots hronoloģiskā secībā.

Lai notiek tas, kam jānotiek!

Saturs

1990. Māra Afganistānas, Indijas un Pakistānas pierobežā, "Dievturu vēstnesis", Nr.4.17.-20.lpp.	7
1990. Ziemassvētki Eiropas tautās, "Dievturu vēstnesis", Nr.6., 11.-21.lpp.	10
1990. Atjaunosim krustabas! "Dievturu vēstnesis", Nr.8, 17.,18.lpp.	20
1991. Metenis Eiropas tautās, "Dievturu vēstnesis", Nr.7., 17.-23.lpp.	22
1991. Lieldienas Eiropā, "Dievturu vēstnesis", Nr.7., 28.-34.lpp.	32
1991. Jāņi Eiropa, "Dievturu vēstnesis", Nr.9., 11.-17.lpp.	40
1992. Latvieši un latviskums, "Dievturu vēstnesis", Nr.11., 25.-32.lpp.	45
1992. Jāņi Drustos, "Dievturu vēstnesis", Nr.12., 4.-8.lpp.	49
1992. Martiņi Eiropā, "Dievturu vēstnesis", Nr.13., 26.-29.lpp.	52
1992. ...kas nu dievturiem atkal lēcies? "Dievturu vēstnesis", Nr.13., 4.-8.lpp.	54
1992. Kas ir dievturis? "Dievturu vēstnesis", Nr.14., 2.-6.lpp.	56
1993. Lieldienas gaidot, "Dievturu vēstnesis", Nr.15., 2.-4.lpp.	59
1995. Dievturi! "Dievturu vēstnesis"	60
1995. Drustos top labākā tautskola pasaulē, "Laikam", 1995.08.06.	62
1996. Darbs negaida! "Viedas vēstis", 1996.09.02.	66
1996. Tautietī! "Laikam", 1996.08.29.	69
1996. Visvairāk latvietim kaitē bezdarbība, "Lauku Avīzei", intervēja Z.Briede, 1996.08.27., 24.lpp.,	72
1996. Ziemassvētkus gaidot, "Labietis", 1996.12. 22.	75
1997. Tautskolas darbinieku ētikas kodekss – ceļš, 1.burtnīca Valdības ētika šodien, izd. Ētikas Padome,1997.06., 62.-65.lpp.	78
1997. Drustu Reģionālās attīstības centrs "99 Baltie zirgi", "Lauku avīze", 1997.08.19.	81
1997. Kā tad ir gājis jauno gadu sākot? "Drustu avīze", 1997	84
1998. "Nevar jau saskaitīt 99 zirgus..." "Jaunā Avīze", Intervija Andrim Buiķim un Imantam Ziedonim, 1998. 16.-23.05. 14., 15.lpp. Publi. sagatavoja A.Vērđiņa. Pārpublicēts arī "Mistērijā" 2015.02.#2	86
1999. Tautskolas "99 baltie zirgi" ieauļo jaunā lokā, "Laiks", 1999.06.28.	94
1999. Tautskolas jaunai mācību gads, "Druva", 1999.	99

2000. Sirds atvēršana uz Sliekšņa, "Zintnieks", Daces Žogotas intervija, 7(79), 2000.04., 10., 11.lpp.	100
2001. Vērtības, "Drustu avīze", 2001.06.	106
2001. Tautskolā, "Drustu avīze", 2001.	107
2001. Atmodas laiki Drustos, "Druva", 2001.	109
2002. Pateicība, "Laiks", 2002.	111
2004. Cēsu rajona skolotāji humānās pedagoģijas konferencē Maskavā, "Druva", 2004.	113
2005. Cēsinieki atkal Maskavā, "Druva", 2005.	116
2005. Indigo bērnu Sargeņģelis, "Ieva", Aivas Kaņepones intervija 2005.g.	121
2005. Jauno pasaules kārtību veidos indigo bērni, "Manas Latvijas Gaismas cilvēki", Dace Žogotas Autorizdevums, Rīga, 2005.g.	126
2006 Cēsinieki atkal Maskavā, "Druva", 2006.	135
2007. Cēsu rajona skolotāji Maskavā, "Druva", 2007.01.21.	140
2007. Deviņu loku labirints, "Druva", Intervēja Sarmīte Feldmane, 2007.06.16.	143

Māra Afganistānas, Indijas un Pakistānas pierobežā

"Dievturu vēstnesis", 1990. /4.

Ne reti dzirdam vai lasām, ka Māra latviešu pasaules uztveres ainā ienākusi no kristīgās baznīcas, kā Jēzus mātes Marijas tēls. Pat daži folkloras pētnieki ir pārliecināti, ka Māra un Laima ir viena un tā pati būtne, jo redz, ir rodamas tautas dziesmas ar vienādiem tekstiem, bet vienos minēta Laima, bet citos - Māra. Es nevēlos nevienu pārliecināt par to, ka Māra ir dieve pati par sevi ar tai īpatnējām funkcijām, kuras nav sajaucamas ar Laimas darāmo, bet rosināt vēlreiz apsvērt visus par un pret. Piedāvāju nelielu fragmentu no pētījumu par Māru Afganistānā (prezentējas vīrieša veidolā).

Tur, kur saplūst Afganistānas, Indijas un Pakistānas robežas, dienvidos no Pamira kalniem atrodas Hindukuša (tulkojumu - "Hindu nāve") kalnu grēda. Te augstu kalnos, Indas un Pjarandžas upju pieteku ielejās, dzīvo vairākas tautiņas, kuras, savas nošķirtības dēļ, saglabājušas senu kultūru un tradīcijas. Tikai trīs, četrus mēnešus gadā, pa grūti izejamam takām, pārvārot 5000m augstas pārejas, iespējams nokļūt šo tautiņu apdzīvotajā ielejās. Šajā, relatīvi nelielajā kalnu novadā atrodami tūkstošiem klintīs iekaltu zīmējumu un simtiem uzrakstu vienā no sanskrita paveidiem. Nu jau pāris gadsimtus te pētījumus veic Dānijas, Vācijas, Austrijas un Amerikas zinātnieki. Te pabijis arī krievu zinātnieks N.Vavilovs, pētīdams un vākdams graudaugu kultūras. Apzinādamies šī novada nošķirtību, viņš centās visu redzēto un piedzīvoto sīki pierakstīt. Lūk, kā Vavilovs apraksta iekļūšanu prasūnu tautas apdzīvotajā ielejā:

"...Ceļš neaizmirstams. Bieži atslogojam zirgus no saiņiem un pārnesam tos paši. Zirgi klūp un krīt klinšu spraugās. Pārvietoties var tikai izmisīgi lēni. Katru stundu te viena, te otra nelaime, īpaši ar zirgiem, kuri pazaudējuši jau visus pakavus. Ir tikai viena doma - kaut tie izdzīvotu! Ceļš paliek arvien grūtāks. Apstājamies katru pusstundu un spriežam kā nokļūt no vienas klints uz otras. Zirgi no neskaitāmiem kritumiem vienās asinīs..."

Hindukušā interesantus pētījumus veicis vācu zinātnieks Kārlis Jetmars. Savus novērojumus un atziņas viņš publicējis pabiezā monogrāfijā "Hindukuša reliģija". To, pārtulkotu krievu valodā, 1986. gadā izlaida izdevniecība "Hayka".

Prasūnu tautas valoda iekļaujas kafīru valodu grupā, kas ir ļoti agri atdalījusies no Indijas zara un šobrīd to uzskata par īpašu valodu grupu, kura ieņem vidusstāvokli starp indo-āriešu un irāņu valodu.

Prasūni ir lopkoju un zemkopju tauta. Pēc viņu ieskata pasaule sadalīta trīs līmeņos: augšējā (Urdesh) pasaulē, kura sastāv no septiņiem, viena zem otra novietotiem plāniem. Augšējā no tiem (Ilmunj) dzīvo Dievs Mandi. Debess plāni savstarpēji savienoti ar polāro zvaigzni un vēl kādu bezvārda zvaigzni; vidējā pasaulē (Michdesh) dzīvo cilvēki un tā ir vienkārši liels disks; apakšējā pasaulē (urdesh) izvietota paradīze un elle. Ieeja tajā atrodas netālu no galvenā tempļa Kuštekī ciemā. Valda ticējums, ka ja cilvēks ielūkojas apakšējā pasaulē, viņš drīz mirst.

Pastāv vēl otra pasaules uzbūves aina. Tajā debesis nav atdalītas no zemes, bet pakāpeniski sākas kalnu ielejas augšgalā. Dievi, iznākuši no skaidrajiem augstkalnu svēto ezeru ūdeņiem, uz savu padomi dodas pa ieleju uz augšu, uz baltā, mirdzoša sniegā klātām kalnu virsotnēm. Mirušie, savukārt, nokļūst ielejas lejas galā, kur tiem paredzētās dāvanas (ļaužu ziedojumi) aiznes upes ūdeņi. Jetmars ir pārliecināts, ka otrā pasaules aina ir vecāka par pirmo. Prasūnu pasaules koncepcija saistīta ar vīrišķā un sievišķā sākotni. Vīrišķais tiek saistīts ar garīgo sfēru, bet sievišķais - ar radīšanu un arī ar iznīcību un nāvi. Caur iznīcības valsti ved ceļš, pa kuru ejot, senči iegūst apskaidrību un kļūst par savu pēcnācēju aizgādniekiem.

Panteons šai tautiņai ir liels, ar augstāko dievību Māra. Tas ir pasaules veidotājs, pasaules likumu, svarīgāko kultūras elementu devējs. Prasūni ir pārliecināti, ka Māra cilvēkiem devis mājas, dzīvniekus, iemācījis slaukt pienu un sakult sviestu. Mārām ir septiņas meitas. Meitas viņš radījis, lai būtu kas rūpējas par zemkopību un raudzītos, lai cilvēki neslinkotu. Māra pārzina kazu ceremonijas un ir visa gada saimnieks. Viņš ir dzīves un nāves kungs - viņš iecēlis aizkapa valdnieku Mara-mliku un nozīmējis dzemdību dievieti Nir-mali.

Prasūni Māram izveidojuši daudzas kulta vietas. Par tam kalpojuši iespaidīga izmēra akmeņi vai klints bluķi, kuri atradās neparastās vietās. Svētvieta bija ļoti skaista - milzīgu koku, dīķu, upju fonā, vai arī atradās kalna virsotnē. Dažkārt akmenim pāri uzbūvēja četrstūrīgu celtni. Tā nekalpoja ceremoniju vajadzībām, bet akmens pasargāšanai. Ceremoniālās dejas rīkoja īpašos laukumos apdzīvotā vietu austrumu pusē un īpašos koplietošanas namos, kuros arī bijis novietots kulta akmens. Vairums rituālu norisa visai intīmi - tos, kurus nepielaida, cienāja ar ēdieniem, izgatavotiem no ražas, kura novākta no dieviem īpaši atvēlēta lauka, t.i., klātesošie bija kā Dieva viesi. Esot bijuši arī tādi rituāli, kuros iesaistīti visi ciema iedzīvotāji.

Vispār atzīta Dieva Māra centrālā kulta vieta un templis atradies Kuštekī ciemā. Pēc islama pieņemšanas (aizpagājušā gadsimta beigās) kulta celtni brīdī kalpojusi jaunās ticības nesējiem, bet pēc tam sagrauta. To varam mēģināt rekonstruēt savas domās pēc Hindukuša pētnieka Robertsona redzējuma (aizpagājušajā gadsimtā) apraksta. Šīs, gandrīz kvadrātiskās celtnes viena sāna garums bijis 50-60 pēdas, augstums - 20 pēdas. Tempļa austrumu pusē atradusies piebūve ar tikai vienu sienu ziemeļu pusē. Piebūves kolonas bijušas izrotātas dažāda veida griezumiem - dzīvnieku galvu virtenes ar dažkārt sakrustotiem ragiem un vienkāršiem ornamentiem, kas līdzinājusies vijai. Zem piebūves gulēja īpašs upurakmens, kur galināti dzīvnieki. Sienas nišās atradušies dievu tēli. Austrumu sienā, pie kuras piekļāvusies piebūve, bijušas lielas durvis ar maziem lodziņiem virs tām. Piecas no tām vienmēr bijušas aizvērtas, bet divas (dienvidu galā) atdarītas svētkos, lai ielaistu ļaudis. Abpus durvīm, pieslējušies ar muguru pret sienu, sēdējuši Dieva Māra tēli. Virs tiem bijis ar mazām figūriņām un ragiem rotāts dēlis. Tempļa ziemeļu pusē stāvējušas piecas lielas figūras, uz kurām balstījies jumts. Dienvidu sienas augšdaļa bijusi izgatavota no ar kokgriezumiem rotātiem dēļiem, bet rietumu siena bijusi bez rotājumiem. Tempļa iekšpusē atradusies kvadrātveida ugunsкура vieta, kuras stūros slējušies griestus balstošie stabi. Arī tie bijuši bagātīgi rotāti griezumiem. Telpā atradusies vēl viena Māra statuja. Jumts virs tās bijis augstāks, veidodams baldahīnu.

Māram upurējamus dzīvniekus turēja īpašā kūtī. Ziedoja arī miltnus, sviestu, kāva kazas. No Māra parasti lūdās pārticību, veselību, labus laika apstākļus. Dievam, ka jau teikts, bija atvēlēti savi lauki

un auglīgas zemes platības, kuras neviens neuzdrošinājās apstrādāt savām vajadzībām.

Pētnieki domā, ka Māra jau sākotnēji prasūniem bijis galvenais Dievs, taču tiek pieļauta doma, ka par tādu tapis laika gaitā. Jetmārs tā arī neatrada atbildi uz jautājumu par to, vai Māra nav sākotnēji bijusi sieviešu kārtas dieviete, kura jaunos sadzīves apstākļos varbūt no panteona ir "izstumta".

Citādi Prasūnu Māram un mūsu Mārai var saskatīt vairākas kopīgas, ja tā varētu teikt, iespaidu sfēras, kas vedina domāt, ka abiem ir viena izcelsme, viens pamats.

Literatūra

Карл Йеттмар. **Религии Гиндукуша**. // М.: ГРВЛ. 1986. 524 с.

С.И. Брук Население мира, 1986, 297;

Н.И. Вавилов, Пять континентов, Москва, «Мысль», 1987, 47-56).

Ziemssvētki Eiropas tautās

"Dievturu vēstnesis", Nr.6.,1990.

Eiropas tautas šobrīd dažādi sauc šo laiku. Dažkārt pat viena tauta lieto vairākus nosaukumus. Iespējams, ka tas saistāms ar dažādu laikmetu uzslāņošanos, kā arī tautu kultūru mijiedarbību.

Kā tad Eiropā sauca ziemassvētkus, kurus, kā raksta A.Donīni savā grāmatā "Kristiānisma sākumi", kopš seniem laikiem Austrumos (tātad daudz plašākā areālā) un Vidusjūras pasaulē svinēja kā saules ikgadēju "atdzimšanu"?

Melnkalne - Božic, Svetidam, Sveto rojstvo, Badnjak (bluķis); Čehija, Slovākijā - Vanoce; Polijā - Godie Swieta; Lužieši - mjez hodu; Zviedrijā - Jul; Somijā - Joulu; Anglijā -Christmas, bet agrāk Modranecht (mātes nakts); Albānijā krishtlindje, kolendre (apzīmē arī gredzenveidīgu pīrāgu), Mjedisi 1 dimrit (ziemas vidus), Nata e Buzmit (buzem-bluķis); Rumānijā – Craciunul, Orci (krievi - Koručun; baltkrievi - ar jauna cilvēka pēkšņas nāves nozīmi, bet albāņiem tā ir sena vārda sakne ar "celma" nozīmi); Ungāriem - karason (varbūt no tā paša karačun); Austrijā - Rauhnighte (mežonīga, trokšņaina nakts); Vācijā - Weihnacht, bet agrāk par Mitt Winter zeit (ziemas vidus svētki); Beļģijā - Kerst; Francijā - Calendo, Dies natalis (dzim-

šanas diena), Noel (Jaunais) Chalenos (Chalendon –Ziemassvētku pagale); Itālijā - Natale; Portugālē - Nadal; Spānijā - Pasqua d Navidad; Latvijā - Ziemassvētki, Danča, Kūķu, Bluķa vakars utt.

Kā redzams, daudzās Eiropas tautās Ziemassvētku nosaukums tāpat kā latviešiem tieši nesaistās ar Jēzus piedzimšanu.

Ziemassvētki svinēti ziemas vidū un faktiski aizsākās 21., 22. decembrī (Melnkalnē, Somijā, Bulgārijā, Anglijā, Latvijā, Austrijā u.c.), t.i., tai laikā, kad naktis ir visgarākās un pēc kurām Saule sāk savu kāpumu "Kalnā". Šie svētki acīmredzot bija nozīmīgi tautās un tāpēc arī baznīca tos sasaistīja ar "pestīšanas Saules" dzimšanu Jēzus personā - daļa kristiešu (pēc ilgiem strīdiem), sākot ar 4. gs. vidū sāka uzskatīt 25. decembri par Jēzus dzimšanas dienu.

Palūkosimies, kas, ja tā varētu teikt, no pirms Jēzus ēras Ziemassvētkiem palicis ļaužu atmiņā un ko no tiem vēl šodien vai nesenā pagātnē piekopa Eiropā.

Gatavojoties svētkiem, darba visiem bija gana - jārūpējas, lai uz galda nekas netrūktu, lai telpas būtu sapostas, lai lopi sakopti, bija jābrauc uz mežu pēc zaļumiem un bluķa. Mājās saimnieks kāva Ziemassvētkiem nobarotu sivēnu. Kāva uz mājas vai laidara sliekšņa, vai arī uz bluķa pie mājas. Sivēna asinis (Skandināvijā, Latvijā, Francijā) tecināja katlā asinsdesām. Francūži decembri saukuši arī par asinsdesu mēnesi.

Saimnieces rūpējās par īpašas rituāla maizes cepšanu (Melnkalnē, Somijā, Latvijā, Francijā, Bulgārijā), Parasti šo maizi iejauca ar pēdējā labības kūluma graudu miltiem, vai no pēdējā kūluma miltiem. Nereti šo darbu uzņēmās saimnieks vai mājas vecākais vīrietis. Pēc ūdens uz avotu gāja pirms saules lēkta. Sasveicinājušies un apsveikuši avotu ar svētkiem, ziedoja tam graudus, ābolus, sīknaudu. Ūdenī, kurā rokas mazgāja mīklas mīcītājs, visi mājinieki mazgāja acis, ticot, ka tas palīdz pret acu slimībām. Neizlietoto ūdeni lēja auglībai zem augļu kokiem. Bulgāri no iejauktās mīklas izveidoja mazu kukulīti, kuru neizceptu saglabāja lopu ārstēšanai, bet Rumānijā saimniece ar Ziemassvētku maizes mīklu nozieda augļkokus. Pirms grūšanas krāsnī, maizes klaipā ievilka krusta zīmi. Ziemeļvidzemē kukulīšus cepa no rudzu miltu mīklas. Tos veidoja augstus - līdzīgus kaudzei, lai nākamajā gadā raža būtu kaudžu kaudzēm. Arī ķeltu tautas maizi veidoja apaļu ar iezīmētu krustu vai caurumu vidū, bet malas izroboja. Viņi maizi cepa pirms svētkiem starp saules rietu

un lēktu. Bulgāri, dienvidslāvi svētkiem cepa dažāda veida rituālmazi: saimniecībai, vīriem, sievietēm, lopiem, vīnogulājiem un ķekatnieku apdāvināšanai. Maizi cepa ilgākam laikam. Skandināvi, piemēram, cepa tik daudz, lai pietiktu līdz pavasarim. Maizi viņi uzglabāja, ierokot to graudos. Pavasarī, pirmo vagu dzenot, Ziemassvētku maizi deva zirgam un, sējot, lika sētuvē. Pēc sējas arājs maizi apēda, uzderot Ziemassvētku alu. Līdzīga tradīcija saglabājusies somiem.

Telpu pušķojo izplaucētiem ķiršu, lauru, ozola zariem (Melnkalnē, Beļģijā, Nīderlandē) vai priedes, egles zariem. Grīdu, nākamā gada ražas nodrošināšanai, noklāja ar salmiem (slovēņi, poļi, vācieši, somi, ungāri, latvieši). Salmiem pārklāja arī galdu, izsējot pār tiem graudus, izgreznoja galda kājas. Zem galda novietoja dažādu inventāru - ecēšas, arkla piederumus, govju, altu zvanus, kā arī ūdeni, pienu, saknes (horvāti, ungāri, slāvu tautas). Skandināvi zem galda slēpa salmu lelli, liekot tai blakus ēdienus un alus krūzi. Uz galda pāri salmiem klāja īpašu galdautu. Vasarā ar to vāca rasu un deva lopiem, izgriezta sviesta ķērnē (lai labāk kultos). Ar šo galdautu aplāja saslimušus lopus, cilvēkus (Ungārijā). Polijā uz galda lika pēdējo labības kūlīti vai vainadziņu, uzpītu no visa veida labības, bet Latvija, Melnkalnē, Francijā trauku ar izdiedzētiem kviešiem. Uz galda vēl novietoja sveces, kuras aizdedzināja pirms mielasta, pieminot mirušos. Namā ienesa labības kūļus un izvietoja pa istabas kaktiem (poļi tos sauca par vectēviem - dziad vai koleda). Mājas saimnieks, paslēpies aiz tiem, vaicāja, vai viņu redzot. Mājinieki atbildējusi, ka nē un tad saimnieks novēlējās tiem viņu neredzēt nākama gada labības laukā - tik kuplai tai bija jāzaug. Slovākijā, pie griestiem ar vārpām uz augšu sēja labības kūļšus. Polija, Latvija, Lietuva, Somijā u.c. pie griestiem kāra no salmiem darinātas īpašas telpiskas konstrukcijas - puzurus, izgreznotus ar krāsainiem dzīpariem, papīriņiem, skaidām, spalvām, bet Skandināvijā no salmiem izgatavotu āzi vai gaili.

Pēc svētkiem salmus savāca un atdeva lopiem, izklāja vistu ligzdas, izbārstīja pa dārzu ap augļu kokiem (Polijā). Čehijā, Ungārijā u.c.), berza govīm muguras, lai vasarā nekostu odi (Latvijā).

Pēdējo divu gadsimtu laikā gandrīz visus telpas pušķošanas elementus ir izspiedusi krāšņi posta egle. Tā pirmo reizi parādījās Vācija 16.g.s. Par tās vācisko izcelsmi liecina arī citās tautās lietotie Ziemassvētku egles apzīmējumi. Piemēram, spāņi to sauc par arbol germanica, vācieši - cristbaum. bet čehi - krycban. slovāki - kriskinda.

Kurināja pirti ne tikai mājiniekiem, bet arī Ziemassvētku nakti atnākušiem senču gariem (Somijā).

Galdu centās klāt bagāti visās tautās. Tradicionālais ēdienu skaits - nepāru skaitlis (7, 9, 13 un vairāk). Toskānijā, piemēram, Ziemassvētku vakaru sauca par "Deviņēdienu" vakaru. Galvenokārt ēda cūkgaļu, augļus, kāpostus, pupas, zirņus, maizi, putras, ķiplokus, zivis u.c. Interesanti, ka Polijā galvenā ēdiena nosaukums līdzīgs mūsu kūķiem, t.i., kuķei (kucija) - kviešu vai mietu putra ar magoņu sēkliņām un medu. Skotiem galvenais ēdiens - kuiļa galva. To izgreznotu svinīgi ienesa istabā. Galvu drīkstēja sagriezt tikai cienījams un godājams cilvēks (pēc skandināvu nostāstiem Ziemassvētkos Saules dievs Freis pa debesīm jāja uz kuiļa - varbūt no tejienes tradīcija). Ķeltu tautām cūka uz galda neparādās. Tie ēdiena gatavošanai izmantoja liellopa, kazas, zoss vai tītara gaļu. Dzēra dažāda veida alu ar medu, krējuma u.c. piedevām.

Tautas ticēja, ka Ziemassvētku nakti mirušie senči atgriežas savas mājas un tāpēc, piemēram, franči tiem gatavoja īpašus ēdienus vai pēc vakariņām uz galda atstāja veļiem to, kas palika no svētku mielasta (Grieķijā, Latvijā). Polijā, lai veļi nenosaltu, iekurināja krāsnis, Pireneju tautas - atstāja pavardā uguni tāpēc, lai veļi varētu sev uzsildīt ēdienu. Ungārijā veļiem iekārtoja īpašu galdiņu, bet citur uz lielā svētku galda lika atsevišķu bļodiņu ar iepriekšējā gada ražas graudiem, pāri pārlietot maizes klaipu. Svētku vakara nozīmīgākās izdarības saistījās ar "bluķi". Bluķim uz mežu gāja pakaļ rītausmā. Albāņi koku bluķim iezīmēja ilgi pirms Ziemassvētkiem. Kokam bija jābūt resnam, veselīgam. Parasti izvēlējās ozolu vai dižskābardi, retāk citus. Pošoties uz mežu, saimnieks uzvilka tīru kreklu. Izvēlējies koku ciršanai, viņš ar to sasveicinājās, uzbēra saknēm graudus, bet ciršanas vietu iezieda ar medu (Melnkalnē). Cirta no vienas puses. Cirta tā, lai koks kristu uz austrumiem. Ja nokrita citā virzienā, cirta jaunu. Serbijā pirmo skaidu nesa uz mājām un, labam ienesumam, nolika pie bišu stropa. Melnkalnē bluķu nesējus (cik vīru mājās, tik bluķu, pluss vēl viens-pieaugumam) sagaidīja saimniece ar maizes klaipu. Ja bluķi nocirta kādu dienu ātrāk, tad to līdz svētkiem slēpa mežā vai novietoja klēti (Albānijā). Uz bluķa nedrīkstēja sēdēt (Francijā). Bluķi istabā ienesa saimnieks. To (Bulgārijā) nesa uz laba pleca un rūpīgi raudzījās, lai tas nenokristu. Serbi, melnkalnieši bluķi nesa starp divām, pie durvīm noliktām svecītēm. Ienācis istabā nesējs

(saimnieks) sasveicinājās ar mājiniekiem, kuri savukārt sveica bluķi. Anglijā izpušķoto bluķi istabā ievilka aiz izgreznotām virvēm. Arī Latvijā bluķi vai nu vilka vai vēla. Albāņi sveica bluķi ar dziesmu, ka nu lūk, nākot bluķis ar zāli un lapām, ar kazlēniem un jēriem, bet aiz viņiem vasara. Bluķi novietoja pavarda priekšā un aplēja ar vīnu, apbēra graudiem. Dažreiz bluķī iecirta īpašu iedobi (Grieķijā, Dienvidslāvijā, Albānijā, Itālijā), kurā saimnieks ielika mazliet no visiem uz galda uzliktiem ēdieniem, bet franči, lai pasargātu to no visa ļaunā, uzbēra sāli. Pirms bluķi sadedzināja, to izgreznoja ar zaļiem priedes, lauru vai citu koku zariem. Horvāti, franči bluķī iegrieza vai uzzīmēja krustu ar iepriekšējā gada Ziemassvētku bluķa apdeguļiem. Serbi pirms ielikšanas ugunī (Latvijā rijas krāsni), it kā ko mānīdami, bluķi vairākkārt bīdīja te uz priekšu, te atpakaļ, bet bulgāri, aptina bluķi ar baltu linaudeklu un dziedāja dziesmu, kurā teikts, ka "kokam" jāizaug līdz debesīm, lai no turienes varētu nolaisties Dieviņš, atnesot pārpilnību, veselību un prieku katrā mājā. Pirms bluķa aizdedzināšanas pieminēja mirušos, teica vēlējumus, apsveikumus. Anglijā bluķi aizdedzināja ar iepriekšējā gada apdeguļiem. Bluķim bija jāsadeg ar un ar košu liesmu. Uguns uzturēšanai, tajā meta nelielus zaru saišķus. Bluķim aizdegoties, Šveicē izsauca vēlējumus, lai sievietēm būtu bērni, aītām - jēri, lai ģimenei būtu maize. Itāļi, latvieši ticēja, ka, bluķim sadegot, sadeg visas nelaimes. Ģimene, apbruņojusies ar ogļu stangām, skrāpjjiem sita pa bluķi, lai no tā izlēktu vairāk dzirksteļu, saucot: "Cik dzirksteļu, tik aitu.... tik mēru graudu!" Ja sitot izlēca daudz dzirksteļu, tad mājās gaidāmas kāzas. Latvijā aizdedzināja bluķa dobumu un tādu vēla pāri laukiem, dārziem, cauri sētām, un jo vairāk dzirksteļu izlēca, jo auglīgāki lauki, dārzi, jo lielāka bija gaidāma sētas labklājība.

Kad bluķis bija nodedzis, jeb arī nolēma to nodzēst, kvēlojošos apdeguļus iznesa sētā, apnesa apkārt bišu dravai un tikai tad nodzēsa, un atstāja zem kādas jaunas ābeles, plūmes (serbi) vai ieraka laukā. Horvāti dažus apdeguļus saglabāja līdz sējas sākumam, lai ar tiem ceptu sējējam maizi, bet Anglijā, Francijā līdz Jauniem Ziemassvētkiem, lai aizdegtu ar tiem jaunu bluķi. Arī Albānijā, Itālijā ar apdeguļiem apstaigāja saimniecību. Ieejot, piemēram, aitu novietnē visi atdarināja aitas blējienu, bet saimnieks, berzēdams apdeguļus vienu gar otru, sauca: "Cik dzirksteļu no manis, tik aitu es gribu no tevis!" Bulgāri koka ogļītes no pavarda saglabāja ārstnieciskiem nolū-

kiem. Tādiem pašiem mērķiem Itālijā, Francijā vāca pelnus. Ticēja, ka tie pasargā laukus, dārzus no kaitēkļiem; meta tos akā, lai pasargātu ūdeni no saindēšanas; jauca klāt sējas graudiem; bēra uz augļkoku saknēm; kaisīja uz lauka, lai nodrošinātu auglību; ietītu audeklā novietoja drēbēs, ticēdami, ka tādējādi māju pasargās no nelaimes. Burbonijā, pārejot uz jaunu dzīves vietu, ņēma līdzī pēdējo Ziemassvētku bluķa apdeguļus un ar dažiem no tiem aizdedzināja uguni jaunajā pavardā. Visā Francijā, kā arī Pireneju pussalā, lai māju pasargātu no zibens, apdeguļus aizdedzināja negaisa laikā.

Pirms saime sēdās pie vakariņu galda (Melnkalnē) saimnieks izsēja pa istabu graudus, katru sauju ziedodams. Pēc tam trīs reizes paklanījās svētku galdam (Bulgārijā) un abās rokās augstu virs bērna galvas pacēlis maizes klaipu, pārlauza to. Katru atlauzto maizes gabalu saimnieks kādam novēlēja: mājai, mirušajiem senčiem, lopiem, bet vienu uzlika uz augstākā plaukta, lai augtu augsta labība. Latvijā maizi līdzīgās daļās starp saimes locekļiem sadalīja saimniece. Savu daļu no svētku galda saņēma arī lopi un citi kustoņi, bet nelielu maizes klaipiņu iesēja baltā linaudeklā un pakāra pie griestiem aitu kūtī.

Vakariņu laikā neviens necēlās (Bulgārijā) no galda, saimnieks gāja salīcis, lai tāpat liktu no graudu smaguma vārpas.

Loti svarīga Ziemassvētku rituāla sastāvdaļa bija pirmā viesu uzņemšana. Pat reiz visizplatītāk tā ir bijušās Dienvidslāvijas tautās un Bulgārijā. "Pirmajam viesim" Ziemassvētku vakarā bija ar mājas saimnieku līdzīgas tiesības - viņš lauza maizes klaipu, pirmais sāka ēst, kāva gaili vai vistu un veica citas izdarības, lai nodrošinātu saimei, mājai, kurā viņš bija ienācis, labklājību. Ienākot viņš sveica visus un kaisīja pa istabu graudus, kurus viesis bija atnesis cimdā, bet saime graudiem apbēra viņu. Ja vēl pavardā dega bluķis, viņš tam uzsita ar krāsns krukli, teikdams: "Cik dzirksteļu, tik aitu (zirgu u.c.)!" Arī viesim bija līdzī savs bluķis. Viesi labi pacienāja un apdāvināja.

"Pirms viesu" tradīcija kristietības iespaidā nedaudz pārvērtusies, un nu viņu pavada "Dieva bērns". Polijā "Pirmais viesis" pārtapis par svēto Jāzepu, čehiem - Mikulāšu, bet Lužicas katoļiem Jēzus mazuļa pavadonis ir ar sodrējiem nosmērējies un uz aru izgriezta, ar salmu jostu sajoztā kažokā tērpies vīrs ar rīksti rokās. Šeit, šķiet, tautas tradīcijas sajaukušās ar Jēzus leģendu. Anglijā Santa Klauss velk mugurā jau sarkanu kažoku un galvā liek sarkanu cepuri, bet seju tas slēpj aiz garas, baltas bārdas. Vācijā dāvanas nesa Jē-

zus mazulis, kuru pavadīja dažādas maskas. Jēzus lomā parasti bija meitene vai jauna sieviete. Skandināviem dāvanas iznēsā "Ziemassvētku vecis", kurš tērpiēs sarkanā cepurē, kažoka un nomaskējies ar lieku bārdu. Krievijā šīs funkcijas velc Salavecis ar Sniegbaltīti.

Gandrīz visās Eiropas tautās vēl nesenā pagātnē bija saglabājusies tradīcija (dažās vietās tā ir vēl todien) Ziemassvētkos iet ķekātās. Ķekatnieki īpašās "kaladū" dziesmās slavēja māju, saimei, vēlēja dažnedažādus labumus, kā arī pateicās par dāvanām, bet slinkos apdziedāja, izāzēja. Tā Francijā jaunieši staigāja no mājas uz māju dziesmām sveicot, labu vēlējot un dāvanas pieprasot. Ja uzņēma slikti, izteica draudus un ne reti tos arī izpildīju - apgāza ratus, izvazāja inventāru, sameta akā adatas. Līdzīgas jauniešu, bērnu grupas staigāja Itālijā, Beļģijā. Maskotu laužu gājieni vērojami visās slāvu tautās, kā arī pie ungāriem, somiem, angļiem, rumāņiem, latviešiem u.c. Galvenās maskas: zirgs, jātnieks uz zirga, baltais zirgs, sieva ar bērnu (salmu lelli) uz rokām, stārķis, dzērve, licis, vilks, gailis, suns, čigāns, tirgotājs, skursteņslauķis, ārsts, zaldāts, dzīvmais mironis, nāve, līgava un līgavainis; ungāriem, lapiem galvenā maska - briedis. Latvijā bez jau minētām markām populāras bija vēl šādas; labības kūlītis, siena kaudze, kadiķis, garā sieva, mazais vīriņš, spēlmanis uz siena kaudzes, dzirnavnieks, mācītājs. Maskotie ļaudis parasti izspēlēja īpašu joku spēles, piemēram, "zirga" izrādīšana", lāča" vadāšana, zīlēšana, "miltu maļšana", tirgošanās, baznīcas rituālus u.c. Kā jau minēts, Latvijā ķekatnieki no mājas uz māju vilka vai vēla bluķi, kuru, gājienu beidzot, sadedzināja. Meitas šajā vakarā sadedzināja arī savus Jāņos pītos vainadziņus. Galvenā ķekatu kustība - lēkāšana. Arī čehu un slovāku bērni pēc vakariņām lēca. Jo augstāk palēcās, jo labāka raža bija gaidāma. Kurzemē Ziemassvētkos lēca bukos. Lai atskrietu jēri, ķekatnieki lēkādami atdarināja dzīvnieku kustības. Viņi tupus lēca pa istabu, plaukšķinādami ar rokām pa ceļiem, gan sāniem un galvu, dziedādami īpašu dziesmu.

Pēc vakariņām saime gāja dārzā un kratīja augļkokus (Latvijā, Melnkalnē). Pireneju pussalas tautās uz dārzu devās saimnieks ar "viesi". Saimnieks meta uz augļkokiem ar akmeņiem, draudēdams tos nocirst kā nederīgus, bet viesis saimnieku atrunāja, koku vietā apsolot labu ražu. Līdzīga tradīcija bija Polijā, Čehijā, Slovākijā, Ungārijā, Albānijā.

Ziemassvētkos ļoti raksturīgas tādas izdarības, ar kurām centās noteikt nākama gada ražu, kāds būs laiks, kādas gaidāmas izmaiņas ģimenē, vai meita izies tautās.

Ziemassvētkiem bija jābūt ar salu, sniegu - būs maize, būs siens (Francijā). Latvijā gaidāmo siena ražu noteica šādi. Viens puisis apsēdās uz bluķa pēdu diametrā, bet citi to aiz virves vilka pa svaigu sniegu divpadsmit pēdas. Pēc sastumtās sniega kaudzes sprieda par nākamā gada ražu.

Nākotni zīlēja ar alvas liešanu ūdenī, bet meitas iziešanu tautās noteica, metot kurpi pāri plecam un lūkojot, kā tā nokritusi - ja ar purnu uz durvīm vai vārtiem, tad šogad kāzas. Čehu meitenes klausījās, kurā pusē suns ierejas vai gailis iedziedas. Vācijā, Latvijā no jumta vilka salmus un pētīja, vai tajos ir kāds grauds. Ja bija, tad vajadzēja būt labai ražai. Somijā saimnieks nogūlās uz istabā izklātiem salmiem un meta tos saujām pret griestiem - jo vairāk aizķērās griestu nelīdzenumos, jo bagātāka gaidāma raža. Līdzīgi rīkojās Polijā - viņi pret griestiem meta putru (iepriekš aprakstīto kūķi).

Ziemassvētkos veica arī izdarības, ar kurām cerēja nodrošināties pret vilkiem. Horvātijā, Serbijā jaunieši no mājas uz māju staigāja ar vilka izbāzeni, bet Polijā un Baltkrievijā Ziemassvētku priekšvakarā aicināja vilku istabā, klētī: "Nāc uz zirņiem. Ja nenāksi, nenāc visu gadu!" Latvijā puīši vilkam krustceļos upurējuši kazu.

Daudzām tautām pēc svētku mielasta bija tradīcija kurināt "kolēktīvus" ugunsurus. Ar pelniem, kurus savāca no šiem ugunsurkiem, apkaisīja lopus. Vācijā, Anglijā, Skandināvijā rīkoja lapu gājienus, bet Šlezvīgā (Vācijā) no kalna laida uguns riteni. Itāļi ugunsuros salika ritenīšus ar caurumiņu vidū. Kad tie kļuva sarkani, caurumos iebāza nūjas un tādus laida no kalna, pavadot tos ar vēlējuma vārdiem.

Ziemassvētku "trokšņainā" svinēšana tautā bija pretstats kristīgās baznīcas prasībai pēc miera un tāpēc, izmantojot savu ietekmi uz laicīgām varām, tā vienmēr vērsusies pret tautisko.

Bieži citētajā R.Einhorna darbā "Reformatio gentis lettical in ducatu Curlandia" autors 1636. gadā raksturo Ziemassvētku svinēšanu šādi: "... un mūsu Kristus nakti, kā arī vakaru pirms tam, viņiem ir bezkaunīgi svētki ar ēšanu, dzeršanu, dancošanu, lēkāšanu un kliegšanu, kad tie no vienas mājas uz otru ar negantu kliegšanu apkārt iet,

turklāt viņi sauc šo vakaru (Kristus vakaru) par deju vakaru. Šis pats vakars tiek arī par bluķa vakaru saukts. Jo viņi tad ar lielu kliegšanu velk apkārt bluķi, kuru pēc tam sadedzina..." Vēršanās pret tautas Ziemassvētku svinēšanu turpinās arī nākamajos gadsimtos. Lūk ko, 1853. gadā raksta Neretas "Latviešu avīze". "... ļaudis visādi ērmodamies apģērbjas un iet pa mājām apkārt, nejaukus un bezkaunīgus smieklus no savas mutes izlaizdami, kas kristīgam cilvēkam riebīgi un par kaunu un ne vien tās svētās dienas zaimo, bet arī bērnus izbiedē, jaunu ļaužu prātus samaitā un tiem sliktu priekšzīmi dod. Kad nu baznīckungi diezgan un no visa spēka ar savām mācībām piepūlējušies šo nepieklājīgo ieradumu izdeldēt, bet ir šogad kā uz zemēm, tā īpaši llūkstē, citi cilvēki pašos Ziemas svētkos baidēkļu drānās apģērbusies un tā apkārt staigājuši, tad cienīgs dekāna kungs par to gādājis, ka tie ar visiem saviem ērmu mundieriem uz pāri dienam cietumā tika iemesti, lai Dievs dod, ka caur to šis nepieklājīgais ieradums ietu mazumā un ar laiku pavisam izzustu starp kristīgiem ļaudīm."

Jāsaka, ka ne tikai Latvijā vērsās pret Ziemassvētku tradīcijām. Piemēram, Anglijā 1644. gadā baznīca panāca, ka tiek aizliegti svētki visā valstī. Tikai gadsimtu vēlāk tradīcija atkal atjaunojās.

Un nobeidzot, vēl tikai dažus vārdus par racionālā un iracionālā attiecībām šajos svētkos no folkloras pētnieku viedokļa.

Folkloristi, ņemot palīgā arheoloģiju, mēģinājuši sarindot, sakārtot to, ko cilvēces atmiņa saglabājusi no sensenajām kultūrām desmitus tūkstošus gadu, tātad izstrādājot gan ieražu hronoloģiju, gan sasaistot dažādos ieražu momentus ar vienu vai otru, vairāk vai mazāk noslēgtu pasaules apzināšanas sistēmu. Daudzas izdarības Ziemassvētkos viņi saista ar Saules kultu, t.i., ar mitoloģisko priekšstatu, kurā figurē saules personificējums. Tādas ir izdarības ap ugunskuriem, lāpu gājieni, uguns riteņa laišana, tas atklājas arī rituāldziesmās un rotaļās, īpašu rituālēdienu gatavošanā (desu likumi, rievotas, apaļas maizītes u.c.).

Paralēli saules kultam tiek saskatītas arī mirušo (senču) kulta paliekas. Ļaudis bijuši pārliecināti par aizsaules saistību ar šo sauli, un mirušo senču spēju iespaidot norises šajā saulē, tātad arī auglību un labklājību. Cilvēki centās senču gariem dažādi pielabināties: ēdināja tos siltām vakariņām, ļāva pērties izkurinātās pirtīs, piedalīties svētku mielastā. Cits veids, kā nodrošināt labas attiecības ar veļu val-

sti, bijusi paša pārtapšana it kā mirušo senci. Domājams, ka tieši ķekatnieku sākotne ir saistāma ar mirušo dvēselēm, mirušo senču vietniekiem te uz zemes. Ķekatnieku ierašanās sētā, darbošanās bieži tikusi novērtēta kā mirušo dvēseļu labvēlība. Tā bija slikta pazīme, ja ķekatnieki sētai aizgāja garām. Ķekatnieku funkcijas pārklājas ar "pirmā viesā" lomu labklājības nodrošināšanā, taču šķiet, ka "pirmais viesis" drīzāk saistāms ar auglības spēku. "Pirmā viesā" lomā varēja būt arī kāds dzīvnieks gailis, cūka u.c.

Vācu folklorists V.Manhards ieražu pamatā licis ticējumu, sakarā, ar kuru, personificēts bija kāds augs. Parasti tas bija tāds augs, kuram vainu bija liela nozīme saimnieciskajā dzīvē, vai arī ar kuru cilvēka izpratnē saistījās dzīvīgums, auglība, spēks. Piemēram, ozols, kura blūki sadedzināja Ziemassvētkos. Bet kāpēc sadedzināja kokā slēpto dzīvības spēku? Angļu pētnieks Džeims Frēzers savos darbos ir parādījis, ka cilvēks dabas aprītē neizslēdz nāvi, t.i., lai daba atkal atdzīvotos, atdzimtu, ir jāmirst vecam, ir jāmirst vecai augu valstij. Apdeguļus saglabāja. Tos zemnieks izlietoja īpaši svarīgos gadījumos, jo tur taču vēl bija kaut kas no šī iepriekšējā gada auglības un labklājības nesēja. Tas pats sakāms par pelnu izbārstīšanu dārzos, laukos, oglīšu mešanu akā, lai gan te nevar nesaskatīt izdarību racionālo momentu.

Daudzas izdarības Ziemassvētkos saistāmas ar pārno labību - ar salmiem, graudiem, ar sēklu nākamam gadam, ar pēdējo labības kūlīti. Arī te, līdzīgi kā tas noticis ar ozolu, dzīvības spēks iemājojis labībā, pēdējā labības kūlītī, un, protams, visas izdarības saistāmas ar šo izpratni.

Zemkopja saimnieciskā darbība nav iedomājama bez laika apstākļu noteikšanas. Bija svarīgi zināt ne tikai to, kāds būs laiks rīt vai parīt, bet arī to, kāds būs pavasaris - agrs vai vēls, kāda būs vasara - saulaina vai lietaina. Un beidzot, kaut vai aptuveni, vajadzēja zināt, kāda būs raža. Parasti norādes pazīmju pamatā ir reāli tautas vērojumi, kuri daudzos gadījumos arī izpildās.

Arī svētku galds, vakariņas bija auglību, pārticību nodrošinoša rituāla sastāvdaļa - kā sāksi Jauno gadu, tāds būs viss gads.

Cits auglības veicināšanas rituāla elements - *smiekli*. Tautas ticēja, ka smiekli ne tikai pavada dzīvo, bet arī izsauc dzīvā rašanos. Ziemassvētkos raksturīgi teatralizētu, komisku sadzīves ainu uzvedu-

mi (parasti tos realizēja ķekatknieki), dažādas joku spēles, uzjautriņošas izdarības, dziesmas.

Priecīgus Ziemassvētkus!

Literatūra

Календарные обычаи и обряды в странах зарубежной Европы: Зимние праздники / Институт этнографии им. Н. Н. Миклухо-Маклая АН СССР. — М.: Наука, 1973.

Atjaunosim krustabas!

“Dievturu vēstnesis”, 1990./8.

Zinātnieki bieži vien nopūlās ap lietām vai parādībām, rindojot tās gan laika, gan telpa un meklējot kopsakarības, racionālus skaidrojumus, definē dabas likumus. Tauta, neko nezinot par definīcijām un pierādījumiem, parasti uztver parādības dabīgi, ka lietas, par kurām īpaši nebūtu jādomā, jo tās vienkārši ir. un ir, kā kaut kas pats par sevi saprotamas, nogrozāmas.

Šodien spriežam kādam kultam, kādam laikmetam pieskaitāma viena vai otra tradīcija, ticējums, spriežam kā par kaut ko tādu, kas noteikti stāv ārpus mums. Taču senčiem nepastāvēja jautājums par ticību (piemēram, ticību Dievam) tāpat kā šodien mums (normālos apstākļos) nav vajadzīga ticība tam, ka elpojam, staigājam vai citu ko darām, jo to uztveram kā realitāti, kā kaut ko pašu par sevi saprotamu un mums dzīviem neapspriežami vajadzīgu. Līdzīgi tas ir bijis ar tautas tradīcijām - pie tām neapspriežami pieturējās dzīvi dzīvojot un savu jēgu tām saredzot, jūtot. Daudzas no tradīcijām ar savu izpratni esam mēģinājuši aptvert, izanalizēt un, neraduši racionālo, nosaukuši tās par mūsu mazattīstīto senču māņiem, vārdu sakot, izturamies nievājoši, - vai mēs nepārsteidzamies ar savu viszinību? Mums ka cilvēkiem neatņemt vēlmi meklēt visam savu jēgu, taču nesteigsimies absolutizēt savus spriedumus.

Gribu piedāvāt pārdomas par krustabu nozīmi, nepieciešamību, taču ne tik daudz par aizbildņu (krustvecāku) radīšanas nozīmi, cik par garīgi un fiziski harmoniska cilvēka izaugšanas priekšnosacījumiem. Manuprāt, dievturu darbības pamatmērķis ir atgūt latvietību, bet tas vispirms nozīmē Mantojuma dievišķas atklāsmes gara atgūšanu. Tas veicams rosinot cilvēkā atbalsotājus (rezonatorus) tīram Visuma pamatharmonijām. Reiz rosināti tie paši kļūst par šo pamat-

harmoniju starotājiem ar īpašību veidot savā apkārtnē sev atbilstošu, radniecisku vidi, atklājoties visdažādākās formas. Un te arī rodami priekšnosacījumi noteikta cilvēka izveidei.

Kā to liecina Mantojums, latviešiem, līdzīgi kā daudzām citām tautām, bijusi sava izpratne par visu vienojošiem pamatritmiem, kurā tā parādās ka jūtu - domas - vārda – zīmes - parādības lietas skaidrība, sakārtotība, mijiedarbība. Mijiedarbību var mēģināt aptvert, aplūkojot zināmus dažādu enerģiju harmonisko svārstību ģeneratorus un uztvērējus jeb to "ansambļus", piemēram, redzi, dzirdi. Šie atbalsotāji rezonējoši precīzi noteiktām svārstībām, organizē mūs vienai vai citai apzinātai vai neapzinātai darbībai. Bez šiem un citiem maņu orgāniem – atbalsotājiem, mūsos vai nu snauz, vai arī ir jau rosināti virkne citu šobrīd neapzinātu atbalsotāju, bet kuru darbība, kā to liecina Mantojums, vai bezdarbība, nosaka mūsu spēju saskanīgi, harmoniski iekļauties dabas norisēs, nosaka mūsu spēju rezonēt ar tām - mīlēt tās. Šī patiesā mīlestība ir laimības un dievišķās atklāsmes mūžīgās klātesamības atslēga. (Īpašas enerģijas viļņu esamību un to iedarbi uz cilvēku savos eksperimentos atklājis u pētījis integrālās jomas pamatlicējs Šri Aurobindo. Skati lit.)

Pēc šiem spriedumiem trop skaidrs, ka šobrīd īpaši jāuzsver krustabu nozīmi - caur tam mēs varam ielikt patiesi dziļu pamatu dievišķajam nākamībā. Ļoti svarīga ir vide, kurā ieņemts, kurā veidojas un kurā saņemts cilvēkbērns - tai jābūt garīgi un fiziski sakārtotai. Tāpēc jaunvecākiem jāstrādā ne tikai ar sevi, bet arī jārada maksimāli labvēlīgāki apstākļi tikko dzimušā bērna uzņemšanai ģimenē. Nozīmīgas ir pirmās dzīvības dienas, kad bērnam var ierosināt gan vēlamos gan nevēlamos atbalsotājus (to līdzībā augs cilvēks). Par galīgi aplamām nosaucamas caur krustabām tapušie "Bērniņas svētki." un vispirms jau tāpēc vien, ka tie pirmajās dzīvības dienās - pēc tradīcijas devītajā dienā. Atbalsotāju "pamodināšana.", kā to liecina tradīciju apraksti, notiek vai nu tieši, piemēram, ļaujot rīkoties Dievam, Mārai Laimai, ar dziesmu (melodiju)

pādes dīdīšanā, ar vēlamā klātesmi, vai pastarpināti - līdzībām vārdos, darbībā pādi dīdot, un visās citās krustabu norisēs.

Ne mazāk svarīgi neierosināt nevēlamo, t.i. nodrošināties pret ļaunām sliktām vibrācijām. Paņēmienu dažādi: ar raksturīgu augu palīdzību (pīlādzi, dadzi, ķiploku u.c.), vielu (sāli, ogli u.c.), zīmēm (krustu), izdarībām (ļauņa piemānīšanu, atvairīšanu).

Nebija pieļaujamas arī paviršības un aplamības no klātesošo puses ne rituāla izdarības veicot, ne dziedot, ne dejojot, jo arī tās, kā kaut kas disharmonisks varēja slikti ietekmēt cilvēka sākotni.

Un pietiek, ja zinām krustabu tradīciju jēgu, jūtam tās "skanējumu", jo tad atbilstoši tai vienmēr atradīsim saderīgo formu, ietērpju. Ja būs "skanējuma" izjūtas, viss, krustabas turot, noritēs kā pats par sevi saprotams, nu tā, it kā par pašu dzīvību būtu jā rūpējas. Un vai tas tā arī nav? - dievišķais dzīvo, viss cits eksistē. Pilnīgs, harmonisks, daiļš jau ir dievišķs un dzīvot tam ir laime. Kroplam vispirms jātop pilnīgam, tas var būt tikai ceļā uz laimi. Kroplajā ir reizē kaut kas dzīvs un nedzīvs. Tāpēc jautājums - ko darīt mums? - Jāatdzīvina snaudošais, jānomāc nelabvēlīgais.

Lai arī vide un gaisotne jau no mazotnes mūsos rosinājusi "nelabvēlīgus" atbalsotājus, kuri pēc tam veidojuši mūs tādus, kādi mēs esam, tomēr ir pamatota cerība kaut par vienu mazu solīti, ja vien to ļoti vēlamies, piekļūt tuvāk dievišķajam. Visvieglāk sākt ar ap mums esošās fiziskās vides sakopšanu, padarot to arvien tīkamāku un daiļāku, saskanīgāku, harmoniskāku - atbilstošu konkrētai dzīves telpai, laikam. Paralēli jāstrādā ar sevi - jāļauj daiļajam dabā, cilvēkā, cilvēka radītajā atbalsoties sevī. Sākotnēji apzināti sevi jātrenē daiļa harmoniju uztverei. Tas nozīmē pasaules kultūras virsotņu apzināšanu un, protams, it īpaši mūsu mantojuma apgūšanu. Te atkārtoti jāuzsver tautasdziesmu dziedāšana. Dziedāt nozīmē ne tikai pašam noskaņoties pamatharmonijās, bet palīdzēt to darīt arī otram. Tātad ne tikai ņemt, bet arī dot, caur ko mērķis tiek tuvināts. Un visbeidzot jāieklausās lielajos Visuma pamatritmos. Tas izdarāms dzīvojot senču gadskārtu un cilvēka mūža rituma tradīcijās.

Tātad neaicinu nevienu ticēt kaut kam, jo ticība ir vajadzīga neticīgajam (paradoksāli!). Ir jādzīvo un jābagātina sevi ar dievišķā izjūtām, saprotot ar dievišķo mūsu Mantojumā rodamo pilnību, harmoniju, mieru un saskaņu. Jūtu attīstība mūs novedīs pie dievišķās atklāsmes gaismas, kura padarīs daudzkārt skaidrākus un krasi plašākus mūsu pasaules uztveres apvārsņus. Tā ļaus nekļūdīgi nodalīt melus no patiesības, niekus no patiesi lielā, ieraudzīt kopsakaru būtību un, protams, atbilstoši visam tam arī organizēt savu dzīvi.

." Dievturu vēstnesis" 1991/.7

Austrijā, Šveicē ar Meteni saistītās izdarības sākās drīz pēc Jaunā gada - 6., 7. janvāri. Īpaši aktīvi ceturtdienās, kulmināciju sasniedzot pēdējā ceturtdienā (trešdienā) pirms gavēņa. Pireneju p.s. tautās un Francijā līdzīgi - svētku sākums nenoteikts, bet kulminācija pēdējās trīs ceturtdienās pirms gavēņa. Pirmo ceturtdienu sauca par kūmu ceturtdienu, otro par kūmiņ dienu, trešo par "trekno".

Eiropā (vairums tautās) Metenis svinēts februāra otrajā pusē vai mar-ta sākumā, datumu piesaistot Lieldienai. Piemēram, Somijā tas noticis septītajā nedēļā pirms Lieldienām, Lietuvā - 45. dienā pirms Liel-dienām, Skandināvijas lopari Meteni svinēja 40. dienā utt. Metenis vi-siem beidzās tad, kad iesākās gavēnis. Kā jau pieminēts, atsevišķām Meteņa dienām vai pat nedēļām bija savi nosaukumi. Grieķijā trešo nedēļu pirms gavēņa sauca par "izziņojuma" nedēļu, otro - "gaļēša-nas", pirmo - "siera". Pēdējo ceturtdienu poļi, lietuvieši, vācieši, Pire-neju p.s. tautas sauca par "tauko" ("trekno") ceturtdienu. Trešdienu vairums tautās dēvēja par "pelnu" trešdienu, pirmdienu, otrdienu Vā-cijā - par šūpošanās vai atpūtas dienu, bet svētdienu par "lāpu" un "ugunskuru" dienu. Vēl par nosaukumiem - čehi pēdējās trīs dienas dēvēja par "trakām", bet katoļu un protestantu baznīca Ungārija Me-teni uzskatīja pār "velna" svētkiem. Šos "velna" svētkus Lietuvā dē-vēja par užgavīnes, miesnica; Baltkrievijā - сырна нядзеля; Krievijā - масленица; Vācijā - Fasnacht, Fasnet (no faseln - augt); Itālijā - carnevale (gaļēdis, bet carne vale - lai dzīvo miesa); Zviedrijā - fast lag; Norvēģijā, Dānijā - fastebavn; Somijā - laskidinen (atlaišana); Austrijā - Fastnacht, Fasching (faseln -neprātīgi uzvesties); Ungārijā - Farsang, Hushagyohetfie (aizgavēņa pirmdiens); Polijā - zapusty, miesopusty, karnawal; Serbijā, Melnkalnē -меснице; Horvātijā - faš-nik, fašnjak; Slovēnijā - fašenk, fajušček; Bulgārijā - сирница, Rumā-nijā - saptamana brīnze, alba, nebunilor (siera, balta, neprātīgā nedē-ļa) utt.

Līdz Metenim bija jāsavērpj vilna gan Lietuva, gan Ukraina, bet Aus-trijā bija aizliegti daži sieviešu darbi, serbiem piemēram - šūt un vērpj.

Baltkrieviem Metenis nenāca tukšām rokām, tas atnesa sieru, sviestu un citas labas lietas. Tas gan nenozīmēja, ka saimniecēm nebija ne-kādas rūpes. Lietuvā, ciemiņus gaidot, vārīja putrainu desas, cepa

plāceņus. Plāceņus, pankūkas cepa gandrīz visas Eiropas tautas. Sibīrijas krievi tas ēda ar ikriem, lasi, krējumu, sviestu, ciedru riekstu eļļu. Zviedrijā cūkgaļas taukos no smalki bīdelētiem miltiem cepa rauģa pankūkas. Krievijā pirmo pankūku nolika uz mirušo vecāku kapa, bet Francija deva vistām, lai tās dētu olas visu gadu. Populāri bija arī citi miltu ēdieni: bulciņas, kliņģeri Skandināvija; vafeles, makaroni - Francija, Austrijā, Somijā. Bulgārijā tradicionāls bija slāņains pīrāgs, Čehijā - eļļā cepti pončiki. Te cepa arī īpašu pīrāgu kurmjiem, lai tie neizrakņātu laukus. Ne mazāk populāri bija gaļas ēdieni, īpaši ļoti trekni, piemēram, Vācijā vārīja zupas no cūkas kājiņām; Pireneju p.s. tautas gatavoja desas, cepa cūkgaļu, šķiņķi; Serbijā, Slovēnijā - cūka, cūkas galva. Neiztika arī bez vistu gaļas, olu ēdieniem un piena ēdieniem. Skandināvijas un Somijas lapi gatavoja zivju ēdienus, vārīja brieža gaļu. Metenī ēda pēc iespējas vairāk. Pēc ēšanas taukainos pirkstus Somijā drīkstēja noslaucīt tikai gar kādu darba rīku. Ēdienus gatavoja ne tikai sev, bet arī ķekatniekiem, ziedojumam: metot ugunī, ierokot zemē (Austrija u.c.).

Metenis bija pēdējie ar maskošanos saistītie svētki. Itāļu etnogrāfs Paolo Tosko domā, ka vārds "maska" (itāļiski - maschora) cēlies no vārda "masca", kas nozīmē "mirušas dvēseles".

Vispopulārākais maskošanašs veids šajos svētkos bija vīriešu un sieviešu savstarpējā pārgērbšanašs. Populāra maskošanašs bija pārgērbšanašs par "līgavu un līgavaini", kas bieži kombinējās ar minēto savstarpējo vīriešu un sieviešu pārgērbšanašs. Polijā, Slovākija, Lietuvā, Dienvidslāvijā, Bulgārijā u.c. izspēlēja precības un kā jau kāzās: ar mūziku, jokiem, dziesmām un dejām. Salaulāšanašs ceremoniju "mācītājs" veica mežā pie nocirsta, attīrīta no zariem, skaisti izrotāta koka. Pēc tam maskotie brauca pa mājām un vāca dāvanas. Bulgārijā precību rotaļu izspēlēja meitenes precību gados. Spēles gaitā viņas sadalījās divās grupas - viena grupa izspēlēja līgavas pusi, otra - līgavaiņa. Polijā un Slovākijā Meteņu laiku uzskatīja par labāko īsto kāzu laiku un ļoti daudz izdarības Metenī notiek tieši ap īstiem jaunlaulātiem. Francijā pie jaunlaulāto mājām aizdedzināja īpašus uguns-kurus, bet Šveicē jaunlaulātiem bija jāveic rituāls ar ūdeni - bija jāapspricē lauki, kā arī bija jāaizdedzina Meteņa uguns-kurs. Atgriežoties no karnevāla, maskotie ļaudis klauvēja pie jaunlaulāto logiem un rādīja viņiem lelli. Lietuvā Meteņa laikā jaunlaulātie brauca ciemoties pie radiem, piedalījās vizināšanašs rituālā ar kamaniņām. Baltkrievijā

sievietes salasījās pie jaunlaulāto mājas vārtiem ar dziesmu aicināja tos iznākt. Jaunā sieva cienāja visus ar kliņģeriem un sieru. Nākamā dienā sievietes atkal atnāca un nu sēdināja jauno sievu ragaviņas, lai vestu uz krogu. Ja pretojās, tad veda ar varu, jo tai vajadzēja visiem izmaksāt degvīnu. Ukrainā, Krievijā jaunlaulātie brauca ciemos pie sievas vecākiem vai aplūkot jaunās sievas. Jaunā sieva katram iznesa alus kausu, un tiem, kuri to izdzēra, ļāva sevi trīs reizes noskūpstīt. Kazaņas guberņā, savukārt vīri staigāja pa jaunlaulāto mājām, izvilka tos ārā, vārtīja sniegā. Krievijas centrālajās guberņās bija tradīcija jaunlaulātos ierakt sniegā. Zem sniega jaunlaulātiem vajadzēja nogulēt minūtes piecas. Arhangeļskas apg. (arī Lietuvā) populāra bija jaunlaulāto braukšana no kalniņa ragavās. Jaunā sieva iesēdusies pie vīra ragavās, to noskūpstīja. Ja apkārtesošie ar kaut ko nebija apmierināti, tie pieprasīja skūpstīšanu atkārtot un nelaida braukt, līdz netika izpildītas viņu prasības. Kad abi bija no kalna nolaidušies, jaunajai sievai vajadzēja atkal skūpstīt savu vīru. Dažviet jaunlaulātos vizināja uz otrādi apgāztam ecēšām, bet citur - ar zirgiem un visur, kur vien apturēja, lika skūpstīties.

Metenī daudz uzmanības tika veltīts arī vecpuišiem un vecmeitām. Piemēram, Lietuvā ticēja, ka vecmeitu neauglība atsaucas uz Zemes-māti. Visā Eiropā Metenī atklājās īpaši negatīva ļaužu attieksme pret jauniem neprecētiem, bet precību gados esošiem cilvēkiem. Viņus centās izsmiet. Tā Šveicē puiši savākuši neprecētās meitas, sēdināja tās ratos un vadāja apkārt pa ciemu. Ne reti ratos iesēdās arī kāds pārgērbies puisis. Lai izvairītos no izsmiekla, meitas centās izpirkties. Ungārijā neprecētiem puišiem un neprecētām meitām lika vilkt lielu bluķi. Pa ceļam sarīkoja precību spēles. Citur puiši izkiedza izsmejošas dziesmiņas, vai nometa pie neprecēto meitu mājām ar neīrumiem pildītu māla podu. Slovēnijā, Serbijā, Melnkalnē neprecētos sēdināja cūku silē un vilka cauri ciemam vai lika sili pašiem vilkt. Dažviet tiem pie kājām piesēja bluķi, pie mājām vai uz māju jumtiem sēdināja salmu lelli. Polijā neprecētās pēra un slēdza ķēdēs, bet dažviet meitenēm (arī puišiem) aiz muguras nemanot pieāķēja lupatās ietītu nelielu lellīti, siļķes galvu, kaulus, olu čaumalas vai pēra salmu grīstēm. Citur puiši nesa vai veda koka gaili (kurek). To ienesa neprecētās meitas sētā, uzlūdzot meitu uz īpašu "gailīša" deju. Meitas par to puišiem dāvināja sieru, sviestu, desu u.c. garšīgas lietas. Slovākijā puiši nosmērējušies sodrējiem, staigāja pa ciemu "medīdami" vec-

meitas. Noķēruši kādu, tie tai pie kājas vai kakla pakāra koka kluci. Lai tiktu vaļā no kluča, meitai bija jāizpērkas. Ukrainā dabūja ciest arī māte, kura nebija izprecinājusi savus pieaugušos bērnus - to sēja siekstā un tai tāpat bija jāizpērkas. Lietuvā puīši trokšņodami devās uz jaunu meiteņu mājām un centās viņām izprecināt kādu dzīvnieku vai puisi jokdari, bet meitām, kuras savus līgavaiņus jau zināja, izsauca viņu vārdus. Arī Rumānijā izsmēja neprecētos, taču godināja tos atraitņus un atraitnes, kuri bija Metenī nolēmuši apprecēties otrreiz. Maskojās par dzīvniekiem, amatniekiem, varas vīriem, nepazīstamiem cilvēkiem. Lietuvā maskas darināja no koka mizas, aītādas u.c. materiāliem. Tās krāsoja sarkanas vai pārklāja sarkanām, melnām, gaiši zilām u.c. svītrām. Lietuvieši savās maskās atveidoja „vecus”, „nabagus”, čigānus. Plaši izplatītas bija lāča, kazas, zirga, vēša, auna, dzērves maskas. Līdzīgas maskas sastopamas visā Eiropā. Maskotie ar tarkškiem rokās, nosmērējušies miltiem vai sodrējiem, staigāja apkārt, smērēja citus un veica virkni dažādas izdarības. Šveicē maskojās visi, bet dažviet tikai vīrieši, puīši. Maskotie gāja ar nūjām, kuru galos piesieti pelnu vai sodrēju maisiņi, ar kuriem viņi smērēja garāmgājējus. Tie lēca, skrēja pa laukiem, sita ar nūjām pa kokiem, zemi, laistījās ar ūdeni. Austrijā bez jau minētām maskām populāras vēl bija šādas: kalējs, aptiekārs, maiznieks, bundzinieks, skursteņslauķis, „zemnieks ar ecēšām”, kurš izsēja „graudus” (zāģu skaidas). Bija arī salmiem notīta maska. Ungārijā sastopamas vēl bija „vecis un vecene ar zīdaini”. Te ļoti populāras bija ne tikai kāzu, bet arī bērnu spēles. Polijā bija sastopamas vēl arī šādas maskas: eņģelis, karavīrs, gans, karalis. Maskotie pa mājām veda „zirgu”, „stārķi”, „lāci” vai „vilku”. Slovākijā maskotie, staigājot no mājas uz māju, vēlēja saimniekam un viņa ģimenei laimi. Te centrāla figūra bija Bahuss vai Masoputs, dažreiz tā vietā „lācis” vai zirnājos ietinies vīrs (hrebnar), kurš no salmiem pītu pini sita garāmgājējiem. Slovākijā vispopulārākā maska bija tūrs (kalnu kaza). To tēloja divi puīši, stāvot viens otram aiz muguras. Aizmugurējais savas rokas uzlika priekšējā uz pleciem, bet priekšējais rokās turēja „tūra” galvu. Francijā populārs bija „zirdziņš” un „jātnieks uz zirga”, bet Pireneju p.s. tautās – „baltais zirdziņš”, tiesnesis, tirgonis. Austrijā maskoto pūļi ar zvaniem un dažādiem trokšņu rīkiem rokās staigāja pa ciemu ar rīkstēm pērdami visus, kurus sastapa, lēca pa laukiem, pļavām. Jo augstāks lēciens, jo augstāka zāle, bet, jo vairāk maskoto, jo bagātāks gads.

Serbiem populāras savukārt bija: pastnieks, klauns, matrozis, koka zirgs, „mironis ved dzīvo”. Pēdējā veidota, piesienot cilvēkam priekšā salmu lelli, kurai kājas karājās cilvēkam aizmugurē. Visur maskotos centās uzņemt labi, ar dāvanām. Tos, kuri uzņēma nelaipli, izāzēja. Arī te raksturīga bija sieviešu un vīriešu savstarpējā pārgērbsšanās. Parasti apvilka visu vecu, nonēsātu, saplēstu, ar sodrējiem, degutu nosmērētu. Īpaša vieta bija ieradīta maskai, kuru sauca Karnaval, Pokladna baba, pust, Korent un vēl citādi. Tā bija cilvēka augumā izgatavota salmu lelle ar ķirbja, poda vai koka galvu. Pēdējā Meteņa dienā maskotie lelli nesa pa mājām, kur tai „mutē” lēja vīnu. Vīns teceja lellē ieslēptā traukā. Pelnu dienā ar lelli izrēķinājās - to nošāva, sadedzināja, noslīcināja vai vienkārši apraka. Apglabāšanas vietā salasījās daudz laužu, spēlēja muzikanti, jaunieši dziedāja, dejoja. „Bērēs” piedalījās „ārsts” vai „advokāts”, Korenta „sieva”, „radinieki”, kuri lūdza piedošanu.

Šveicē dažos ciemos Metenī uzstādīja lielu koku (priedi). To cirta naktī un slepeni ienesa ciemā. Nākamajā dienā koku izgreznoja lentēm, augļiem. Pēdējā Meteņa dienā koku sazāgēja. Horvātijā, Slovēnijā dedzināja lelli vai slotas aptītas salmiem, ticot, ka dzirksteļu lidošanas augstums nosaka linu ražu. Krakovā maskotas tirgotājas vilkušas uz tirgu salmu lelli, dejojušas tai apkārt. Čehi šādu lelli saukuši par Masoputu. Masoputu tiesāja un pēc sprieduma pasludināšanas sadedzināja. Ukrainā lelli nesuši vai vilkuši ragavās. Te bērni to pavadījuši kliegzieniem, apmētājot sniega pikām. Dažviet lelle izgatavota no koka kā sieviete ar vaļējiem matiem. Svētku nobeiguma daļā lelli sadedzināja, noslīcināja. Līdzīgi rīkojas Krievijas dienvidu gubernās. Dažviet Meteni tēloja īsts cilvēks, braukdams vecās ragavās un smīdinādams cilvēkus. Arhangeļskas apg., Urālos un dažviet arī Sibīrijā parasti tas bija teicējs, dziedātājs un tradīciju zinātājs. Šis vīrs, kuru dažkārt devēja par „karali”, uzrunādams sapulcējušos, atkailināja savu ķermeni, nometot visu apģērbu. Izģērbās pat sala laika. Meteni pavadīja ar lielu troksni: kliegšanu, lamāšanos, muzicēšanu, dejošanu. Sibīrijā Meteņa pēdējā dienā pa ciemu ragavas veda vecās drānās saģērbtu lelli. Pajūgā jūdza vāju, vecu zirdziņu, kuram uz priekšējām kājām uzvilka nonēsātas platas bikses, bet uz pakaļkājām dažādas krāsas velteņus (baltus, melnus) un uz galvas uzsēja vecu, nonēsātu cepuri. Pie loka piesēja pirts slotu un rutku. Izveduši lelli ciema nomalē, ļaudis metās tai virsū, saplosīja to, izmētādami driskas

pa ceļiem un laukiem. Vācijā salmos ietina cilvēku, kurš pirms sadedzināšanas izlēca no tiem. Dažviet „lelli” tēloja jauna, skaista sieviete, iegērbusies vecās drēbes un noteiktā svētku brīdī tā tās nometusi, pārtapdama jaunā skaistulē. Itālijā, Francijā no salmiem izgatavoto „lelli” sauca par Karnevālu, kuru Pelnu dienas rītā to sodīja ar nāvi. Lietuvā Mori (arī Boba, Motinele, Sene Kuniske, Kotre, Moryne) centās panākt „nāve” ar izkapti rokas. Dažviet Mori tēloja cilvēks, citviet tā bija lelle ar no koka izgremtu briesmīga veča galvu ar spriguli rokas un beigtu vistu pie jostas. Bulgārijā maskotos sauca par kukeriem. Kukeri apstaigāja ciemu, vēlot labklājību, auglību un vācot dāvanas. Tiem palecoties, dobji ieskanas maskotajiem ap vidukļiem piesietie zvani. Kukeri centās visus apbērt pelniem, sodrējiem, bet galvenais kukers ar koka dzimumorgānu pieskārs bezbērnu sievietēm un veica simboliskas erotiskas kustības ar mērķi padarīt auglīgas šīs sievietes. Galvenais kukers ar saviem palīgiem „uzara” lauku, bet „cars” to „apsēja”. Kad „cars” atvēzējās sējienam, kukeri palēcās augstu, ieskanējās zvani. Ļaudis ticēja, ka palēciena augstums nosaka gaidāmo ražu. Sējot „cars” izteica maģiskas formulas. Sējas laikā kukeri uzbruka „caram” un to nonāvēja. Pēc brīža „cars” atdzīvojas. Atdzīvošanās tika sagaidīta ar vētrainiem kukeru un citu klātesošo gaviļiem. Arī Slovēnijā, Melnkalnē maskotie ar arklu un ecēšām apstaigāja ciemu. Viņi iegāja vai katrā sētā un izdzina vagu, kur sievas simboliski sēja rāceņus, kukurūzu, prosu - parasti pelnus, smiltis, pelavas. Arklu vilka vai nu „zirgs”, vai „vērsis”. Šīs izdarības pavadīja ar dziesmām, jokiem un labas ražas vēlējumiem, par ko maskotie saņēma dāvanas. Līdzīgi maskoto ļaužu pūļi iegriezās katrā sētā arī Grieķijā. Dūdām un bungām skanot, tie pārlūkoja saimniecības inventāru. Ja ieraudzīja nekārtību, tad kaut ko savāca, un nu saimniekam manta bija jāizpērķ ar vīnu. Ciema centra dedzināja īpašu ugunsroku, lai „kaltu” arklam detaļas. Te kāda „vecene” auklē „bērnu” un žēlojas, ka tas pārāk ātri augot, esot ļoti badīgs un prasot sev jau sievu. Nu tiek meklēta „līgava”, rīkotas kāzas. Beidzot tiek arts ar „tikko izkalto”, izgreznoto arklu, kuru velk „vērsi”. „Sēju” veica ciema vecākais. Pēc sējas kalogeri (maskotie) uzsāk deju. Izdarības ar aršanu un sēju sastopamas vēl Austrijā un dažos Krievijas novados.

Visās Eiropas tautās Metenī bija tradicionāls ragavās vizināšanās rituāls. Piemēram, Somijā pēc vakariņām jaunieši laidās no kalna ragavās vai vizinājās ledus riņķa ragavās, saucot: „Manai mājai gari

lini!". Ticēja, ka, jo tālāk laižoties no kalna aizbrauks, jo garāki augš lini. Dažviet saimnieces gāja uz kalnu un cienāja jauniešus ar piena zupu. Vizinājās ne tikai ragavām, bet arī slidām, slēpēm (Slovēnijā, Norvēģijā), muldās (Lietuvā). Lietuvā bija paraža apbraukāt laukus pa apli, dažkārt pat trīs reizes - veci vīri ticēja, ka, jo ilgāk viņi ar savām sievām braukās, jo garāki augš lini un čaklākas būs bites. Tradicionāla, apbraucot rudzu lauku, bija izlūkšana no ragavām un vāļāšanās pa sniegu. Laižoties ragavās no kalna, centās tās apgāzt.

Skandināvijā rīkoja skriešanās sacensības starp pušiem un meitām; lapi - sacensības briežu pajūgos; leiši - zirgu skriešanās. Lietuvā, Baltkrievijā, Slovēnijā, Melnkalnē, Bulgārijā Metenī sētās, dārzos, pļavas, ceļu krustojumos, mežā u.c. kāra šūpoles. Tās izgatavoja no auglķokiem vai citiem svaigi cirstiem kokiem. Slovēnijā, Melnkalnē šūpoļoties rokās turēja izplaucētu zaru auglībai. Lietuvā šūpošanās augstumu saistīja ar gaidāmo linu un labības garumu. Bulgārija, meitenes šūpoļoties, dziedāja dziesmas par mīlestību.

Dānijas un Zviedrijas dienvidos Metenī izspēlēja īpašu "kaķa" spēli. Izgreznotā mucā ielika kaķi un mucu pakāra tāda augstumā, lai tikai zirgā jānot ar nūju, to varētu aizsniegt. Uzvarēja tas, kurš ar nūju uzstāta tik spēcīgi, ka kaķis vai nu no tās izlēca, vai muca saplīsa. Vācijā grozā ielika gaili tā, lai galva tam būtu āra. Pēc izlozes puši ar aizsietam acīm sacentās veiklībā un uzvarēja, tas, kuram izdevās nocirst gailim galvu. Pireneju p.s. tautās Metenī populāra bijusi „podu” spēle: kaut kur pakāra podu ar ūdeni, tad vienu ar aizsietam acīm pieveda pie tā - pods bija jāsasit ar trim sitieniem. Ja tas izdevās, dabūja balvu, lai arī pats tika ap liets ar ūdeni no galvas līdz kājām. Lietuvā, lai bites labi spietotu, apkārt vadāja „bišu spietu”. Bites tēloja bērni, kuri sēdēja aplātā kubulā un dīca kā bites. Bērniem lēja virsū ūdeni. Izdarības ar ūdeni tradicionālas bija arī Vācijā, Austrijā, Francijā, Pireneju p.s. tautās.

Austrijā ciema puši centās nozagt svētkiem nokautās cūkas galvu. Ja tas izdevās, tad, nākamajā dienā, rīkoja dzīres, uz kurām aicināja apzagto saimnieku.

Skandināvijas tautās pirms Meteņa no bērza zariem gatavoja īpašas rīkstes. Zarus izplaucēja un izgreznoja košiem papīriem, ziediem, krāsotam putnu spalvām. Uzņēmīgi ļaudis šādas rīkstes gatavoja arī pārdošanai (Lietuvā). Tas gatavoja ne tikai no bērza zariem, bet arī no tērauda stieples, kuru aptina ar audumu un izgreznoja gan īstām,

gan papīra puķēm. Rīkstes pirka un dāvināja bērniem. Bija paradums vienam otru pērt ar bērzu zariem. Lapu jaunieši rīkoja svinīgus gājienus ar zaļiem, izgreznotiem zariem. Vācijā puīši pušķoja rīksti no egles, kurai apcirta visus zarus, atstājot tikai galotnīti. Šādas egles, saņesa kāda kalna virsotnē, sasprauda ugunskurā un sadedzināja. Līdzīgi rīkojās Austrijā.

Metenī kurināja ugunskurus. Serbijā, piemēram, pie ugunskura salasījās viss ciems ar ēdieniem un dzērieniem. Ugunskuru aizdedzināja tās ģimenes, kuras pagājušajā gadā bija kādu zaudējušas. Pieminēja arī tos, kuri miruši septiņus gadus atpakaļ. Rumānijā no ugunskura ņēma apdeguļus, ar kuriem aizdedzināja apkārt sev izliktus salmu kušķus. Maskavas apkārtnē populāra bija riteņu dedzināšana kārts galā. Šveicē, Bavārijā, Francijā, Rumānijā, Ungārijā salmiem caurvītus, degošus riteņus laida no kalna, saucot: „Lai gari lini!” Bavārijā, Šveicē meta degošus diskus (ugunskurā aizdedzinātas koka ripas ar caurumu vidū). Ja "disks nelidoja - gaidāma nelaime. Šveicē izmetot disku, izkliedza meiteņu vārdus. Te lēca pāri ugunskuram, ticot, ka, jo augstāks būs lēciens, augstākas augs kaņepes. Pelnus no ugunskura izmantoja dziedniecībai. Bulgārijā meta vai šāva degošas bultas - jo tālāk, jo bagātāku ražu varēja gaidīt.

Daudzās tautās neiztrūka lapu gājieni. Francijā, piemēram, ar lāpām skrēja pa ciemu un sitot pa augļkokiem, sauca: lai tiem augļi vairāk par lāpām, kā arī veica izdarības pret kaitēkļiem un nezālēm.

Ap ugunskuriem allaž dejoja, dziedāja. Lietuvā, piemēram, meitas un jaunas sievas dejoja deju, kuru sauca „dejoj uz dēļa”. Meitas uzsēdās uz blūķim pārliekta dēļa un šūpojas. Tā, kura cēlas augšup, centās augstu palēkties (lai augstāka labība). Un vispār tradicionālas bija dejas ar palēcieniem. Slovākijā dejoja garā virknē sadevušies rokas. Dejoja līdz upei, kur, atraisījušies, centās viens otru iegrūst tajā. Augsto līnu dēļ serbu meitenes centās dejojot ar gariem zēniem. Bulgārijā ap ugunskuru dejoja īpašu deju „kabale”, kurā bija augstu jācilā kājas. Deja turpinājās veselu nedēļu. Tā bija pēdējā ziemas dejarotaļa.

Lietuvā vizinoties vai braucot ciemos, dziedāja īpašas Meteņa dziesmas un sutartīnes. Baltkrievijā dziesmu saturs galvenokārt saistījās ar Meteņa sagaidīšanu, lūgumu palikt un pārmetumu, ka tas tik ātri beidzās. Dziesmu melodijas raksturīgas gan gadskārtu dziesmām, gan kāzu un bērņu dziesmām. Dziesmas parasti dinamiskas un dzie-

damas kustībā. Pleskavas apg. meitenes dziedāja pakāpušās pakalnos ar pankūkām uz galvas. Puiši centās pankūkas dabūt un apēst.

Metenis, ka jau minēts augstāk, beidzās ar Pelnu dienu. Skandināvijas tautās, Slovērijā, Čehijā, Polijā u.c. Pelnu diena bija trešdiena pirms gavēņa. Zemkopji ar pelniem no pavarda kaisīja druvas, mājlopus, cilvēkus, mājas utt. Bijusi paraža šajā dienā pārgērbties par pelnu tēvoci - tas staigāja bārstīdams pelnus, par ko saņēma dāvanas ēdiena vai naudas veida. Ja nedeļa, tad sadeļa ar pelnu maisu, slotu. Tāpat bija paraža Pelnu dienā mājās ievilkt blūķi vai akmeni, lai labi augtu lini. Vācijā Pelnu dienā tīrīja vistu kūti, bēra pelnus vai smiltis. Pelnus bēra kūti, ar tiem apkaisīja mājlopus. Dažviet šajā dienā uzartā tīrumā ieraka gaili (lai labi augtu labība). Francijā Pelnu dienā visi gāja uz ciema centrālo laukumu, cepa tur un ēda pankūkas, ka arī sadedzināja Karnevālu. No māju logiem uz garāmgājējiem meta slapju sodrēju pikas, bēra pelnus. Pelnu diena bija trešdiena pirms gavēņa (gavēnis sākās ceturtdien). Ap pusnakti, kad jau sakas "pelnu trešdiena", Polijā krodziņā, kur bija savāktas neizpirktās neprecētās meitas, ienāca "vecis" ar pelnu maisiņu nūjas galā. "Vecis" kratīja maisiņu uz raudošu meiteņu galvām. Parasti tās žēlodams, izpirka kāds radnieks. Krodziņa sievas dejoja tīpašu danci līnēm, kaņepēm un auzām.

Meteni zilēja kāda būs raža, kā veiksies ar mājlopiem, kāda būs veselība, bet galvenokārt - kā būs ar precībām. Lūkoja kādas Meteni būs lāstekas, ja garas, tad gari būs lini. Sals Meteni – arī laba zīme. Zaļš Metenis - baltas Lieldienas

Kopsavilkumā var visai droši teikt, ka Meteņa rituāli iezīmēja vecā aiziešanu (sodīšana ar nāvi, dedzināšana, pankūku ēšana – tradicionāls bērnu mielasts, bērnu dziesmas u.c.) un jaunā atnākšanai nepieciešamās auglības nodrošināšanu (vīriešu un sieviešu savstarpējā pārgērbšanas vīrišķa un sievišķā saplūsmei, kāzas, kāzu dziesmas, izdarības ap jaunlaulātiem, pelnu kaisīšana, vāgas dzīšana utt.). Un tad iestājas jaunā gaidīšanas laiks. Interesanti, ka tas sakrīt ar dažām Tibetas budistu tradīcijām, kurās pieņemts, ka jauna reinkarnācija notiek pēc 49 dienām (7x7) – tas, mūsu platuma grādos, t.i., Eiropas tautās iekrīt Lieldienās, kad tiek kārtas šūpoles un veikti rituāli ar olām.

Mēs esam apraduši ar „saimnieciskā gada” ideju (no 1.janvāra līdz 31.decembrim), esam apraduši ar „mācību gada ideju”, bet Meteni svinot, mēs (varbūt pat neapzinoties) iezīmējam „auglības gada ideju”. Un šādā nozīmē jāpievienojas tiem, kuri saka: Metenī metas!

Vēl pārdomām par Meteņa svinēšanas laiku. Ir dažādi viedokļi. Bet zināms, ka sēklas iesēšanai, apaugļošanai un augļa attīstībā izšķiroša ir Mēness fāze – domāju, ka arī mūsu senči to būs ievērojuši.

Literatūra

Календарные обычаи и обряды в странах зарубежной Европы: Зимние праздники / Институт этнографии им. Н. Н. Миклухо-Маклая АН СССР. — М.: Наука, 1973.

Lieldienas Eiropā

“Dievturu vēstnesis”, 1991/7

Tautas dažādu iemeslu dēļ, gadsimtiem ritot, daudz ko zaudēja no pirmskristiānisma tradīcijām. Taču, pateicoties tam, ka kristiānisma kulta nesēji bija spiesti pielāgoties gadu tūkstošos iedibinātai kārtībai, līdz mūsu dienām atnākušas seno rituālu, ticējumu u.c. izdarību drumstalas. Apbrīnojama ir to līdzība dažādām Eiropas tautās. Lai gūtu pilnīgāku priekšstatu par mūsu pašu tautā saglabāto, ir vērts ieskatīties citu tautu ieražu tradīcijās, tāpēc sniegšu konspektīvu norīšu aprakstu Eiropas tautās svinētajam Lieldienām.

Lieldienas svinēja ievērojot mēness fāzes (pilnmēnesis pēc pavasara ekvinokcijas), tām gatavojās vismaz nedēļu. Cēpa rituālmaizi (Rumānijā, Bulgārijā, Šveicē, Francijā, bijušās Dienvidslāvijas zemēs, lapī Somijā, Zviedrijā), kuru ukraiņi un baltkrievi sauca paskopi, bet krievi par kuliču. Lai ģimenei labi klātos, maize bija jāizcep laba, ar gludu garozu. Maizi nesa iesvētīt. Pēc iesvētīšanas saimnieks ar to aši skrēja uz mājām. Neviens nedrīkstēja viņu apsteigt - jaunā labība augs tik ātri, cik ātri skries saimnieks. Pārskrējis mājas, saimnieks vispirms devies uz laidaru un pieskāries ar maizi govīm,

bulļiem, pēc tam nogriezis riku, lai saglabātu to pret slimībām. Arhanģeļskas guberņā nenoēstos Lieldienas maizes izstrādājumus, pat druskas savāca, kaltēja un uzglabāja (arī, Slovēnijā, Melnkalnē), bet grieķi tas izbārstīja augļudārzā.

Šveicē, Polijā rituālmaizei bija apaļa forma, retāk jēra, zaķa vai putna veidā. Austrieši jēra, gaiļa veida cepumus dāvināja zēniem, bet vistas - meitenēm.

Krievijā no biežpiena gatavoja "kuličus". Biežpienam pievienoja sviestu, cukuru, olas, rozīnes (vai upenes Beļģijā, Nīderlandē) u.c. un ievietoja koka četrstūrainā, piramīdveidīgā traukā, uz kura sienām bija izgriezti rotājumi.

Slovēnijā, Melnkalnē, Serbijā maizē iecepa vārītas olas ar visu čaumalu (pa vienai, trim, piecām, septiņām).

Lieldienās gatavoja arī gaļas (auksto gaļu, desas), piena (biežpiena, siera, cepta siera) ēdienus. Somi vārīja īpašu biezu putru no izdiedzēto graudu miltiem. Bet skandināvi no olu dzeltenuma, cukura un uzlējuma gatavoja tradicionālu Lieldienas dzērienu.

PŪPOLSVĒTDIENA

Lieldienas svinēja ievērojot mēness fāzes (pilnmēness pēc pavasara ekvinokcijas), tām gatavojās vismaz nedēļu. Cēpa rituālmaizi (Rumānijā, Bulgārijā, Šveicē, Francijā, bijušās Dienvidslāvijas zemēs, Iapī Somijā, Zviedrijā), kuru ukraiņi un baltkrievi sauca paskopi, bet krievi par kuliču. Nedēļu pirms Lieldienām svinēja Pūpolsvētdienu. Lietuvā un Latvijā jau kopš seniem Pūpolsvētdienas rītā pēc iespējas agrāk piecēlušies, ar iepriekš sagatavotu rīksti pēra savus guļošos tuviniekus, sakot: audz apaļš kā pūpols, slimība ārā, veselība iekšā! Pūpolu svētdienas pūpolu zarus (Lith. Verba), saglabāja, jo uzskatīja, ka tie visu gadu pasargās. Visā Eiropā svinēja šos svētkus: Palmsontag (palmas svētkiem) Vācijā, Austrijā, Pireneju pussalas tautās; domenica d'oliv (olīvas svētkiem) Itālijā; palmusunnuntai, virpasunnuntai (pūpolsvētdienu) Somijā; Paquesfleuries (ziedošā lieldiena) Francijā; Palmsun day Britu salu tautas; цветна неделя Serbijā, Melnkalnē; цветница Maķedonijā; cvitnica, cvetna nedilja Horvātijā, Slovēnijā utt.

Ungārijā Pūpolsvētdienā ļaudis izrotātiem pūpolzariem gājuši no mājas uz māju un dziedājuši īpašas apsveikuma dziesmas. Pūpolzarus

pēc iesvētīšanas baznīcā saglabāja pret slimībām. Lai mājās neiekļīstu čūskas un vardes, pūpolzarus piestiprināja pie māju bēniņu durvīm. Francijā pūpolzarus vai sīkākus kociņus izrotāja ar āboliem, saldumiem un arī saglabāja. Dzenot pirmo vagu, no tiem nolauza zariņu un ieraka zeme (arī Maķedonijā, Melnkalnē, Slovēnijā).

Austrijā "dzīvības rīksti" gatavoja no dižskābarža, lazdas vai akmeņozola. Sīkākos zarus sasēja buntītēs, bet lielākos izrotāja ar spīdīgiem papīriem, kliņģeriem, zaļumiem u.c. Pēc svētkiem rīksti atstāja dārzā vai paslēpa zem mājas sliekšņa, vai ieraka zem jaunbūves pamatiem (arī Čehijā). Lai negaisa laikā neiespertu zibens, no rīkstes lauza zariņus un meta pavarda ugunī (arī Vācijā).

Vācijā rīksti gatavoja no savlaicīgi nocirstas egles. Pirms greznošanas tai noplēsa mizu (lai zem tas neslēptos ragana). Rīkstē sakāra daudz ēdamā - dažādus cepumus, ābolus, apelsīnus, izgreznoja lentās, krustiņiem, "sirdīm". Ap pusdienas laiku zemnieki gāja uz saviem tīrumiem un, lai pasargātu tos no krusas, apsprauda rīkstēm. Rīkstes gatavošanai izmantoja arī izplaucētus bērza zarus. Ar tiem pēra viens otru, tos dāvināja (arī Francijā).

Somijā jau agri no rīta bērni ar izgreznotiem pūpolzariem rokas apstaigāja ciemu. Katrā mājā viņi izpēra saimnieci, vēlot visu labu un veselību visu gadu. Dažviet pēra visus, kurus vien satika un visiem kaut ko novēlot. Katrā mājā bērni atstāja pūpolu pušķi, ar kuru, pēc lopu iepēršanas, noslēpa zem kūts jumta, lai lopu izdzīšanas dienā to atdotu ganam (Čehijā pirmajā lopu izdzīšanas dienā šīs rīkstes meta uz dzenamā ceļa). Pēc nedēļas - Lieldienās, bērni nāca pēc dāvanām. Saimnieces rūpējās, lai apdāvinātu tos, kuri bija nesuši pūpolu pušķus. Beļģijā, Nīderlandē bērni savas izgreznotās rīkstes galā uzsprauda no miklas izceptu cūkas, gulbja, gaiļa vai jātnieka figūru, dažviet arī pītu buksusa riņķi izgreznotu krāsainiem karodziņiem, olu čaumalām, cukura gredzeniem, apelsīniem, kēksiem. Svētiku procesijā piedalošos meiteņu tērpiem bija uzšūtas gulbju figūras. Zēni, kuri pavadīja meitenes, atdarināja putnu saucienus.

Pireneju pussalas tautām par "dzīvības rīksti" kalpoja palmas, laura vai olīvas koka zari. Katalonijā Pūpolsvētdienas rītā vērās īpaši "zaru tirgi". Arī te rīkstes saglabāja (arī Nīderlandē, Beļģijā), lai pasargātu māju no velna, zibens un cita ļaunuma. Šajā dienā krusvecāki apdāvināja savus krustbērnus, bet mācītājs staigāja nomājas

uzmāju, tās iesvētīdams ar ūdeni un sāli. Pēc tam no tā paša sals trauka, sali visu gadu pa druskai deva lopiem (lai neslimotu).

Francijā "palmu svētdienā" grieza ne tikai palmu zarus, bet arī buksusa un rozmarīna zarus. Tos stiprināja gultas golos, pie kamīna, lika uz kapu kopiņām, sprauda labības laukos pret nelaimēm un labai ražai.

LIELĀ CETURTDIENA, PIEKTDIENA

Vācijā uzskatīja, ka šīs dienas ir vispiemērotākās aršanai, sējai un dārzeņu stādīšanai (arī lužicieši). Ticēja, ka šinī dienā pamostas visa daba. Nedrīkstēja aust, šūt, mazgāt, cept un kurināt vārīšanai lielu uguni (Somija uguni vispār neiededza). Olas, kuras izdētas šajās dienās, ilgi uzglabājoties un no tām izšķīļas braši cālēni. Olas saglabāja arī kā līdzekli pret burvībām, pret zibeni, saglabāja, lai ieliktu pirmajā labības kūlīti. Dažviet olu čaumalas piepildīja ar svēto ūdeni un piekara pie Pūpolsvētdienas rīkstēm. Piektdienā izcieta ola palīdz dzemdētājām - ja grib zēnu, tā jāapēd. Šajās dienās no kūts izveda mēslus, jo ticēja, ka tad laukos nesavairošies kukaiņi. Austrijā šīs dienas izmantoja cīņai pret kukaiņiem - vēdināja māju, apgērbus.

Somi ceturtdienas sauca par kiirastorstai - attīrīšanas. Viņi šajā dienā no sētas izdzina ļaunos spēkus un nodrošinājās pret rāpuļiem. To veica šādi: uz ragavām uzlika darvas mucu vai kasti un aizdedzinātu vilka apkārt pa sētu. Ugunī meta vecus apavus, drānas u.c. lietas. Viens vilka, bet otrs gāja nopakaļus un ar nūju sita un dažādām pusēm, teikdams: "Projām, kiira, meža !"

Britu salu tautas piektdien bija noliegti dažādi mājas darbi. Šajā dienā gatavoja īpašas apaļas bulciņas ar krustiņu virsū. Bulciņa spējusi pasargāt no nelaimes - to saglabāja, pakarot virtuve pie grieskiem. Cepts īpašs, mazs kukulītis, kuru lietoja slimības reizēs. Nīderlande Zaļajā ceturtdienā ēda zupu, kura pagatavota no divpadsmit dažādiem zaļumiem (arī Austrijā). Piektdien zvejnieki negāja zvejot, jo ticēja neveiksmei, bet, lai augļkoki dotu labu ražu, nīderlandieši tos šajā dienā cītīgi tos laistīja.

Rumāņi ceturtdienu sauca par joi-māre (joi marica - Īpaši nikna sieviešu dzimuma būtne), kā arī par "mirušo dienu". Mirušiem senčiem ierādīja īpašas vietas uz paklājiņiem pie ugunsкура, kuru iekūra, lai gari varētu sasildīties, bet, lai tie varētu remdēt arī slāpes, sievietes bagātīgi aplaistīja (septiņus spaiņus) ap to zāli. Lai senči

pirms Lieldienām varētu nomazgāties, ūdeni lēja arī uz kapu kopiņām. Lielajā piektdienā krāsoja olas, cepa rituālmaizi. Ja šajā dienā lija lietus, varēja cerēt uz auglīgu gadu, bet pats veselību varēja gūt izpeldoties tekošā ūdeni (arī Ungārija). Čehijā pirms saules lēkta peldējās kaili, peldināja lopus, bet saimnieces nesa uz upi vai visu savu inventāru. Melnkalnē, Slovēnijā un daudzās citas zemēs piektdienā peldējās ar cerību gūt skaistumu un veselību. Šajā dienā ļaudis kratīja augļkokus, šāva tiem blakus no bisēm vai skaļi izteica draudus kokus nocirst, ja tie nedos augļus.

Bulgāri olas Lieldienai sāka krāsot jau ceturtdien (arī Melnkalnē, Slovēnijā, Austrijā). Ar pirmajām nokrāsotām olām sievietes vilka pāri bērnu pierēm, kakliem, lai tie būtu veseli un skaisti. Olas sāka krāsot vecāka mājas sieviete. Galvenie ornamenta motīvi: augi, dzīvnieki, ģeometriski raksti. Melnkalnē, Slovēnijā tāpat kā Vācijā, Lieldienas olas saglabāja visu gadu, un tās sauca par "stražar vai strašnik". Ja ģimenē bija kāds nomiris, tad olas nekrāsoja.

Vēl piebilstams, ka Vācijā, arājam pirmo vagu dzenot, bija jāapēd Lieldienas ola. Olu lika zem arkla riteņa, bet dažviet ieraka uzarta lauka vidū, bet čaumalas piejauca klāt sēklai.

SESTDIENA

Ungāri olas krāsoja tieši šajā dienā. Olu vispirms pārklāja ar vasku (arī Čehijā), pēc tam ieskrāpēja kādu ornamentu un, visbeidzot, iemērcēja krāsā. Vasku noņēma pēc tam, kad krāsa bija jau apžuvusi.

Skandināvi olas krāsoja koši zilās, zaļās, oranžas, sarkanās. Krāsošanai izmantoja zeltlapi, sienu, kāpostu lapas u.c. Dažkārt olas apkrāsoja pirms vārīšanas - krāsojums esot noturīgāks. Bērniem meklēšanai domātās olas piepildīja ar saldumiem (pirms tam izpūšot). Dānijā olas meklē "zaķu ligzdās". Tur bērni atrod krāsotas olas, šokolādi, saldumus.

Vācijā olas krāsoja galvenokārt sarkanā krāsā - pasargājoša krāsa (arī Itālijā, Francijā). Bērni domāja, ka olas atnesis zaķis, gailis, stārķis, lapsa, dzeguze, dzērve vai kāds cits putns. Pieaugušie olas slēpa dārzā, sakņu dārzā, mežā, mājās u.c. Arī Britu salu tautās, Beļģijā, Nīderlandē.

Šveicē Lieldienas priekšvakarā ar berzes palīdzību ieguva "jaunu uguni". Uguns atjaunināšanas ceremonija notika arī Vācijā un

Austrijā. Te baznīcas priekša, beržot koku pret koku, aizdedzināja deviņu koku sugu ugunsroku, bet no tā aizdedzināja lāpas un iznēsāja pa mājām. Lāpu paliekas slēpa klētīs vai izmētāja pa labības laukiem. Ugunsrokus dedzināja vai visā Eiropā - Polijā, Britu salās, Rumānijā, Austrijā, Itālijā, Arhangeļskas apgabalā u.c. Vācijā vietām no kalna laida degošus riteņus. Ogles no ugunsroka, nesa sev līdzī un apkaisīja laukus, lika klāt ūdenim lopu dzirdināšanai, bet Melnkalnē no ugunsrokiem uz mājām podiņos aiznesa vel kvēlojošas ogles, lai ar tām iztīrītā pavardā iedegtu "jaunu" uguni. Arī Čehijā ar divu akmeņu palīdzību ieguva "jaunu" uguni. Ar to aizdedzināja ugunsroku, kurā meta ievas zarus, sāli. Francijā "jauno" uguni aizdedza ar kramu. Beļģijā, Nīderlandē ticēja, ka jo lielāka uguns ugunsrokā, jo bagātāka raža. Un, kad uguns bija aizdegta, ļaudis sadevušies rokās, sāka ap to deju, dziedot īpašu Lieldienas himnu.

Lapi ticēja, ka Lieldienas naktī apkārt staigājot mirušo gari, kā arī nelabie. Tos atbaidīja ar lielu ugunsroku kurināšanu. Somi Lieldienās raganas sauca par trulli, noita vai paasaisamma (Lieldienas vecenes). Raganas Lieldienas nakti lidoja uz saietu, un zemnieki, lai pasargātu no tam saimniecības, lika uz māju sliekšņiem no salmiņiem veidotus krustus (arī Polijā), zvaigznes vai, runājot atbilstošas formulas, zīmēja šīs zīmes ar krītu uz durvīm (Vācija" ir ogli).

Lužiciešiem bija paradums ap pusnakti ar dziesmām apstāgāt savus dārzus, bet Austrijā - izjāt, lai pabarotu zirgus ar jauniem asniem. Asnus saplūca arī Lieldienās galda greznošanai.

Vai visas Eiropas tautas ticēja Lieldienas rīta ūdens brīnumainām dziednieciskām īpašībām. Īpaši svarīgi ūdenī apmazgāties vai izpeldēties pirms saules lekta. Bez tam Vācijā ūdeni ņēma pret straumi, tajā mazgājās ne tikai paši, bet apmazgāja slimos, apmazgāja lopus. Lieldienas rītā pasmelto ūdeni slēgtos traukos uzglabāja visu gadu. Itāļi ticēja, ka Lieldienas ūdens īpaši labs redzes uzlabošanai. Abrūcijas to lēja klāt visiem Lieldienas ēdieniem, bet pārpalikumu izsmidzināja pa visu māju. Serbi ūdenī meta ziedojumu – ziedu vainadziņus, bet Serbijā krāsotas olas, monētas, gredzenus un citas sudraba lietas.

Polijā saimniekam ar saimnieci bija jāsaugāda saules lēkts - ja gulēs Lieldienas nakti, tad saguls lini un kvieši. Austrijā, Krievijā, Beļģijā, Nīderlandē, Šveicē u.c. ticēja, ka saule Lieldienas rītā trīs reizes pālecas, sašūpojas. Somijā Lieldienas rītā pakāpās pakalnos, lai labāk

redzētu saules lēkta "deju". Skandināvi, baidīdamies šo mirkli nogulēt, gulēja uz klona. Arī pomori pie Baltās jūras vēroja kā no ūdeņiem paceļas saule - ja rotājas, tad gaidāms labs gads. Līdzīgs ticējums saglabājies Arhangeļskas apgabalā (arī Sibīrijas krieviem) - spoža, skaidra saule Lieldiena solīja labu gadu.

LIELDIENAS

Kā tās sauktas Eiropas tautas? Pasha, veļiki deņ - austrumslavī; Ostern, Pāskēn - Vācijā; Paasiainen - Somijā; paskedag - skandināvi; Pasch vai Pesse - Īrijā, Skotijā; Pasen, Paques - Beļģijā, Nīderlandē; "Spīdošā diena", "Lielā diena" - Grieķijā; pashke - Albānijā; Pascile, sarbatorea pascilor - Rumānijā; velik den - Bulgārijā; velikdan - Serbijā, Maķedonijā, Melnkalnē; Vasām, Velikanōc - Horvātijā, Slovēnijā; Jutry, Swjate jutry, Jastry - lužicieši; Veliko noce - čehi; Vielkanoc - poļi.

Rumānijā tekoša ūdenī meta olas čaumalas, lai arī aizsaulē senči zinātu, ka atnākusi Lieldiena. Krieviem, ukraiņiem bija tradīcija apliet ar ūdeni tos, kuri Lieldienas rītā aizgulējušies vai nebija paspējuši sakārtoties. Rumānijā, Baltkrievijā, Ukrainā no rīta mazgājās ūdeni, kurā bija iegremdēta ola vai zelta, sudraba monēta. Galvenās izdarības visās Eiropas tautas Lieldienas saistījās ar olām. Tas bija Lieldienas pirmais ēdiens, tās dāvināja tuviniekiem, kaimiņiem, meitas dāvināja puisiem, ar tām mainījās. Vācijā bija nozīme dāvāto olu skaitam: trīs - atzinība, četras - cieņa, piecas - mīlestība, sešas - piekrišana laulībām. Pirmajai krāsotai olai Krievijā piemita spēja nodzēst ugunsgrēku - ar to trīs reizes jāapiet apkārt degošai mājai. Jaroslavas guberņā ar to varēja atrast pazudušus lopus, bet glaudot lopiņus ar olu varēja nodrošināt tiem veselību un skaistumu. Melnkalnē Lieldienās olas lika uz kokiem, zemi, bišu mājiņām. Te ticēja, ka pat ūdenim, kurā tās vārītas, piemita dziednieciskas īpašības. Austrijā deva apēsto olu čaumalas lopiem, vistām, bet lužicieši čaumalas izmētāja pa linu lauku. Īpaša vieta visās tautās bija ierādīta spēlei „olu ripināšana”. Olas ripināja pa ziemāju lauku (lai labība labāk augtu), ripināja pa tuvinieku, radinieku kapu kopiņām (A- slāvi). Dažviet krievi paši, līdzīgi olām, ripinājās pa zemi. Skandināvijā, Čehijā laida olas no kalniņa - tas, kuram ola aizriboja vistālāk vai paliek vesela, uzvar. Francijā tās ripināja pa nogāzi - tas, kuram ola lēzenajā vietā sadūrās ar citu olu, ieguva to. Uzvarēja tas, kuram visvairāk olu. Beļģijā, Nīder-

landē olu īpašnieki sadalījās divās komandās un izvietojušies pļavā pa pāriem, viens otram pretim, pēc komandas centās iesist pretinieka olai tā, lai pretinieka ola saplīstu. Saplēstās olas savāca tie, kuru olas palika veselas. Čehijā olas, kuras saņēma no meitām, puīši meta pāri mājas jumtam zālē - ja tā palika vesela, tas no zīmēja, ka meita ir uzticīga. Cita populāra rituālizdarība bija šūpoļa kāršana, šūpošanās. Gandrīz visā Eiropā puīši izšūpināja meitas. Bulgāri šūpojoties dziedāja īpašas Lieldienas dziesmas. Poļi ticēja, ka šūpošanās veicina labības augšanu. Ungārijā bija populāra "gaiļa šaušana". Kādreiz šāvuši īstu gaili, bet tagad šauj mērķi ar uzzīmētu gaili, vai spēlējuši bumbu (piebāztu ar skaidām) vai koka ripu. Krievijā bija izplatītas spēles, kurās atspoguļojās viss lauksaimniecības darbu cikls no iesēšanas līdz novākšanai, dziedot dziesmas.

Somijā kūts priekšu noklāja svaigiem egļu zariem, kur jaunieši rīkoja dejas un rotaļas. Krievijas ziemeļos, Bulgārijā, Grieķijā bija izplatītas riņķa vai grupu dejas. Nīderlandes austrumos (Otmarsumas c.) zemnieki viens aiz otra saķērušies garā virknē, lēni pārvietojušies pa ciemu un dziedājuši senu Lieldienas himnu. Viņi dziedot apstaigājuši ciema ievērojamākās vietas: fermas, klētis, veikalus, darbnīcas u.c. vietas. Līdzīgi šiem zemniekiem izdarījās puīši Pireneju pussalas tautās. Arī viņi dziedādami apstaigāja ciemu. Dziedātājus te apdavināja dažādām dāvanām (ēdiena veidā). Ja saimnieki bija skopi, tad dziesmā tiem novēlēja ko sliktu (arī Krievijā). Polijā puīši dziesmās izprasīja no saimnieka izpirkšanos. Viņi nesa pūpola, kadiķa zarus un dziesmās vēlēja, lai laukos, dārzos viss augtu un par to saņēma dāvanas. Mājas, kurās dzīvoja meitenes, tie dziesmās slavēja un meitas izšūpināja uz savstarpēji sakrustotām rokām. Un vispār puīšu un vīru apkārt staigāšana Lieldienās bija tradicionāla daudzās Eiropas zemēs. Baltkrievijā tos sauca par "voločebņikiem". Voločebņiki īpašās dziesmās apsveica zemniekus. Voločebņiku vadītājs parasti bija labs, pieredzējis dziedātājs. Bieži apkārt staigājošās grupas pavadīja muzikanti. Dziedāšana iesakās ar vēstījumu par to kāpēc nākuši, tad laba vēlēšanu un beidzās ar lūgumu apbalvot.

Ne reti apkārt staigātājiem bija līdzīgi "dzīvības rīkstes" - izplaucēti, izrotāti bērzu zari vai pūpolsvētdienas rīkstes. Čehijā meitenes un sievas pēra ar sapītiem ievas zariem.

A-slāvu tautās svarīga vieta Lieldienās ieradīta mirušo pieminēšanai - noteikti apmeklēja kapus. Līdzīgi ņēma krāsotas olas, kuras

pēc paripināšanas, atstāja uz kapa (arī Grieķijā, Melnkalnē), ieraka vai sadrumstaloja putniem. Pie Urāliem (Kopajinas c.) pirmdienas rītā kurināja senčiem pirti, nolika tiem slotiņas, ziepes, ķipi, veļu. Paši uz pirti negāja. Ukrainiem mirušo pieminēšanu sauca par "provodami". Mirušo kapus apciemoja arī Vācijā.

Krieviem dažviet šajos svētkos bija tradicionāla jaunlaulāto apsveikšana un jauno braukšana ciemos pie sievas vecākiem (arī Bulgārijā, Rumānijā), bet Britu salās - maskošānās un izdarības ar salmu lelli, Serbijā, Melnkalnē - maskoto kazu ceremonijas izspēle. Šķiet, ka šie pēdējie momenti Lieldienu izdarībās kaut kādu iemeslu dēļ nokļuvuši no Meteņa tradīcijām.

Vairākās tautās svinētas vēl arī otrās un pat trešās Lieldienas. Parasti tajās darīja apmēram to pašu ko pirmajās Lieldienās. Skandināvi otrajās Lieldienās gāja ciemoties pie radiem, paziņām, kaimiņiem. Šajā dienā daudz dzēra, ēda. Anglijā vīrieši apstaigāja mājas un ķēra sievietes. Tās, kuras nebija paspējušas noslēpties, sēdināja uz krēsla vai sakrustotām rokām un tik ilgi enerģiski cilināja, līdz neapsolīja cēlājus noskūpstīt vai samaksāt izpirkumu. Čehijā otrajās Lieldienās puīši pēra meitas, bet trešajās-meitas puīšus. Polijā otrajās Lieldienās, gaismai austot, puīši iekļuva meitu mājās un aplēja meitenes tieši gultās ar aukstu ūdeni un izpēra žagariem. Bet pie akas laistīšanās notika visu dienu.

Literatūra

Календарные обычаи и обряды в странах зарубежной Европы: Весенние праздники / Институт этнографии им. Н. Н. Миклухо-Маклая АН СССР. — М.: Наука, 1977.

Jāņi Eiropa

“Dievturu Vēstnesis”, 1991/9

Jāņa dienu Baltkrievija sauca par kupala, Svētā Jāņa dienu, Ioanove dienu; Šveice - Jan vai Sunnavaend; Austrijā - sv.Joanna; Vācijā - Johana Kristītāja; Ungārijā - sv.Joanna; Rumānijā - sanzae-ne, sv.Joan de vara - vasaras Jāņa diena; Albānijā - Shēngjinat, sv.Joanna vai flakadajt - liesmu dienu; Ukrainā – Kupala, kupailo, kupailica. Serbi un melnkalnieši to sauca par svitanak, Ivan dan; maķedonieši par Ivanden, enovden, jajnovden; horvāti - ivanj dan, ivane, svitnjak; slovēņi - ivanje, ivanevo, šentjanževo, janievo, kres; lužicieši

- Jan krčenic; čehi - sv.Jāna; poļi - sv.Jana; bulgāri – enovden, janjubden; somi - juhannus, mittumaarja, mettunaari; zviedri, dāņi - midscmmaraf ton; norvēģi - jonsakafton; holandieši - st.Jan; francūži - saint Jean, Jean Baptiste; Pireneju pussalas tautas - San Juan;

Senā Romas kalendārā šīs dienas apzīmētas ar Solstitium - saulstāvji, saulgrieži vai kā Lampas (lāpas) diena - dienas gaismeklis, saules gaisma. Redzam, ka vairumam tautu Jāņa dienas nosaukumi ir līdzīgi un parasti nosaukti vai nu Jāņa vārdā, vai saistāmi ar vasaras vidu, saulstāvjiem, papardi, peldēšanos, gaismu.

Ļoti daudz kā kopīga rodam Eiropas tautu Jāņa dienas tradīcijās. Dienu pirms Jāņiem ļaudis vāca augus ārstniecībai, pušķošanai, zīlēšanai, aizsardzībai. Vācijā zāles plūkuši tikai pēc pusnakts līdz Jāņa dienas pusdienai. Bijušas īpašas "Īstās" Jāņa zāles, puķes, piemēram, baltkrieviem kupala Lužicieši Jāņos lasītās puķes sauca par janse kwetki. "Īstās»" - vībotnes (vērmeles), asinszāle, krustzieži. Ukrainā ticēja, ka vībotnes atbaida raganas. Vībotnes nēsāja līdzī, pina vaiņagos, sprauda ēku sienās, durvīs. Ar deviņzāļu vaiņagiem greznojās ne tikai cilvēki, tos lika lopiem uz ragiem (Baltkrievijā, Somijā, Francijā, Cehijā u.c.) un noņēma tikai Jāņa dienas rītā, saglabājot lopu ārstēšanai. Lužicieši (čehi) vainadziņus kāra istabās pie griestiem, lai tie tur grozītos visu gadu. Iepriekšējā gada vaiņagus sadedzināja, apdūmojot slimniekus un lopus. Slovēnijā slimos bērņus izvilka vai nu cauri vaiņagam, vai peldināja ūdenī, kurā vaiņags bija ielikts. Bulgāru labības pļāvēji ar vaiņagu sargāja ražu, iemetot to labības laukā. Bulgārijā ar Jāņu zāļu novārījumu mazgāja matus, ķermeni, acis, ārstēja neauglību. Daudzās zemēs (Beļģijā, Nīderlandē, Austrijā, Francijā) ticēja, ka uzglabātās Jāņa zāles pasargā ēkas no zibens. Austrijā sasēja īpašus pušķus no 7 vai 9 zālītēm - Donnerbush (pērķona pušķus). Tos pabāza zem ēku jumtiem, meta ugunsgrēkā, meta pretim vētrai. Ziediem pušķoja grīdas, logus. Vācijā pušķoja - avotus, akas. Somijā pie vārtiem piestiprināja bērņus, bet pagalma vidū novietoja - "Jāņa egli" (egli ar noplēstu mizu, saglabātiem vidējiem un augšējiem zariem). "Jāņa egle" dažviet stāvēja pagalmā līdz pat nākamiem Jāņiem. Arī Ukrainā svētku priekšvakarā cirta īpašu rituālkoku, visbiežāk tatāru kļavu, bērzu, vītolu vai augļkoku - ķirsi, plūmi. Koku greznoja vaiņagiem, ziediem, daudzkrāsainām lentītēm un pat svecītēm. Šādi izgreznotu koku sauca par Morenu, Marenu, Māru vai Kupalo, kupailo, kupilica. Krievijā, Poltavas gubernā to sau-

kuši par Maru, Morenu. Dažviet no salmiem izgatavoja lelli. Uzvilka tai sieviešu drēbes, apsēja ap galvu lakatu un nosēdināja zem aprakstītā koka vai ar dziesmu nesuši pie ūdens. Tur Marai sakrāvuši virsū nātres un basām kājām lēkuši pāri. Černigorskas apgabalā lelli izgatavoja no kārtīm, ziedu vītņēm, lakatiņu galvā un saukuši par Ivanu. Vakarā Ivanu nesuši uz upi un metuši ūdenī. Rituālkoku saukuši arī par Marenes koku (melnalksnis vai cits). Meitas to izgreznojušas ziediem, zālēm, gājušas apkārt rotaļās. Zem koka sēdināta salmu lelle - Kapāls. Uz tās koka rokām sakārti vainadziņi, rotas. Lelle aplikta salmiem, nātrēm un sadedzināta. Dažviet lelle slīcināta vienlaicīgi ar izpeldēšanos. Arhangeļskas apgabalā peldēšanās saistīta ar pēršanos pirtī. Te sēja īpašas pirtsslotas, iesienot tajās dažādus ziedus, zāļtes, īpaši ivan da marju. Parasti pirtsslotas sasēja visam gadam. Dažviet peldējās pirms ugunscura kuršanas, dažviet pirms lēkšanas pāri ugunskuram, bet citviet tikai Jāņa dienas (Kupalas) rītā - saullēktā. Visas Eiropas tautas pievērsa īpašu uzmanību ūdens rituālam. Vienviet mazgājušies upē, citur avotā, rīta rasā. Čehi Jāņa naktī pirmo reizi peldējušies, bet Bulgārijā vākuši rīta rasu priekšautā.

Visā Eiropā tika kurti ugunskuri. Ungāri tos veidoja četrstūrainus un lielus (tos ar dziesmu vienlaicīgi aizdedzināja no visiem četriem stūriem). Austrijā, Beļģijā, Nīderlandē pirms svētkiem bērni, jaunieši apstaigājuši mājas, vākdami malku ugunskuriem. Tos, kuri nedeļa, dažādi izsmēja, ticot, ka šos skopuļus neveiksmes piemeklēs visu gadu. Kurināmā vācēji dažviet staigājuši melni nosmērētām sejām, zaļumiem izpušķojušies. Baltkrievijā svētku svinēšanas vietās ar malkas klēpjiem pirmās ieradušās meitas un iekūrušas ugunskurus. Ugunskura vidū stiprinājuši kārti ar ratu vai mucu galā (arī Čehija, Slovākijā, Ukrainā, Krievijā), vai salnu grīsti. Meitas, lai būtu bagāta linu raža, ugunskurā metušas kodaļas. Ungārijā pie Jāņa ugunskura sievietes kaltējušas zālītes tējai. Slovēnijā - koka stabu pušķoja vainagiem. Ugunskurus daudzviet (Horvātijā, Slovēnijā, Austrijā, Vācijā) aizdedzināja ar uguni iegūtu ar berzi vai no krama dzirksts. Baltkrievijā ugunskurus iekūra arī sakņu dārzos. Te vietām dedzināja kārts galā nostiprinātas deguta mucas, kā arī nelielus ugunskurus uz plostiņiem. Somijā ugunskurus veidoja torņveidīgus - līdz pat 10 metrus augstus. Velsā ugunskurus kūra no deviņiem dažādas sugas kokiem. Visās tautās bija tradīcija lēkt pāri degošiem ugunskuriem. Baltkrievijā nedrīkstēja lēkt precētie un atraitņi (izņemot sievas, kuras gribēja

bērnus). Čehijā pie jāņuguns līdz pat rītam dziedājuši par mīlestību un gaidāmajām kāzām. Ugunskurā nedrīkstēja liet ūdeni, sviest mēslus, drīkstēja - ziedus, vaiņagus. Slovēnijā starp uguns kuriem vai pāri apdzisušiem uguns kuriem nesa slimus bērnus, dzina pāri lopus (arī Polijā, Šveicē, Austrijā). Pelnus no uguns kuriem bēra klāt sēklai, bet Francijā ar tiem apbārstīja lopus vai izkaisīja uz lopu dzenamā ceļa. Šveicē ogles no uguns kura sabēra ūdenī, kuru pēc tam izmantoja ārstniecībai, bet apdeguļus no uguns kuriem izmētāja pa dārziem un laukiem (arī Francijā). Daudzviet ticēja, ka uguns neapspīdētie lauki zaudēs auglību daudzus gadus, tāpēc puīši ar aizdegtām lāpām apskraidīja laukus, dārzus (Britu salās ar no viršiem izgatavotām aizdegtām slotām). Daudzās zemēs, piemēram, Čehijā, Slovākijā, Austrijā, Vācijā, Itālijā laida uguns riteņus, meta degošas šautras, degošus koka dēlīšus. Slovēnijā aizdegtos (apaļus, četrstūrīņus) dēlīšus metot, izsauca vēlējumus.

Baltkrievijā Jāņa bērni, ģeņģes dziesmas dziedot, apstaigāja mājas. Parasti sievietēm un meitām galvā bija vainadziņi. Ieejot sētā viņas sniedza mājas saimniecei ziedus, bet meitām precību gadus galvā lika vainadziņus. Saimnieki Jāņa bērnus pacienāja ar sieru un alu. Skopās saimnieces dēvēja par raganām. Apstaigāja arī laukus. Lauku malās sprauda oša zarus (pret raganām). Vācijā meitenes basām kājām dejoja ap linu lauku, vāļājās tajā. Baltkrievijā dažviet kādu meiteni apviņa ziediem, zālēm un dejoja ap to, lēkāja, dziedāja un beidzot aplēja ar ūdeni. Horvātijā, Slovēnijā meitenes pulcējās pa četrām, astoņām un dziedot apstaigāja laukus, vīnogulājus, zemnieku sētas. Baltkrievijā ļaudis gājuši uz mežu un tur ietinušies baltā audeklā, ar nātrēm, kadiķiem vai egļu zariem rokās pēkšņi parādījušies pie Jāņa uguns kura, lēkuši tam pāri un centušies sadzelt klātesošos. Polijā meitas sadalījušās divās grupās un viena otru apdziedājušas. Te Jāņa nakti uzskatīja par "brīvās mīlestības" nakti. Skotijā šajā naktī jaunieši zvērējuši uzticību, bet Pirenējos jaunieši, metot ūdenī vaiņagus, zīlējuši precības - ja vaiņagi piepeldējuši pie krasta vienlaicīgi, tad tā bijusi zīme, ka apprecēsies. Arī citās tautās zīlētas precības. Vaiņagus meta ne tikai upē, bet arī uguns kurā (kurai ātrāk sadeg, tā ātrāk arī apprecēsies), koku zaros, uz māju jumtiem (ja paliek - apprecēsies). Parasti zīlēja meitas.

Visa Eiropa ticēja, ka Jāņa nakti apkārt daudzās raganas un burves. Ģeņģi sargāja pienu. Lai to pasargātu, ēku sienās, durvis

sprauda nātres, oša zarus, liepas, kļavas zarus, dzelksni, vībotni, da-
džus, zobus no ecēšām u.c. asas lietas. Dažkārt pie govš Jāņa nakti
ielaida teļu, lai tas zīstu, tā nepielaižot raganas. Čehijā pēc saules
rieta nedrīkstēja neko aizņemties, īpaši pienu. Polijā, ja mājās iera-
dās kāda sveša aizdomīga sieviete, tad tai neko nedeva, baidoties,
ka tā iedoto priekšmetu izmantos burvestībai - atņems govīm pienu.
Govis, lai pasargātu, dzina cauri slejām vai pāri uz zemes noliktai iz-
kaptij vai izbaroja tām vainadziņus. Ticēja, ka raganas salasoties uz
kailiem pauguriem un tur dejojot plikas.

Daudzas tautas ticēja papardes brīnumam - tās zieda atra-
dējs tapa gudrs, bagāts, ieguva spēju saprast augu un dzīvnieku va-
lodas. Dienvidslāvijā papardes zieds norādot uz bagātību atrašanās
vietām, pasargājot no slimībām, čūskām, bet Vācijā palīdz atrast zel-
tu. Arī Britu salu tautas Jāņa nakti gāja mežā meklēt tīslācīgi uzplauk-
stošo papardes ziedu un sēklas. Dienvidslāvijā, Polijā, Bulgārijā,
Francijā ticēja, ka Jāņa dienā saule trīs reizes apstājoties un dejojot.
Slovēnijā Jāņa dienas rītā ap kaklu, roku vai kāju apsēja sarkanu die-
gu. Tas pasargājot cilvēku no dažādām nelaimēm, slimībām. Diegu
noņēma Pētera dienā un pakāra uz rožu krūma.

Ir dažādas domas un idejas par Lieldienu svinēšanas datu-
mu. Visas tās tiek visai loģiski kaut kā, arī pamatotas.

Taču, šķiet, ka Lieldienu nav „Lielā diena” jeb pirmā garākā
par nakti diena pavasarī, kā to iesaka Saules kalendāra atbalstītāji.
Tie, kuri kopj zemi, labi zina, ka pavasarī izšķirošu lomu spēlē
Mēness fāzes. Iespējams, ka vistuvāk Lieldienu datumam ir kristieši.
Taču jāsaprot, ka arī viņu ideja ir apšaubāma, jo iznāk, ka Jēzus aug-
šām ceļas katru gadu citā datumā. Bez tam viņu veidotais kalendārs
ir relatīvi jauns (piesaiste nedēļas dienām nav pamatota – svētdie-
nai). Mēs, Piltiņkalna saimīte, jau vairākus gadus pieturamies pie pre-
cīzi nosakāma laika: pēc Saules ekvinokcijas pirmās pilnmēness die-
nas („*Bēdz, bēdz Saulīte, Mēnesis dzenās... Jau drīz Saulīte Mē-
neša rokās...*”). Savukārt Meteni mēs meklējam 49 dienas pirms Liel-
dienām. Šī rēķināšana ir atrodama Eiropas tautu seno tradīciju pētīju-
mos. Starp citu, 49 deviņas dienas dažās Austrumu reliģiskās tradīci-
jās ir dienu skaits nākošai atdzimšanai un tādejādi labi saskaņojas ar
Meteņa tradīcijās rodamiem „miršanas” (*sadedzinām, nokaujam, bē-
rēm tradicionāla mielasta baudīšana u.c.*) elementiem, bet Lieldienās
ar dzimšanas (*mazgāšanās saullēktā strautā, kas tek uz austrumiem,*

šūpļa kāršanas, „olu” tradīcija, pāršana ar dzīvības rīksti u.c.), dzīvības atgriešanās idejām.

Mēs neaicinām to pieņemt par absolūtu patiesību un visus darīt tā, kā izjūtam mēs.

Ar laiku mums vajadzētu visiem nonākt pie kopsaucēja – ļoti svarīgi ir ieskaņoties „Visā, Kas ir” ritmos. Ja to nemēģināsim darīt, mēs ar savu svinēšanas spēku (nedrīkstam nenovērtēt par zemu savu spēku) varam nonākt pretējā fāzē ar Visuma ritmiem un, labākā gadījumā, tos padarīt vājākus. Sinhronizēšanās turpretim sola rezonansi, – dzīvības spēku daudzkaršošanas.

Literatūra

Календарные обычаи и обряды в странах зарубежной Европы: Летне-осенние праздники / Институт этнографии им. Н. Н. Миклухо-Маклая АН СССР. — М.: Наука, 1978.

Latvieši un latviskums

“Dievturu vēstnesis”, 1992/11

Tātad faktiski jautājums cik latvietis latvisks ?

Pirmajā mirklī šis jautājums var likties muļķīgs. Taču ir zināms, ka uz šo "muļķīgo" jautājumu atbildi meklējuši arī citās tautās. Cilvēki atrod kritērijus jeb pazīmes, pēc kurām arī vērtē sava tautieša tautiskumu. Salīdzināšana bieži notiek attiecībā pret kaut kādu, parasti nekonkrētu, ideāla tautieša tēlu, kuru raksturo noteiktas īpašības. Bet vai vispār tāds vērtējums ir vajadzīgs? Varbūt pietiek ar to, ka esi? Laikam jau atbildi uz šo jautājumu mēs atradīsim tikai tad, kad būsīm izpētījuši to īpašību kopu, kura raksturo vienai vai otrai tautai piederīgo un izsvēruši, kāda nozīme ir šīm īpašībām vispārības labad, ko tās dod cilvēcei.

Iepazīstoties ar akadēmiķa J.V.Bramļeja redakcijā izdoto monogrāfiju "Etniskie procesi mūsdienu pasaulē" (izd."Hayka",1987.g.) jāsecina, ka patreiz pasaulē vērojami ļoti dinamiski etniskie procesi -

vieni etnosi rodas, citi saplūst, pazūd. Īpaši straujas izmaiņas notikušas Padomu Savienības teritorijas etniskajā struktūrā - katrā tās pastāvēšanas gadā pazudusi vismaz viena etniska vienība - pēc tautas skaitīšanas datiem 1979.gadā konstatēta 101 nacionalitāte, bet 1926.gadā to bijušas 196 (1).

Parasti par etniskas vienības raksturojošām pazīmēm nosauc kopīgu teritoriju, valodu, ekonomiskos sakarus. Par noformējušos etnosu uzskata tad, kad tam noformējušies etniskā pašapziņa. Runājot par valodas un etnisko procesu kopsakaru, minētās grāmatas autori neatrod viennozīmīgu korelāciju starp tiem. Etnosa konsolidācijas pakāpe tiek tieši saistīta ar informatīvi - komunikatīvo saišu blīvumu tajā, ar tā kultūrsociālās attīstības līmeni, kultūrvēsturisko procesu kopības apziņu. Un tāpēc, piemēram, dialektu saglabāšanās vai pat runāšana atšķirīgās valodās nebūt nemazinot konsolidēšanās iespējas, taču ar nosacījumu, ka masu informācijas līdzekļi, sakari un citi komunikācijas līdzekļi nodrošina etnosa veselumu, balstoties uz kopnacionālo literāro valodu. Augsti attīstītā sabiedrībā kādas valodas izmantošana ne vienmēr saistāma ar tai atbilstošu etnisku pašapziņu. Piemēram arābi; serbi-horvāti, rumāņi, moldāvi runādami vienā valodā diferencējušies dažādās valstīs, tautās un to noteikuši ārpus valodas stāvoši vēsturiski faktori. Ne reti šajos gadījumos kā etniskās atšķirības pazīme kļuvusi rakstība. Ķīnā savukārt, dialektu dažādība netraucē apzināties savu etnisko vienību, kuru izteic vienotā hieroglifu rakstība. Arī "trešās pasaules" valstīs valodas iedarbe uz etniskajām norisēm nav viennozīmīga. Te izdalāmi vairāki gadījumi: kad dominējošā etnosa valoda izsauc pārējo valodu satuvošanos vai asimilēšanos; kad polietnisko sabiedrību (kurā nav dominējošā etnosa) vieno kāda eiropeiska apkalpojošā valoda, kura tomēr nekļūst par konsolidējošu faktoru; kad par sakaru valodu kļūst kāda no polietniskas sabiedrības valodām, taču saglabājoties divvalodībai (sašaurinoties pārējo valodu pielietošanas spektram).

Valoda neapstrīdami nosaka pasaules skatījuma īpatnības, domāšanu, saistāmas ar psihiskām īpašībām (japāņu zinātnieki konstatējuši arī atšķirības galvas smadzeņu pusložu funkciju sadalē). Tāpēc negribas piekrist apgalvojumam par korelācijas trūkumu starp valodu un etniskajiem procesiem, jo vai tad no šiem procesiem ir izraujama etnosa psihes attīstība, pasaules uztvere, apzināšanās. Katra valoda harmoniski iekļaujas savā ilgstoši ģeogrāfiski, vēsturiski izvei-

dotajā kultūrpolitikonamiskajā un psihiski relatīvi viendabīgajā sabiedrība, kuru saucam par etnosu. Valodas izmaiņa vai pazušana (arī divvalodības pastāvēšana) faktiski nojauc tam pašus pamatus, tas vai nu ienestās disharmonijas dēļ pazūd vai veidojas faktiski pilnīgi jauns etnoss, ar jaunu tam raksturīgu īpašību kopu (zudušā un esošā etnosa pašnosaukumi var būt identī).

Arī pasaules uzskats, reliģiska sistēma konfesijas nenolie dzami ietekmē konsolidēšanās procesus. Šī ietekme monokulta sabiedrībās ar izteiktām ģeogrāfiskam robežām būs citāda nekā vairāku konfesiju sabiedrība. Pēdējā parasti raksturīgi atšķirīgs dažādo konfesiju ietekmes līmenis. Konfesionalās struktūras neviendabīgums bremsē etnosa apvienošanās procesus, dažkārt pat veicina etnisko šķelšanos.

Minētās monogrāfijas autori nemeklē atbildi jautājumam kā šobrīd pasaulē vērojama saistāms (pozitīvi, negatīvi) ar cilvēces evolūciju. Tas nav noticis, acīmredzot, tāpēc, ka nav skaidrības par pēdējo: nav skaidrs kas tas cilvēks tāds ir, kāda viņa būtība, kāpēc viņš tāds Visuma radies. Tie ir mūžsenie jautājumi, uz kuriem visiem pieņemamas atbildes vēl nav dotas. Bet tas nedrīkst nobaidīt, tieši otrādi - atbilde ir jāmeklē katram, jo bez tās nav iedomājama normāla, harmoniska dzīves programma. Droši veidosim savu pasaules ainu.

Savu spriedumu pamatā varam likt kaut ko tādu, kas dzīvi dzīvojot ir pašam tapis (varbūt intuitīvi bez zinātniska pamatojuma) par pieņemamu vai ticamu. Tās varētu būt, piemēram, šādas atziņas:

1. Dievs ir un tas tverams kā absolūta pilnība, varēšana mīlestībā. Dievišķais ir saskaņa, harmonija mīlestība, mūžīgais, bezgalīgais, rāmais, mierīgais;
2. Gars ir. Gara enerģija vispēcīga un noteicoša (materiālais sekundārs):
3. Visums virzās pilnveidošanās virzienā (pozitīvā), evolucionēdams pretim Gaismai, pretim Dievam, kā Absolūtam.

No šīm atziņām izriet, ka cilvēks nav nejaušība vai kļūda (pieņemot pretējo mēs noliedzam šīs atziņas) un arī tas, ka cilvēkam savas brīvības ietvaros jāiekļaujas Visuma evolūcijas procesā (pretējā gadījumā viņš ģenerē konflikta situāciju, kurā, visuma progresa enerģijas milzīgā spiediena rezultātā, kā anahronisms tur noritošiem procesiem, aizies bojā). Iekļaušanās neko citu nenozīmē, kā sevis garīgošana, dievišķā sameklēšana un nostiprināšana sevī, virzoties

pretim visaugstākajai pilnībai - Dievam. Tas ir vienīgais pareizais ceļš, kurš ejams katram indivīdam, katrai tautai, cilvēcei. Kāpt nav viegli un jo augstāk, jo grūtāk. Taču Dieva noteiktā daudzveidība rada pietiekami lielu varbūtību, ka tajā (daudzveidībā) atradīsies spējīgie uzkāpt pa "raibās pupas zariņiem līdz pašām debesīm". Tāpēc jau arī katra tauta ir svētums - sargājama un glabājama: tikai Dievs var zināt, kura no tām uz saviem pleciem ienesīs cilvēci jaunā evolūcijas lokā (katrai ir tiesības uz to cerēt). Tās sargājamās fiziski un garīgi ne tikai no ārpuses (vienai otru), bet arī no iekšpuses - tas jādara katram indivīdam. Un lūk tā arī ir atbilde jautājumam, kāpēc kosmopolītisms vērtējams negatīvi, kāpēc katram jāapzinās sava tautība un pie tās ne tikai jāpieturas, bet tā ir jāsaņūn, jāmīl un jādara viss, lai savai tautai raksturīgās īpatnības tuvinātu evolūcijas idejai.

Un tagad, atbilstoši savām atziņām, pārbaudīsim mūsu tautas garīgo Mantojumu, jo nav taču neviens cits izziņas avots, kurā tik dziļi un plaši atklātos mūsu tautai raksturīgais.

Lūk psihologa doc. R.Krūmiņa izteiktie secinājumi (pēc lekciju konspektiem Republikāniskā zinību namā), kurus viņš atklājis, pētot Mantojumu. Viņš konstatē, ka mūsu tauta piederējusi pie "flegmatiskā temperamenta, kas nopietni vēro apkārtējo pasauli. Ne tikai vēro, bet uzmanīgi skatīdamās apkārtējās parādībās, devusi tam nosaukumus, jēdzienus. Latviešu pārdomās un spriedumos atklājas dziļas filozofiskas atziņas. Tajās ielikta liela gudrība un tās dod tiesības runāt par augstu tautas intelektu. Šis intelekta spēks, kurš atklājas Mantojuma skaistajā, izteismīgajā valodā izteiktajā, izmantojams arī šodien. Viens no latvieša filozofisko atziņu stūrakmeņiem - darba filozofija, otrs - labā uzvaras pārliecība (tādējādi netieši paredzējama savu brīvību). Pasauli latvietis skatījis ar simpātijas jūtām, ar dziļu mīlestību, saudzīgumu, līdzjūtību, līdzcietību".

R.Krūmiņš konstatē, ka latviešu Dainās radītie ētiskie tēli, ētiskās kategorijas aizsniedz tādu ētisko kategoriju visaugstāko pakāpi, kāda patreiz ētikas psiholoģijā tiek risināta. Trešais, ja tā varētu teikt, pasaules apjēgsmes stūrakmens ir dziļa dzīves un nāves filozofiska izpratne. Latvietim nav bailes no nāves. Nāve ir nepieciešama dzīvībai. Dzīvība arvien tomēr ir stiprāka par nāvi - tā arvien turpinās. Un kamēr esi dzīvs, tikmēr dzīvo dzīvi, skaistu, bagātu dzīvi. R.Krūmiņš lekciju nobeidzot secina, ka Dainas ir svētums - tautas dvēsele.

Visam R.Krūmiņa teiktajam var piekrist, piebilstot, ka latvietis labi izjutis gan lielus, gan mazus dabas ritmus un saskanīgi tajos dzīvojis (tie bijuši arī viņā pašā, jo tikai līdzīgs var būt saskanīgs). Vēl vairāk - šī saskaņa atklājusies mīlestībā pret visu uz zemes, ūdeņos un gaisā. Tikai stipra mīlestība un dziļa apkārtnes harmonijas izjūta ļāvusi uzliesmot dievišķās atklāsmes gaismai, kurā latviešiem laimes izjūtās skaidrotiem, kļuvušas labi saskatāmas lietu savstarpējās attiecības, to vienreizīgums, skaistums. Mantojuma atstājējiem pasaules sakārtotības izjūta nebeidzās ar tuvāko apkārtni, tā iesniedzās arī citas dimensijas telpā, uz kuru, mīļa Dieviņa sagaidītas, dziedādamas aiziet ļaužu dvēselītes, kurā strādā un darbojas Dievs ar savu palīgu saimi. Te Māra garīgās enerģijas laukos liek savienoties cilvēkā dvēselei un miesai, un veido visu tā eksistencei nepieciešamo. Ar savu garīgo enerģiju viņa nosaka materiālā realizējumā būtiskāko, radīdama nosacījumus Laimas aprūpētai kustībai, kustībai pretim gaišajam, pretim Latvieša dvēseliski izjusto sakārtotību necenšas traucēt pat Dievs, kurš ļoti uzmanīgi laiku pa laikam pārstaigā viņa druzas, ierodas sētā, sēžas kopā ar saimi pie galda, lai piedalītos svētku mielastā. Šie ļaudis Dieva dēli un Saules meitas (par kādiem latviešus dēvēja nu jau aizsaulē aizgājušais Jaunpiebalgas mācītājs Jundzis) rāmi un mierīgi, dievišķā caustrāvoti, katrs par sevi bijuši garā stipri un patstāvīgi. Vārdu sakot, ir tāda sajūta, ka mūsu senči jau vismaz ar vienu kāju bijuši iekāpuši nākošā cilvēces evolūcijas lokā. Šie secinājumi mums atklāj Mantojuma (tātad tautas dvēseles) radīto "ideālā" latvieša tēlu, kura īpašības, dzīves veids atbilst visaugstākajām evolūcijas likuma prasībām un domājams, ka mums, kā Dieva dēlu un Saules meitu pēcnācējiem nevar būt augstāka mērķa kā kopsolis pretim Dievam. "Tēvu tēvu laipas mestas, bērnu bērni izlaipo; Tā, bērniņi, laipojat, lai pietika mūžiņam!". Nobeidzot šo tēmu vēl tikai dažas pārdomas par tiem apstākļiem, kuri pastiprina mūsu potenciālās spējas pakalpot cilvēcei. Ir skaidrs, ka ģenētiski mēs mantojam savu senču fiziskās īpatnības, un šodien jau nenoliedz to pašu attiecībā uz garīgiem dotumiem. Ilgstoša, daudzu paaudžu piemērošanās noteiktiem ģeofiziskiem apstākļiem ienes izmaiņas ģēnu kodos. To parasti izskaidro ar organisma harmonisku iekļaušanos dotajā dzīves vidē. Taču, domājams, ka šī vide nav tikai, piemēram, saules radiācijas, augstkalnu skābekļa trūkuma, tuksneša smilšu, džungļu ēnas un mitruma noteikta, bet arī tā Visuma vaiga (jeb miljardu zvaigžņu gais-

mas starojuma), kas vērsti pret mums. Tas pats sakāms par tautas apdzīvotās ģeogrāfiskās vietas zemes enerģētiskā starojuma un tautas priekšteču garīgās enerģijas uzlādētās vides ietekmi. Tas viss ir priekšnosacījums tam, lai atbilstoši gēnu kodiem veidotajā ķermenī, Māra ievietotu tam radniecisku dvēseli (formai sameklē atbilstošu saturu). Un tas arī padara mūsu potenciālo varēšanu daudzkārt varbūtīgāku, cerīgāku. Dod, Dieviņi, kalnā kāpt, ne no kalna lejiņā; Dod, Dieviņi, otram dot, ne no otra mīļi lūgt!

Jāni Drustos

"Dievturu vēstnesis", 1992/12

Mēs, saistībā ar gadskārtu ieražām, kad iezīmējas dabas aprišu pagrieziena punkti, esam raduši arī noslēgt un sākt jaunu posmu savā dzīvē. Un cits ieradums nemaz nevarēja rasties - mēs taču, gribam to vai nē, iekļaujamies un dzīvojam šajos ritmos. Pagrieziena punkts jeb atgriešanās pie sākuma ir Jāņos. Atgriešanās ir nosacīta, esam tapuši citādi un arī apkārtne, vide, atbilstoši tieksmei uz iekšēju saskaņu, ir mainījusies. Jaunais sākas ar tām izmaiņām, ko mums atstājis iepriekšējais riņķojums. Latvietim tas ir bijis garīgs pakāpiens uz augšu, uz nākošās "Garās pupas" pazartītes, tas ir bijis garīgas pilnveidošanās ceļš pretim vispārējai harmonijai, meklējot iekšējo un ārējo ritmu saskaņu, un ielīgošanos tajos. Ielīgošanās (jeb rezonanse) neko citu nenožīmē kā mīlestību, laimi, dievišķību. Šis ir neierobežotas, intelektuāli spēcīgas personības garīgās atbrīvošanas ceļš, tas ir latvietim latvietības dievturības ceļš, jo mūsu Mantojuma reliģiskā sistēma, kurā cilvēks nostājas blakus Dievam un kurā ikdienā ir kopā ar to, piemērota un radīta izteikti spēcīgam un patstāvīgam garam. Šo īpašību satvars jeb forma latviešos joprojām ir dzīva. Mēs nealkstam pēc viena "gudra cara", kas pateiks visiem kā dzīvot (šodien gan bieži negatīvi vērtēta mūsu tautas īpašība - tiekam mudināti uz verdzisko principu: "Visi dara tā!"). Un tāpēc es domāju, ka mums nebūs grūti katram pašam par sevi, neraugoties uz jebkurā ietērpā aplēpto negatīvo spēka spiedienu, ar prātojumiem un jūtām nonākt pie skaidri apzinātas savas būtības būtības, kurai arī pakārtosim savu dzīvi darbu. Atrastā pareizību

pārbaudīsim ar tā atbilstību "Garās pupas" idejai, kuras pamatiezīmes - pakāpeniska pārtapšana no ņēmēja devējā. Brīnumainas, dievišķas mīlestības caurstrāvotās attiecībās ar pasauli latvietis dzīvojis savu dzīvi, darījis savu darbu. Šajā mīlestībā viņš apjautis garīgās un materiālās esības, vīrišķa un sievišķā vienlīdzīgo nozīmīgumu savā un visas dabas eksistencē, pastāvēšana. Tikai visaugstāk attīstītāko tautu filozofiskās atklāsmēs ir meklējamas šādas atziņas. Šis duālisms īpaši spēcīgi atklājas Jāņos, kad blakus Dievam, kā visa pirmsākumam, kurš dod impulsu jaunam cēlienam caur mātišķo Maru, ir viņa dēli un meitas. Dievs un Māra nāk, lai abu savienībā kopīgi radītu pasauli uzturētu, attīstītu, pilnveidotu. Un tik tiešām, Dievs nav aizmirsis Zemi, jo darbs nebeidzas ar radīšanu, bet turpinās uzturot dzīvībai nepieciešamo vidi. Jāņus Drustos mēs uzsākam svinēt pie ozola. Nu jau kuro gadu to uzrunājam, apdziedam un ne jau kā elku, jo nav iedomājama zemāku apziņas formu pielūgums. Ozols ir Dieva koks. Pa tā zariem Jāņos lejā "nokāpj" Dievs apraudzīt savus bērnus. Te satiekas Jānis ar savu līgavu, sievu. Šobrīd nemākam izskaidrot kāpēc tieši ozols ir tas, kas spēj sakoncentrēt ap sevi īpašas enerģijas. Tautas zintniece Cēsu novadā šīs enerģijas nosauca par Dzīvības enerģiju. Tās nākot no kosmosa dzīvības uzturēšanai. Teikto apstiprina novērojums, ka nespēks zūd, grūti atrisināma problēma atrisinās jeb vienkārši neskaidra doma skaidrojas, apturot ikdienas steigu, pasēžot zem ozola.

Uzturot tēvu tradīciju ozola zaros jeb ugunī metam ziedu, metam kaut ko tādu, kas kaut vai uz īsu brīdi bijis kopa ar mums (labāk, ja lieta ir paša darbs ielikts), vēloties veselību, veiksmi vai ko citu sev, draugam, tautai. Arī tas ir īpašs kontakts ar Dievu, kas norit caur strāvojumiem ap kokiem, akmeņiem, udeņiem, uguni. Šis kontakts saglabājas vai atjaunojas pat tad, ja nav vairs tiešās klātesmes, tas notiek fiziski vai garīgi grūtos brīžos atceroties ziedu, atceroties kontaktu ar Dievu - mūsu domas nodibina neredzamas saites.

Kā to apliecina Mantojumā neskaitāmās Saules dziesmas, latvietis apzinājies Saules nozīmi dzīvības uzturēšanai, arī tā ir Dzīvības enerģijas starotāja. Ar dziesmu un cerību Sauli redzēt atkal rīt, mēs pavadām tās pēdējos starus un atbilstoši tradīcijai pārnesam Saules funkcijas uz ugunsroku: parasti īsi pirms Saules rieta aizdedzinām. Dzīvības uzturēšanas uguns rituāls turpinās visu Jāņa nakti

ar lāpu gājienu, uguns riteņa (Saules) nolaišanu no kalna un "saulītes" peldināšanu ezerā.

Pusnaktī, kad īpaši spēcīgi, kā to norāda Dainas, ticējumi u.c. darbojas tumšo spēki, aplī ap centrālo ugunsroku (pēc Baltu kulta paugura izpētes datiem Pleskavas apgabalā) tiek aizdegti astoņi mazāki ugunsroki (kopā deviņi; interesants saktiņu analogs ar astoņiem sarkaniem akmenīšiem apkārt un devīto, lielāko - vidū). "Zelta jostas" apjoztī un pasargāti no tumsas spēkiem, mēs ugunsroku veidotajā baznīcā dziesmās pieminam Māru, Dieva dēlu Jāni, Laimu, brīdi esam kopā.

Lai arī zudusi tradīcija Jāņos pirmo reizi peldēties, domāju, ka daudzi atcerēsies nakts peldi (Zundu) ezerā. Parasti peldi uzsāk puīši. Pārņem īpašs savijņojums, īpaša noskaņa, dzirdot meitu pieklusināto dziedājumu krastā, puīšu aprautās frāzes virs ezera, kurā mirgo peldošo rokās nestās lāpas un uz plosta vaiņaga apjoztā aizdegtā "saulīte".

Rīts Jāņa dienas rītā Piltiņkalnā bija īpašs. Kaut ko tādu, droši vien, redzējis bija retais. No rīta, kad līdz Saules lēktam vairs tikai dažas minūtes, mūsu "Jāņa" kalna augstākā daļa kopā ar augsto koku galotņu salām peld biezas, baltas un saltas miglas vālos. Dziedam Saules aicinājuma dziesmas. Saules mala vareni liela un spoža uzliesmo pie tālā apvāršņa. Lēni, majestātiski un svinīgi tā pacēlās virs Dieva, Māras un Saules zemes. Migla tobrīd veidoja ārkārtīgi krasu robežu un Saules stari šos koši baltos "sniega" pakalņus krāsoja zeltā.

Martiņi Eiropā

“ Dievturu vēstnesis”, 1992/13

Beļģijā, Holandē Mārtiņdienu sauca par sint Martijn; Somijā – paiva; Šveicē, Ungārijā - Martini; Bijušajās Dienvidslāvijas republikas valstīs - sv. Mrat, Martin, Martinovo; Albānijā - shen Mitri, Shen Marti, Shmarti; Francijā - sv. Martena u.t.t. Šīs dienas nosaukumā Eiropā ir liela vienotība, varbūt vienīgā atšķirība ir "svētā" pavārda lietošana vai nelietošanā.

Vairums tautu Mārtiņdiena saistās ar ražas vākšanas beigām, kā arī ar Ziemas iestāšanos. Šajā dienā neatņemama rituāla sastāvdaļa - ugunsroku dedzināšana (Beļģijā, Šveicē, Itālijā, Nīderlandē, Albānijā). Uguni svētku ugunsroku aizdedzināšanai dažviet ieguva ar kādu senu paņēmienu. Malkas sagādāšanā piedalījās visi ģimenes locekļi. Dažviet ugunskuram lēca pāri gan paši, gan piespieda to darīt arī lopiem. Kamēr dega uguns kuri, puīši ar aizdegtām lapām apskraidīja laukus. Bieži vien lāpu vietā lietoja daudzkrāsainus lukturus, dažviet tos izgriezta no ķirbja (Austrijā tie atgādināja galvas ar izgriezumiem acu, mutes, deguna vietas, bet Šveicē - Mēnesi, Sauli un zvaigzni). Dažos holandiešu ciemos Mārtiņā dienā iedzīvotāji sastājušies aplī dejoja, dziedāja. Apļa vidū iededza sveces un lēca tām pāri. Citā vietā ļaudis salasījušies grupās, ar dziesmām apstaigājuši mājas. Kāds tēlojis Mārtiņu. Viņa ķermeni, rokas un kājas apvija salmiem. Iedzīvotāji pa logiem meta Mārtiņam dažādas dāvanas: cepumus, ābolus, riekstus un citus ēdienus. Īpaši priecīgi Mārtiņdienu sagaidīja bērni, jo Mārtiņš, būdams bērnu draugs, zirgā apjāja visas mājas, mezdams pa kamīnu skursteņiem dāvanas.

Raksturīgākais Mārtiņdienas ēdiens bija cepta zoss, cepa īpašus Mārtiņa radziņus, dzēra jaunvīnu (Šveicē, Austrijā, Itālijā, Portugālē, Spānijā), Somiem cieņa bija svaiga cūkgaļa (arī Portugālē, Spānijā) asinsdesa, alus.

Portugālē, Spānija sv. Mārtiņš bija gājputnu aizbildnis un vīnogu ienākuma aizbildnis. Vācijā, Šveicē, Ungārijā u.c. to godāja kā ganu un lopu aizbildni. Šeit Mārtiņos kāva cūku un uzciēnāja ar sarkano vīnu. Arī Britu salās Mārtiņos aizsākas lopu kaujamais laiks. Tieši Mārtiņos kāva bulli un sālīja ziemai gaļu. Šajā dienā Lielbritānijā (Skandināvijā, Vācijā, Austrijā, Šveicē, Albānijā) norēķinājās ar vasaras strādniekiem, atzīmējot dienu ar vakariņām, pēc kurām dziedāja un dejoja vijoles un dūdu pavadījumā. Ungārijā, Albānijā pārtrauca jebkurus darbus, kuri varēja kaut kādā veidā kaitēt veselībai, piemēram, mazgāt, žāvēt veļu, tīrīt grīdu, veikt galdniecības darbus. Gandrīz visā Eiropā Mārtiņos centās izzīlēt nākotni, noteikt to, kāda būs ziema, gads. Piemēram, Skandināvijā pēc zoss krūts kaula noteica kāda būs ziema - barga vai mīksta.

Albānijā ticēja, ka Mārtiņš aizsien mutes vilkiem. Daudzās Eiropas zemēs veica īpašus rituālus, lai nodrošinātos pret šiem plēsējiem.

Somijā Mārtiņdienas vakarā kūra pirti. Austrijā, tāpat kā daudzās citās zemēs, Mārtiņdiena bija pēdējā ganu diena. Gani pārdzenot lopus no ganībām, katram uzsita ar bērza, liepas vai pīlādža zaru, ticot, ka lopi tādejādi kļūs auglīgāki. Zarus atdeva saimniekiem, lai tie tos uzglabātu līdz jaunai ganu dienai nākamajā sezonā. Vairākās zemēs, īpaši Austrijā, Šveicē, Ungārijā aizsākās maskošānās. Iestājoties tumsai, puīši, apkārušies lopu zvaniem, tarkšķiem, klabekļiem, sitamiem instrumentiem izgāja ielās. Ticēja, ka Mārtiņš atnāks melnu seju, melnām rokām, ielūkosies namu logos, klauvēs pie durvīm, metīs zirņus, pupas. Mārtiņa gaidās puīši, maskojušies staigāja pa ciemu un mētājot zirņus, centās katram garāmgājējam nosmērēt melnu seju.

Rudens mēneši Eiropas zemēs bija visai bagāti ar svināmām un atzīmējamām dienām. Šajā ziņā īpaši izcēlās somi (oktobrī, novembrī, decembrī 15 dienas), bet vismazāk to bija Albāņiem - tikai trīs. Mārtiņdienu gandrīz visās zemēs Eiropā svinēja 11. novembrī. Līdzīga vienotība bija Katrīnas, Andreja un Ziemassvētku svinēšanā.

Literatūra

Календарные обычаи и обряды в странах зарубежной Европы: Летне-осенние праздники / Институт этнографии им. Н. Н. Миклухо-Маклая АН СССР. — М.: Наука, 1978.

...kas nu dievturiem atkal lēcies?

“Dievturu vēstnesis”, 1992/13

Diemžēl nezinu, kas īsti noticis vienas daļas dievturu vadības un viedo ļaužu starpā, taču, no malas vērojot, šķiet, ka abi nav rīkojušies smuki: aizgājuši līdz apvainojumiem un vietas ierādīšanai. Manuprāt, galvenais ir darbs un vispirms jau darbs ar sevi. Ko līdz zinoši un skaļi runāt par augstam lietām, ja pats stāvi ārpus tām (tāda melošana vien sanāk). Mana nelaime ir tā, ka gribas zinošā cilvēkā vienmēr saskatīt arī gudrību un tai atbilstošu rīcību.

Un tā, dievturi ir atstumti otršķirīgā darbā (vai tas mums traucēs strādāt?), kā nespējīgi risināt nacionālās identitātes problēmas. Var būt? Bet es nebūtu latvietis, ja savu domu tāpēc pametīšu. Tālāk teiktais nav jāsaprot kā mēģinājums turpināt strīdu, bet tikai kā daži momenti no pārdomām, kuras izraisīja "Viedas Vēstis" publicēto rakstu virkne.

Manuprāt, Modris Slava kļūdās, aplūkojot no mūsu sentēviem mantoto pasaules izjūtu, izpratni, prasmi tajā dzīvot kā stingri nacionālu (tas būtu ļoti skumīgi - mēs nevienam neinteresētu). Jā, nacionālais jeb savdabīgais ir, taču tas atklājas tikai formā un apziņas līmenī. Saturā tas principā nevar būt nacionāls, jo latvietis, leitis, igauņi u.c. dzīvo uz vienas planētas, zem vienas saules, vienā galaktikā, visos ir viens un tas pats Dievs. Tas nozīmē, ka esam visi vienādi iekļauti dabas pamatritmos (ornamentikas elementu līdzība nav jāmeklē tautu ceļošanas un pārņemšanas kārē) un saskaņas jeb rezonanses brīžos (kad esam ielīgojušies, iesvārstījušies šajos ritmos) mūs pārņem līdzīgas izjūtas. Tajā individuāli atskārsts (atbilstoši apziņas līmenis) integrējas tautas apziņas forma, kura, protams, katrai tautai veidojas sava, un, kā raksta paši viedieši, to apzinājies arī Brastiņu Ernests, un ne tikai viņš. Protams, ka tautas īpašo pasaules uztveri un iekļaušanos tajā varētu saukt par reliģiju, taču tās sākotne nepavisam nav meklējama divdesmitajos, trīsdesmitajos gados, bet sirmā senatnē. Ernests Brastiņš nav uzskatāms par dievturības dibinātāju, bet viņš ir tikai dievturības vārda devējs īpašam dzīves veidam, īpašai Dieva atskārsmes formai; viņš bija saucējs, aicinātājs neaizmirst no sentēviem mantoto un celt to godā.

Latviešu Dieva un pasaules atskārsmes formu kopā ar īpašo dzīves veidu (ja gribat rituālu) var aplūkot kā ārkārtīgi smalku, gadsimtiem slīpētu, skaņotu un pārbaudītu mūzikas instrumentu. Jā, šobrīd daudzas stīgas pārtrūkušas. Būtu muļķīgi noliegt iespēju tās sasiet, pētot radnieciskas kultūras, jo tas iespējams tieši tāpēc, ka, kā jau minēju, dievturība pēc satura nav nacionāla. Taču stīgu sasiešana nenozīmē svešu kultūru elementu ienešanu dievturībā (lai arī tikai pēc formas, jo tieši tā raksturo nacionālo, viendabīgo) iedomājieties kā skanēs instruments, ja tajā vienu toni atskaņo vijoles stīga, otru mandolīnas, trešo kāds pūšamais instruments utt. Lai skanējums būtu tīkams, ir nepieciešams, lai pamattoņus virsskaņas vienotu. "Virsskaņas" tad arī ir tas nacionālais. Ja cilvēks īpaši nav trenējies,

viņam būs grūtības saklausīt vienu un to pašu pamatskaņu dažādiem mūzikas instrumentiem. Tā tas ir arī ar pasaules pamatritmiem. Tāpēc jau ir filozofi jeb cilvēki, kuri virsskaņas mežos viegli orientējas un atrod kopīgo "bērza", "ozolā", "liepā". (Vācu domātājs H.Hese kopīgo meklēdams, radījis "Stikla pērlīšu spēli"). Taču izsargāsimies izaudzēt "bērzozolu"! No tā arī cenšas izvairīties mūsdienu dievturi, par ko tad arī tiek apvainoti gara šaurībā, nacionālā egoismā u.c. grēkos. Dievturi jau sen vienojušies (daudzi to aizmirst un pieturās pie reiz izteikta vārda), ka tie nepieņems dogmatiskas sistēmas un jaunatklājumus nenoliegs.

Un vēl par līgu un reliģiju - vai dievturība ir līga vai nav? Ziniet, man tas ir vienalga, ko dievturībai faktiski sveši lemj. Man, kā jau latvietim, te ir savs viedoklis. Kāpēc vispār runāt par reliģiju?! Man šis vārds nepatīk, jo visā sava mūža pieredzē (arī vēsturē vērotais) un atskārtumos (nemeklējot vārda semantikas skaidrojumu vārdnīcās) asociējies ar grupu ticīgo, kuri savu viedokli cenšas uztipt citiem neticīgajiem. Pirmkārt, es un mani domubiedri nevienam neko netaisāms uzstiept, jo (tas, otrkārt) mūsu tautas garīgais mantojums liek domāt, ka latviešiem nebija vieni ticīgie un citi neticīgie. Viņu dzīves veids bija tik harmoniski cieši saistīts ar Dievatskārsmi, ka nebija vajadzības pēc ticības - nu tāpat kā dzīvojot nevajag ticības (normālā psihiskā stāvokli) ka elpojat, domājat, runājat, strādājat, ka esat. Latvietis ir bijis vienmēr kopā ar Dievu un blakus tam - kāpēc būtu jātic tam, kas ik dienu sevi apliecina un ir kopā ar tevi?! Nu negribas nemaz atkārtoties ar pierādījumiem tam! No šejienes izskaidrojams arī tas, kāpēc Dievam nav bijusi nepieciešamība te iesūtīt savus īpašos emisārus - tauta nebūt nebija izlaidusies, bet cienot un godājot augstākās garīgās būtnes (tajā pašā laikā nejutot pazemojošas, verdziskas pakļaušanās nepieciešamību), mīlot Dieva pasauli, iekļaujoties cilvēka mūža, dabas cikliskajās apritēs, pildot galveno atiecībās Dievs-cilvēks rituāla daļu cītīgi strādājot, dzīvojusi.

Un nobeidzot, kopsavelkot, gribas uzsvērt, ka grib to kāds vai nē, mēs esam mantojuši kaut ko vienreizēju, unikālu, kas nav mērojams tradicionālām mērauklām, mērīt nozīmē salīdzināt, nolikt blakus caur veselu tautu gadu tūkstošus nākošo pasaules atskārsmi (kā atklāsmes integrālis laikā un telpā - tātad dievišķs) un viena vai vairāku cilvēku radītu filozofisku sistēmu - pirmiem tā ir pati dzīve, otriem mācība, kuru jāuzspiež vai jāiemāca.

Šodien nekas cits neatliek, kā sekot tēvu tēvu pārliecībai - centīgi strādāt un nesteidzināt notikumus: visam savs laiks. Steiga noved pie nesakārtotības domās un darbos. Rezultātā rodas konflikti un strīdi. Miers, mierīgums, līdzsvarotība cieši saistīti ar bezgalīgo, tātad dievišķo. Tāpēc aicinu dzīvot bez asumiem, satraukuma, nervozitātes! Saglabāsim un attīstīsim sentēviem raksturīgo garīgo spēku un patstāvību, bet galvenais būsīm vienoti!

Kas ir dievturis ?

“Dievturu vēstnesis”, 1992/14

Dievturība, kurai saknes meklējamas senu, augsti attīstītu kultūru dievišķajās atklāsmēs un mūsu tautas Mantojuma vissmalkākajā daļā, sevi satur nezūdošas garīgas vērtības. Tās meklējamas ne tikai pierakstītajos materiālos, tautas ģenētiskajā atmiņā, bet arī dvēselē, mūsu sirdīs. Dievturība uzskatāma par savdabīgu dievestīgu sistēmu, kura, salīdzinot ar citām līdzīgām formām, atzīst spēcīgu, patstāvīgu garu un ir piemērota tam, jo tādu tā ir radījusi. Bez tam, kas ir īpaši uzsverams, tā ir nevis atsevišķu augsti attīstītu indivīdu privilēģija, bet gan tautas vispārēja īpašība, kas mums nodota no aizmūžiem un vadījusi cauri laikiem. Dievam blakus dzīvojot tā radusies un tāpēc virzīta uz cilvēka pilnveidošanos, uz cilvēka tuvošanos Dievam, uz pilnīgu harmoniju ar dabu visās tās dimensijās, uz absolūtu iekšējo ritmu saskaņošanu ar ārējiem dabas pamatritmiem; virzīta uz personības neierobežotu izaugsmi, uz absolūtu dvēseles brīvību caur tās pilnību.

Un pirmais, ko tā prasa no katra dievāji jūtoša latvieša (izriet no augstāk minētā), ir tas, ka katram pašam caur prātojumiem un jūtām jānonāk pie pārliecības par nepieciešamību virzīt savu dzīvi atbilstoši pieminētajiem augstākajiem principiem. Šī pārliecība jāveido tā, lai sirds izjustu un prāts skaidri apzinātos dzīves patieso jēgu. Nav jāraizējas, ja impulsu garīgām aktivitātēm mēs saņemam no ārpusēs, jo tikai līdzīgais var iekustināt līdzīgo - Tavam apziņas līmenim piederīga doma ir arī Tava doma.

Prasība katram pašam par sevi garīgi attīstīties, nenozīmē to, ka nekad nebūtu meklējama palīdzība pie "skolotāja". Taču nejauciet skolotāju ar "vergturi". Skolotājs, pretēji "vergturim", sevi ne-

savtīgi atdos skolniekam augstāko ideju vārdā, lai tas reiz noliegtu viņu pašu, t.i. intelektuāli un garīgi apsteigtu savu skolotāju.

Evolūcija pakļauj sev visu, protams, arī cilvēka sapratni par pasauli un agrāk vai vēlāk sagrauj jebkuru sastingušu, dogmatisku sistēmu, un tāpēc nav nekāds brīnums, ka mūsdienās cilvēks no tām arvien vairāk atsvešinās. Dogmas rada cilvēki sava aprobežotā loģiskā prāta dēļ. Dievturībā to nav un nevar būt, jo kā nākošā cilvēces atīstības loka apziņa, tā savā būtībā atrodas virs dogmatiskās apziņas līmeņa un tāpēc tai sveša kādas personas teiktā vārda absolutizēšana vai "dievišķošana". Lūk, pārbaudes "akmens" dievturim - ja kāds to dara, tad jāapšaubā viņa sakars ar dievturību.

Dievturis, savā būtībā kā jaunas apziņas nesējs pasaulei, šobrīd nekas cits nevar būt kā skolotājs, kā persona, kura apzinās savu Dieva nolikto sūtību: pašam nepārtraukti pilnveidojoties, tiecoties pēc aizvien lielākas prāta un sirds skaidrības, izzinot un apjaušot sevi, savas praktiski neierobežotās iespējas (atzīstot tās par ierobežotām, mēs noliedzam evolūciju kā nepārtrauktu kustību laiktelpā pilnīgāku formu virzienā. Pirmais, kas būtu jādara - jāapstājas (jāizraujas no mūsdienu dinamiskās dzīves ikdienas) un jāapskatās, kas notiek apkārt - uz kuriem skrien pārējie? Evolūcija nav skriešanas sacensības, tai ir dievišķa izcelsme un tāpēc tā saistīta, lai cik tas dīvaiņi neliktos, ar relatīvu mieru, mierīgumu, nosvērtību. Palūkojaties nakts zvaigžņotajās debesīs! Jūs tur neatradīsiet bungu uzdoto ritmu dominantu mūsdienu "modernajā" mūzikā. Lai sadzirdētu Visuma sirdspukstus, ir jāiemācās klausīties ar sirdi - ausij tā nav saklausāma. Un tad atklāsies cita pasaule ar citu vērtību skalu. Uz to ir jāiet - neizpildāms saskaņotā kopdarbībā Tev paredzēto, Tu vienkārši pagaisīsi no dvēseliskās aprites kā nevienam nenoderīgs, tāpat kā brāķis, kuru izsviež mēslainē.

Dievišķais mierīgums saistāms ar pamatritmiem un pamatnorisēm dabā un tāpēc arī katram, kā saka, savs laiks. Un lai arī kā mēs sava laicīguma dēļ negribētu pasteidzināt notikumus, no šiem ritmiem nav iespējams izrauties - ne mēs tos nosakām, bet viņi nosaka mūs. Un vēl - evolūcija saistāma ar dažādību fiziskajās un garīgajās lietās (forma+saturs), tāpēc nav noliedzams fakts, ka katrs no mums intelektuāli (apziņas līmenī) var atrasties uz sava pakāpiena. Sameklē savu! Priekšējais dos roku Tev, bet savējo sniedz tam, kas stāv aiz Tevis!

DIEVTURI!

Uzmanīgi ieklausies, ieskaties sevī un Tu sev par lielu pārsteigumu atklāsi divus atšķirīgus apziņas līmeņus. Tas viens veidojas Tev esošajā sabiedrībā, iekļaujoties tās attiecībās, tradīcijās. Tas balstās uz tajā atzītā labā un jaunā kritērijiem, tai raksturīgu pasaules uztveri, izpratni. Otrs apziņas līmenis, kuru grūti pamanīt aiz biežā, cieši noslēgtā pirmās apziņas rūpīgi veidotā slāņa, ir tas, kuru tu esi mantojis no saviem tālajiem senčiem. Mantojis pateicoties Dievam, mātei, tēvam, vecamtēvam, vecaimātei - Tavām saknēm. Tās cauri laikiem cauraugušas un ģenētiski spējušas uzturēt formu, piederīgu garīgi augsti attīstītu kultūru dvēseliskam saturam. Un ne tikai. Jāpateicas Tev arī pašam sev, jo esi daudz darījis sava gara attīstībai, kas sasniedzis tādu līmeni, ka sācis līdzināties (kaut vai īslaicīgi un telpiski ierobežotās jomās) ar cilvēces gara evolūcijas nākošo apziņas pakāpi - līdzīgais iekustina līdzīgo (Dievs Tevi apbalvo, radīdams nosacījumus jauniem, grūtākiem, taču atbildīgākiem uzdevumiem). Abas šīs apziņas ir tik atšķirīgas, ka neparastās garīgās telpas plašuma apjausmās, satraukumā Tev ievibrēsies sirds. Tās savstarpēji nesaucas, turas atstatu, taču ļauj savstarpējai izvērtēšanai. Un nebrīnies, ja ar augstāko vērtējot savu ikdienas rīcību, redzi to galīgi aplamu, jo citādi Tev nedzīvot šajā sabiedrībā, tā Tevi izstums. Tu nedrīksti aiziet tā, kā to darījuši daudzi viedie pirms Tevis - aizgājuši no cilvēkiem tuksnešos, mežos, kalnos u.c. Tavs pirmais uzdevums ir pakārtot savu rīcību savai būtībai - pakāpeniski veidot ap sevi vidi jaunās apziņas vērtību īstenošanai un uzturēšanai, lai jo drīzāk atklāsmēs izgaismotos Tavas turpmākās rīcības programma. Tāpēc aicinu nekavējoties radīt telpiski koncentrētas dievturu sabiedrības – garīguma centrus. Tās organizētu savu iekšējo saimniecisko un garīgo struktūru atbilstoši jaunatgūtai apziņai. Tas, savukārt, veicinās strauju jaunu atziņu plūsmu, kas ne tikai nekļūdīgi, skaidri redzot cēloņsakarības, izskaidros, bet ar laiku palīdzēs arī iespaidot pasaules sabiedrības attīstības gaitu, enerģētiski optimāli iekļaujoties dievišķās Visuma evolūcijas likumsakarīgajās norisēs. Lai Tevi neatbaida šās dienas ekonomiskā nesakārtotība. Tieši tagad, kad Latvijā kā sajauktā skudru pūznī katrs ķer savu "skuju" un meklē jaunu vietu jaunai "ēkai", ir vispiemērotākais laiks, lai liktu pamatus arī jaunam garīgumam, jo tos, kuri jau "kustās" (nav jātērē enerģija iekustināšanai), ir tikai jāpabīda pareizā virzienā.

Dievturi, ir pagājis sevis, kā dievtura gadsimtu garais apzināšanās laiks - "atroti piedurknes" un enerģiski ķeries pie darba. Dievs Tevi nekad nav pametis un nepametīs!

Lieldienas gaidot

"Dievturu vēstnesis", 1993/15

Ar Lieldienām sākas dabas pamošanās jeb, pareizāk sakot, augšāmcelšanās. Augšāmcelšanās no ziemas aukstuma un. tumsas nāvējošā.- sastinguma. Saules siltums un gaisma rosina un uzmundrina visu dzīvo radību, dod cerību dzīvībai augt, briest, vairoties, pilnveidoties. Cilvēks nav izņēmums priecē kūpošās zemes smarža, ikviens ziediņš, zaļumiņš. Šajā laikā īpaši labi ir sajūtama mūsu kopība ar visām it kā ārpus mums stāvošām norisēm dabā.

Gads ir apritējis. Apritējis viens loks mūsu dzīvības koka spirālē. Stumbrs piebriedis, zari vēl vairāk ietiekušies debesīs, redzam tālāk, skaidrāk, jūtas kļuvušas smalkākas, sirds mīlošāka. Bet vai tas tā ir ar katru no mums, vai katrā noticis kāpums apziņā? Vērojot norises tuvākā un apkārtņē, droši var teikt, ka nē.

Dievs, kad beidzot mēs atjēgsimies un izrausimies no ārkārtīgi vienkāršotas jeb stipri abstrahētas pasaules uztveres un tai atbilstošas attiecību veidošanas! Mēs neesam labāki par slinkiem skolniekiem, kuri jebkuriem līdzekļiem cenšas izvairīties no smadzeņu nodarbināšanas. Mēs, vai nu Lielo nesaskatīdami vai negribēdami laiskuma dēļ to saskatīt, rodam simts un vienu attaisnojumu, faktiski izsīkumodami, izniekodami savu dzīvi. Taču Dievs cilvēkam dod dzīvi nevis izniekošanai, bet dvēseles pilnveidošanai; nevis enerģijas ņemšanai, bet došanai, ģenerēšanai. Nevar būt šaubu, ka šis Dieva liktais uzdevums veicams tikai attīstītam, spēcīgam garam.

Šodien mēs kā apmāti metamies vilinošajos rietumu ekonomikas apkampienos. Jāpiebremzē, kamēr nav par vēlu, vērīgi jāieskatās, kamēr esam malā stāvoši. Nav apstrīdama nepieciešamība saimniecību veidot tādu, lai nodrošinātu sabiedrības indivīdu aktivitāti un tās atražošanai nepieciešamās lietas. Taču tas arī ir viss. Nedrīkst indivīda vai sabiedrības materiālo bagātību pārvērst par galveno, pārvērst par mērķi, par Dievu. Dievs nav māja, mašīna, televizors. Dievs

ir garīga kategorija un kā visu garīgo aspektu Absolūtā identitāte var būt vienīgais un augstākais mērķis.

Tāpēc saimniecība ir jāveido kā funkcija garam jeb garīgumam, bet ne otrādi, nākotne nepieder tirgonim, biznesmenim, tāpat kā ne laupītājam, ielasmeitai un to filozofijām, nākotne pieder cilvēka garam, sirdij jeb dievišķotam cilvēkam.

Ja mūs nepārņems rietumu ekonomikas izraisītās industrializācijas materializēšanās slimība kad galvenā vērtība no visām vērtībām ir manta, tad arī valsts būs brīva un nekalpos zeltam.

Izkāpsim no galvu reibinošā karuseļa tas mūs vienmēr novedīs atpakaļ tajā pašā punktā, no kura sākām, bet ieiesim šī gada dzīvības lokā latviski mierīgi, nosvērti, kalnā kāpjoši!

Dievturi!

. "Dievturu vēstnesis", 1995

Ir labi uzturēt latvisko dzīves dziņu šāsdienas latviskajā sabiedrībā, popularizēt latviskās dievestības idejas, iedzīvināt un attīstīt piemirstās tradīcijas, taču visvairāk, ja patiesi domājam par savas tautas pastāvēšanu nākotnē, ir nepieciešams domāt par latvieša garīgo izglītošanu.

Nenoliedzams ir fakts, ka pasaulē šobrīd populārākās reliģijas, piemēram, kristīgā, faktiski ir jau mirusi un veģetē uz Kristīgās baznīcas milzīgās mašīnērijas fantastisko inerci, kā arī tāpēc, ka pat tās garīgajai trūcībai nav ko īsti likt eiropietim piemērotu pretī. Un mirusi tā ir tāpēc, ka pašas iekšienē radītie melnie spēki, vismaz jau 1000 gadu atpakaļ pārcirta sev saites ar debesīm (spilgtākā pazīme-viduslaiku inkvizīcijas). Šī saišu saraušana noveda pie tā, ka rituāli kļuva tukši un bezjēdzīgi, nepildot absolūti neko no tām funkcijām, kādas jāpilda būtu priesterim, aicinātam uzturēt dzīvības procesus uz Zemes, kā arī protošam apmierināt visus cilvēku apziņas līmeņus.

Reliģija cilvēcei ir nepieciešama tāpat, kā gaiss cilvēkam elpošanai- tā ir tās (cilvēces) izdzīvošanas, attīstības un visbeidzot tās misijas realizēšanas visnepieciešamākais faktors. Šobrīd cilvēce atrodas, maigi sakot, ļoti kritiskā situācijā. Vai nu jācer uz jaunu Mesiju, vai pašai jārada pārtrūkušās saites sasiešanas veicinoši apstākļi.

Egoisms, “viendienīšu” filozofija, kura balstās tikai uz materiālas dabas idejām, neļauj drosmīgi, mērķtiecīgi, vienoti uzsākt darbu principiāli jauna “CEĻA” pamatu ielikšanai.

Cilvēku psiholoģiskās, garīgās īpašības raksturīgas arī cilvēku lielākām vai mazākām sabiedrībām, tajā skaitā - tautām. Mūsu tautai ir visi nosacījumi, lai neatkarīgi no pasaules, mēs ietu savu garīgās attīstības CEĻU. Mēs joprojām, lai kā to skeptiķi un citi nelabvēļi arī negribētu, stāvam uz bazaltcietiem pamatiem - garīgo Mantojumu. Tā ir atslēga mūsu potenciālai varēšanai. Protams, ka, ja padosimies pasaules mazvērtīgo, žvadzošo, žilbinošo karekļu mantiskajam gūstam, mēs to pazaudēsim uz mūžīgiem laikiem un kļūsim par bezpiederības, garīgi bezpersonīgiem fiziski (un tikai) dzīviem, viendienīgiem radījumiem.

Šobrīd. lai, kā mēs, dievturi, arī negribētu, mēs neesam (to nevar un pēc būtības nekad nevarēs ne tuvu, kā noskaidrojām, kristieši, uz kuru sirdsapziņas guļ arī mūsu latviskās dievestības iznīdēšana) pilnīga, patiesi dzīva, tautas Mantojumā rodamo dievišķo ideju nesoša organizācija. Un tas tāpēc, ka vardarbīgi, no ārpuses (lai kā tas arī nebūtu, bet drosmīgi ir jāatzīst) arī mūsu saites ar debesīm ir pārcirstas. Taču mēs atrodamies nesalīdzināmi daudz labākā situācijā nekā, piemēram, kristietība,- atjaunot tās ļaus “ar asinīm neaptraipītās rokas”.

Neapšaubāmi, ka padarīts ir daudz un tam būs nenoliedzama loma nākotnē. Taču nākotnes būs tikai tad, ja jau šodien mērķtiecīgi tai gatavosimies.

Mēs, būdami šobrīd ļoti egoistiski, baidīdamies konstatēt, ka līdz pašu patiesai pilnībai vēl tāls ceļš ejams un nedod Dievs, ka kāds ir mani apsteidzis (negribas būt necilākam par otru) sakāmies (labākā gadījumā tikai domājam paši iekš sevis) esam ar Dievu. Iespējams. Taču, cik liela ir šī tuvība, vai tā ļauj (ir Dieva padoms), pateicoties dievišķam redzējumam, runāt par patiesi augstām garīgām lietām ar citiem, sludināt, vadīt rituālus. Dažkārt, redzot, dzirdot to darām, šķiet, ka esam savā naivumā fantastiski tālu, varbūt, labi gribētā. Ticu, ka esam labas gribas vadīti, taču vēl jo vairāk tāpēc būsīm nesaudzīgi kritiski paši pret sevi, pret to ko darām.

Manuprāt, paralēli tam, ka viesiem spēkiem pretojamies Rietumu pseidokultūras spiedienam, kā arī ekonomisko iemauktu uzlikšanai, mums jau šodien jāmeklē tos, kuri rīt sava garīgā brieduma dēļ, varētu tapt par mūsu garīgās dzīves vadītājiem un jārada viņiem

ideālus apstākļus attīstībai. Tas, protams, nav viegls darbs - nav pieredzes, trūkst naudas un tālāk. Taču, tas mūs nedrīkst atturēt - sāksim un pieredze uzkrāsies.

Būtu radāmi īpaši nacionāli, garīgi centri, kuros sakoncentrētos mūsu pūliņi, mūsu fiziskie un garīgie spēki un kuru augsnē attīstītos tās personības, kurām nākotnē būtu jānodrošina Dieva zemītes idejas realizācija Latvijā. Šiem centriem, balstītiem uz Mantojumā rodamām dievišķajām idejām, tautas un pasaules labāko pedagoģijā, metodikā, zinātnes sasniegumiem tehnoloģijā, caur darbu, kā Dievlūgsmes formu, un saskanīgu, harmonisku iekļaušanos Dabas norisēs, jārada nosacījumi Dievatklāsmei caur sevi, apkārtējām lietām, parādībām.

Neliela entuziastu grupiņa Drustos pirms gada nodibināja Reģionālās Attīstības Centru un pirms pusgada Tautskolu. Mēs krājam pieredzi darbam sākot no 3,5 gadiem veciem bērniem un pieaugušajiem. Izglītošanas pamatu veidojam uz tautas Mantojuma un mums pieejamās, (arī finansiāli nosacītās) modernās metodikas, tehnoloģijas bāzes.

Mēs griežamies pie visiem saviem dombiedriem un arī Tevi ar lūgumu palīdzēt Tautskolai "atsperties". Palīdzība var būt kā fiziska (paša iesaistīšanās) tā materiāla, kā arī finansiāla. Nekas nebūs ne par mazu, ne par niecīgu, lai ko Tu arī neveltītu.

Drustos top labākā tautskola pasaulē

"Laikam", 1995.08.06

Savu skolu veidojām uz sekojošām atziņām:

Pirmā: skolas pamatā liekama *Ideja*. Tai jākalpo par izejas punktu tuvākiem un tālākiem uzdevumiem, tai jāvivijas cauri laikam, visai tautskolas garīgajai un fiziskajai telpai - visam ko darām un visam ko domājam darīt;

Otra: nedrīkstam balstīties uz mūsu mentalitātei svešā - jādzīvo pašiem savā kultūrā;

Trešā - nedrīkstam norobežoties no labākā, ko sasniegusi cilvēce.

Saturu šīm atziņām ielikt nemaz nav tik grūti, tas rodams mūsos pašos, mūsu Mantojumā, pasaules pedagoģiskajās atziņās, zi-

nātnēs, mākslā, filozofijā - nepieciešams tikai tajā visā nedaudz "parakņāties".

Neapstrīdams ir fakts, ka mūsu tautai nav cita tik skaidra avota, kāds tai ir Mantojums. Tur atradām kā filozofiju, tā Ideju, tai pakārtotos mērķus, uzdevumus, pat metodiku, praktiskos materiālus. Tie, kas pētījuši, kas joprojām sevī jūt Mantojuma garu, brīnāmies ka daudzi jo daudzi Eiropai pakaļ skrejošie aiz skaļiem saukļiem, trokšņa, spožiem, mazvērtīgiem "stikla karekļiem" neredz Dievišķo mieru, noteiktību, neredz dimantus: ārkārtīgi dziļu un plašu ētisko, estētisko Mantojumā ietverto Mūžīgo vērtību spektrā mirdzošus dārgakmeņus. Pasaules filozofija, psiholoģija šobrīd ir tikai uz to ceļā, mums - jāpasniedzas un jāpaņem. Ir saprotama Latvijā (kāpēc tā ir tāda pati daudziem citā "krastā" dzīvojošiem, lai mēģina atbildēt tur dzīvojošie latvieši) pēdējos 50 gadus dzīvojošo attieksme: mūsos šos gadus ir nīcināti gan ārējie, gan iekšējie piederības momenti (Māras Mellēnas vārdi) - esam audzināti bez noteiktas piesaistes telpai, tautai, mentalitātei, Dievam. Šodien it kā saprotam, ka nav iedomājama sekmīga, veselīga tautas attīstība bez saknēm, redzam, ka tās ir atcirstas, bet neaptveram, ka katra vilcināšanās tās sasieta, tuvina tautas nāvi. Mēs novienādoties (asimilējoties) ar citiem, t.i., dzīvojot pēc principa: visi dara tā, pakāpeniski zaudēsim jēgu saukties par latviešiem - mums nebūs (pakaļ dzenoties) nekā sava, vienreizēja, ko ielikt pasaules pārējo tautu kultūras pūrā.

Mantojumā un mūsos pašos sameklējām atziņu, ka cilvēks nav pretstatāms pārējai pasaulei - pat Dievs iet blakus un ir labākai draugs un padomdevējs. Cilvēks ne tikai ir sasaistīts ar neskaitāmām lietām daudzdimensionālajā pasaules telpā, bet ir arī kā mezgla punkts, kurā satek, savienojas smalko enerģiju telpa ar Pasaules materiālo plānu. Šī cieša sasaiste arī ir pamats cēloņsakarībām - likteņim, laimei. Tāpēc arī svarīgi skaisti dzīvot - saskanīgi, nenodarot nevienam pāri, bet mīlot, līdzi jūtot dzīvot (vienotība, mīlestība) .

Cits augsti turēts Dieva likumiņš ir pilnveidošanās likums. Vēloties būt devējs, latvietis bez kautrēšanās vēlas sev un novēla citiem Dievam raksturīgas īpašības - ne tikai mīlēt, bet zināt, saprast, mācēt, varēt. Spilgta ir vēlēšanās tikt ar visu galā pašam (vai ir vēl kāda cita tauta, kurai šī vēlme ir tikuma pamatā?): dzīve ir darbs un darbs ir dzīve - darbs latvietim ir īpaša, varētu teikt, pat vienīgā Dievlūgsmes forma - Dievs man deva, Dievs man deva, Dievs rokās neie-

deva... (individualitāte, savrūpība, attīstīts intelekts, darbs dzīves augstākā jēga).

Minētās atziņas par vienotību, mīlestību, personības intelektu, tā varēšanu un darbs ir vērtības, kuras liekam savas Tautskolas pamatā.

Neapšaubāmi, ka latvietim augstākā Ideja ir Dievs. Tāpēc mērķis noteiktai darbības programmai noliekams uz līnijas, kas ved mūs uz šo absolūto pilnību, uz līnijas, kas savieno mūs ar Dievu un tas ir: *Cilvēka un Dabas atkaļapvienošana*. Varētu teikt, ka daudzējādā ziņā tas pats, ko cenšas šodien popularizēt, piemēram, “zaļie”. Taču jāiet solis tālāk: ja tā varētu teikt, ne tikai “ekoloģiski” ir jāiemācās domāt, bet “ekoloģiski” ir arī jājūt, mūsu tautas valodā runājot - jājūt. Tā nav, kā dažkārt mēdz iedomāties - atgriešanās “alās”, bet sakļaušanās, izmantojot fantastisko, gadsimtos radīto intelektuālās apziņas potenciālu. Praktiski tas nozīmē emociju, jūtu, gribas, intelekta un fizisko dotumu attīstību (saskarsme visplašākā apjēgmē, ieskaitot pašam ar sevi). Tas nozīmē radīt Tautskolā iespēju darboties starp un ap augiem, dzīvniekiem; ap un ar akmeņiem, dabas vielām; zem Saules, zvaigznēm, rosināt domāt par tām, domāt par tālām galaktikām, sapņot par šķietami neiespējamo un dodot zināšanas, attīstīt varēšanu, nostiprinot audzēkņos gribu, fiziskos spēkus sapņu piepildīšanai.

Strādājam ar visām vecuma grupām. Jo nav tāda vecumā, kurā nebūtu iespējams iedzīvināt visaugstāko ideju - viss atkarīgs no tā, kā to darām.

Kas šobrīd ir paveikts?

Pagasta valde ir atvēlējusi Tautskolai bijušās Drustu Padomju lielsaimniecības kantora telpas. Tā ir Padomju varas gados izkropļotā Vecdrustu muižas dzīvojamā ēka. Telpas ir visai bēdīgā stāvoklī, taču strādāt var un to darām jau gadu. Tautskolā darbojamies ar bērniem, pusaudžiem un pieaugušajiem. Bērniem piedāvājam alternatīvu vietu vispārējās izglītības iegūšanai. Sākām ar pirmskolas vecuma bērnu iesaistīšanu eksperimentālā bērnu paātrinātas attīstības grupā. Šogad ieguvām licenci sākumskolai. Tajā turpinās darboties mūsu pašu sagatavotie bērni. Mācības notiek par maksu, taču tā ir niecīga - ne katrs vecāks te laukos spēj samaksāt pat 3-5 Ls mēnesī. Prognozējam lielākus izdevumus un tāpēc šogad to paceļam 5-7Ls mēnesī (atkarībā no maksātspējas). Ar bērniem strādājam piecas dienas

nedēļā pa piecām stundām pamatā divi pedagogi, ieskaitot mani (trešais ir aizvietotājs). Darbs balstījās uz tīru entuziasmu - bez darba algām. Šodien to ir grūti pat iedomāties, tāpēc nespēju šiem cilvēkiem pateikties. Bet cik ilgi viņi to spēs šajos grūtajos ekonomiskajos apstākļos? - Dod, Dieviņ, viņiem spēku! Cenšos darīt visu, lai kaut kur sadabūtu naudu. Mums ļoti palīdzējis Latvijas Universitātes Cietvielu fizikas institūts - darbinieki ziedojuši daudz grāmatas, spēles, kā arī 15 "beisika" datorus. Pēdējie lieti noder rēķināšanas vingrinājumiem un lasītprasmes apgūšanai. Ne mazāk palīdzējusi ir Latvijas Pieaugušo izglītības apvienība - tā nodeva lietošanā 386. datoru, kā arī palīdzēja iegādāties sešas stellas Tautskolas aušanas darbnīcas izveidei. Šogad saņēmām palīdzību pāri par 5000 dolāru no Holandes vēstniecības. Par šo naudiņu nopirkām pavairošanas tehniku, kā arī krāsu tintes printeri datoram. Ļoti atsaucīgi ir Čikāgas latvieši, kas R. Spura kunga rosināti ir palīdzējuši ar grāmatām, rakstāmpiederumiem un spēlēm. Nozīmīgs ir sūtījums no Austrālijas latviešiem - atsūtītās grāmatas būs labs palīgs angļu valodas apgūšanai arī pieaugušajiem. Tik pat nozīmīga ir bijusi palīdzība no Jūrmalas alternatīvās skolas. Īpaši gribas atzīmēt pārtikas palīdzību no Vācijā dzīvojošā Laimoņa Lebera un drustēniešiem Kārli un Dzidru Horoševskiem - bez šīs palīdzības nebūtu iespējama mūsu fiziskā eksistence.

Jauniešus ierosinājām sava kluba izveidei. Šobrīd valstī par viņiem domā vismazāk. Oficiālie avoti runā par samērā nelielu bezdarbnieku skaitu Latvijā, bet laukos jauniešiem nav darbvieta, viņi dzīvo uz vecāku plānajiem maciņiem, vai velk savu dzīvību, strādājot par vēdera tiesu zemnieku saimniecības. Līdz ar to jaunieši ir pilni pesimisma, viņi neticības vadīti ir it kā ierāvušies sevī un grūti iekustināmi pat tad, ja parādās kāda reāla iespēja savā labā ko darīt. Piedāvājam jauniešiem ne tikai iespēju satikties un pārrunāt problēmas, bet apgūt vietējo amatnieku prasmi, paplašināt savu redzesloku. Taču pilnīgi bez naudas arī šeit neko īpaši nevaram uzsākt. Rosīnu viņus, izmantojot Tautskolas iespējas, izdot savu mēnešrakstu. To šobrīd viņi arī dara - gatavo materiālus pirmajam izdevumam.

Ar pieaugušajiem strādājam jau vēl pirms Tautskolas dibināšanas klubā "Garā pupa". Te sava redzes loka paplašināšanai apgūstam tautas vēsturi, tradīcijas, filozofiju. Arī pieaugušajiem piedāvājam iespēju apgūt kādu amatu, vai padziļināt savas zināšanas

kādā jomā. Iespējas pieaugs, turpinot darbu pie amatnieku darbnīcu izveides.

Zināmu problēmu rada ārkārtīgi grūtie satiksmes apstākļi - personīgais transports ne tuvu nav visiem, bet sabiedriskais kursē vienu reizi dienā, neaptverot visu pagastu. Tā, piemēram, apmeklējot angļu valodas kursus ziemā, cilvēki nostaigāja dienā kājām 12-14 kilometrus. Bērniem skolā nokļūt ir vēl lielāka problēma - uzsākot mācības bērnu grupā, apbraukājām visu pagastu. Lielākā daļa vecāku gribētu savus bērnus skolot mūsu skolā, bet transporta dēļ to nevar izdarīt. Ir divi varianti - veidot naktsmītnes skolā un sadabūt pašiem savu transportu.

Tā lūk, stāstot pat Drustu Tautskolu, iznāk pieskarties lauku problēmās vispār.

Lai popularizētu savu skoliņu esam sagatavojuši virkni bukletus par Tautskolu un pagastu. Šajā darbā ļoti palīdz man meita Iluta - Rīgas lietišķās mākslas vidusskolas absolvente un Mākslas akadēmijas studente šodien.

Šobrīd esam Ceļā (kā teikts mūsu skolas darbinieku Ētikas kodeksā), Ceļa sākumā un varbūt pat grūti no šī punkta, ar tukšām ķešām, saskatīt rītdienu, taču šīs rītdienas nebūs, ja tai pamatus neiedrošināsimies ielikt jau šodien. Mērķa skaidrība dod mums enerģiju un dara mūs ne tikai apņēmīgus, bet arī rada pārliecību, ka tā lietas ies. Ticam, ka izdosies ieinteresēt tautiešus un vispār labas gribas cilvēkus, lai kur arī viņi nedzīvotu, palīdzēt šajā darbā nākotnei.

Darbs negaida!

“Viedas vēstis”, 02.09.96

Vai nepietiek noņemties ar runām, kuru mērķis sev un citiem pierādīt cik neizsmejami bagāts ir mūsu tautas Mantojums? Protams, ka ir nepieciešams Mantojuma apzināšanās laiks. Un tas tik drīz nemaz nebeigsies, jo kā jau dievišķas izcelsmes, blakus tā raksturīgam skaistumam, pilnībai rodams arī bezgalīgs dziļums un plašums. Tieši šīm atziņām jākalpo par grūdienu tam, lai beidzot bez svārstīšanos sāktu dzīvot tur atrodamo atziņu dzīvi - jo tikai runāšanai, jūsmošanai par dievišķo nav absolūti nekādas jēgas, pat vēl vairāk - tas pat ir kaitīgi. Gudra spriedelēšana, gudrus vārdus un jēdzienus lietojot, bet

dzīvē neīstenojot neko no tā, devalvējas vārds, cilvēku dvēseles, sirdis aizbarikādējas ar šiem tukšiem "traukiem" un tai pieklūt ar katru brīdi ir grūtāk - viss ko tā uztver pārvēršas tukšā skaņā bez piesaistes īstenībai. Pretēji darbojas aktīvie, dinamiskie tumšie spēki: viņi īsteno visu, ko saka. Rezultātā par īstenību, patiesību, dzīves jēgu top mazvērtīgais, top acumirkļīgais, viegli sasniedzamais, iegūstamais, dzīvnieciski jutekliski baudāmais. Brīžam šķiet, ka patiesi, tumšie spēki gūst virsroku. Pietiek pavērot ko vairākums masu mēdiji piedāvā Latvijā un to, cik plaši ieplūst mūsu zemītē viss lētākais (tiešā un pārnestā nozīmē) rodamais Rietumu kultūrā (ja vispār to drīkst ar vārdu kultūra saistīt).

Aizliegt? Ierobežot? Izvērtēt? Kuri būs tie, kas šos likumus izstrādās un kuri būs īstenotāji? Vai vispār var ko aizliegt, ja ēteris ir vaļējs?

Manuprāt, var kaut ko darīt arī šeit. Protams, ka tiem, kuriem ļoti gribas vardarbības, seksa, narkotikas neko neaizliegsi, bet varam noteikti panākt to, ka netiek **uzspiests** arī tiem, kuriem tas ir nepieņemami, tiem, kuri vēl neprot atšķirt labo no sliktā, mazvērtīgo no vērtīgā, lielo no mazā. Tieši pēdējiem, kas ir lielais vairums, un kuriem tiek spēcīga spiediena rezultātā sašķobīta vērtību skala, šo tumšo spēku uzbrukums ir visbīstamākais. Taču te arī sākas apburts loks: demokrātiskā sabiedrībā, kurā gribam dzīvot, šis vairākums valsts likumdevējos ievēlēs tos, kas apmierinās tieši viņu prasības, vēlmi. Ka tas ir tā, mēs ļoti labi pārliecinājamies pēdējās Saemas vēlēšanās. Kādas būs nākamās?

Ko darīt? - Nav tālu jāmeklē piemērs vēsturē. Mums patīk parasti meklēt labo citās zemēs. Lūdzu! Dānijā pagājušā gadsimta beigās un šī gadsimta sākumā politiskā, saimnieciskā un sabiedriskā dzīve sāka aktivizēties pēc sparīgiem pasākumiem tautskološanā. Tautskološanas nozīmi mums nav it kā jāpierāda arī šodien, bet, kas ir tās labā darīts?

Tautskološanai, kurai nav taustāma komerciāla izdevīguma, kas ir pretrunā ar tumšo spēku pamatdoktrīnu par bezpersonisku, pašas sevi iznīcinošas cilvēces radīšanu, jāklūst par tautas apziņas veidotāju, intelekta virzītāju, Dieva, Cilvēka un Dabas, integrētāju. Jāveido brīvi mīlošas sirdis un skaidrus prātus, jāveido jaunas patstāvīgi lemtspējīgas, zinošas un varošas personības. Rezultātus mēs šim darbam uzreiz neredzēsīm, tie tik drīz, kā saka, nedosies rokās, bet

tas nedrīkst būt par iemeslu tam, lai šo būtisko darbu neuzsāktu. Tautizglītību mūsu valsts likumdošana tieši neatbalsta un tai nav paredzēti valsts budžeta līdzekļi. Bet to, ka tauta grib izglītoties, grib iepazīt pasauli dziļāk, plašāk, grib iemācīties nekļūdīgāk risināt kā ar sadzīvi, tā ar sabiedrību saistītos jautājumus, šodien ir jūtams. Tam apliecinājums ir tautas pašorganizēšanās pašizglītojošās grupās un tautskolās.

Kāpēc tautizglītībai ne vienmēr ir piemērotas jau esošās valsts izglītības struktūras? Vairāku iemeslu dēļ: pirmkārt, tās ir tikpat nesakārtotas kā valsts kopumā (nav pat izglītības koncepta, mērķprogrammas un tamlīdzīgas lietas). Otrkārt, tajās neparedz valsts atmaksātu tautizglītību - tautas vispārēju izglītošanu jebkurā vecumā. Treškārt, jebkuras formāli veidotas struktūras birokratizējas, apaug nevajadzīgiem izdevumiem, ir neracionālas. Ceturkārt, nav, jeb ir ļoti maz tautizglītotāju (parasti ar tautizglītošanu saprot šauru partejisku intrešu aizstāvēšanu - tieši tā ka tas bija komunisma laikos). Piektkārt, valsts institūcijas pašas par sevi nav lemt spējīgas, līdz ar to reletīvi konservatīvas, inertas t.i., nespēj elastīgi piemēroties jaunām situācijām, gaida norīkojumus, likumus utt.. Sestkārt, tās nav brīvas garīgajos laukos, kas faktiski ir pats svarīgākais, patiesībā tām tie ir sveši, ja nu vienīgi tad, kad "jāpozē".

Apsveicama ir pirms dažiem gadiem aizsāktā tautskolu kustība. Tās netiek dibinātas no "augšas", bet rodas kā nepieciešamība pašā tautā. Šobrīd valstī ir septiņas tautskolas un tās izvietotas galvenokārt lauku rajonos: Lēdurgā, Ritē, Kuldīgā, Krāslavā, Mūrmuižā, Rūjienā un Drustos. Šobrīd tautskolu iedīgli ir vēl vismaz trijās vietās - Cēsīs, Talsos un Engurē. Tautskolu kustība ar laiku varētu pat iezīmēt jaunu alternatīvu tautas izglītošanas veidu vispār.

Drustos, kā tas tika prognozēts šā gada "Viedas" pirmajos nummuros, jūlijā, sanākot kopā pāri par divdesmit darboties gribošu cilvēku, nodibinājās uz esošās tautskolas bāzes īpaša sabiedriska organizācija, kuras mērķis - tautizglītība. Atšķirīgais salīdzinot ar tradicionālām tautskolām šeit ir tas, ka programma paredz izglītēt caur dzīvi. Tas nozīmē, ka tā izglītošanu veic kopā dzīvojot tā, kā tiek mācīts. Faktiski nebūtu īsti pareizi lietot arī vārdu *mācīts*, jo iecerēts tautskolā radīt tādus apstākļus, kurā cilvēks pēc iespējas ātrāk atpazīst savu iepriekšējo dzīves ((iepriekšējo iemiesojumu) pieredzi un mācīts tiek tas, kas nepieciešams, lai šo pieredzi liktu lietā, un visbei-

dzot, lai sāktu uzkrāt jaunu pieredzi. Tātad mācīšanās ne kā galvenais, bet kā līdzeklis, lai varētu tikt izmantota pieredze. Tas nozīmē akcentu maiņu tautizglītības metodikā. Bez tam tautskola paredz izglītošanu jebkurā vecumā. Protams, par svarīgāko atzīstot mūža sākumu. Nav iespējams realizēt šādu pieeju neintegrējot Dievu, Cilvēku un Dabu (līdz šim diferencētos). Integrācija atjaunos pārcirsto tiltu (kā to tēlaini un vienkārši apraksta ķīniešu leģendas) starp debesim - garīgo pasauli un Zemi - materiālo pasauli. Tās rezultātā beidzot veidosies patiesi abpusēji (Dievs-Cilvēks-Daba) evolūcijai tik ļoti vajadzīga, divvirzienu aktīva sadarbība. Ko tas nozīmē - nav grūti iedomāties.

Neapšaubāmi, ka tas nav izdarāms dažos gados, tas nebūt nav viegli (nav arī grūti, ja ir pārliecība, gribas spēks) un prasa pētīt, meklēt, iepazīt citu pieredzi (lai uz tās atspertoties veidotos pašiem sava), bet svarīgākais: atziņas nekavējoties īstenot dzīvē.

Es vēlreiz ar "Viedas" starpniecību griežos pie tās lasītājiem, jo kur gan vēl meklēt dombiedrus, ar aicinājumu iesaistīties mūsu Tautskolas darbā. Iesāktais darbs rit un ritēs savu gaitu. Taču, vai mūsu pieredze neliecina par to, ka jebkura darba rezultāts ir atkarīgs no tā cik un ar kādu aktivitāti tajā iesaistās cilvēki? Un, ja runājam par integrācijas procesu vispār, vai tajā vispirms nav jāparādās pašu cilvēku vienotībai? Vārdu sakot, ja jūti, ka tas tev šķiet svarīgi, nāc talkā. Sakopsim un iekārtosim vienu sētu un tad visi kopā dosimies uz nākamo! Raksti uz Drustiem, Tautskolai, vai zvani - 41- 65135 Ojāram.

Tautietī!

"Laikam", 29.08.1996.

Ir pagājuši 5 gadi kopš atjaunota brīvība. Daudziem, ļoti daudziem tā atnāca negaidīti (ne negribēti), tā, varētu teikt, iekrita klēpī, un dažs labs nesaprata, kas tagad jādara, kā jādzīvo.

Izšķirošos momentos tauta bija vienota - mēs jutām cits citu un zinājām, ka jebkurā brīdī varam paļauties uz vakar svešiem, bet šodien uz barikādēm iepazītiem cilvēkiem. Aizkustinoši, silti un mīļi par mums rūpējās sievas un meitas, kuras gatavoja un nesa ēdienus - es zinu, ka daudzām rokas bija savainotas, pārpūlētās diennakti no

vietas maizi griežot. Šī vienreizējās kopības izjūta, kas tikko bija sākusies, šķita nekad nebeigsies. Likās ka mūsu zemītē iestājies laiks, kad dievišķas attiecība pa zemi sākušas staigāt. Ka tas nebija sapnis, to liecina daudzie videomateriāli, daudzās atmiņas, atceres. Jā tas bija! Kāpēc šādas attiecības nevarēja turpināties pēc tam? Varēja un noteikti arī būtu palikušas, ja koncentrēti kopā paliktu tie paši ļaudis, kas tobrīd bez bailēm no krievu tankiem, patšautenēm (par bailēm neviens nedomāja, jo kas gan bija vēl svarīgāks par brīvību, kuru teju, teju varējām iegūt) stāvējām cerību sardzē. Tie bija patiesi dombiedri, patiesi cīņas biedri - bailīgie, svārstīgie, potenciālie nodevēji un citi "apdomīgie" un "prātīgie" te nebija - viņi gaidīja savu laiku, viņi gaidīja, kad "ūdeņi noskaidrosies", lai tad ar vieniem vai citiem karogiem rokās uzpeldētu. Šodien uzpeldējuši, viņi nekaunās noniecināt, pirmo drosminieku veikto, cenšoties pārliecināt, ka lūk tie, kas sēdējuši malā, kas nav ērcinājuši "krievu lāci" un laizījuši tam ir tie patiesie brīvības cīnītāji, veidotāji. Ko tikai ar prāta kalakamburiem nevar izspriest un pierādīt - kaut kāds absurds: slavējam tos, kuri izgaiņāja ziedu licējus pie Brīvības pieminekļa, runāja, tautai ausis aizbāzdami, par komunisma skaistajām idejām vienotā padomju saimē dzīvojot, bet tā saucamos "disidentus" par tautas nodevējiem saukājot. Vai nav "zirgam jāsmējas"?!

Un te jau arī slēpjas visa mūsu nelaime - šie runas vīri, mūs vīla kā komunisti vai to līdzskrējēji būdami, nu to pašu dara "kažokus pārgriezuši" : kristīgos mācītājos pārvērtušies vai brīvās valsts valdības krēslos iesēdušies un pat tik droši kļuvuši, ka tautas nopelnus sev sāk pierakstīt, ordeņus karinot. (Rubiku no cietuma vajadzētu izlaist, viņa tiešumu un atklātumu slavējot).

Faktiski vara pieder tiem pašiem "vēžiem", jo balsotāju vairākums (lai cik tas skumīgi arī nebūtu) ir gatavs viņus atzīt. Ko darīt? Vai nākošais solis pēc formālās brīvības iegūšanas nebūtu tautas izglītošana? Tieši tāda ir mana un manu dombiedru pārliecība. Jānāk atkal kopā cīņu biedriem un jāuzsāk pacietīgs tautskološanas darbs. Jāveido brīvi mīlošas sirdis un skaidrus prātus, jāveido jaunas patstāvīgi lemtspējīgas, zinošas un varošas personības. Rezultātus mēs šim darbam uzreiz neredzēsīm, tie tik drīz, kā saka, nedosies rokās, bet tas nedrīkst būt par iemeslu tam, lai šo būtisko darbu neuzsāktu. Tautizglītību mūsu valsts likumdošana tieši neatbalsta un tai nav paredzēti valsts budžeta līdzekļi. Bet to, ka tauta grib izglītoties, grib ie-

pažīt pasauli dziļāk, plašāk, grib iemācīties nekļūdīgāk risināt kā ar sadzīvi, tā ar sabiedrību saistītos jautājumus, šodien ir jūtams. Tam apliecinājums ir tautas pašorganizēšanās pašizglītojošās grupās un tautskolās. Kāpēc tautizglītībai ne vienmēr ir piemērotas jau esošās valsts izglītības struktūras? Vairāku iemeslu dēļ: *pirmkārt*, tās ir tikpat nesakārtotas kā valsts kopumā (nav pat izglītības koncepta, mērķprogrammas un tamlīdzīgas lietas). *Otrkārt*, tajās neparedz valsts atmaksātu tautizglītību - tautas vispārēju izglītošanu jebkurā vecumā. *Treškārt*, jebkuras formāli veidotas struktūras birokratizējas, apaug nevajadzīgiem izdevumiem, ir neracionālas. Ceturtkārt, nav, jeb ir ļoti maz tautizglītotāju (parasti ar tautizglītošanu saprot šauru partejisku interešu aizstāvēšanu - tieši tā ka tas bija komunisma laikos). Apsveicama ir pirms dažiem gadiem aizsāktā tautskolu kustība. Tās netiek dibinātas no "augšas", bet rodas kā nepieciešamība pašā tautā. Šobrīd valstī ir septiņas tautskolas un tās izvietotas galvenokārt lauku rajonos: Lēdurgā, Ritē, Kuldīgā, Krāslavā, Mūrmuižā, Rūjienā un Drustos. Šobrīd tautskolu iedīgli ir vēl vismaz trijās vietās - Cēsīs, Talsos un Engurē. Tautskolas potenciālo lomu tautizglītībā var nojaust, ieskatoties, piemēram, Dānijas tautskolu kustības vēsturē. Tur redzam, ka tieši pēc tam, kad bija izvēršusies tautizglītība, sāka sakārtoties valsts politiskā, sabiedriskā un saimnieciskā dzīve. Tautskolu kustība ar laiku varētu pat iezīmēt jaunu alternatīvu tautas izglītošanas veidu vispār.

Šobrīd Tautskolas veidojas stihiski uz tās pašas nabadzības bāzes, uz kādas ir pati tauta, tāpēc, ja tai nepalīdzēs tie, kas to var atļauties, sagaidāms, ka tautizglītība attīstīsies lēni. Protams, ka nav iespējams novērtēt lielo un nesavtīgo palīdzību, kuru saņemam no ārpus Latvijas dzīvojošiem tautiešiem visās jomās. Īpaši ļoti nozīmīga mums ir bijusi tā palīdzība, kuru esam saņēmuši mūsu Tautskolas "99 baltie zirgi" atbalstam. Tāpēc, mūsaprāt, būtu pārdomājams vai nebūtu laiks pārorientēt palīdzības akcentus un pārnest tos no tiešas palīdzības tautas materiālai dzīvei uz tautizglītību.

Visas šobrīd esošās tautskolas nodarbojas ne tikai ar savu galveno darbu - tautas vispārēju izglītošanu, bet saimnieciskās nepieciešamības rosināta organizē kursus kvalifikācijas celšanai, valodas apguvei, datortehnikas apguvei u.c., rīko kursus iemaņu iegūšanai dažādos amatniecības veidos, rada alternatīvas izglītības iespējas arī bērniem. Taču lauku iedzīvotāju zemais materiālais stāvoklis

nav spējīgs bieži vien segt pat tautskolas kursu organizatoriskos izdevumus, nerunājot nemaz par iespējām atlicināt līdzekļus materiālās bāzes nostiprināšanai t.i., aparatūras iegādei, materiālu, darbarīku, mācīblīdzekļu un citām vajadzībām. Tāpēc nākas meklēt atbalstu no ārpusēs. Jāsaka gan, ka lielākā daļa atbalstītāju, galvenokārt ir ar mieru finansēt "runāšanas" daļu, šad tad datortehnikas un kopējamās tehnikas iegādi, bet nemaz telpu sagatavošanu, jeb remontdarbus. Piemēram, mūsu Tautskolai, kurā kādreiz bija izvietojies komunistiskās lauksaimniecības ražošanas kantoris, ļoti nepieciešams kā ēkas ārējais, tā iekšējais remonts, nerunājot nemaz par tualešu iekārtošanu vai ūdensvada ierīkošanu (pat to šie plāpas nevarēja 50 gados iekārtot). Par savu eksistenci Tautskolām šobrīd jāpateicas vairāku cilvēku entuziasmam. Pateicību pelna arī dažu vietējo pašvaldību izpratne un cenšanās savu iespēju robežās palīdzēt. Mūsu gadījumā tās ir Cēsu rajona un Drustu pagasta pašvaldības. Bieži tās sedz apkures izdevumus, telpu īri.

Informācija par visām Latvijā esošām tautskolām uzkrājas Latvijas Pieaugušo izglītības apvienībā Rīgā. Apvienības vadītāja Anita Jākabsons meklē iespējas izglītot pašus tautas izglītotājus - organizē dažādus kursus, seminārus, konferences. Apvienības biedri ir pabijuši vairākās ārvalstīs un iepazinušies tur ar tautskolu darbu. Īpaši veiksmīga sadarbība ir ar Eiropas ziemeļu valstīm Zviedriju un Dāniju, kā arī ar Vāciju. Rezultātā apvienībai veidojas tieši un lietišķi kontakti ar vairākām Eiropas tautskolām. Apvienība strādā arī pie Īpaša pieaugušo izglītības likuma izstrādāšanas, kurā paredzēts iestrādāt tautizglītībai līdzekļu izdalīšanu no valsts budžeta, kā arī finansiālus atvieglojumus tautizglītības atbalstītājiem.

Visvairāk latvietim kaitē bezdarbība.

"Lauku Avīzei", intervēja Z.Briede, 1996.08.27., 24.lpp.,

No Drustu tautskolas darbinieku ētikas kodeksa

Iesim, ieklausoties tēva padomā, kas ir kā paaudžu saite, kura mūs vieno, spēcina.

Kopā dosimies ar apzinu, ka būs nepieciešama augsta pašizliedzība, nesavtīgums.

Ceļā būsīm vienmēr garā mierīgi, līdzsvaroti, pilni līksmas tieksmes un ar skaidru apzinu, pat sašutuma brīžos būsīm bez niknuma un naida.

Griba nešaubās, nebaiļojas, nesvārstās, tā disciplinē garu.

Tautas izglītošanā turēsīmies pie formulas: "Tu vari visu!" Mācot ievēro:

—neko neaizliedz, bet novirzi uzmanību uz kaut ko derīgāku, pievilcīgāku, labāku; — atklāj labā un darba pievilcību;

—nepazemo nesapratnes dēļ;

— pievērs uzmanību tālām pasaulēm, liec nojaust bezgalību;

—esi godīgs, precīzs, pieklājīgs, pildi solījumus;

— atturi no sliktas mūzikas, nekļūtriem vārdiem, rakstiem, attēliem, viltus sacensībām;

—ieaudzini mīlestību uz nepārtrauktu zināšanu apguvi un prasmi savas zināšanas radoši pielietot;

— raugies, lai veidotos muskuļu, prāta un jūtu līdzsvars;

—attīsti vērīgumu;

— nelieto samākslotu, neskaidru valodu; — māci laika nozīmi, precizitāti,

—atklāj tos, kuri var iet ātri, attīri tiem ceļu, bet nepārlieci, neradi priekšnoteikumus iedomībai;

— neslēp grūtības;

—nekļūdi, ievirzot audzināmā domāšanu;

—"neiesaldē" mācību programmas — esi elastīgs, piemērojies audzēkņu īpatnībām;

—dod izvēles brīvību, prasi darba kvalitāti, izmanto dižu garu piemērus liela darba, gribas un mīlestības attaisnojumam.

— *Ja nemaldos, pirms dažiem gadiem jūs bijāt rīdzinieks, strādājāt Universitātes Cietvielu fizikas institūtā, bet tagad esat nodibinājis tautskolu Drustos. Kas noteica šādu pavērsienu jūsu dzīvē?*

Ojārs Rode: — Dāņi, piemēram, uzskata mūs par laimīgiem, jo mūsu tautai ir iespēja garīgi augt.

— Uz laukiem pārcēlos ar domu kļūt par zemnieku. Man pat ir sagādāta visa lauku apstrādei un siena savākšanai nepieciešamā tehnika! Taču esmu pārliecinājies, ka tas neatmaksājas un ka agrāk vai vēlāk lielai daļai tagadējo zemnieku būs jāpārorientējas uz citiem peļņas avotiem. Šobrīd tie, kas uzsākuši nodarboties ar lauksaimniecību, nogaida, cerot, ka stabilizēsies valsts politika laukos un ka viņi varēs uzelpot. Laucinieki dzīvo ar to, ko saražo savā saimniecībā, nerēķinot, cik grūti un dārgi tas nāk. Taču pamazām nāks apjauta, ka laukos vajadzīgas dažādas profesijas un nodar-

bes, izglītība un prasmes. Tāpēc arī manī nobrieda doma izveidot tautskolu, kurā kas lietderīgs būtu rodams gan pirmsskolas vecuma bērniem, gan pieaugušajiem visā dzīves gājumā. Tautskolu nodibinājām 1994. g. 10. jūlijā ar mērķi veicināt saimniecisko, kulturālo un sabiedrisko rostiņu tuvākā un tālākā apkaimē.

—Ko Drustu tautskolā var iemācīties?

— Ar vietējiem amatniekiem esam vienojušies par apmācību audēju, rotkaļu, metālapstrādes, kokvirpošanas un kokgrebšanas, koka laivu izgatavošanas, skārdnieku un izšūšanas prasmē. Lai amatu apgūtu pamatīgi, nepieciešami trīs gadi. Taču amatnieks ar mācekli var vienoties par apmācības laiku un veidu. Ja cilvēks nevar izšķirties, kurš amats tuvāks, iespējams pieņemt tikai vērot meistara darbu. Ja ir liela vēlēšanās, var pat padzīvot pie amatnieka mājās un iemēģināt roku. Mācekļa maksa ir astoņi lati mēnesī.

—Tātad Drustos neviens bezdarbnieks nevar gausties par to, ka griebtu gan apgūt amatu, bet nav, kur.

—Jā, mēs piedāvājam dažādas iespējas. Un, ja cilvēks pats nāk ar labu ideju un ierosmi, varam meklēt iespējas palīdzēt, ataicināt padomdevējus arī kādā citā nozarē. Tā liela piekrišana bija intensīvajiem angļu valodas kursiem, ko varēja apmeklēt cilvēki ar dažādu izglītības līmeni.

Līdztekus amatniecībai pieaugušajiem tautskolā iespējams noklausīties lekciju ciklu par Drustu pagasta vēsturi, par dažādu tautu filozofisku pasaules izpratni, par latvju rakstiem un latviešu tautas tradīcijām. Mums ir licence arī vispārējo priekšmetu pasniegšanai sākumskolas bērniem. Tautskolā ir bibliotēka. Jebkurā dienas laikā jebkurš te var nākt un noskaidrot interesējošas lietas.

—Vai varētu teikt, ka esat savā ziņā privāta, elitāra skola lauku bērniem?

— Savā ziņā, jā. Ar mazajiem bērniem strādājam individuāli no trīsarpus gadu vecuma. Ja bērns skolā uzturas no pulksten 9 līdz 13, tad vecākiem jāmaksā pieci lati mēnesī, ja no 9 līdz 14.30, tad septiņi lati mēnesī. Tas ir daudz lētāk nekā Rīgas privātajās skolās. Turklāt bērns visu laiku ir nodarbināts, mācību metodes ir piemērotas katra attīstības līmenim, ir gaiša un labvēlīga noskaņa. Audzinot mazo cilvēku, gribam īstenot cilvēka, dabas un Dieva vienotības ideju. Tas ir visam pamatā. Tāpēc jau pirmklasnieki ar skolotāju iet dabā, Viņi pazīst augus, kokus, dzīvniekus, Viņi zinās dzimtās vietas vēsturi un, skolojoties tālāk, būs apguvuši arī kādu praktisku amatu. Šāda skola lielbūsēta vispār nav iedomājama, jo te videi ir jābūt nepiesārņotai, tīrai, tādai, lai

cilvēks labi justos, lai netiktu nomākta viņa vēlēšanās darboties. Manuprāt, nekas nav tik kaitīgs kā bezdarbība. Tā latviešu tautai ir pretdarbiska un ārkārtīgi nevēlama. Diemžēl daudzi šodien slīgst slinkumā un atrunās. Latvietis vēsturiski ir izturējis ar darbu, amatu, jaunradi, centību. Tāpēc mēs tautskolā rosinām darbībai un meklējumiem. Arī no skolas izdzīvošanas viedokļa ir svarīgi, lai tā piedāvātu daudzveidīgas nodarbības un zināšanas. Pašlaik spriežam, kā šeit varētu attīstīt tūrismu.

—Jūs esat pārliecināts par savu izvēli. Vai vietējā sabiedrība novērtē jūsu pūliņus?

—Manu izvēli stiprina ne vien tas, ko es redzu Latvijā, bet arī citās zemēs vērotais. Nu nav tā, ka labi paēdis un apgērbies cilvēks jau ir laimīgs un apmierināts. Mēs tagad gribam tikt tur, kur labklājības zemēs tikusi pārticīgie, gribam tikt ātrāk, ātrāk. Bet, kad es dāņiem pastāstu par mūsu tautskolu, viņi tieši garīgos meklējumus atzīst par vispareizākajiem, jo Viņi skrējienā pēc pārticības ir ļoti daudz patiesu vērtību pazaudējuši. Un pazaudējuši neatgriezeniski. Viņi pat saka tā: mums, dāņiem, nav šobrīd cita virziena, kā vien krist, jo arī ekonomiskajā ziņā visaugstāko kāpienu sasniedzām 60. gados, pēc tam dzīvojam pēc inerces un pat gribēdami citādi vairs neprotam. Jūs Latvijā varat būt laimīgi, jo jums ir iespēja saglabāt jūsu tautai raksturīgo, jums iespēja augt. Tikai nepieļaujiet tās kļūdas, ko mēs esam pieļāvuši.

Divas nedēļas pavadīju Anglijā, Findhorna "Jaunā laikmeta" kopienā. Arī tur cilvēki atsakās no bezbēdīgas dzīves. Kopiena ir teritoriāli norobežota un tajā dažādu tautu un reliģiju cilvēki dzīvo tā, kā, viņuprāt, nākotnē dzīvos visa sabiedrība, dzīvos satiecībā un ar garīgu pasaules un sevis izpratni. Mēs varam būt laimīgi tāpēc, ka neesam kā tauta zaudējuši savu seju, savdabību, paaudžu saikni un tradīcijas. Mums nekas nav no jauna jāizdomā. Mūsu skolai ir nākotne.

Ziemassvētkus gaidot

"Labietis", 1996.12. 22.

Ziemassvētki nenoliedzami ir pagrieziena punkts laika ritenī, kas iezīmē jaunu ciklu, jaunu Dieva dotu iespēju virkni. Tā gadu aizgā Dievs pacietīgi gaida no mums brīvpriatīgu, saprātīgu un tajā pašā laikā nesavtīgu pievienošanās kopdarbam. Ko esam izdarījuši

mēs - tautskolieši (mūsu tautskolas "99 baltie zirgi" biedri)? Šoreiz nerunāšu par to cik jaunu grāmatu iegūlis bibliotēkas plauktos, cik un kādi kursi bijuši, kādas darbnīcas izveidotas, kā sokas darbs ar bērniņiem, bet par to, kā esam uzsākuši biedru, jeb, kā mēs to sakām - Ceļa biedru meklēšanu.

Pirmais, ko rosinām darīt, lai konstatētu vai tāds esat, ir lūk kas. Tā kā mēs katrs jau darām kādu darbu, tad sākat ar to, ka uzdo diet sev jautājumu: kas ir tas, kas konkrēti mani virza, kas ir tas, kas liek darboties?

Varbūt to daru tāpēc, ka:

- gribu materiāli būt neatkarīgs;
- gribu, lai mani bērni būtu nodrošinātāki un līdz ar to laimīgāki nekā es;
- man patīk darāmā darba noskaņa, pats darbs;
- es gribu kaut ko atstāt vēsturē, kultūrvēsturē, lai mans vārds tiktu pieminēts ar labu;
- es gribu paveikt kaut ko labu savai tautai;
- es vēlos, lai sabiedrībā valdītu saskaņa un tā dzīvotu nepiesārņojot vidi;
- gribu ar savu darbu precināt cilvēku sirdis;
- vēlos savas zināšanas, prasmi nodot nākamajai paaudzei;
- man darbs vienkārši dod gandarījumu;

Atbildes varētu būt arī citas. Varētu skanēt arī šāda: vēlos kalpot Dievam. Tā var izskanēt, kā jauna verdzības forma tam, kas ar kalpošanu (Dievam) saprot kā bezgribas, beziniciatīvu darbu, pazemojoši verdziski pakļaujoties kaut kam. Kalpošana Dievam *atklājas tieši tādā veidā, kādam mēs esam gatavi*. Ja mēs neesam nobrieduši patstāvīgam, radošam darbam, tad mums jāpilda bez ierunām tas, ko mums liek darīt. Jo nobriedušāks cilvēks, jo vairāk pozitīvas pieredzes viņš ir uzkrājis un top "pieaugušāks", jo lielāku izvēles brīvību Dievs tam dod. Ar laiku uzticība konkrētam cilvēkam pieaug tik tālu, ka tiek uzticēti jau noteikti uzdevumi, kurus tam pašam patstāvīgi radoši jārisina. Vairums cilvēku lūdz no Dieva, bet nenopelna darbā. Jā, viņi nav gatavi darbam, viņi vēl ir aprūpējami, kā mazi bērni un kā tēvs Dievs viņiem arī palīdz (dod gatavas lietas, piedod utt.). Viņš palīdz visiem, bet palīdzībai, kuru viņš sniedz *nobriedušam cilvēkam* ir cits raksturs - tā veicina darāmo. Tātad mēs vispirms savos

biedros gribētu redzēt, ja tā varētu teikt, *nobriedušus cilvēkus*. Kā izvērtēt tam savu gatavību?

Pirmā un galvenā pazīme, kuru tikai katrs pats var skaidri sevī saskatīt ir tā, ka mani vairs neapmierina ņemšana, bet ir radusies izteikta vēlme *n e s a v t ī g i* dot. Mēs uzsveram nesavtīgi, ar to saprotot, bez jeb kāda labuma sev. Ja tas tā ir, tad pārējais jau nāk pats par sevi. Un pirmā nepieciešamība, kas rodas, ir vēlme mainīties. Tā ir dabīga un to izsauc iesīkstējušies paradumi, ierasta attieksme pret lietām. Ko darīt? Kā rīkoties mums māca Dievs. Dievs ar mums sarunājas caur sirdi un tāpēc vajadzētu katram iemācīties tajā ieklausīties. Ar laiku radīsies apjausma, kas no dienas uz dienu taps skaidrāka, spilgtāka un mēs katrs zināsim, kas mums jādara. Lai vienotos Ceļam, piedāvājam dažas sekojošas iezīmes darbības programmai sevis pilnīgošanai:

Pirmā. Mēs sakām: Dievs ir visur un visos. Ar to mēs atzīstam, ka pašā galvenajā, būtiskākajā mēs visi esam vienoti. Vienotība nozīmē, ka esam saistīti ne tikai neskaitāmām saitēm, bet arī to, ka visi esam veidoti, kā saka, no vienas un tās pašas "mīklas". Taču kā šī vienība izpaužas reāli? Vai mēs viens otrā neskatāmies, kā svešos, no sevis nodalītos? Un ne jau tas sakāms tikai par cilvēku attiecībām - mēs sevi redzam, uztveram arī ārpus Dieva radītās vides un nemaz jau nerunājot par Dievu. Tam par iemeslu ir ilgā laika posmā radusies tradīcija redzēt katra atsevišķā nozīmi. To nu mēs tā kā esam apguvuši. Vai nav pienācis laiks visu sadalīto atkal apvienot?

Visu teikto var savietot vienā teikumā: Jāmācās, esot individuālitātei, saplūst ar citiem cilvēkiem, ar Dabu, tuvāko un tālāko apkārtni, vidi un vēl ciešāk ar Dievu (individualitātes un integrētības vienība).

Otrā: Pasaules, Visuma pamatlikumības katram jāapgūst caur paša konkrēto pieredzi. Ejams stipri individuāls ceļš (no iepriekšteiktā, tas nenozīme norobežošanas, bet tieši pretējo) un cits te var palīdzēt tikai, kā ierosinātājs, mudinātājs (Vai Dievs nav rosinātājs?). Tas nozīmē, ka nobriedušam cilvēkam no pasīva vērotāja, varbūt meklētāja jāpārtop pasaules pētniekā un pasaules radītājā (protams, ka daudz šaurākā nozīmē un tomēr - radītājā). Saprotams, ka pirms krājas paša pieredze, var veidot pieņēmumu modeļus, kuros izmantojama citu pieredze, idejas, citu atskārtumi utt.

No šī konstatējuma izriet ļoti svarīga atziņa - ka katrs no mums ir vienādi nozīmīgs, katra ideja, doma katram no mums ir pareiza un priekš katra no mums "augstākā patiesība", kuras pamatā katra pieredze. Tāpēc mums attiecībās jāaižiet prom no viedokļu, domu, secinājumu u.c. pretstatīšanas, prom no pretējās pozīcijās esošiem (opozīcijas), un jānostājas blakus (esam taču vienā frontes pusē), prom no savu (vēl sliktāk - citu) viedokļu uzspiešanas. Mēs sakām: mans viedoklis lūk ir šāds, bet kāds ir tavs viedoklis? Un necenšamies pierādīt, ka viens vai otrs ir labāks. Vai tāda rīcība neveicinās katra jaunas pieredzes iegūšanu un beigu beigās arī vienošanos, integrēšanos? Pretēja rīcība automātiski, nepelnīti nostāda mūs "pasaules centrā", atdalot (savas uzpūtības dēļ cilvēks var palikt arī viens), bet ne vienojot.

Šķiet, ka par šādām lietām nevajadzētu runāt, bet pieredze rāda, ka, ja ar prātu mēs tam esam tikuši pāri, tad tomēr mēs bieži nevilus to ikdienā praktizējam.

Trešā, pēdējā iezīme, kura būtu izkopjama mūsu Ceļa biedram ir spēja ieraudzīt sevi, savu darbu neierobežotu laikā - cauri mūžiem. Jo vai varat iedomāties sevi citā situācijā tai Vienībā, kurā esam? - mūsu darbam jātop tik pat mūžīgam, cik mūžīgs ir Dievs un viss Viņa radītais.

Tautskolas ētikas kodeks Ceļš

1.burnīca *Valdības ētika šodien*, izd. Etikas Padome, 1997.06., 62.-65.lpp.

Ir pagājis maldīšanās un meklējumu laiks, priekšā iezīmējums skaidras Ceļa aprises. Esam tikai tā sākumā, stāvam plecu pie pleca ar satrauktām sirdīm, nojauzdami kaut ko lielu, dižu, kaut ko svarīgu ne tikai mums pašiem, bet Cilvēcei kopumā. Bija jāpaiet gadu tūkstošiem, simtiem, daudzām paaudzēm jānomainās, līdz briedumam, kuru sasnieguši, saņemam no Dieva jaunu uzdevumu. Uzdevums tiek dots ar jaunu varēšanu ar citu skatījumu uz lietām, norisēm. Var droši runāt par jaunu cilvēku piedzimšanu, kuri apveltīti ar jauniem dotumiem, no kuriem galvenais ir mērķa skaidrība un zināšanas par to, kā šis mērķis sasniedzams. Iesim kopā ar viņiem! Iesim ieklausoties tēva padomā, kas ir kā paaudžu saite, kura mūs vieno,

spēcina. Iesim kopā, dziedot mātes dziesmu, kuru tai ausī iečukstējis Dievs:

*Divi sirni kumeliņi
Uz akmeņa auzas ēda;
Ne tie ēda pura zāli,
Nedzer pūra ūdentiņu,
-Tiem vajaga tīras auzas
Skaidravota ūdentiņu.*

Ceļā būsīm vienoti briesmās, uzvarās. Būsīm draugi! Būsīm vērīgi un modri, brīdināsim viens otru par briesmām, kuras mūs var sagaidīt. Izkopsim uzmanību, vērosim savu sirdi. Nevērība ir daudzu nelaimju avots.

Ceļā vienmēr blakus sev radīsim vietu augstākām garīgām būtņēm, Dievam.

Ceļā nepieciešama vīrišķība, griba, zināšanas, prasme un mīlestība. Attīstīsim šīs īpašības!

Kopā dosimies ar apziņu, ka nepieciešama būs augsta pašizliedzība, nesavtīgums.

Ceļā būsīm uzmanīgi pret sevi un citiem, saudzēsīm veselību, sadalīsim spēkus, būsīm taupīgi.

Nebaidīsimies no cīņas - tas ir mūsu uzdevums! Pie cīņas pieradināsimies tāpat, kā pie ikdienas darba. Cīņa attīsta spēku, dod enerģiju. Mūsu Sirdis - uzvaras ķīla.

Neļausim netraucēti izplatīties ļaunumam.

Ceļā būsīm vienmēr garā mierīgi, līdzsvaroti, pilni liksmas tieksmes un skaidru apziņu, pat sašutuma brīžos būsīm bez niknuma un naida. Neizšķīdīsim laiku, bet pievērsīsim savu apziņu izziņai.

Iesim gribas vadīti, lai apziņa ietvertu darbības nepieciešamību un atcerēsīmes, ka nav tāda šķēršļa, ko nespēj pārvarēt cilvēka griba.

Griba nešaubās, nebaiļojas, nesvārstās, tā disciplinē garu.

Izpildot Dieva gribu, ļausīm Dievam izpildīt mūsu gribu.

Vienmēr paturēsīm prātā, ka dotais devējam neatņemams un iesim kopā dziedot:

*Dod, Dieviņi, kalnā kāpt,
Ne no kalns lejīnā!*

*Dod, Dieviņi, otram dot,
Ne no otra mīļi lūgt!*

Mācīsimies paši atšķirt mazo no lielā, atkārtojamo no vienreizējā un mācīsim arī citus. Tautas izglītošanā turēsimies pie formulas: "Tu vari visu!". Mācot ievēro:

neko neaizliedz, bet novirzi uzmanību uz kaut ko derīgāku, pievilcīgāku, labāku;

atklāj labā un darba pievilcību;

nepazemo nesapratnes dēļ;

pievērs uzmanību tālām pasaulēm, liec nojaukt bezgalību;

esi godīgs, precīzs, pieklājīgs, pildi solījumus;

atturi no sliktas mūzikas, neķītriem vārdiem, rakstiem, attēliem, viltus sacensībām;

ieaudzini mīlestību uz nepārtrauktu zināšanu apguvi, uz prasmi savas zināšanas radoši pielietot;

raugies, lai veidotos muskuļu, prāta un jūtu līdzsvars;

attīsti vērtīgumu;

nelieto samākslotu, neskaidru valodu;

māci laika nozīmi, precizitāti;

atklāj tos, kuri var iet ātri, attīri tiem ceļu, bet nepārlieli, neradi priekšnoteikumus iedomībai;

neslēp grūtības;

neķļūdi ievirzot audzināmā domāšanu;

"neiesaldē" mācību programmas - esi elastīgs, piemērojies audzēkņa īpatnībām, izmanto uzkrāto pieredzi, jaunas atziņas, tehnoloģijas;

dod izvēles brīvību, prasi darba kvalitāti;

izmanto dižu garu piemērus liela darba, gribas un mīlestības atainojumam.

Apzināsimies atbildību, ko dod brīvība - mēs paši esam sev tiesneši - ieklausīsimies sirdī.

Mācīsimies domāt. Apstāsimies un paliksim brīdi vieni paši ar sevi. Neļausim domai slīdēt pāri lietām - nodalīsim katru domu, koncentrēsimies uz labo, lielo, neatliekamo, vienreizējo, uz to kā otram palīdzēt.

Nezaudēsim ikdienas darbu vidū vadošās domas apziņu. Atcerēsimies: Doma ir radīšanas pamats.

Patiesība ir skaidra, daiļa, mīlestības caurstrāvota, tāpēc nemaldoties to atradīsim tikai ar skaidru, skaistu, mīlestības piesātinātu domu.

Domāsim par Cilvēci, par Zemi, Pasauli un labumu tai, domāsim par Visumu, par Dievu.

Nebaidīsimies no nākotnes. Padziļināsim domu par to, paplašināsim apziņu, vērsīsim to tai pretim.

Apzināsimies psihiskās enerģijas klātbūtni, lomu, spēku.

Mācīsimies strādāt. Nebaidīsimies no grūtībām un centīsimies padarīt sāktu darbu līdz galam. Darbs-doma, doma-darbs - nešķiramas vienības. Pirms darba pārdomāsim, ko tas dos vispārībai, kāds no tā labums; pēc darba apdomāsim darba rezultātu - cik tas izrādījies lietderīgs, kā izpaužas darba rezultāts, kādas tam radušās sekas. Pirms sāksim darbu, pieaicināsim palīgus Dievu.

Strādājot dārzā, dabā, uzrunāsim to, iejutīsimies un ieklausīsimies tajā - uzrunāsim kokus, ziedus; uzrunāsim mežu, vēju, jūru - veidosim savstarpējas sapratnes, aktīvas sadarbības tiltus.

Gara jaunrade ir atkarīga no uztveres jūtīguma. Attīstīsim mūsu uztveres spējas un mēs tuvosimies Smalkās pasaules robežai. Īpaši svarīgi ir uztvert un sajust atbilstību, saskaņu - tas ir kosmiskās attīstības pamats. Tās uztvere ir mūsu darbības pareizības garantija.

Veidosim nesavtīgu apziņu - liksim to nesavtīga darba pamatā!

Neizvairīsimies no pārbaudījumiem.

Nav svarīgs tas, ko mēs sakām, bet tas, kas atklājas mūsu darbos.

Bezdarbības pārgudrība ir viskaitīgākā!

Attīrīsim ne tikai savas domas, bet arī rīcību - nejauksim mieru ar bezdarbību, līdzcietību ar sentimentalitāti, vīrišķību ar pašaisardzību, nelokāmību ar stūrgalvību utt..

Traukties varēsim, ja nenesīsim līdzī pagātnes grūžus. Iesim nešaubīdamies un atpakaļ neskatīdamies Pārbaudīsim ikvienu iesakņojušos parādību - vai tas nav šķērslis ceļā! Mācīsimies atklāt sevī aizspriedumus. Atbrīvosimies no tiem.

Nosodīsim un apturēsim vardarbību jebkurā tās izpausmes formā.

Netērēsim laiku pretinieka pārvēršanai derīgos līdzstrādniekos, bet neizturēsimies pret viņiem arī nevērīgi, būsīsim modri.

Pasaule ir bagāta, priekpilna, aizraujoša - neatteiksimies no tās, neiekalsim sevi važās, noraidīsim paššausstīšanos.

Vienosim cilvēkus Ceļam! Mūsu sadarbības likums: no sirds uz sirdi!

Drustu Reģionālās attīstības centrs "99 Baltie zirgi"

"Lauku avīze", 1997.08.19.

Pirms četriem gadiem sanācām kopā četri zemnieki un viens tikko pensijā devies bijušais VEF konstruktoru biroja vadītājs, nu drustēnietis un nospriedām, ka nodarbošanās tikai ar lauksaimniecību nākotnē nesolīs iztiku un ka kaut kas jādara. Nodibinājām Reģionālās attīstības centru "99 Baltie zirgi" ar nolūku veicināt tautizglītību, amatniecības atjaunināšanu novadā (pirms pēdējā kara te bija amatnieku novads), kā arī pievērsanos lauku tūrismam kā alternatīvam saimniekošanas veidam. Mūsu potenciāls bija liels: visiem ļoti laba izglītība, puse jauni cilvēki, bet otra ar dzīves pieredzi.

Sākām ar amatnieku, jeb amatpratēju apzināšanu Drustos. Visiem par pārsteigumu atklājām vairāk nekā desmit vēl dzīvus, varoņus un savu amatu labi protošus vīrus un sievas. Savācām visus vienkopus un sarīkojām viņu darbu izstādi. Nu tādas ir notikušas vairākas. Esam nodibinājuši Tautskolu. Tā, sākot ar pirmsskolas vecuma bērniem, domāta visu vecumu cilvēkiem un iecerēta kā vieta, kur cilvēki var iegūt ne tikai zināšanas, prasmes, izteikt sevi kādā radošā darbībā, bet arī kā satikšanās vieta, kultūras centrs. Tautskola tiek veidota sadarbībā ar Latvijas Pieaugušo Izglītības Apvienību, Cēsu rajona Pieaugušo izglītības centru.

Šobrīd Tautskola darbojas šādos virzienos:

- notiek pirmsskolas vecuma bērnu apmācība pēc īpaša paātrinātas bērnu attīstības metodikas;
- notiek skolas vecuma bērnu apmācība alternatīvās sākumskolās grupās (tautskolai ir atbilstoša licence un tā ir valsts akreditēta);
- pieaugušo papildizglītošana vēsturē, filozofijā, tautas tradīcijās, amatniecībā;
- vasaras periodā tiek piedāvātas radošas nometnes: bērnu paātrinātas attīstības metodisko un palīgmateriālu izgatavošanā; ārstniecības augu vākšanai, sagatavošanai;
- darbs pie un ar sekojošiem meistariem - audēja, rotkaļa, metāla dekoratīvās apstrādes -cizelēšanas, kokvirpošanas, kokgrebšanas, skārdnieka, rokdarbu;
- tiek piedāvātas ekskursijas ar gidu pa novadu un stāstījumu par Latvijas, Drustu vēsturi.

Otrs Reģionālā attīstības centra darbība virziens ir lauka tūrisma veicināšana. Ir izstrādāti ap divdesmit dažādi informatīvie materiāli- bukleti (latviešu, angļu, vācu val.) par novada vēsturi, ievērojāmākām vietām, tautskolā piedāvāto. Ir uzsākta īpašas atpūtas-mācību takas izveide ar novērošanas tornīti, norādēm, aprakstiem, kā arī ūdens maršruts -nobrauciens pa Gauju koka airu laivās. Bez tam jau šodien varam piedāvāt apmešanos lauku sētās pie amatniekiem, kur pie visiem citiem lauku jaukumiem pievienojās iespēja apgūt iemaņas kādā no amatniecības veidiem.

Nākotnes iecerēs ir maksimāli visu līdzšinējo darbību (kā izglītības tā tūrisma jomā) sasaistīt ar cilvēka dzīves dažādo attiecību jomu pilnīgošanu, attīstīšanu t.i. Cilvēks - Cilvēks, Cilvēks-Daba, Cilvēks-Dievs. Pirmais solis šajā virzienā ir sperts, pirms gada piešķirot juridisku patstāvību Tautskolai kā sabiedriskai organizācijai. Sabiedriskās organizācijas dibināšanas galvenā jēga bija vienot domubiedrus. Dibinātājus veidoja cilvēku grupa, kurā ietilpa sabiedrībā visai labi pazīstami kultūras, izglītības, sabiedriskie darbinieki, piemēram, Celms Valdis, Garklāvs Egons - dizaineri, Niks Ērglis, Māra Ķimele - teātra mākslinieki; Mārīte Balode - televīzijas režisore; Dainis Ozoliņš - Zinātnes un Izglītības ministrija Stratēģiskās plānošanas departamenta direktora vietnieks, Anita Jēkabsone - Latvijas Pieaugušo Izglītības apvienības priekšsēdētāja, Daiga Rubene - Cēsu rajona Pieaugušo izglītības centra vadītāja, Rasma Rozīte - svētvietu kopēja, pētniece un garīgo aktivitāšu rosinātāja, Gunta Briede - aktīva publiciste, Latvijas Dievturu sadraudzes valdes locekle, u.c. kopskaitā deviņpadsmit cilvēki.

Par Tautskolas "99 Baltie Zirgi" mērķa **filozofisko** pamatojumu ir kļuvuši sekojoši apsvērumi. Mūsu tautas Mantojumā un mūsos pašos ir atziņa, ka cilvēks nav pretstatāms pārejai pasaulei - pat DIEVS iet blakus un ir labākais draugs un padomdevējs. Cilvēks ne tikai ir saistīts ar neskaitāmām lietām daudzdimensionālajā pasaules telpā, bet ir kā mezgla punkts, kurā satek - savienojas smalko enerģiju telpa ar Pasaules materiālo plānu. Šī ciešā sasaiste arī ir pamats cēloņsakarībām - liktenim, laimei. Tāpēc arī svarīgi skaisti dzīvot - saskanīgi, nenodarot nevienam pāri, bet mīlot, līdzji jūtot - tas nozīmē, vienotībā, mīlestībā.

Par Tautskolas mērķa praktisko pamatojums kļuvis apsvērumus, ka tikai ļoti laba izglītība un laba audzināšana var būt ķīla mūsu

Tautas nākotnei - tikai kļūstot par tādiem, kas Pasaulei var dot to, ko citi nevar, ir jēga pastāvēt kā Tautai! Taču tas savukārt nozīmē nepieciešamību katru tautas individu pārvērst par dot varošu personību, individualitāti.

Ir pagājis "ieskrējiena" laiks, ir radīts reāls pamats tam, lai aizsāktos ieceru mērķtiecīga piepildīšana. Aicinām uz īsāku vai garāku laiku (varbūt pat uz visu mūžu) pastrādāt, izglītoties kā arī atpūsties mūsu ar ūdeņiem, mežiem un skaistām ainavām bagātajā novadā.

Kā tad ir gājis jauno gadu sākot?

"Drustu avīze", 1997

Kopumā bērni kļuvuši patstāvīgāki, sakārtotāki. Mums visiem ļoti patīk klausīties pasakas un tās nu ir izlasītas simtos. Nav dienas, kad mēs neizdziedātu 4, 5 un vairāk dziesmas. Tās ir gan tautasdziesmas, gan orģināldziesmas. Ejam katru dienu rotaļās, dejojām tautasdejas. Ir izveidojusies noteikta kārtība brokastu laikā un ir prieks, ka puikas redz meitenēs meitenes - apkalpojot un dodot priekšroku bez aizrādījuma no skolotāju puses. Bez tam atzīmējams ir fakts, ka visiem patīk spēlēt teātri un mēs centīsimies šo bērnu patiku arī apmierināt. Bērniem ļoti patīk darboties ar konstruktoriem un jāsaka, ka viņu prasme tālu apsteigusi manu - viņi labāk saskata konstruktoru elementu nozīmi, nekā to protu es. Bērni māc atšķirt labu no slihta un dalās katru rītu ar mums savos priekos un arī savās nelaimītēs.

Dažus vārdus gribas pateikt par katru. Ar kuru sākt? Varbūt ar jaunākajiem. Jaunāko grupā jeb sagatavošanas grupā bērnu galvenais uzdevums sagatavoties veiksmīgam darbam sākumskolā. Manuprāt, mēs to sekmīgi arī darām. Tikko palika pieci gadi Lindai un Elīzai, bet viņas mēs Ābeces svētkos sveicām kā lasītprasītājas. Abas meitenes iemācījušās pietiekami ilgstoši veltīt uzmanību noteiktam darbam, nodarbībai. Man ļoti patīk Lindas spēja safantazēt neiedomājamas lietas.

Elīna sevi atklājusi, kā labu dziedātāju, kļuvusi manāmi sabiedriskāka un spērusi platu soli rakstīšanā, liekot rokai paklausīt un

acij saskatīt. Arī Elīna - mūsu sešgadniece tiek sveikta Ābecu svētkos, kā lasītpratēja.

Lielā (tā mēs esam iesaukuši Turciņu Kristīni) Kristīne, līdzīgi savam brālim, bez īpašas piepūles sāka uzreiz lasīt. Tiesa, vajadzēja sākumā pielikt pūles, lai viņa pietiekamu laiku veltītu grāmatai, bet no visiem šogad lasītprasmi apguvušiem, viņa lasa visraitāk, par ko droši vien daudzi pārliecinājās Ābeces svētkos. Mums patīk Kristīnes zīmējumi un arī stāstiņi, kurus, pateicoties savai arī rakstītprasmei, viņa burtiski pēdējās nodarbībās ir izlikusi jau uz papīra.

Didzis mums tāds neregulārs nācējs, bet viņš labprāt strādā ar grāmatu, un, ja nebūtu iekritieni nodarbību apmeklēšanā, es esmu pārliecināts, ka viņa centība ļautu arī viņu sveikt Ābeces svētkos. Atzīmējama Didža prasme darboties ar konstruktoru.

Aldis mums ir liels malacis, jo, būdams tikai sagatavošanas grupiņā, paspējis ļoti labi apgūt lasītprasmi un ir priekšā visiem izlasīto grāmatu skaita ziņā. Slavējami ir viņa paša sacerētie stāstiņi par rūķīšiem un citām lietām, kuras viņš prot pats pierakstīt. Arī matemātika Aldim nesagādā īpašas grūtības. Viņš ir viens no pirmajiem, kas no rītiem ir skoliņā, un ir sameklējis sev patīkamu nodarbošanos.

Vecākā, jeb, pareizāk sakot, sākumskolas grupiņa, kurā ietilpst bērniņi ar pirmās un otrās klases klases zināšanām, strādā centīgi. Varbūt jāsāk atkal ar pašu jaunāko, kuram tik tikko palika seši gadi - Artūru. Zēns ir ļoti pacietīgs un centīgs. Vēlme mācīties ļāvusi viņam no sagatavošanas grupas "ielēkt" sākumskolas grupiņā. Arī viņu mēs sveicam Ābeces svētkos, kā lasītmācētāju. Artūram labi padodas arī uzdevumi matemātikā - viņš ātri uztver uzdevumu risināšanas noteikumus. Mēs labi atceramies, cik kautrīgs bija Artūrs, un arī to, ka bez mammas viņam bija grūti iedzīvoties skoliņā. Tagad viņš ir atbrīvojies, zin savu vērtību, varēšanu un labprāt stāsta savus piedziņojumus, labos darbus.

Selga savu radošo fantāziju māk labi ielikt zīmējumos. Kristīne mūs priecē ar savu balsi. Viņa labi zina visām dziesmām vārdus un, ja kādam ir aizmirsusies melodija vai vārdi, tad ir jāieklusās Kristīnē. Kristīnei ir labas iemaņas lasītprasme. Arī rēķināšana viņai padodas. To pašu var teikt arī par Selgu - labi, ar izpratni lasa, rēķina, un vēl ko esmu novērojis, ka viņa ļoti sakarīgi prot pastāstīt par rotaļām, spēlēm un darbiem mājās ar brāli.

Artis - mūsu runātīgākais un kustīgākais puika, atbilstoši savam vecumam, labi tiek galā ar skolas darbiem. Slavējama ir viņa dziedātprasme un vēl mums ar Ingu ļoti patīk, kā viņš strādā pildītāms skolotāja lomu mazāko grupā.

Egīls jāuzteic tāpat kā Artis "skolotāja amatā". Viņam īpaši labi padodas matemātika - mēs jau vairākus mēnešus rēķinām uzdevumus no trešās klases uzdevumu grāmatas, lasīšana, dabas mācība.

Kristaps mums ir liels stāstītājs. Arī šajā avīzes nummurā katrs par to var pārliecināties - viņš ir sacerējumu meistars. Apsveicama ir viņa interese par dabu: pārunās dabasmācības nodarbībās viņš atklāj sapratni par norisēm dabā, par dzīvās un nedzīvās pasaules mijiedarbībām.

Tā nu sanāk, ka par pēdējo iznāk runāt par mūsu Jāni. Jāsa-ka uzreiz, viņš mūs ir pārsteidzis ar to, ka burtiski pusgada laikā ir spējis apgūt pirmajai klasei paredzēto un šobrīd sekmīgi pilda jau otrās klases uzdevumus. Runājot par matemātiku, man jāsaka, ka viņš bija viens no pirmajiem, kurš iemācījās pareizi noformulēt jautājums teksta uzdevumiem. Un, lai arī pēdējie pārbaudes darbi matemātikā, salīdzinot ar citiem, nebija tik spoži, esmu pārliecināts, ka mācībgada beigās viņš dažu labu otrklasnieku apsteigs. Ļoti augstu vērtējama viņa spēja fantazēt - dažreiz mēs esam nesapratnē, vai tas ko viņš stāsta tik tiešām noticis, vai viņš to ir sadomājis.

Nobeidzot darba vērtējumu, mēs ar Ingu gribam pateikties arī visiem vecākiem par dalību skolas dzīvē un savu bērnu mācīties rosināšanā. Īpaša pateicība tiem, kuri regulāri aktīvi piedalās skolas pasākumos: Kravalei Rutai, Kazēkai Ainai, Brakovskai Ilzei, Smaliķei Ritai, Kalvānam Arvīdam par Meteņu cūkas galvu, zirņiem, ledus ragavām, pirts un ugunskura iekurināšanu. Bet Jāņa, Elīnas, Kristapa un Selgas, Arta vecākiem, Kristīnes un Alda vecvecākiem (Kazēkai Ainai un Strazdiņai Dzidrai), par palīdzēšanu bērniem tikt galā ar sevi un skolas darbiņiem.

“Nevar jau saskaitīt 99 zirgus...”

“Jaunā Avīze”, Intervija zinātniekam Andrim Buiķim un dzejniekam Imantam Ziedonim,
1998. 16.-23.05. 14., 15.lpp.Publikāciju sagatavoja Antra Vērdiņa

Pārpublicēts arī “Mistērijā” 2015.02.#2

Kas tie tādi tautskolieši

Imants Ziedonis: jūs esat skolotājs. Ko jūs pasniedzat?

Ojārs Rode: Fiziķis, pabeidzu LU Fizikas un matemātikas fakultāti. Nostrādāju Universitātē 20 gadus Cietvielas fizikas institūtā. Tad nāca neizskaidrojams impulss, kurš lika man pārcelties uz laukiem; vienā momentā draugiem un kolēģiem par izbrīnu es pārcēlos uz laukiem. Tajā laikā es vadīju folkloristu "Budēļu" kopu. Mēs bijām tur nopirkuši mājas. Draugiem un kolēģiem par izbrīnu pārcēlos uz Druskiem. Mēs bijām tur nopirkuši mājas. Vienīgais darbs, ko varēju darīt — strādāt par skolotāju, un man gribējās to darīt.

I. Z.: Ko nozīmē tautskola?

O. R.: Mūsu skaidrojums ir tāds: tā ir apbūsēji vērsta izglītojoša iestāde. Mēs mācāmies no tautas, izmantojam tautas zināšanas, tradīcijas — visu, ar ko tauta ir bagāta. Zināmā mērā mēs eksperimentējam, skatāmies, kas notiek, atkal mācāmies — lai saikne paliek. Sākām veidot amatnieku darbnīcas, daļamatniecības veids. Uztaisījām podnieku darbnīcu.

I. Z.: Vai tādas tautskolas ir vēl kaut kur Latvijā?

O. R.: Vairāk nekā desmit. Pieaugušo izglītības apvienība izdod gadagrāmatu, tur visas uzskaitītas.

I.Z. Vai tās var saukt par pašdarbības skolām?

O.R. Es domāju, ka tās ir skolas, kuras nāk no apakšas, tās nāk no kā rosinājums, kā nepieciešamība.

Andris Buiķis: Kādas ir attiecības ar Izglītības un zinātnes ministriju, jo Pieaugušo izglītības apvienība tomēr vairāk ir iniciatīvas organizācija?

O. R.: Mēs esam juridiski biedri. Pirmkārt, mēs vienojamies būt zem viena karoga, mēs kopā cīnāmies, lai būtu tāds likums par pieaugušo izglītošanu, jo tautskolā strādājam ne tikai ar bērniem, bet arī ar pieaugušajiem, tas mums ir svarīgi. Pašreiz mums nav nekāda valsts atbalsta, kaut cik mūs atbalsta pašvaldība. Laukos cilvēkiem ir vēlēšanās izglītoties. Pirms nedēļas mēs veicām aptauju pagastā, pašreiz situācija ir cerīga. Ja līdz šim cilvēki bija pilnīgi piespiesti pie zemes un absolūti par izglītību nevēlējās runāt, tad šobrīd cilvēki grib mācīties. Mums, piemēram, ir ik nedēļas vispārīglītojošie pasākumi, kur vienojamies par 30 santīmiem mācību maksai, bet cilvēkiem pat nav to 30 santīmu. Kur nu vēl lektoriem, kuri brauc no Rīgas. Tad uzaicinu kādus draugus, kuriem nav jāmaksā. Man nav līdzekļu, un

valsts mani nevar atbalstīt. Zemnieks jūt, ka ir kaut kas jādara, bet viņš nevar. Mēs nevaram dabūt līdzekļus viņa izglītošanai, mums ir ļoti svarīgs šis pieaugušo izglītības likums ar konkrētu finansējumu.

I.Z.: Cik cerīgi par šo likumu var runāt?

O.R.: Pašreiz tiek izstrādāts aicinājums. Vākšu pagasta cilvēkus, lai izsaka savu viedokli un attieksmi.

I. Z.: Kā satek jūsu cilvēki skolā, kas tie par cilvēkiem, kādas domāšanas ievirzes?

O.R.: Varētu iedalīt četrās daļās — vieni ir bērni. Nākamā grupa vēlas apgūt kādas amatniecības iemaņas, tie vienkārši grib kaut ko iemācīties. Ir tādi, kuri velta laiku sevis radošai izpaušmei, viņiem, piemēram, mājās nav stelles, mums ir materiāli un viņi var nākt un izgatavot ko sirds kāro, meistara vadībā. Trešā grupa — pagasta ļaudis un blakus kaimiņi, kuri grib paplašināt savu redzesloku. Ceturtā grupa — tie esam mēs. Mēs sevi saucam par tautskoliešiem. Ne kursanti, ne studenti, bet tie, kuri veido un nosaka skolas garu, visu skolas misiju. Mums ir tautskolas biedri, pašreiz 20 cilvēki. Tie jau ir noteikti cilvēki ar diezgan plašu redzes loku. Viņi skatās uz pasauli daudz plašāk.

I.Z. Ko nozīmē skatīties daudz plašāk?

O.R.: Piemēram, viņi nav dogmatiski pieķērušies kādam konkrētam pasaules skatījumam.

I.Z. Vēl meklē?

O.R.: Jā, tā varētu teikt. Viņi tiešām ir tādā meklējošā situācijā. Mēs visi kopā meklējam.

I. Z.: Vai tautskoliešos jūtat kādu attīstību?

O. R.: Pat bailes runāt par to. Ir tādas lietas, kas atklājas tik pēkšņi un negaidīti, tik neierasti, pat pats jau tam nenotici, kur nu vēl citam to izstāstīt. Jāgaida laiks, kad tas atklājas, tad mēs visi konstatējam: jā, tas tā ir. Man ir palaimējies aizbraukt uz Skotiju, tur ir Fin kopiena. Es to saucu par pasaules universitāti. Tā ir jaunā laikmeta kustības kopiena, ja var tā nosaukt. Tagad tā saucas Finhorna fonds, es tur nodzīvoju divas nedēļas, divās dažādās grupās. Viņi mēģina šodienas lokālā telpā realizēt savas jaunā laikmeta idejas visās attiecībās, ieskaitot arī saimnieciskās. Viss dienas ritums ir veidots kā rituāls, sākas noteiktā un beidzas noteiktā veidā. Nepārtraukti ir vītas trīs lietas kopā — fiziskā pasaule, intelekts un gars. Kā bizē sapītas. Tas mani rosināja arī šeit kaut ko darīt, turklāt esmu pārliecināts, ka

Latvijā mēs to varam izdarīt trīsreiz veiksmīgāk, jo esam izgājuši sociālisma posmu. Mēs skaidrāk zinām labās un sliktās nianses no tās kopdzīvošanas. Viņiem arī ir kopsaimniecības, es ar savu padomju laikā trenētu aci saskatīju lietas, kuras tur varētu nebūt.

I. Z.: Vai arī Latvijā varētu būt tāda kopdzīvošana garīgā kopienā?

O. R.: Jā, bet mēs nedomājam par nosaukumu, kā mēs sauksimies. No sākuma papīrus gan uztaisījām kā kopiena, bet nevienam nepatika.

I. Z.: Bet — brālība?

O. R.: Zināmā mērā arī norobežojošs. Beigās vienojāmies par tautskolu, jo nebalstāmies ne uz ko gatavu, ne uz kādu noapaļotu filozofisku sistēmu, bet visu laiku radoši pētām, skatām. Šobrīd galvenais ir centrēt spēkus, jo bez cilvēkiem mēs neko neizdarīsim. Telpa ir jārada atbilstoši idejām. Mums ir spēcīgi cilvēki, kas to var darīt.

Kādi vēl elementi? Debesis? Zeme?

I.Z.: Jūsu rīcība ir dažas saimniecības, vide, ainava. Kādi vēl elementi? Debesis, mākoņi...

O.R.: Ne tikai tas vien, ne tikai tā fiziskā telpa, arī garīgā. Garīgo telpu arī var veidot, mēs savu iespēju un mācēšanu robežās arī to darām.

I.Z.: Es domāju priekšmetiski – saimniecība, vide apkārt, vēl arī kādas svētvietas?

O. R.: Ir tur vairākas svētvietas. Viena no skaistākajām — Kāpurkalna komplekss. Man nav gadījies Latvijā vēl otru tādu redzēt. Pats ezers kādreiz ir saucies par Māras ezeru, Svētezers — tagad, bet biežāk to sauc par Kāpurkalna ezeru.

I. Z.: Cik tālu iet pētījumi par šo Svētezeru? Kāds pierādījums tam, ka tas ir Māras ezers?

O. R.: Viktors Grāvītis ir veicis nopietnus pētījumus, kurus arī publicējis. Es viņam esamu arī daudz palīdzējis, sameklēju pat teicējus, lai maksimāli daudz uzzinātu par šo vietu. Nav nemaz tālu jābrauc, visas tās teikas ir dzīvas, pēdējo reizi, kad tur ļaudis sabraukuši, bija pagājušā gadsimta vidus. Ar visām norisēm, pat zina, kādas dziesmas nabaži dziedājuši, kādas dāvanas tiem dotas. Pat no pārnovada, divreiz gadā Māras dienā — pavasari un rudeni, braukuši.

I. Z.: Tad, jūsuprāt, tā vide zināmā mērā ir sakrāla?

O. R.: Pašā ezerā ir divi upurakmeņi, tie pašreiz ir zem ūdens līmeņa. Blakus ir Svēta kalns, pēc nostāstiem, tur bijis upurakmens un ozols.

I. Z.: Jūsu kopas mitoloģiskajā apziņā vai garīgajā apziņā tās vietas ir svētas. Vai pārējai sabiedrībai arī darīt to zināmu? Jums tās ir svētas, jūs tam ticat un ar to pietiktu, bet pārējo apziņā tur nekādu pierādījumu nav. Vai lietas netiek profanētas? Daži žurnālisti, tiek kas raksta par šo tēmu, vienkārši paņem šo sakrālo ideju un profanē. Lie-la daļa žurnālistu nevis nezinoši un zināt griboši, bet kaut kā apvainojoši muļķīgi. Viņi jautājumus neuzdod no izziņas kāres, bet izliekoties, ka viņi ir zinoši. Kā jūs attiecaties pret to? Cik lielu publicitāti vajadzētu šādai svētuma izjūtai? Tautskolotāji vienmēr ir bijuši saistīti ar tautas izglītošanu. Cik daudz vajadzētu tautu izglītēt šajā svētuma aspektā?

O. R.: Esmu mēģinājis noskaidrot, kāpēc tie lielākie pasaules skolotāji ir zaudējuši savas pozīcijas. Tieši ar to, ka mēģinājuši cilvēkus piesaistīt ar brīnumiem. Tad tie kādu laiku ir jāģenerē, Tiklīdz tu ne-taisi kādu brīnumu, - "Kas tu esi? Parasts cilvēks, es pie tevis neēju!". Mēs netaisīsim brīnumus, bet mēģināsim radīt tādas situācijas, kurās cilvēks pats tos atklāj. Lai viņam tas brīnums iekšēji rodas. Lai tas pārtop par iekšēju pārliecību. Tāda ir ideja Tāda ir pamatideja mūsu darbībai — radīt apstākļus. Taču cilvēkam pašam ir jānonāk pie šīs pārliecības.

I. Z.: Ir jābūt liecībām, jo pārliecība nāk pēc liecībām. Ka tu visas liecības esi piedzīvojis. Es saprotu, jūsu tautskolotāji strādā ar liecībām, un tad nāk tā pārliecība, bet ticība — pēc tam, vēl aiz pārliecības.

O. R.: Tā kā esmu fiziķis, vienmēr meklēju liecību. Nepietiek ar to, ka kāds pasaka, ka tā tas ir, man pašam ir jābūt šai liecībai. Ja šī liecība mani ir, tad rodas pārliecība.

I. Z.: Latvijā ir dramatisks stāvoklis tāpēc, ka ļoti daudz cilvēku neatrod ticību, izejot no dzīves pieredzes, bet no malas. Bet katram jāatklāj šīs pieredzes ceļš. Tas iet arī caur skolu.

A.B.: Es saprotu, ka jūs turpināt strādāt parastajā skolā. Kāda jums ir sajūta no tās pieredzes, kas jums skolā pa šiem neatkarības gadiem, kādas pārmaiņas ir notikušas? Tas laikam nav viennozīmīgi atbildams, tur ir dažādi aspekti, bet tomēr, kas ir uzlabojies, kas pa-

sliktinājies, kādas izmaiņas? Tas ir būtiski, īpaši runājot par sākumskolām.

O.R.: Es negribētu vispārināt to, ko teikšu. Man nav priekšstata par visām Latvijas skolām. Es braukāju apkārt, skatos, ko katrs dara. Jā, ir skolas, kur skolotāji kolosāli strādā, no viņiem ir ko mācīties. Savā apkārtnē skatoties, man liekas, ka tur nekas nav mainījies. Ja viss stāv uz vietas, tas nozīme, ka ir palicis sliktāk. Ir vairāki momenti, kāpēc paliek sliktāk. Tās mazās pagastu skoliņas, kur ir mazāk par 200 bērniem. Manā pagasta skoliņā ir 63 skolēni, bet ir vēl mazākas skoliņas. Šajās skolās ir ārkārtīgi grūti nodrošināt materiālo pamatu, vai tas ir 20 vai 5 bērniem, viņiem ir vajadzīgs tas pats, tie paši mācību līdzekļi. Es pašreiz izstaigāju šo skolu, kurā no septembra strādāju. Liku skolotājiem likt uz galda visus mācību līdzekļus un pastāstīt par katru. Izrādījās, ka mācību līdzekļu fondā gadus desmit nekas nav darīts. Viena daļa skolotāju iziet uz tiem mācību līdzekļiem, darba burtnīcām, kur viss ir pat priekšā uzrakstīts, jāieviek tikai ķeksīši. Viena daļa skolotāju uzskata, ka tas ir kolosāls sasniegums un no tā nav jāiet prom. Viņam nav jādodomā.

Savā pagastā es esmu finanšu komisijā, tas budžets tiešām ir ārkārtīgi niecīgs. Ar cilvēkiem ir vēl trakāk. Veicu analīzi savā skolā, man ir 21 pozīcija — mācību priekšmetu un audzinātāju ieskaitot. No 21 pozīcijas tikai 7 ir aizņemtas ar atbilstošām izglītībām, ko es varu darīt? Rudenī divas skolotājas aiziet prom, tās ir ekonomiskās jaunas attiecības, kāpēc aiziet prom. Man paliek tikai pieci cilvēki.

I.Z.: Runājot par pozitīvo programmu, kādas būtu jūsu domas, kas būtu nepieciešams valsts mērogā un ko vajadzētu labot?

O. R.: Man liekas, ka valstī vajadzētu uz līdzvērtīgiem finansiāliem pamatiem nostādīt privātskolas un valsts skolas. Tomēr izstrādāt noteikumus un nolikumus, lai pastāv kontroles iespējas un lai nerunā tie, kuri saka, ka nauda ir izšķiesta, bet kvalitātes nav. Es domāju, ka to var nokārtot. Tas redzams arī mūsu pagastā, savā tautskolā mēs sniedzam bērnam vispārējo izglītību, mēs esam akreditēti un pastāvam blakus valsts skolai. Pēc būtības mēs izpildām valsts pasūtījumu un cenšamies pēc iespējas labāk, nedomādami par algām. Visi streiku mums iet garām, ko tad mēs streikosim? Savā iestādē jau neviens nestreiko. Ma-

nuprāt, pareizi ir tā Šķēles sākuma ideja, ka vajadzētu tai naidīgai nākt uz attiecīgo skolu līdzī bērnām, nav svarīgi, kur – Amerikā vai Rīgā, vai tā ir privātskola vai valsts skola. Tad veidosies konkurences situācija starp valsts skolām un privātajām. Tas nozīmē, ka būs jāceļ kvalitāte jārada kādi blakus noteikumi, jānodrošina papildizglītības, jāveido komfortabls internāts, lai piesaistītu cilvēkus. Cilvēki tādā veidā tiks ielikti dabīgā konkurencē, un ar to varētu celties vispārējais izglītības līmenis.

Svētvietas varam veidot arī mēs paši

I. Z.: Mēs nepabeidzām par svētvietām. Es saprotu, ka jūs neesat speciāli orientēts studēt vai ekspluatēt, vai baudīt svētvietu starojumu. Tomēr, cik tad šīs svētvietas ir ezotēri slēgtas? Cik tās vajadzētu pakļaut publicitātei?

O. R.: Ja nublicētu, tad varētu svētvietas pasargāt no garīgās piesārņotības, bet tik un tā tie, kas grib piesārņot, viņi atradīs. Es domāju, ka tādas lietas, kas ir ļoti intīmas, visiem nav jāatklāj. Jāteic, ka mēs nestrādājam tīri uz praktiskām lietām, praktiskām lietām ir garīgais pamats. Tas ezoteriskais pamats ir katrā no mums. Visas nodarbības ir ievirzītas tādā gultnē, vispirms veidojot garīgo pamatu sajūtu līmeni. Runājot par svētvietām, pie tām strādājam atsevišķi, jo aizsardzības sistēmas ir tādas sevišķi enerģētiski aktīvas vietas, tādas, kur garīgā telpa piezemējas, tādas mēs paši arī varam veidot. Agrāk kaut kas tāds nebija dzirdēts, lai gan Egons Garklāvs, pētidams Jānīša kalnu, teica, ka tas ir cilvēka roku darbs, tā enerģija ir cilvēku veidota, viņi ir salikuši tos punktus, aktivizējuši un enerģiju uztaisījuši tieši tādu, lai tā kalpotu noteiktam mērķim. Tas mums arī ir pa spēkam.

A. B.: Vai ir skaidrs, kad tas bijis?

O. R.: Kad sākās neatkarības laiks, mēs bijām noraidījušies par Jānīša kalnu, ka tikai kāds zemnieks neuzar, neizrausta kokus. Arheologs nevarēja atrast nevienu lietu, lai pierādītu, ka Jānīša kalns ir aizsargājams objekts. Arī Jānīša nosaukums viņiem likās par maz, tur vēl nāktos būt piesaistītiem kādiem vietvārdiem. Muzejs nekādas ziņas nav ievācis, arī mēs ne, pretstatā tam Māras ezeram, kam vēl šodien dzīvas teikas un nostāsti. Šeit ir tikai enerģētika, kas te saistīta, un Jānīša nosaukums.

I. Z.: Tā ir ticības, pārliecības lieta?

O. R.: Daudziem. Savējie sapratis. Lai tas cilvēks tur paliek ar pārliecību, lai piesaistās pie tā kalna kā svētvietas, lai viņš tur strādā. Man patika, kā teica Rasma Rozīte: "Nu labi, ka mēs tās svētvietas apzināmies un kopjam, bet ir svarīgi likt viņām šodien strādāt, pildīt tās funkcijas, kas ir jāpilda."

I. Z.: Katra garīga kustība vai garīgā prakse savas svētās vietas, savus rituālus, simbolus tur tikai savā kopībā. Tā ir sava metodika, ceļš. Savu ceļu metodiski tīra un neļauj sajaukties ar citiem. Garīgi skolotāji neieteic jaukt metodi kas, jo tad cilvēks nenonāk pie mērķa. Tāpēc līdz šim prakse bijusi tāda, ka garīgās skolas un metodikas nav krustojušās, sargājušās savu tīrību. Kā tad iznāk ar iesvētīšanu, ar Jāņa kalna lietā likšanu, vai pašreiz Latvijā šīs metodikas nekrustojas? Parādās citas reliģiskas ievirzes. Tās sajaucas vienā un tajā pašā kompānijā, pie jāņuguns svin Jāņus, bet grūti pateikt, vai krišnaīti, vai šivaisti, vai jāņabērni tie ir. Ko tad viņi svin?

O. R.: Lai viņi to dara, tas ir kaut kas līdzīgs eglītei ar spīdīgām mantiņām, bet bez iekšējā satura.

I. Z.: Tas sajauc cilvēkiem domāšanas metodiku, viņi meklē uz visām pusēm un nonāk haosā. Tā visa pasaule var pagriezties otrādi, varbūt viņš staigā pa griestiem. Aci pret aci runādami — viņš staigā pa griestiem, bet viņš pa grīdu. Vai otrādi.

O. R.: Tās mūsu svētvietas tomēr iet caur mūsu mentālo dekodējošo sistēmu, mēs viņās ieejam caur šo dekodētāju. Ieejam tīrajās enerģijās, un viss mums ir tīrs, mēs viņas saņemam. Bet, ja mums izjauc dekodētāju sistēmu, mēs vienkārši apjukam. Vairs netiekam klāt pie tīrajām enerģijām, pie kurām tradicionāli visu laiku esam tikuši, izmantojot to mentālo čaulu, caur kuru mēs laužamies pasaulē.

I. Z.: Ko nozīmē dekodētājsistēma, vai tās ir nolasīšanas spējas, koda atšifrēšanas spējas?

O. R.: Gandrīz vai tā, jo mums kā latviešiem ir sava valoda, savas tradīcijas, mēs esam psihiski noteikti orientēti. Visos materiālajos plānos tomēr atšķiramies no citām līdzīgām sistēmām. Tikai ar savu atšķirību varam pasaulē ieiet. Mēs nevaram ieiet ar citu apziņu, ar citu izjūtām, tikai ar tām, kuras šajā brīdī mums ir. Ja tā ir tautasdziesma, kuru dziedam ar tiem vārdiem, ar to melodiju, kāda tā ir, tad tā ir atslēga — tautasdziesma, vārdi, melodija. Lai arī nāk kāds no Indijas, tā kā cita lieta, bet mums ir tā atslēga, ar kuru mēs

ieejam iekšā, ar kuru sākam darbināt šos spēkus un gūstam labumu. Tā atslēga ir mums.

I. Z.: Tā tad notiek dažādu reliģiju globāli gājieni pa visu pasauli un sajaukšanās, integrācija un iespaidošāns. Ezoteriskās sistēmas arī atslēgtas un šī sajaukšanās notiek, kā rezultātā veidojas jauna garīga sintēze. Vai tā to saprast?

O. R.: Es pieļauju šo sintēzi, tā jau iet caur mums. Tas pats mākslinieks, mūziķis, komponists, viņš ir latvietis, un mūzika, ko viņš rada, lai tā ir dievišķa mūzika, bet tā nāk caur prizmu, ka viņš ir latvietis. Tautas mentalitāte nebūt nav nesvarīga.

A. B.: Jo beigu beigās tas augstākais ir tas gaišais spēks. Tikai tad tas nāk ar sakārtoību. Lai nāk šie gaišie spēki iekšā, viņiem nav jābūt ārdošiem. Bīstamāk, ja nāk tumšās enerģijas un tas, ko Imants Ziedonis minēja. Tas ir par to, ka mums milzīgajā sistēmā jāsāk saprasties ar tiem, kuri arī iet uz to pašu gaišo mērķi, kaut arī nāk no citām metodikām. Fizikas likumos redzam, ka ļoti svarīgi, lai sistēma neizolējas. Ja sistēma izolējas, tai nav enerģijas apmaiņas, un tad notiek deģenerācija.

O. R.: Mēs zinām, ka fizikā veidojas kādas teritorijas ar noteiktu struktūru, robežām un noteiktu sakārtoību, bet tas nenozīmē, ka jānorobežo tik daudz, ka nav mijiedarbības ar pārējām struktūrām.

I. Z.: Cik jūsu motivācijas ir patriotiskas?

O. R.: Ļoti patriotiskas. Tas patriotiskais parādās ar savas vietas, uzdevumu apzināšanos pasaulē citu tautu vidū. Tas ir vienojošais elements, apzinoties, ka tas mums jāizdara kā tautai. Tas ir tas, kas jādod citām tautām, viņām varbūt tā nav.

I. Z.: Vai jūs par savām tautieša un patriota tiesībām arī cīnāties?

O. R.: Zināmā mērā, jā. Es jūs uzaicinu uz "99 baltu zirgu" klubu 20. maijā — Kultūras institūta telpās. Pagājušajā sarunā mēs aizsākām tēmu par Latvijas vietu pasaulē.

I. Z.: Kāpēc tad 99? Es zinu to teiksmu, ka tas attiecas tikai uz sievietēm, ka nāks tas simtais baltais. Kas tad vīriešiem, jums, vīriešiem, par to?

O. R.: Mēs jau precēsim tās meitenes, kad zirgi būs saskaitīti! Īstenībā nekad jau nevar saskaitīt 99 zirgus. Varam skaitīt visu mūžu un tā arī nesaskaitīsim. Tas zināmā mērā simbolizē mūžību mūsu darbībā, ka tam darbam nav gala. Man gribētos norobežoties no tā-

diem cilvēkiem, no tā saucamajām egļu spīdīgajām rotaslietām. Mums galvenais ir darbs, ja nav darba, tad var lasīt 2000 gadus vecus traktātus un tur ir tās pašas idejas. Vajag darīt.

A. B.: Par svētvietu nozīmi. Īstenībā cilvēki neapzinās, kas tā ir par enerģiju un kā tās darbojas uz mūsu psihi. Ka Zeme, kā organisms, arī maina savas frekvences, arī "viņš" aug. Sāk izdalīt citas strāvas un saskares. Kosmoss darbojas ar savām frekvencēm, arī maina amplitūdas. Un tas ir nopietni. Tautas spēja apzināties šo enerģijas frekvenci, kas darbojas. Mums jāpajaujas uz šiem lielajiem ritmiem, ir lietas, kuras notiek, gribam mēs vai ne. Ja tu pretojies, tu pats izšķērdē savu enerģiju, spēku un laiku. Mūsu galvenais uzdevums ir izjust un darboties.

Tautskolas "99 baltie zirgi" ieaulo jaunā lokā

"Laiks", 1999.06.28.

Tautskola dibināta pirms pieciem gadiem ar nolūku izglītot apkārtnes lauku ļaudis. Šobrīd tautskolā izdalījušies četri darbības virzieni: sniedzam valsts skolām alternatīvu pamatizglītību bērniem, tautizglītību redzesloka paplašināšanai pieaugušajiem, iespēju apgūt kādu amatprasmi, seno baltu cīņas mākslu un patreiz top radošo darbu konkursu centrs. Skola nav izveidota ar rīkojumu "no augšas", bet ir veidojusies kā laika un vietas nosacīta nepieciešamība. Kāpēc tik daudzas dažādas lietas ir sakoncentrējušās tautskolā? Tam ir vairāki iemesli. Vispirms jau jāsaka, ka visus virzienus vieno viena pamatdoma: mācīt tautu mācoties no tautas. Uz šī principa nebalstās mūsu valsts izglītība. Laikam jau tāpēc, ka mūsu izglītības stratēģu tālredzība ļauj saskatīt tikai tālu aiz mūsu valsts robežām esošas lietas, aizmirdami, ka latvieši ir latvieši un nekad nebūs amerikāņi vai kādi citi - ne savdabīgo psiholoģisko īpašību dēļ, ne savas savdabīgās no pāri laikiem atnākušās tradicionālās kultūras mantojuma īpatnību dēļ. Tieši visu to, nenoraidot ne pasaulē rodamās modernās tehnoloģijas, ne atziņas pedagogijā, metodikā vai kur citur, mēs būvējam savu izglītības celtni. Dažkārt jādzird pārmetumi par norobežošanos, nacionalizēšanos. Mūsaprāt, tās konkrētās lietas, kuras atklājas mūsu tautas gara mantās, satur visas vispārcilvēcīgās atziņas par

labo, ļauno, par mīlestību un Dievu, kuras līdzīgā kārtā rodamas arī citu tautu kultūrās un patiesībā ir jābrīnās, par to, ka joprojām mums kādam tas ir vēl jāpierāda. Varbūt tieši nogurdami no šīs nepārtrauktās pierādīšanas, mēs izveidojām savu skolu, kurā nevienam nekas nav jāpierāda, bet vienkārši jādara darbs, es pat teiktu, jāpiekopj īpašs dzīves veids atbilstoši pašu pārlicēbai, idejām.

Ja mēs runājam par jaunās paaudzes veidošanas darbu, vai pareizi ir runāt tikai par izglītību, vai nebūtu jālieto plašāks jēdziens t.i. jārunā par personības veidošanu, kurā izglītība ir tikai kā sastāvdaļa? Mūsaprāt, ir vēl viena ļoti svarīga personības veidojoša sastāvdaļa un tā ir pētniecība. Pie kam tāda pētniecība, ar kuru nodarbojas kā subjekts tā objekts. Pētniecības elementu ieviešana pasaules apzināšanā ir svarīga ne tikai brieduma gados, bet tai ir būtiska nozīme pasaules pamatu apgūšanā jau agrīnā bērnībā. Daudzās pasaules zemēs visai plaši tiek pielietota tā saucamā projektu metode, kas tieši ir saistīta ar apgūstamā objekta pētniecību un patstāvīgu izzināšanu. Tā veicina bērna radošo īpašību izkopšanu un stimulē vēlmi izzināt pasauli, māca risināt problēmas patstāvīgi. Mēs orientējamies un orientējam bērnus uz visaugstākajām virsotnēm, kādas tik paši spējam iedomāties, pieņemot, ka visi būsīm "kalnā kāpēji". Visi!

Mūsu tauta nekad nav kautrējusies vēlēties un arī lūgt Dieviņam tās īpašības, kuras piemīt Viņam. Tā nav kautrējusies iet blakus Dievam un kopā ar to veikt ikdienas darbus. Tāpēc mēs personības veidošanas pamatā ieliekam dievišķuma principu - cilvēka potenciālo spēju būt par Dieva līdzstrādnieku, t.i., pieņēmumu, ka cilvēks nes (slēpj) sevī dievišķas potences. Mēs uzskatām, ka *galvenais skolotāju, skolas uzdevums ir palīdzēt, jeb radīt tādus apstākļus, kuros šīs īpašības atklātos un uzplauktu.*

Veidojamo jeb atklājamo galveno īpašību kopums, mūsaprāt, ir: mīlestība, gudrība, prātīgums, griba, veselīgums, prasme. Kā mēs saprotam šīs kategorijas?

Mīlestība - tā ir pati svarīgākā no īpašībām, jo tikai caur to realizējas visas pārējās. Mīlestība ir personības tikumisko, ētisko u.c. īpašību pamatā un tieši nosaka tās (tām jābūt nevis vēstures, sabiedrības diktētām, bet sirds nosacītām); Mīlestība - Dievam piemītošās kvalitātes atklāšanās cilvēkā, kā Dieva bērnā, tātad tās augstākajā izpratnē un Dieva mīlestības izjūtu līmenī.

Gudrība - vienlaicīgi garīga un intelektuāla īpašība. Garīga tai nozīmē, ka bagatinās atklāsmēs (tieša saskarsme ar Dieva plānu), bet intelektuāla, ka bagātinās caur izglītošanos (fiziskais plāns).

Prātīgums - atklājas, kā personas spēja prasmīgi izmantot savu gudrību un ir visu mūžu pieredzes nosacīta. Darbs šajā virzienā cieši saistīts ar pētniekam atbilstošu īpašību attīstīšanu personā.

Griba - sirds īpašības atklāšanās, kā nelokāma pārliecība par darāmā nepieciešamību un stingra vēlme realizēt, kura pārvēršas atbilstošā rīcībā. Tā ir prāta nenosacīta sirds pārliecība, kas neprasa apspriešanu.

Veselīgums - fizisko īpašību kopums, kurš nepieciešams uzdevuma veikšanai dzīvē.

Prasme - atklājas kā mācēšana praktiski realizēt visas iepriekšminētās īpašības.

Galvenie personības veidošanas elementi ir: -audzināšana, izglītošana, pētniecība. Tie būtībā nav atdalāmi viens no otra, bet dažādi mūža gaitā akcentējami.

Audzināšana - nozīmē ar mīlestību kvalitatīvi pozitīvi noskaņot atbilstošus audzināmā receptorus, kuri ir tā dievišķās dabas nosacīti. Nepieļaut pozitīvi nenostiprinātai personai nejaušības (gan jau viss pats par sevi nostāsies savās vietās) un nepavisam ne negatīvu ietekmi, rosinājumus (enerģiju). Audzināšana ir personības veidošanās pamatā, bet nav absolutizējama, jo balstās ne tikai uz dievišķo potenci receptoriem, bet arī no šo receptoru atvērtības, kas savukārt, ir iepriekšējos mūžos uzkrātās pieredzes nosacīta. Katrā ziņā vienmēr ir jāatceras brīvās izvēles likums un jāmanās piedāvāt audzināmam tikai pozitīvo, skaisto pat jau pirms parādīšanos šai saulē.

Izglītošana - tā nodarbojas ar to, ka dod personai caur mīlestības prizmu cilvēces uzkrātās zināšanas brīvi jebkurā cilvēces attīstību veicinošā jomā.

Pētniecība ietver ne tikai noteiktu darbību, bet arī attieksmi pret objektu. Mūža sākumā ar pētniecību saprotama skolas darbība tādu personas individuālās pieredzes uzkrāšanai nepieciešamo nosacījumu veidošanu, kuros tā atklāj sevi, ap sevi (te ietveras arī tradicionālā zinātne) un sevī esošās mijiedarbības (spēkus, enerģijas), attiecības (objektus, to lielumus, cēloņsakarības). Vēlākos mūža gados pētniecība pārtop indivīda patstāvīgā nodarbībā (tai ir vēlme un arī mācēšana ar to nodarboties pašam).

Uz kādiem paņēmieniem, metodēm balstāma personības veidošana dotajā laikmetā un izpratnē? Vispirms jārunā par pamatnostādņēm jeb atziņām, uz kurām metodes būtu balstāmas. Ir jābūt kaut kādai skaidrībai par cilvēka, kā individualitātes konkrētām un vispārīgām attiecībām ar Dieva pasauli. Un, pirmkārt, mūsu izpratnē cilvēks nav “zemes pīslis, kuram par zemi jātop”, bet tas ir Dieva bērns. Kā Dieva bērns cilvēks tāpat, kā Dievs stāv pasaules centrā un ir saistīts ar visiem plāniem (debesīm). Cilvēks ir Dieva darba bezgalīgās pieredzes nesējs un tādejādi ir vecāks par zvaigznēm. Nav aptverams cilvēkā ieslēptais laiks! Cilvēks ir iedomājams, kā laika ass punkts, kurā fokusējas bezgalīga pagātne, kas kalpo par augsni nākamībai un galu galā par pieredzes avotu jaunu pasaulu radīšanai nākotnē. Arī telpiski cilvēkā fokusējas visu plānu enerģētiskais spektrs un nav iedomājama savrūpība (savu darbu, nedarbu nevainība), nošķirtība. Viss pastāv mijiedarbībā un katram vispirms jau individuāli ir jāatbild par savu darbu. Taču mijiedarbību tuvāko apkārtni nosaka, varētu teikt, mentālās saites, enerģiju mentāla modulācija. Parasti lielākai daļai cilvēku pasaule atklājas atpazīstot šo mentālo modulāciju. Tā ir tās vides, tautas nosacīta, kurā cilvēks ir iedzimis. Saite ar tautu ir ļoti spēcīga. Tā ir kopdarba noteikta un veidojas uz cilvēka un konkrētas tautas, vides visu vai dažu līmeņu savstarpējo līdzību un rezonansi tajās.

No teiktā izriet jau dažas pamatnostādnes:

cilvēks - dievišķa individualitāte (skatāms viss dievišķo īpašību spektrs, bet īpaši akcentējama: cilvēks - radītājs);

cilvēks - mūžība ;

cilvēks - bezgalība;

cilvēks - tauta (tālāk atvasināmas arī citas attiecības, piemēram, cilvēks - cilvēce utt.);

cilvēks - daba.

No šīm pamatnostādņēm arī redzams, uz ko būtu balstāmas personības veidošanas metodes. Pirmkārt, jau jāatzīmē tas, ka personības veidošanas procesam ir vajadzīgs it viss mūžs un pat vairāk - tam jā sākas ar ieņemšanas brīdi. Otrkārt, ir nepieciešamība tajā iesaistīt pēc iespējas vairāk plānu (jāveido un jāuztur meditatīva gaisotne, vide) un tam jānotiek maksimāli labi sakārtotā garīgā telpā. Fiziskai telpai - nodarbību, atpūtas, sadzīves u.c. jābūt adekvātai. Treškārt, jāizmanto personai raksturīgās mentālās svārstības mūzikā,

kustībās, krāsās jeb plašāk - mākslās, valodā un tajās kultūras jomās, kuras tuvas un raksturīgas personas dzimtajai ļaužu videi, plašāk - tautai. Ceturtkārt, ar katru personu ir jācenšas strādāt atsevišķi, ievērojot tās individuālās īpašības.

Lūk tādas īsumā ir mūsu tautskolas veidošanas pamatidejas. Esam tikai ceļa sākumā. Tam mums ir sarūpēta pietiekami laba materiālā bāze: mūsu rīcībā patreiz ir ap 1000 kvadrātmetru telpas, ir skolotāji, ir sarūpēti metodiskie materiāli, izveidota visai laba bibliotēka, bet pats galvenais mums ir griba un pārliecība par mūsu izvēlēta ceļa pareizību.

Šogad gribam radīt priekšnoteikumus tam, lai tautskolā nopietni varētu nodarboties ar mākslām. Bez tam esam iecerējuši nodibināt sestdienas- svētdienas skolu tiem, kuri nevar darba vai mācību dēļ apmeklēt mūsu tautskolu darbdienās. Sestdienas- svētdienas skolā piedāvāsim ne tikai iespēju sevi radoši izteikt kādā no mākslas veidiem: gleznošanā, zīmēšanā, keramikā, aušanā, cizilēšanā, rotkalšanā, mezglošanā u.c. veidos, bet arī iepazīties ar filozofiskiem strāvojumiem, iemācīties runāt, iemācīties strādāt kopā un iesaistīties sabiedrības dzīvē, kā arī saturīgi atpūsties.

Varbūt kāds pasaulē tīko īstenot līdzīgas idejas un nevar atrast sev dombiedrus, tad ziniet: mēs esam, nākat un strādāsim kopīgi. Sadarbības iespējas ir visdažādākās. Mūsu tautskolas juridiskais sabiedriskās organizācijas pamats ļauj par tās biedriem kļūt jebkuram dombiedram.

Tautskolas jaunai mācību gads

“Druva”, 1999

Reāli mācībgadu sākām ar pusotras nedēļas kavējumu. Tas tāpēc, ka pie telpu remonta un iekārtošanas varējām ķerties klāt tikai pēc 23. augusta, kad telpas atstāja “nometnieki”. Strādājām desmit un vairāk stundas dienā, lai špakatelētu, slīpētu, krāsotu – nu esam sakopuši un iekārtojuši 8 telpas, varam strādāt. Šogad domājām par vēl divu telpu izremontēšanu. Pateicos visiem skolotājiem, visiem

vecākiem, kuri piedalījās kā pārvākšanās talkās, tā arī remonta un iekārtošanās talkās.

Ko piedāvājam turpmāk? Vispirms jau bērnu sagatavošanu skolai sagatavošanas grupā. Lai to sekmīgi varētu veikt, esam nodrošinājušies ar atbilstošiem materiāliem, esam uzkrājuši atbilstošu pieredzi un, ja bērns savlaicīgi pie mums ierodas, tad garantējam lasītprasmi, rakstītprasmi un citas vajadzīgas zināšanas un mācēšanas, lai sekmīgi varētu startēt jebkuras skolas pamatskolas pirmajās klasēs. Svarīgākās lietas ko cenšamies līdz iedot ir prasme izteikties, prasme klausīties, nerunājot nemaz par zīmēšanu, tautasdziesmām, rotaļām. Ar mazajiem strādājam 4 stundas dienā piecas dienas nedēļā un par to jāmaksā 5 lati mēnesī. Tiklīdz bērns ir ieguvis atbilstošas zināšanas un prasmes, mēs neskatoties uz bērna gadu skaitu, ieskaitām viņu jau pamatskolas grupā. Pamatskolas grupā bērni strādā piecas dienas nedēļā, bet nodarbību skaits ir atkarīgs no tā, kādas klases programmu viņš apgūst. Maksa te ir 7 lati mēnesī. Skolas bērniem ir iekārtotas labas mācību vietas. Tiem ir pieejama ļoti laba mūsu skolas bibliotēka (aicinām to apmeklēt arī citiem pagasta cilvēkiem). Tajā ir labas grāmatas par dabu, vēsturi, filozofiju, tautu tradīcijām, mākslu. Bibliotēka ir ļoti laba tiem, kuri vēlas padziļināt savas zināšanas angļu, vācu un krievu valodās – vairākas enciklopēdijas, rokasgrāmatas, vārdnīcas, grāmatas jebkuram zināšanu līmenim. Bez tam skolā labi iekārtota darbmācība aušanas darbnīcā. Patreiz iekārtojas podniecības darbnīca – pirmie podi jau izvirpoti, tiek iekārta kokapstrādes darbnīca.

Minētās darbnīcas kalpos par pamatu mākslas skolas izveidei mūsu pagastā. Bet sākam ar mākslas studijas atvēršanu, kurā gleznošanas, zīmēšanas u.c. iemaņas varēs kvalitatīvi iegūt profesionālas mākslinieces un pedagoģes Ināras Luhaeras vadībā. Aicinām pieteikties jebkura vecuma cilvēkus. Par maksu vēl nevaru neko pateikt, jo tā būs atkarīga no tā, cik cilvēku pieteiksies, taču tā būs krietni mazāka nekā līdzīga rakstura privātsudijās. Gaidām pieteikumus līdz šī mēneša beigām – zvaniet vai nākiet piektdienās, kad māksliniece strādā ar tautskolas bērniem. Tekstila meistare ar tautskolēšiem strādā ceturtdienās, tad gaidām piesakāmie arī mācekļus te.

Šogad, pateicoties jaunām iespējām, kuras mums dod plašās telpas, iecerēts aktivizēt arī tautizglītību pieaugušajiem īpašos atpūtas-izziņas vakaros. Šobrīd jau sastādīts tematiskais plāns un

viesu saraksts. Ja mūs nekavēs saimnieciska rakstura problēmas, nodarbības atsāksim jau nākošajā mēnesī. Mēs ceram, ka interesentu netrūks arī šeit – sekojiet informācijai uz mūsu ziņojuma dēļa un arī Drustu mēnešrakstā.

Tiem, kuriem grūti izbraukāt, piedāvājam iespēju pārgulēt tautskolas naktsmītnēs. Tās ļaujām izmantot arī gadījumos, kad pagasta ļaudīm sabrauc viesi, kuri jāizgūlda, tikai tad savlaicīgi par šādu vēlmi ir jāpaziņo pa telefonu 65135 vai jāatnāk personīgi.

Sirds atvēršana uz Sliekšņu

“Zintnieks”, Daces Žogotas intervija, 7(79), 2000.04., 10., 11.lpp.

—*Tevi kā bijušo «Skandinieku» un «Budēju» tēvu vairs neapmierina folkloristiska šamanēšana, tu esi sācis meklēt citas kvalitātes. Kāpēc?*

—Joprojām esmu pārliecināts, ka gara kāpnes jābūvē, balstoties uz valodu, kurā runājam. Valoda jau nav tikai vārdi, tās ir mūsu vibrācijas, skaņas, piemēram, modulētas mūzikā, ar kurām ieejam pasaulē. Ne jau Eiropā veidot Latvijas tēlu, bet Dieva pasaulē. Man sākumā likās, ka folkloras ansambļos cilvēki piedalās ar šo transcendentālo apziņu, bet lielākajai daļai folkloristika ir tikai forma. Kā fiziskis gribēju iet dziļāk... Esam saglabājuši skaistas tradīcijas, bet caur tām neveidojas KALPOŠANA. Bet uz Zemes taču esam kalpotāji, šis darbs ir jādara.

—*Tu esi ierunājies par jaunā laikmeta domāšanu. Kāda funkcija ir seno tradīciju kultivēšanai?*

—Viss atkarīgs no apziņas — vai senlatviskajai formai ir arī saturs. Varam sadoties rokās un vienkārši dziedāt tad nekas nenotiek, bet varam dziedot meditēt. Ja tradīcijā saglabājas vecais saturs, tā ir stagnācija. Šodien mēs nodarbojamies ar ārišķībām — ar Jāņu sieru un miestīņu ceņšamies apliecināt nacionālo savdabību. Ja tradīcija ir pašmērķis, tā neder. Tai jākalpo garīgajai izaugsmei — tur ir tas knifs. Kas tad senatnē vadīja nozīmīgāko tradīciju norises? Kaut vai Jāņus, kuriem ir padziļināti sakrāla nozīme mūsu gadskārtā. Vadīja zintnieks, krīvu krīvs vai svētais.

Svarīgākais ir atvērt sirdi mīlestībai. Bet kā to izdarīt tam, kurā nav rezonatora? Domāju par Kristus apustuļiem. Nu, kas tie bija par

Viņa skolniekiem un kāda līmeņa svētie, ja varēja savu Skolotāju liktenīgajā dienā nodot? Ja es kādu mīlu... Ne velti ir teiciens: mīla stiprāka par nāvi. Kāda bija šo apustuļu mīlestība pret Kristu? Ierosināt atvērt sirdi var tikai tos, kuri ir Uz Sliekšņa.

— *Sociālās politikas nomocītajai tau tai pietrūkst «degvielas», lai tiktu līdz Slieksnim...*

— Tā ir tukša runāšana — ja man būs pilns galds, tad pievērsīšos garīgajām lietām... Ir vajadzīga nevis galda gatavība, bet tevis gatavība. Tavas SIRDS GATAVĪBA. Arī par tautu domās tikai tas valstsvīrs, kura sirds būs atvērusies mīlestībai. Jebkura laba doma sakārto lokālo vidi. Vaibstāmies: kas nu tas ir — pateikt kaut ko no sirds... Mēs neredzam, ka garīgajos plānos tas ir fantastisks uzliesmojums, kas nodzēš vismaz simts cilvēku nelietības. Jo nelietība ir enerģētiski vāja. Tāpēc prātīgāk ir nevis karot, bet iedegt labestības sveci. Katram savā sirdī.

— *Tu biji arī Drustu pagastvecis. Tātad tev ir savs skatījums, pēc kāda modeļa sakārtot valsti?*

Ja paliksim šajās sabiedriskajās attiecībās un demokrātijas modelī, kādā pasaule iegājusi, nekas labs nav gaidāms. Es neesmu demokrātijas piekritējs. Mans modelis ir Garīgā Hierarhija. Bet tas var realizēties tikai tad, kad pasaule un cilvēku dvēseles būs sakārtotas pēc Garīgās Hierarhijas principiem, kuriem jāienāk arī saimnieciskajā dzīvē. Demokrātija nesvētī cilvēkus — svētī Dievs. Amatos jāiesvēta Viņam. Katra garīgo līmeni lielā mērā raksturo tas, cik daudz mūsos Dievs atklājies. Mēraukla ir mīlestība, Gaismas sajušana. Mēs gribam tautas priekšstāvjus iebalsot. Bet, vai tad par Dievu balsojam? Valsts pārvaldīšanā mums ir pozitīvs piemērs

Tibetā augsti garīgs priesteris ir arī valsts vadītājs. Tādu kārtību nosaka tibetiešu tradīcija. Arī pie mums vajag sanākt garīgajiem brāļiem un māsām kopā un sākt šīs sabiedrības veidošanu. Garīguma pakārtotību jutīsim paši. Pašlaik es nealkstu būt pie varas, jo tad man būs jāizmanto tas pats varas mehānisms, kurš nav ne demokrātisks, ne garīgs. Ir jānorobežojas no vairākuma prasībām un jāveido jaunā laikmeta attiecības ar ļaudīm, kuri izstaro dievišķo Gaismu. Tā: veidosies tikai starp cilvēkiem, kuri ir gatavi — atvērušies. Pasaule jāsāk kārtot nevis no apakšas, bet no augšas. Taču demokrātijā dara pilnīgi pretēji — kārtot no apakšas. Sakārtotība no augša; nozī-

mē, ka visaugstākajā krēslā ir Dievs un, ja vienosies cilvēki ar atvērtām sirdīm, tās tad arī būs mūsu laicīgā; «augšas». Ķīniešiem ir teika par ļaunu cilvēku, kas pārcirta saiti starp Debesīm un Zemi. Saite joprojām nav sasieta Izveidojās haoss. Cilvēki sāka ieņemt vietas, kuras viņiem nepienācās, un valstu priekšgalā nostājās asinskāri zvēri Arī Latvijā pie varas aizvien ir daudz alu cilvēku...

Ezotēriskā zinātne māca, ka Dievs definējis Brīvās Izvēles likumu. Tas nozīmē, ka Viņš nejaucas cilvēku dzīvē. tikai piedāvājumi. Arī man nav tiesības jaukties Brīvās Izvēles likumā, varu tikai piedāvāt — lūk, tur ir parastā skola, bet šeit — Drustu tautskola.

—*Kāda ir tavas tautskolas filozofija?*

—Dienžēl katrai tautskolai, kuras Latvijā jau ir kādas padsmi, ir atšķirīga filozofija... Mūsu tautskola ir Latvijas pieaugušo apvienības juridiskais biedrs. Esam licencēti un akreditēti. Šī apvienība pirmā sāka pulcēt ap sevi tautskolniešus un izglītoties alkstošos. Tā kā lielākā pieredze par tautskolām ir Dānijā, tikām iepazīstināti ar dāņu pieredzi. Tautskola ir tautas izglītošana — ne tikai bērnu. Tieši ar to Drustu tautskola atšķiras no citām. Mums nav ne apakšējās, ne augšējās robežas. Patlaban pieņemam bērnus no 3 gadu vecuma, bet plānojam uzņemt jau tūlīt pēc dzemdībām un pat pirms. Gribam, lai bērni vēl mātes miesās atrastos saskanīgā un izglītojošā vidē. Jo auglis sajūt gan kosmiskos strāvojumus, gan dzird televīzijas pārraides, kuras skatās māte, un pārdzīvo vibrācijas, kuras māte pat nejūt.

—*Tā tad skola ar garīgu ievirzi?*

— Tā neesam nedefinējuši, bet vecāki, kas to saprot, ved bērnus pie mums.

Pašlaik ir 19 skolnieki, ar katru strādājam individuāli. Pamatā — iemācīt dzīvesziņu. Katra diena mums ir kā rituāls. Rīta cēlienu sākam, sasveicinoties ar Dievu — nodziedam Viņam tautasdziesmiņu ar vēlējumu, lai ļauj mums kāpt kalnā, ne no kalna lejiņā; otram dot, ne no otra mīli lūgt; apstiprināt sev, ka ne jau ar miegu un sliktu valodiņu labs biju, bet ar darbiņiem un labu valodiņu. Domāju, katrs latvietis saprot ka dainas ir mūsējās mantras un saite ar Gara pasauli. Caur sirds saiti tiek veicināts tas, ko sevī vēlies. Pēc tautasdziesmas ir saruna par to, kāda bijusi iepriekšējā diena, kas pārdzīvots vai labs, padarīts. Tā mums ir SIRŽU ATVERŠANA. Starp citu, bērni mums atveras vairāk nekā saviem vecākiem. Diev-

lūgšanas kā tādas mums nav. Lai gan nē! pirms mācībām dziedam Latvijas himnu. Tā arī ir DIEVLUGŠANA. Tad, kad skolotājs dzied himnu, viņam Dievs jālūdz pa īstam. Agri vai vēl bērni sajūtīs, kā to darījis skolotājs. Himna ir mantra, kas jārealizē ar noteiktu enerģijas devu. Šo saskarsmi ar Dievu Drustu bērni jūt. Mācoties sēžam aplī, jo mums nav viena, kurš stāv priekšā — visi esam līdzvērtīgi. Tas arī ir vienotības elements.

—*Vai vārds «skolotājs» nav degradēts? Austrumu tautām ir Garīgie Skolotāji misijas nozīmē, bet mums tā ir profesija.*

Domāju, ka vajadzētu sašķirot pedagogus un audzinātājus. Par audzinātāju var būt tikai cilvēks, kuram spēcīgi attīstīti garīgie komponenti. Pārējie varētu būt priekšmetu pasniedzēji. Man patīk Hermaņa Heses teiciens, ka būt skolotājam ir aicinājums. Diemžēl liela daļa to kā sūtību neuztver. Tāpēc arī man pērn gad nācās šķirties no Zosēnu pagasta pamatskolas direktora amata. Kāpēc? Hm... Pārāk šerpi uzsākām pedagogu un vecāku garīgo izglītošanu. Pietika pāris reizes atbraukt Bērnu slimnīcas reanimatologam Pēterim Kļavam ar garīgajām sarunām par Dievu un gara evolūciju, kad uzreiz bija klāt rajona izglītības inspektori. Mēs darot to, kas likumā nav rakstīts. Zosēnu pagastā garīgums netika pieņemts. Valsts skolās ir iesakņojies standarts — skolotājam sēdēt pie konveijera un pildīt valsts pasūtījumu. Produkcija būs standarta bērni.

—*Zinātnieks Andris Buiķis runā par to, ka ir svarīgi, lai sistēma neizolējas. Citādi tai nav enerģijas apmaiņas, un notiek deģenerācija. Arī tautu nosacīti var dēvēt par noslēgtu sistēmu. Vai latvietis kā savas mentalitātes sargs ir pašvērtība gara evolūcijas kontekstā?*

—Ir jāstāv sardzē, lai būtu skanīga valoda un sakļautos — lai mūs saprastu koks un puķe, kad tos uzrunājam, lai — saprastu Dieviņš, kad ar Viņu runājam. Protams, Dievs saprot visas valodas, bet mums jāuzturas savas mantrās harmonijā. Dievs tautu valodas radījis kā Lielo Simfonisko Orķestri, kurā mēs, piemēram, esam vijole, krievi — bungas, amerikāņi — taures, kas pūš pa visu pasauli. Mēs arvien ģenerējam kaut ko tādu, kā pasaules kultūras, dievatziņas vai garīgajā pūrā vēl nav. Tas ir tautas galvenais uzdevums. Ja tauta vairs neko nevar dot, tad tā ir apstājusies savā attīstībā. Kosmopolītisms ir pieļaujams tik, cik mēs katrs kalpojam Dievam. Citādi — katram savs uzdevums. Mani visvairāk uztrauc, ka sabiedrības

vairākums nepieņem vispār NEKO. Mums jābūt relatīviem — noslēgtai vienkopai, kas savienota ar citām uz kopīgām Gara Kāpnēm.

— *Kā tev šķiet, vai dvēselei vispār ir nacionalitāte?*

— Mentalitāte nozīmē attiecīgu īpašību kopumu. Tāds ir arī dvēselei. Pateicoties īpašību kopumam, dvēsele iemiesojas, lai veiktu konkrētu darbu. Manuprāt, dvēsele norezonē ar to vidi, ar kuru ir saskanīga. Varbūt kādā iepriekšējā inkarnācijā esmu kaut ko spēcīgu piedzīvojis, un tas «ierakstījies» manā dvēselē. Tas nozīmē, ka dvēselei ir radies spēcīgs rezonators tai vietai, kur kādreiz mitu. Domāju, ka vecās dvēseles ģeofiziski neklejo. Tad jau tibetieši savas lamas nekad neatrastu! Bet brīnumainā kārtā viņi savus svētos atpazīst. Un turpat, ne jau Āfrikas nēģeros. Iespējams, ka augsti attīstītajām dvēselēm «nostrādā» pavisam citi rezonatori. Tad nu pasaki, kāda nacionalitāte ir Dalailamas dvēselei? Var teikt, nekāda, bet viņš jau 14 reizes ir iemiesojies tajā pašā tautā un zemē! Acīmredzot, tas, kas šai tautai jāveic, ir ļoti tuvs šai dvēselei, un tā gatava uzdevumu pildīt. Etnosi ķīvējas, bet tie, kuriem jāveic Dieva liktais uzdevums, to veic kopīgi, mierīgi un klusi.

Pazīstu kādu zintnieci, kuru tikpat kā neviens nezina. Viņa dzīvo vientuļi, strādā ar enerģijām, regulē to plūsmas no Kosmosa uz Zemi, orientē uz dažādiem Zemes punktiem. Šī zintniece strādā, neatkarīgi no tā, vai krievi plēšas ar latviešiem vai čečeniem. Ir tā sauktie slēptie priesteri (arī priesteres), kuri ir patiesie tautas uzturētāji, kuru esamība attaisno tautu kā tādu. Šiem viedajiem cilvēkiem ir saikne ar Dievu, un viņi strādā ne tikai cilvēces, bet visa Kosmosa labā.

— *Tu pēti svētvietas. Vai tiešām no svētvietām var ietekmēt pat globālus notikumus?*

Mani aizveda uz Bļodas kalnu Kocēnu pagastā. Šis kalns ir svētvietā — ar tādu kā bļodu vidū. Man radās pārlicība, ka zintnieks, kurš šeit senatnē strādāja, nenodarbojās, kā tiek apgalvots, ar datumu noteikšanu, nodrošinot labvēlīgus apstākļus ražai. Šķiet, viņa galvenais darbs bija tajā apvidū modelējot Visumu, veidot rezonatoru, kurš sasaucas ar Visuma tālēm. Senais zintnieks faktiski nodrošināja enerģētisko saiti starp Zemi un objektiem Visumā. Esmu pārlicināts, ka daļa īsti viedo zintnieku tā strādā arī šodien.

— *Kā svētvietas iedarbojas uz cilvēka psihi?*

Tas atkarīgs no apziņas pakāpes. Svētvieta ir kaut kādā veidā sakārto telpa. Tā ir harmonizēta un attīrīta, kur caur šo sakārtotību mūsos ienāk tīrāka informācija. Tur neieplūst sveši starojumi, svētvieta spiež ārā sev neradniecisko. Taču ne tikai svētvietās, jebkurā akmenī var ierakstīties informācija notikumiem, kas tajā vietā kaut kad risinājušies. Tikai jāprot norezonēt ar šīm akmeņiem pamatsvārstībām. Citiem vārdiem, akmeņi jāuzrunā un ar jāsaplūst. Jebkura vieta satur informāciju par notikumiem. Ezotēriskajā literatūrā aprakstītas vietas, kurās svētie priesteri stājušies kontaktā ar Dievu. Priekšmeti tajā vidē šo informāciju uzsūkuši. Un ir cilvēki, kuri pēc tūkstoš gadiem spējuši precīzi uztvert šo notikumu ainu. Arī sakrālās vietās celtajās būvēs (to var teikt par daudzām baznīcām) realizējas kontakts ar Garīgo pasauli. Ja priesteris iesvētīts Gara pasaulē, tad, viņam stājoties kontaktā ar Dievu, rezonē visa telpa. Kristīt un iesvētīt var tikai Dievs caur izredzēta priestera rokām, tādēļ kolektīvās lūgšanās priesterim ir liela nozīme.

Man bija videofilma par vienu indiešu svēto, kurš dalīja ļaudīm ābolus. Kad svētais vīrs ābolam pieskārs, tas ieguva tīri fizikāli mirdzošu starojumu. Ir Dieva iesvētīti cilvēki, kuru attēlus vajag turēt mājās, vismaz uzrakstīt uz lapas viņu vārdus. Ne vien svētvietas, bet visa mūsu vide ir sakrāla. Visa Zemeslodes būve ikviena telpa, kurai ir saite ar Dievu.

Vērtības

“Drustu avīze”, 2001.06.

Vienā no iepriekšējiem Drustu avīzes numuriem es pastāstīju par Tautskolu, mēģinādams atklāt mūsu skolas īpatnības. Šīs īpatnības veidojas ne īpatnību dēļ, bet tās ir kā izpausmes noteiktam tautskoliešu (par tautskoliešiem es saucu visus tos cilvēkus, kuri ir ar vai pie tautskolas, aktīvi darbojas un veido to) pasaules skatījumam, izjū-

tai. Turpinot iepazīstināšanu ar mūsu skolu, es gribētu pastāstīt arī par šīm pamatlietām. Un šoreiz par vienu no pamatvērtībām – Mīlestību. Mums katram ir savs priekšstats par to, ko tas nozīmē. Kādreiz, kad iznāk runāt par to ar pusaudžiem, tad parasti parādās uz lūpām smaids – a - ā, tā tad runāsim par intīmām lietām, tā tad par seksu. Tur nu mēs esam...

Mīlestība ir pats galvenais kosmiskais princips, tā ir harmonizētāja, tā ir kā saistviela, kā enerģija, tā ir visa esošā vienotāja. Mēs tiecamies būt laimīgi. Kad mēs tādi esam? – Vai ne tad, kad dzīvojam Patiesībā. Mēs būtu nelaimīgi, ja ap mums būtu melīga, nereāla pasaule. Mūs pārņemtu nedrošība, bailes, dažkārt pat izmisums, mums nebūtu draugu, uz kuriem varētu paļauties briesmu brīdī un tamlīdzīgi. Patiesības pamatā ir Domu savienojums ar Mīlestību.

Cits nosacījums mūsu laimei ir Pareiza rīcība. Mēs esam laimīgi, kad esam pareizi rīkojušies – ir kaut kāds pozitīvs rezultāts, kas varbūt vēl kādu darījis laimīgu. Un vai mēs esam laimīgi, ja valdība, pagasta valde, kaimiņš, dzīves biedrs rīkojušies nepareizi? Pareizas rīcības pamatā ir Darbības un... un Mīlestības savienojums.

Mēs kādreiz sakām: “Nu gan esmu izsists no līdzsvara” – tajos brīžos esam visai nelaimīgi. Mums patīk, kad ap mums ir Līdzsvars, Miers. Varbūt tāpēc mūs savijņo naksnīgas, zvaigžņu piesētās debesis; Varbūt tāpēc mums patīk siltas, jaukas vasaras – ārējie apstākļi ir līdzsvarā ar mūsu fiziskā auguma prasībām. Mieru, jeb Līdzsvaru sabiedrībā, dabā veido Jūtu savienojums ar Mīlestību.

Ir vēl viens svarīgs nosacījums tam, lai mēs būtu patiesi laimīgi un tā ir Nevardarbība. Domāju, ka te komentārs ir lieks. Nevardarbību nosaka Mīlestības savienojums ar Sapratni.

Varējām neko arī neanalizēt, bet vienkārši pateikt, ka Lai mes pamatā ir Mīlestība.

No tā izriet, ka vislaimīgākie mēs būtu tad, ja dzīvotu tādā līdzsvarotā vidē, sabiedrībā, kurā valdītu Patiesība, Pareiza rīcība, Miers un Nevardarbība. Otrs secinājums varētu būt tāds, ka, ja uz to mēs gribētu tiekties, mums būtu jāapgūst dažādas prasmes, jāattīsta jūtas, jāiemācās domāt, jāattīsta prāts jeb sapratne, citiem vārdiem sakot – jāpaplašina sava Apziņa.

Visas lietas ir savstarpēji saistītas un Mīlestība var nerasties, neattīstīties, ja to nevēlamies. Mūsu prāts ir kā atslēga sirdij – pagriežot to uz vienu pusi, mēs sirdi varam noslēgt, bet pagriežot uz otru

pusi - varam to arī atvērt. Ja gribam atvērt, tad būtu jāparunā par to, kā Mīlestība izpaužas un par to, kā tā būtu attīstāma, bet par to citā reizē.

Tautskolā

“Drustu avīze”, 2001.

Domāju, ka daudzi man pievienosies teicienam: jau atkal Ziemassvētki – tik ātri ir paskrējis kārtējais gads! Laiks šķiet ir it kā sašpiedies, laika sprīži tapuši tsāki. Vai tas tāpēc ka vairāk cenšamies izdarīt? Un darāmā netrūkst!

Tautskolai gada darbs mērāmsursos, semināros, klasēs. Izdarīts nav maz. Kas tad jauns šajā mācību gadā? Pirmkārt jau mūsu podniecības darbnīca – te regulāras nodarbības ar mālu notiek katru nedēļu un visi grib ko pamēģināt. Bieži vien, kad pārrunājam ar bērniem par svarīgāko izgājušajā nedēļā, tad tiek pieminēts, kāds novirpots trauks, vai kāds cits darbiņš pie “mālu” skolotājas Antras Bruņinieces – paldies skolotājai par veiksmīgu darbu ar bērniem! Darbiņi pie audējas Vitas Vaivodes šogad košāki, krāsaināki. Ar lielu sparību bērni ķērušies pie koka – katram sava iecere, kuru skolotājs Jānis Vītols ar vislielāko izpratni un nopietnību cenšas palīdzēt realizēt. Par dziedāšanu spēlēšanu var runāt kā par ikdienu, taču ir nākušas klāt jaunas dziesmas, jaunas melodijas. Tas viss un vēl piektdienas sadziedāšanās vakari – pateicoties skolotājai Dacei Vītolai viņas meitai Rasai. Vienīgā vēlēšanās – lielāku pieaugušo atsaucību piektdienas vakaros – sadziedāšana ir laba relaksācija pēc nedēļas darbiem. Dziedam kā tautasdziesmas, tā oriģināldarbus ne jau lai uzstātos, bet lai būtu kopā dziesmā, lai sajustu prieku, ko dod šāda nodarbe. Vēl par bērniem runājot, ir jāuzteic gan bērnu vecāki, gan bērni paši cītībā un vēlmē tikt sekmīgi galā ar vispārizglītojošiem priekšmetiem. Paldies arī skolotājai Ingai Zariņai, Inārai Luhaerai, Inesei Ulmanei, Mārim Zēboldam, Annai Bokalderei, jaunajam skolotāju palīgam Rasai Vītolai un Maijai Supei, kura, es domāju, ir atklājusi sev jaunu tautu – māku gatavot garšīgus ēdienus.

Pateicoties Annai tautskolā šogad sagatavots jauns buklets ar krāsainām bildēm par mūsu skolu. Annas personā mēs citādāk varam paskatīties uz Ameriku – tur arī ir rodami cilvēki ar skaistām dvē-

selēm, pat apbrīnojamām – vai katrs būs gatavs, kā pati Anna izteicās, “pamest silto Zviedriju”, lai sāktu dzīvi pilnu neparedzamām, nepārtrauktām grūtībām nabadzīgā lauku novadā?!

Tautskolas saimnieciskā dzīve ritēja atremontējot jaunas telpas un paplašinot telpu podniecības darbnīcai. Lielākais darbs, kurš prasīja arī lielākos ieguldījumus bija darbs pie katlumājas pārbūves pirmās kārtas. Patreiz gan iztiekam ar pusi no nepieciešamās krāšņu jaudas, bet pateicoties modernai kurināmā sadedzināšanas tehnoloģijai mums atkritušas rūpes par kurināšanu, kā tādu. Tehnoloģija ir tik pilnīga, ka mēnesi kurinot, no kurtuves iznesam tikai ap 10 kg pelnu.

Šis gads Tautskolā raksturīgs ar pieaugošu pagasta iedzīvotāju interesi par tautizglītību. Katru piektdienas vakaru notiek izglītojoši pasākumi, tie notiks arī 2002. gadā – sekojiet līdzī reklāmai. Reizi mēnesī trešdienas vakaros pie mums viesojas Anita Vīksna un runā par to, “kā tapt laimīgam”. Viņa nedod receptes, bet palīdz katram izprast savu vietu pasaulē, tās pamatlikumības un katram pašam sevi. To viņa veiksmīgi dara, meklējot atbildes mūsu tautas garīgajā mantojumā.

Gaidām pieteikšanos uz NLP kursiem, par kuru saturu informējām pagājušajā Drustu avīzītē. Aicinām pieteikties uz Mazā biznesa kursiem. Tie notiks jau janvārī. Nenokavējiet ar pieteikšanos, jo pagasts ir izlēmis 10 cilvēkiem šos kursus apmaksāt, būs jāmaksā tikai par izdales materiāliem u.c servisu kursu laikā - ap latu pa nodarbtību. Pārējiem gribētājiem būs jāmaksā pilna izmaksa un tas ir pāri par 25 Ls no cilvēka pa visu kursu. Aicinām pieteikties arī Projektu sastādīšanas un realizēšanas kursus. Tie notiks februārī. Te noteikumi līdzīgi – 10 cilvēkiem šos kursus apmaksās pagasts.

Priecīgus Ziemassvētkus un laimīgu Jauno gadu, kā arī vēlmi mācīties jums vēl kā mazie tā lielie tautskolieši!

Atmodas laiki Drustos

“Druva”, 2001.

Manā priekšā pāri par simts dažādi dokumenti: uzsaukumi, paziņojumi, lēmumi, parakstu vākšanas lapas u.c., kas liecina par ļoti aktīvu mūsu pagasta ļaužu iesaistīšanos Atmodas kustībā.

1988. gada septembrī reiz atgriezies no Rīgas, pilns jaunās kustības iespaidiem, nolēmu arī Drustus aicināt ļaudis iesaistīties Latvijas Tautas Frontes aktivitātes, dibinot šeit atbalsta organizāciju. Toreiz neatkarīgi no manis darīt to pašu bija nolēmis arī H. Ābelītis. Tobrīd viņu vēl nepazinu, bet uzzinājis, kur viņš dzīvo, devos pie viņa. Nolēmām dibināšanas sapulci organizēt 22. septembrī.

Atsaucība bija liela – jau pirmajā dienā Tautas Frontes Drustu atbalsta grupā iestājās 40 drustēniešu. Vēlāk biedru skaits turpināja pieaugt. Viņu vidū tomēr nebija vairāki drustēnieši, kuri šobrīd mīl gudri runāt represēto saietos, karavīru – Brīvības cīnītāju piemiņas brīžos un citās reizēs, apliecinot savu patriotismu šodien. Protams, ka visādi varēja būt. Atceros skaudros Janvāra un Augusta notikumus. Reiz pie manis pienāca toreizējais ciema vecākais J. Loganovskis, kurš nenosvārstījās tajās dienās, un stāstīja, ka pie viņa pienākuši un prasījuši ko nu darīt? (vai tik sarkanos karogus nav jāuzvelk?).

Pirmajā Domē ievēlēja piecus cilvēkus: Ābelīti H., Smēķi O., Zvaigznīti V., Āboliņu J., un mani. Toreiz nolēmām neizvirzīt galveno runas vīru, bet vienojāmies, ka visi domnieki ir ar vienādām tiesībām, vienādām pilnvarām.

Vismaz reizi nedēļā Tautas Frontes aktīvisti pulcējās skolas ģeogrāfijas kabinetā, lai lemtu, organizētu un darītu. Atbalsta grupas pastāvēšanas laikā vācām ne tikai parakstus atbalstīdami Latvijas olimpiskās komitejas izveidi, latviešu valodu, karogu, himnu, Aicinājumu pasaules tautām, bet, faktiski, tautfrontieši centās pārņemt pagastā varu savās rokās. Mēs nodarbojāmies ar saimniecisku jautājumu risināšanu, tajā skaitā, izsakot savas prasības kā ciema padomei, tā liel-saimniecībai. Piemēram, prasījām, lai lielsaimniecība patiesi izvērtē saimniecības ekonomisko stāvokli, lai tiktu izstrādāta ekonomikas, sadzīves un kultūras mērķprogramma; tika prasīts, lai tā nodotu ciema padomes rīcībā noteiktu ienākuma daļu un tamlīdzīgi. Savukārt no ciema padomes tika prasīts, lai tā izstrādā pamatotu Drustu ciema attīstības plānu, uzlabotu ekoloģisko situāciju ūdenskrātuvēs, mežos. Tautsfrontieši ne tikai prasīja, bet daudz arī paši izdarīja. Sakopa brīvības cīnītāju pieminekli, uzstādīja piemiņas akmeni izsūtītajiem, uzlika piemiņas zīmes Gatartā, Drustu kapos kritušajiem karavīriem, organizēja vairākus sarīkojumus klubā, barikāžu aizstāvju došanos uz Rīgu u.c. Nozīmīgs pasākums bija nacionālā karoga pacelšana Drus-

tu pagasta centrā. Tā sagatavošanā piedalījās daudzi drustēnieši. Pēc brīvvalsts laikā uzņemtām bildēm noskaidrojām, ka karoga mast atradies pie patreizējā kluba. Netālu no tās vietas izrakām bedri un iebetonējām tērauda (ar domu, lai kāds ļaunprātis nenozāģē, nenodedzina) u veida konstrukciju, pie kuras tad arī stiprinājās nolaižams karoga masts. Pulcējāmies pie masta svētku reizēs vairākus gadus un dziedot valsts himnu, uzvilkām tajā, Drustu baznīcā iesvētīto, nacionālo karogu. Žēl, ka šī "Latvijas laika" tradīcija – pacelt pār Drustiem valsts standartu, pēc tautas frontes likvidēšanos nesaglabājās. Pat vēl bēdīgāk: to ko mēs nesagaidījām no šķietamiem brīvības nīdējiem Atmodas laikā, sagaidījām jaunās brīvības laikā – tērauda masta turētājus nogrieza līdz pat betonējumam un pāri palikušas tikai atmiņas. Vai tā ir neapdomība, nevēlēšanās turpināt mūsu pašu ciema ļaužu iesākto vai vienkārši nekaunība.

Pārlasot lēmumus, priekšlikumus, veikto aptauju materiālus, redzama mūsu naivā pārliecība, ka nu pienākuši tādi laiki, ka mēs paši bez ierobežojumiem, diktāta *no augšas*, lemsim savu likteni, ka beidzot varēsim strādāt un dzīvot tā, kā uzskatam par pareizu. Neredzējām nevienu, kurš tobrīd domātu par paša labumu – mūs vienoja kopīga vēlme, kopīgi un saprātīgi savus labumus vairot. Šodien, faktiski, nav nekā no tolaik izsapņotā sapņa. Daudzi, tolaik aktīvākie cīnītāji, ir nabagi, dažs sitās kā mācēdams, lai tik savu pliko dzīvību uzturētu, cits bez darba, cits sagrautām iecerēm un bez cerībām.

Vai šodien mēs varētu kaut kam vienoties?! Pēc mūsu lauku ļaužu vilšanās, laikam tas būtu grūti. Un tomēr. Pats galvenais ir panākt – Latvija atkal ir brīvvalsts! *Dzelzs priekšgars* ir pacēlies un varam brīvi skatīties pasaulē. Cik tā ir raiba, cik daudzveidīga! Cik daudz tā sola, vilina! Esam tajā ierauti lielā steigā, nesagatavoti, apžilbināti. Acis ar laiku pieradis pie gaismas un spēs atšķirt graudus no sēnalām. Manī optimismu vieš pārliecība, ka pārsteigumam pārejot, mēs atkal atradīsim paši savas vērtības, kuras rodamas mūsu senās tautas gara dziļēs un spēsīm viltus vērtības atšķirt no patiesām. Svarīgi ir nevis tapt tādiem, kā visi citi, bet palikt savdabīgiem un caur šo savdabību pasaulei vajadzīgiem. Tikai tā mēs pastāvēsim!

Lai mūs vieno kopīga tieksme pēc labā, skaistā! Pēc labā un skaistā pašos, pēc labā un skaistā vidē, kurā dzīvojam!

Pateicība

“Laiks”, 2002.

Tautskola apsveic visus savus atbalstītājus plašajā pasaulē, kuri palīdzējuši tās tapšanā un veidošana un novēl Jaunajā gadā – Zirgu gadā visiem veselību un izturību: Amerikas latviešiem, īpaši S. Dublevska ģimenei, D. Strautnieka ģinenei, Birutai Zommerei, Krišjānim Raynoldam, Mārai Reynoldai, Ričam Spurim, Rudītei Raudupītei, Veltai Galēnai, Edgaram Krastkalnam, Maijai Carey, Ritai Laimai Krieviņai, Indulim Tupesim; Anglijas un Latvijas dievturiem, īpaši , Anitai Kalns-Timanei, Olģertam Aunam, Ritai Jefimovai; Vācijā Otto Bongam un Oldenburgas vācu un latviešu luterāņu baznīcas draudzei, īpaši Monikai Arnholdai; Austrālijas latviešiem, īpaši Renai Pūpēdei; Minsteres Daugavas vanagiem, īpaši Pēterim Lēberim un viņa sievai Renātei; Zviedrijā Varim Bokalderam; Šveicē Kristofam Kūnam.

Pateicos jums un visai plašam atbalstītāju lokam, Latvijā: Cēsu raj. Padomes priekšsēdētājam A. Neimaņa kungam, Cēsu rajona izpildītājam Mārim Niklasam; Cēsu Biznesa un projektu konsultācijas biroja vadītājam Jurim Bērziņam; Drustu padomes priekšsēdētājam Jānim Āboliņam; bijušajai Latvijas Pieaugušo izglītības Apvienības priekšsēdētājai Anitai Jākobsonei; Cēsu raj. Pieaugušo Izglītības centra vad. Daigai Rubenei; LNNK biedriem Dainim Staltam un īpaši Jurim Dobelim; Latvija Universitātes darbiniekiem Mārai Lejiņai, Andrejam Lūsim, Mārim Šternam un visiem Cietvielas Fizikas institūta darbiniekiem - grāmatu un spēļu ziedotājiem; Izglītības un zinātnes ministrijas vec. referentam Dainim Ozoliņam, Hansa bankas prezidentei Ingridai Blūmai; SIA “Kādija” Taurenē vadītājam Aivaram Rumbam, kā arī citiem Tautskolas īsteniem draugiem un palīgiem kā Tomam Urdzem, tautas svētvietu kopējai Rasmai Rozītei, māksliniecei Lilitai Postažai, LU filologam Uldim Ābeltiņam, Latvijas Vides filmu studijai un īpaši Uldim Cekulam; Drustu pagasta mērniekam Valteram Paugam; Ilgai Stieciņai; Edgaram Valteram; Guntim Gavaram; Uldim Veitam; liepājniekam Valdim Skujiņam, kā arī Smiltenes Latviešu biedrības biedriem un tautas tradīciju kopējiem, īpaši Mārai Rozītei; Nīderlandes vēstniecībai; Sorosa Fondam; Fondam “ Tilts”; misijai Latter-Day Saint Charities; Latvijas Kultūrkapitālfondam; Valsts

A/S Materiālām rezerves; Saeimas frakcijai “LNNK , Tēvzemei un brīvībai”.

Tautskolai gada darbs mērāmsursos, semināros, klasēs. Izdarīts nav maz. Kas tad jauns šajā mācību gadā? Pirmkārt jau mūsu podniecības darbnīca – te regulāras nodarbības ar mālu notiek katru nedēļu un visi grib ko pamēģināt. Bieži vien, kad pārrunājam ar bērniem par svarīgāko izgājušajā nedēļā, tad tiek pieminēts, kāds novirpots trauks, vai kāds cits darbiņš pie “mālu” skolotājas Antras Bruņinieces – paldies skolotājai par veiksmīgu darbu ar bērniem! Darbiņi pie audējas Vitas Vaivodes šogad košāki, krāsaināki. Ar lielu sparību bērni ķērušies pie koka – katram sava iecere, kuru skolotājs Jānis Vītols ar vislielāko izpratni un nopietnību cenšas palīdzēt realizēt. Par dziedāšanu spēlēšanu var runāt kā par ikdienu, taču ir nākušas klāt jaunas dziesmas, jaunas melodijas. Tas viss pateicoties skolotājai Dacei Vītolai viņas meitai Rasai. Vēl par bērniem runājot, ir jāuzteic gan bērnu vecāki, gan bērni paši cītībā un vēlmē tikt sekmīgi galā ar vispārizglītojošiem priekšmetiem. Paldies arī skolotājai Ingai Zariņai, Inārai Luhaerai, Inesei Ulmanei, Mārim Zēboldam, skolas menedžerei Annai Bokalderei, jaunajai skolotāju palīdzībai Rasai Vītolai un Maijai Supei, kura, es domāju, ir atklājusi sev jaunu talantu – māku gatavot garšīgus ēdienus.

Pateicoties Annai Bokalderei tautskolā šogad sagatavots jauns buklets ar krāsainām bildēm par mūsu skolu. Annas personā mēs citādāk varam paskatīties uz Ameriku (pēc aprecēšanās pārcēlusies uz Zviedriju) – tur ir rodami cilvēki ar skaistām dvēselēm, pat apbrīnojamām – vai katrs būs gatavs, kā pati Anna izteicās, “pamest silto Zviedriju”, lai sāktu dzīvi pilnu neparedzamām, nepārtrauktām grūtībām nabadzīgā lauku novadā?!

Tautskolas saimnieciskā dzīve ritēja atremontējot jaunas telpas un paplašinot telpu podniecības darbnīcai. Lielākais darbs, kurš prasīja arī lielākus ieguldījumus bija darbs pie katlumājas pārbūves pirmās kārtas. Patreiz gan iztiekam ar pusi no nepieciešamās krāšņu jaudas, bet pateicoties modernai un ekoloģiski tīrai kurināmā sadedzināšanas tehnoloģijai mums atkritušas rūpes par kurināšanu, kā tādu. Tehnoloģija ir tik pilnīga, ka pēc 4 tonnu kurināmā nodedzināšanas no kurtuves iznesam tikai ap 10 kg pelnu. Šobrīd meklējam

palīdzību otrās kārtas darbiem kurtuves pārkārtošanu un skolas siltināšanai.

Šis gads Tautskolā raksturīgs ar pieaugošu pagasta iedzīvotāju interesi par tautizglītību. Esam izstrādājuši pagasta pieaugušo izglītības programmu 2002. gadam, kuru atbalstīja pagasta padome, piešķirot līdzekļus divu kursu segšanai: mazā biznesa un projektu sastādīšanas un īstenošanas kursiem. Jau pieteikušies negaidīti daudz interesentu. 1 –2 reizes nedēļā notiek izglītojoši pasākumi par bērnu audzināšanu, politiku, filozofiju, psiholoģiju, tautas garīgo mantojumu u.c., kā arī ik piektdienas vakaru sadziedāšanās 2001. gada folkloras balvas laureātu Daces un Jāņa Vītola vadībā.

Jaunajā gadā iecerēti trīs galvenie uzdevumi: (1)pabeigt katlumājas pārbūvi, (2)izveidot pie skolas internātu un (3)uzsākt jaunas tautskolas ēkas projektēšanas darbus. Bez pirmā uzdevuma neizpildīsim otro, kurš radies uzklusot vēlmi mūsu skolā sūtīt bērnus arī no tālākām vietām, citiem novadiem, bet trešais - ir mūsu sens sapnis, kas balstās uz pārliecības, ka bērnu audzināšanā, izglītošanā ļoti lielu lomu spēlē vidē, kurā šie procesi notiek. Neaizmirstot mūsu pašu tautas gara bagātības, gribam radīt modernu pamatizglītības bāzi laukos, lai arī te nebūtu sliktāki vispārējās izglītības iegūšanas apstākļi kā pilsētās. Gaidām atsaucamies visus, kurus tas var interesēt.

Cēsu rajona skolotāji humānās pedagoģijas konferencē Maskavā

“Druva”, 2004.

Katru gadu Vispasaules Rērihu biedrības Hunmānās peagoģijas starptautiskais centrs rīko starptautisku konferenci humānajā pedagoģijā. Pēdējās konferences pamattēma „Kāpēc mums nenodzīvot dzīvi kā gara varoņiem?” Konferencē piedalījās ap 500 dalībnieku no 8 valstīm. Skaitliski lielākā delegācija bija no Latvijas. Arī reprezentablākā, jo dalībnieku vidū bija divi Latvijas Saiemas deputāti: S.Goldes un Ē. Zommeres kundze. No Latvijas kuplākais dalībnieku skaits bija no Latgales. Iespējams, ka tas tāpēc, ka šī novada skolu inspektors Jānis Gailis pats ir humānās pedagoģijas liels entuziasts un daudz dara tās popularizēšanā. Otrs lielākais pulciņš bija no mūsu

rajona, Ilzes Šultes vadībā. Konferences dalībniekus sveica Krievijas izglītības ministrs, Pedagoģiskās universitātes rektors, Latvijas saeimas deputāte un citas prominentas (prezidenti, akadēmiķi, profesori) personas.

Konferences atklāšanā runātāji no Krievijas nebaidījās skaitļos noraksturot visai bēdīgo vispārējas izglītības stāvokli valstī. Tajā pašā laikā tika atzīmēts, ka bijušajā padomju Krievijā, kur izglītība bija par brīvu, nekad nav bijis tik liels studentu skaits augstskolās, kāds tas ir šobrīd, t.i., tagad tas ir 2 reizes lielāks – 6,5 miljoni studentu – vārdu sakot, Krievija izglītojas! Blakus šai pozitīvai tendencei atklājās skaitliski liela bezpajumtnieku armija – pēc vieniem datiem ap 8 miljoniem, ar ļoti lielu, apmēram piekto daļu, bērnu skaitu. Un, dabīgi, paceļas jautājums, ko Krievijas izglītības reforma ir darījusi šīs lietas labā. Negribas pieskarties citām Krievijas bērnu problēmu jautājumiem, bet tie ir tie paši, kas mūsu zemē, tikai citu mērogu. Kaut vai tas, ka nav programmas, nav pietiekami līdzekļu, nedz arī atvēlēts laiks labestībai, mīlestībai, vārdu sakot, sirds audzināšanai. Plašāka pievēršanās bērnu audzināšanai ir paredzēta tikai Krievijā izstrādātajā patriotiskās audzināšanas programmā. Tāpēc referenti atkārtoti uzsvēra humānās pedagoģijas nozīmi izglītībā, īpaši atzīmējot paša skolotāja pašpilnveidošanās nozīmi bērna garīgā potenciāla atvēršanā. Vispirms skolotājam pašam jāapzinās sava vieta pasaulē, paša vienreizīgumu, paša identitāti, sirds un mīlestības lomu un spēku. Kāda no runātājam, pasniedzēja pedagoģiskajā augstskolā, atzīmēja Dievatziņas nozīmi kā galveno humānā pedagoga pazīmi, piebilstot, ka faktiski nevar izaudzināt humāno pedagogu – tam vienkārši tādām ir jābūt. Tas sasaucās ar Š. Amonašvili norādījumu, ka mums jāapzinās, ka nebūt visi esam pat pedagogi, šī vārdā semantiskajā nozīmē.

Kāds referents uzsvēra valodas lielo lomu pasaules izzināšanas procesā. Arī man pašam ir nācies secināt, ka, piemēram, problēmas matemātikā galvenokārt ir saistītas ar savas dzimtās valodas nezināšanu – ģimenēs, kurās bērns dzird bagātu valodu, kurās ar bērnu daudz runā, parasti problēmu nav. Valodas nezināšana ir par iemeslu tam, ka pazūd sinhronisms starp dzirdēto un saprasto. Nesaprastie vārdi it kā izkrīt – paliek teikumi ar „caurumiem”, kuriem nav jēgas. Ar laiku nesaprasto vārdu krājums pieaug. Runātāja lika priekšā vienmēr, saduroties ar nesapratni, noskaidrot katru vārdu.

Kas tad īsti ir gara varonība, kas to raksturo? To mēģināja noskaidrot vairāki referenti. Kritiski –analītiska attieksme pret informāciju; mīlēt ar visu sirdi; augsts gars; mērķtiecība; vēlme mainīt kaut ko uz labu; fiziska izturība; gara stiprums; ar spēju pašizpaušties; spēja aptvert motivāciju; pieticība, kautrīgums.

Ļoti saturīgs bija Valērijas Nioradzes (Š.Amonašvili sievas) referāts. Viņa salīdzināja dažādu skolotāju attieksmi un konstatēja, ka ir skolotājs - priekšmeta mācītājs, kuram ir laba jebkura metode, lai panāktu sava priekšmeta zināšanu; ir skolotājs- audzinātājs, kurš neiet ar mācību priekšmetu pie bērna, bet kopā ar bērnu iet pie tā. Skolotājs-gara varonis savas sirds vēlmes vadīts, iziet ārpus ierastiem rāmjiem, rutīno ceļu un strādā caur bērna dvēseles izpratni. Skolotāja varonība ir tā, ka galvenais nav savs prestižs, bet skolēna labums, pie kam šai varonībai nav raksturīgs spontānums, bet tā ir ilgstoša. Pats skolotājs savu varonību nejut – tas vienkārši to īsteno caur radošās pacietības prizmu, caur nepieciešamību paplašināt savu apziņu, caur sava gara spēka atzīšanu, caur apjausmu, ka dzīvo savā liktenī, caur prieku ko rada jebkura saskarsme ar bērniem. Nioradze aicināja nevis audzināt, bet *audzēt* bērna dvēseli, radot vietu sirds gudrībai, cēlsirdībai; attiekties pret bērniem, kā pret nākotnes sūtņiem un katrā mācībstundā iedegt gaismu, kas bērnam rāda ceļu; būt skolēnam ceļa biedros: palīdzēt bērnam pārvarēt grūtības, likteņa triecienus, vedot to no panākuma uz panākumu (nevis no neveiksmes uz neveiksmi), apsteidzot tos pedagoģiskos atklājumus, kuri var ieiet ikdienas dzīves praksē.

Ļoti interesants bija ārsta, profesora Lazareva referāts. Lazarevs, ilgstoši pētīdams bērna dzimšanas procesu, konstatē, ka dzimšanas laikā pārdzīvojuma iespaidā bērns zaudē milzīgu skaitu neironu. Viņš redz iespēju tos saglabāt un ir radījis īpašu muzikālu programmu pirmsdzemdību periodam, sākot pat ar dvēseles piesaistīšanas, jeb bērna ieņemšanas brīdi. Ārsts redz palaistu garām bez pieejamas uzmanības milzīgu bērna spēju potenciālu. Lazarevs patentējis īpašu „māmiņu jostu”, kura bērnu kustības pirmsdzemdību posmā pārvērš muzikālās skaņas, tādejādi radot jaunu iespēju mātes un bērna savstarpējam kontaktam. Lazarevs ieinteresēja ne tikai mūs, cēsiniekus, bet arī Ogres skolu pārvaldes vadītāju un rezultātā tapa projekts par profesora uzaicināšanu uz Latviju, kam principiāli viņš jau ir piekritis.

Interesi izraisīja arī mūsu rajona pārstāvju referāti. Ilga Smeltere pastāstīja par pusaudžu problēmām mūsu rajonā, to iemeslu pētījumiem un diviem projektiem darbam ar izveidoto korekcijas klasi. Pats dalījās pārdomās par pašattīstību, nolasot referātu ar nosaukumu „Gaismas bruņinieks”. Referātā pieskāros tām pamatkategorijām, uz kurām mēs parasti veidojam savus spriedumus, savu pasaules uztveri, savu dzīvi un cik tās svarīgas humānajam pedagogam.

Konferences noslēgumā ar humānās pedagoģijas līdera goda nozīmītēm tika apbalvoti 6 pedagogi: pa vienam no Igaunijas, Lietuvas, trīs no Krievijas un arī mūsu rēzekniešis, skolu inspektors Jānis Gailis.

Š. Amonašvili piedāvāja nākošās konferences tēmu: „Vai ko sapratīsim bez sirds?”

Visu konferenču materiāli tiek publicēti žurnālā „Tri kļūča”. Interesentiem šie un citi konferences materiāli ir pieejami rajona izglītības pārvaldes metodiskajā centrā.

Cēsinieki atkal Maskavā.

“Druvai”, 2005.

Maskava... Pilna kontrastu! – milzīgas, modernas jaunbūves blakus noplukušām padomju laiku celtnēm; lielie, greznie, bet ļaužu tukšie lielveikali; rostības steiga un neveiklie, kustēties negribīgie pakalpojumu sniedzēji; Осторожно, двери закриваются..., незабывайте свои вещи..., в исключении акта терроризма... šie nepārtrauktie atgādinājumi skan ausīs pat viesnīcā pie miera ejot.

Bet ne jau par to runa. No Cēsu rajona septiņi izglītības darbinieki devās uz Maskavu, lai piedalītos ikgadējā starptautiskā konferencē Humānās pedagoģijas lasījumos. Piedalījās gan uzklausot ap pieci simti atbraucējus no dažādām valstīm, gan stāstot arī par savu pieredzi. Nav iespējams atstāstīt trīs dienās dzirdētos referātus, bet par dažiem spilgtākiem gribas dalīties iespaidos. Bet vispirms par visiem citiem pieejamiem guvumiem – atvedām grāmatas, žurnālus, brošūras, programmas, skaņu ierakstu diskus. Lielākā daļa atrodama rajona izglītības pārvaldes metodiski informatīvajā centrā. Par vispilnīgāko informācijas avotu, kas apraksta iepriekšējo konferenču nori-

ses, jāuzskata regulāri izdotais humānās pedagoģijas žurnāls „Три ключа”. Manuprāt, lieliskas ir arī grāmatiņas, kuras sarakstījis Šalva Amonašvili - „Ko sapratīsim bez sirds” un „Bērni, steidzieties, mācīsimies lidot!”.

Pirmajā grāmatiņā atrodam jautājumus sabiedrībai: ...septiņdesmit gadus aktīvi esam audzināti tautu draudzībā, brālībā bet kur tā ir – tautu draudzība? Kur ir brālīgās palīdzības jūtas? Kāpēc vairojas vienaldzība un kurlums? Mēs audzinājām godīgumu un tikumību, bet nu godīgums izlikts apsmiešanai, valda alkātība, netikums!...

Vai pie mums Latvijā nav vērojams kaut kas līdzīgs? Un nekas nemainīsies, jo runas ir bijušas tukšas un ir arī šodien. Jāpiekrīt godājamā Šalvas Amonašvili ievadreferātā teiktajam: ... izglītības filozofijās, koncepcijās, programmās nav vārds „sirds” un ne jau kā jēdziens „muskulis, kas uztur asinsriti ķermenī” (sk. arī Latviešu val. vārdnīcu”)! Vai pedagogus nodarbina „sirds” jautājums? Un, vispirms, jau paša sirds kopšana. Ja arī nodarbina, tad tai netiek atrasts laiks – vienmēr atrodas „svarīgāki darbi”. Arī pie audzināmo sirdīm neiznāk laika griezties - mācību programmas tiek papildinātas arvien jauniem mācību priekšmetiem, bet joprojām nav sirds izglītības priekšmeta. Mums svarīgāks par sirdi ir dators, svarīgāk zināt četras valodas, jo, lūk, mums jāizdzīvo Eiropā. Eiropas tirgū mēs esam ar mieru pārdot dvēseli, nodot savas sirdis. Mēs gatavojamies upurēt mūsu pašu valodas apguves nodarbības, bet, atbilstoši motivējot, tieši tās var kļūt par galvenajām sirds izglītības nodarbībām, un ne tikai. Vairākos lasījumos dzirdējām ko zinātnieku grupas Krievijā, pētot alternatīvas iespējas valodas mācīšanai, izstrādājušas krievu valodas apguvei. Tās pamatā ideja par burtu, skaņu pirmtēliem. Mācoties valodu, vispirms tiek apgūtas katrā burtā slēptās idejas un tad meklēts to harmonisks savienojums ar citu burtu pirmtēliem. Tā veidojas vārdi, kuros virknējas skaņu un simbolu idejas, kopīgi radot jaunu ideju (vārds neapzīmē, bet rada). Tādējādi jaunā metode valodas apguvi veido kā radošu procesu. Mainās valodas apguves mērķis: no sazināšanās līdzekļa tā pārtop par Dzīves izzinātāju, par dievišķās apziņas attīstītāju te uz Zemes, par radītāju. Ir izstrādātas mācību grāmatas, kuras ar valodu palīdz apgūt pasauli. Martā tiek piedāvāti 72 stundu kursi Petrogradā – braucam!

Krievijā ir arī aprobēti jauni svešvalodas apgūšanas piedāvājumi. Jauno metožu izstrādātāji ir pārliecināti, ka svešvalodu jāap-

gūst tikai tad, kad tā ir vajadzīga, to viņi pamato ar pieredzi, kura arī mums nav sveša. Svešvalodu apguvei nav jātērē milzīgi valsts resursi 12 gadu garumā - tai pietiek ar pēdējiem vidusskolas gadiem, kad persona jau zina, kādai vajadzībai un kādu valodu tam nepieciešams apgūt, lai startētu nākamam pakāpienam, vai izietu dzīvē. Autori uzskata, ka visa pamatā ir labas dzimtās valodas prasme, kuras apguvei ir nepieciešami ne tikai skolas gadi, bet vissvarīgākie ir pirmie dzīves gadi. Autoru pētījumu rezultāti faktiski ir pretrunā ar apgalvojumiem par nepieciešamību bērniem pēc iespējas ātrāk uzsākt svešvalodas apguvi. Protams, ka valodu tie apgūs, bet upurējot savu valodu un, kā teikts iepriekš: harmonisku pasaules apguvi tās veselumā. Viņu piedāvātā metode ļauj valodu lietot jau pēc pāris nedēļām darba. Tā balstīta uz vienkāršu „mazo groziņu” (tā to dēvē autori) ideju t.i., svešvalodu apgūst nelielām, bet tūlīt lietojamām porcijām.

Ļoti lielu interesi izraisīja zinātnu doktora, profesora P. Gorjajeva referāts par paša DNS pētījumiem Kanādā viņu ģenētikā. Modelējot DNS struktūras, kā vāja koherenta starojuma ģeneratoru (lāzeru) kopas, tika atklātas DNS struktūru hologrammas. Atklājās ļoti dinamiski procesi - daļu pārkārtošanās rezultātā veidojās arvien jauni DNS ierakstīto programmu konteksti. Šie konteksti, kuri slēpjas 98% DNS struktūras, nosaka mūsu daudzslāņaino augumu attīstību, pat to, vai saslimsim, piemēram, ar vēzi, vai nē. Referents apgalvoja, ka valodai, kurā „runā” un kuru saprot DNS struktūras, ir tāda pati lingvistiskā struktūra kā cilvēku savstarpējās sazināšanās valodai. Izvirzīta hipotēze, ka tas ir cilvēces pirmvalodas pamats, un starojums, kas to veido, atbilst šobrīd dzīvo valodu enerģētiskam spektram. Zinātnieki veica eksperimentus, kas parādīja, ka garīgi sagatavotas personas var ar valodas starpniecību (neatkarīgi no tā, kādā valodā runā) iedarboties uz DNS struktūru pārgrupēšanos – jaunu kontekstu veidošanos. Zinātniekus pārsteidza fakts, ka ārkārtīgi mazas jaudas DNS „lāzeri” spējīgi informāciju nodot ļoti lielos attālumos, pie kam, momentāni (kvantu lokalitātes efekta parādība). Šo visai sarežģīto terminoloģiju piesātināto referātu doktors noslēdza ar atzinumu, ka nākotnes informācijas pārneses, apstrādes tehnoloģijas saistāmas ar pašā cilvēkā apslēptām spējām (tika minēts piemērs par jau eksistējošu fenomenu - ārstēšanu no attāluma). Kā vairākkārtīgi uzsvēra referents, ģenētika ir cieši saistīta ar garīgumu. Lai cilvēks varētu pilnībā izmantot pats savas iespējas, nepieciešams nosacījums ir Mī-

lestība. Tātad nākotnes sabiedrības attīstība nav iedomājama bez sirds starojuma – tikai mīlot mēs varam kādam palīdzēt, tikai mīlot nenodarīsim neko jaunu ne sev, ne citiem, uzrunājot kā savas, tā cita DNS.

Interesi izraisīja Tulas pedagogu metode bērnu aktivizēšanai uz radīšanu. Tā liek iedegties (aizdegties) sirdij uz noteiktu radošu darbību (zīmēšanu, gleznošanu, dzejošanu, lomu tēlošanu un tamlīdzīgi). Metode pamatojas uz atziņu, ka sirds reaģē uz tēliem. Atbilstoši šai atziņai tiek veidota īpaša vide, gaisotne, veiktas noteiktas darbības, kas veicina „aizdegšanos”.

Par faktoriem, kas mūsos, skolotājos un skolniekos nostiprina bioloģisko robotu statusu, var runāt daudz, taču vienu nevar nepieminēt – tās ir vispārējs neuzticēšanās sindroms. Neuzticēšanās cilvēkam vispār, neuzticēšanās skolniekam, skolotājiem, skolu direktoriem. Neuzticēšanās sekas ir ne tikai radošas pieejas nomākšanas pamatā, bet arī bezatbildības, jo par galveno top pareiza priekšrakstu izpilde, papīru sakārtošana. Neuzticēšanās ir par iemeslu formālām papīru atskaitēm un ar tām saistītām pārbaudēm – skolām neatslābinoties, gadu no gada jāpievēršas nevis radošam darbam, bet jāgatavojas kārtējām pārbaudēm. Šo nevērtību konferencē savā runā uzsvēra mūsu Saeimas deputāte Silvija Golde. Silvija Golde ir neiztrūkstoša šo lasījumu dalībniece. Skolotāji, skolu administrācija, acīmredzot, neko nevar izdarīt, lai pretotos izglītības procesa formalizēšanai, bet nevar te neko labot arī „pašās augšās”- kas tie ir par spēkiem, kas valda pār mums? Varbūt tie ir spēki, kuri slēpjoties aiz sabiedrības sakārtošanas lozunga, rada sev darba vietas, tā arvien vairāk un vairāk pastiprinot tās birokratizēšanos? Mūsaprāt, skolai jābūt kā mākslas darbnīcai, kā zinātniskai laboratorijai, kurās top radīt spējīgas personības. Personības, kuras pašas var veidot sabiedrību, atbilstoši saviem sapņiem, un nevis kādas gribas izpildītāji t.i., tādas, kurām galvenā ir spēja pielāgoties mainīgajiem sabiedrības apstākļiem. Skolotājam jātop reizē gan par savdabīgu pedagoģijas mākslinieku un reizē smalku dvēseles stīgu, jūtu un prāta darbības vērotāju, pētnieku, eksperimentētāju. Nav jābaidās no vārda „eksperimentēšana” – vai lielākais eksperimentētājs šobrīd nav valsts, kas eksperimentē ar visu tautu? Vai vairāk mums nevajadzētu uztraukties par kļūdām, kuras skar visu nāciju?!

Nenoliedzami, ka audzināšanā ir svarīgs pedagoga piemērs. Piemērs kā mīlam. Kā mīlam vispirms jau sevi (nejaukt ar patmīlību). Jo, raugi, otrs ir jāmīl tā, kā mīli pats sevi. Mūsu pašu sirds atvērtība, starojums ir visbūtiskākie. Vai mums kāds var liegt pilnveidot savu sirdi? Faktiski, tas arī bija konferences pamata jautājums – ko nozīmē atvērt sirdi, ko nozīmē to izglīt, kā mēs varam vērot savas sirds attīstību, kas ir sirds, vai sirds domā. Ja mēs neko no tā nezinām, neko neprotam, ko mēs varam dot saviem skolniekiem?

Konference bija organizēta tā, ka dienas pirmajā pusē bija kopīgas tikšanas un referātu klausīšanās, bet dienas otrajā pusē sadalījāmies pa sekcijām, jeb „apaļajiem galdiem”, kuros tika runāts un diskutēts atbilstoši tematikai. Apaļo galdu tematika bija sekojoša:

- *Istā problēma ir rodama cilvēku domās un sirdī.* Te apzināja Sirds apziņas galvenos spēkus, cilvēka atbildību par savām domām, jūtām, rīcību, meklēja cilvēka tikumības galveno garīgo pamatu, kā arī pārrunāja skolotāja pašpildināšanās iespējas;

- *skolotāja sirds darbs ir svētās radīšanas noslēpums.* Pārrunāja skolotāja sirds nozīmi piepildot izglītības telpu ar garīgumu un Sirds apziņu, skolotāja augstāko jūtu lomu garīgi –tikumiskajā skolēna personības tapšanas procesā, meklējot skolotāja un skolnieka kopīgo garīgo pamatu un tamlīdzīgas problēmas;

- *skola – sabiedrības sirds puksti.* Sprieda par skolas lomu sabiedrības garīgi-tikumiskajā attīstībā un pārveides procesā un par jaunajās paaudzes audzināšanu pasaules kosmiskās izpratnes garā, domājot par skolas jauna statusa izveidi sabiedrībā;

- *mātes sirds.* Pie šī apaļā galda runāja par vecāku apziņas attīstību, pārdomājot pienākuma nozīmi audzināšanā ģimenē; par ģimenes dzīves veida iespaidu bērnu rakstura veidošanā; par sievišķā un vīrišķā attiecībām, to lomu audzināšanā; par ģimenes tradīciju lomu, par audzināšanas mērķi.

Tādos lielos pamatvilcienos esmu savu pateicis. Varbūt rakstu beidzot vajadzētu pateikt arī par jaunām iecerēm februāri utt.? Veiksmīgi pabeigt, ja kaut kas nav pa prātam vari izsvītrot, izlabot.

Indigo bērnu Sargeņģelis

“Ieva”, Aivas Kaņepones intervija 2005.g.

*Pie Ojāra Rodes, Drustu tautskolā „99 Baltie zirgi”, liekas, ka viss ir iespējams, un brīnumi pastāv tepat mums blakus. Drustu tautskolas skolotāji ir pārliecināti, ka audzina 15 brīnumainos nākotnes bērnus – indigo. Daži no viņiem esot pat vēl brīnumaināki: kristāliskie...
Varbūt arī tavs bērns ir indigo?*

Pasaulē viņus par “indigo” nodēvēja 1982. gadā. Auru pētniece, amerikāniete Nensija Taipa veica eksperimentu, pēc kura pārsteigta secināja, ka lielai daļai pēdējos gados dzimušo bērnu aurās valda dzidra, intensīva indigo zila krāsa: izteikts garīgums. Un viņi ir citādi! Inteliģentāki, intuitīvāki, jutīgāki, kustīgāki, izaicinošāki, radošāki, ar netradicionālu domu gājienu. Daudzi no viņiem spējot lasīt un pārraidīt domas, saredzēt auras un uztvert enerģiju no Visuma. (Taču bieži indigo bērnu neparastā enerģija paliek nesaprasta, un viņu aktivitāti pat ārstē ar medikamentiem kā psihisku slimību (piemēram, Uzmanības deficīta sindromu).)

Tādu cilvēkbērnu dzimst aizvien vairāk un vairāk, un viņu misija ir palīdzēt cilvēcei mainīties, kļūt labākai. Ezoteriskajā literatūrā viņus sauc par jaunās, sestās rases pārstāvjiem. Jaunā laikmeta bērniem. Un pavisam nesen uz Zemes parādījušies vēl augstākas rases pārstāvji – bērni, kuru aurās valda starojoši balta krāsa. Kristāliskie. Tie esot topošie Gaismas skolotāji.

Tās ir mazliet grūti noticamās, zinātniskajai fantastikai līdzīgās ziņas, kuras man izdodas atrast par “indigo bērniem”. Un vēl grūtāk noticēt, ka “sestās rases” bērni aug tepat mums blakus, Latvijā.

“Dosjē” piecpadsmit “Nākotnes bērniem”

Un lapas uzzīmēta aura kādam Cēsu rajona Drustu puisēnam - tā iekrāsojusies kā viens liels zils mākonis, ar pavisam niecīgiem citu krāsu lāsumiem. Citai meitenītei auras zilumā it kā izrauti pelēki robi... “Tie bērni tiešām ir indigo! Mēs to viņiem arī esam pateikuši. No bērniem to nevajag slēpt – tas viņus paceļ. Bet trīs mūsu bērni ir no nākošās pakāpes – kristāliskie, ar garīgo skolotāju poten-

cēm, un viņu aurām pamatkrāsa ir sudrabbalta, “ - Drustu tautskolas direktors Ojārs Rode mums rāda auru zīmējumus. Viņam ir lielas mapes ar savu audzēkņu “dosjē” – katra bērna aura un izskaidrojums, astroloģiskā karte , psihologa, skolotāju un vecāku vērojumi... Gan viņš, gan citi Drustu tautskolas skolotāji tagad ir pārliecināti, ka viņu 15 audzēkņi – vecumā no četriem līdz 14 gadiem – ir īpašie Jaunā laikmeta bērni. Un Ojārs cenšas viņus mācīt citādi, nekā māca parastajās skolās.

To, ka viņu bērni ir indigo, Drustu tautskolas skolotāji saprata drīz pēc skolas dibināšanas, kad cilvēks, kurš saredz auras, uzzīmēja un izanalizēja tās arī viņu audzēkņiem.

“Sākumā mēs pat nezinājām šo ideju par indigo bērniem, tikai sapratām, ka bērni ir īpaši. Fantastiski bērni! Mēs redzējām vecākus, vismaz puse no viņiem ir aizgājuši neceļos, kā jau laukos, daudziem darba nav, alkohols un tā, - bet izskatījās, ka šiem bērniem vispār nav ģenētiskā mantojuma, viņi it kā atnākuši no citurienes,” Ojārs atceras. Uz domu par indigo bērniem uzvedināja kāds Aelitas Folkmanes raksts – viņi pati atklājusi, ka viņai ir indigo bērns, un par to daudz pētījusi. “ Es uzreiz piezvanīju. Un pēc tam sapratu – ka mums ir tie jaunie bērni. Viss saskan. Sākām pētīt – un sapratām, ka esam uz pareizām sliedēm, pareizi esam strādājuši.”

Ir vasaras brīvdienas, un skolēni izklīduši, tāpēc tautskolā mēs satiekam tikai vienu no zvaigžņu bērniem –zilacainu zēnu, kurš mazliet sakautrējies turas pie mammas. Kamēr bērni “brīvībā”, tautskolā sarīkots seminārs tiem ļaudīm , kuri varētu nodarboties ar humāno pedagoģiju arī citur Latvijā.

Amerikā nu jau ir pat sava izglītības sistēma un skolas speciāli indigo bērniem. Latvijā Drustu tautskola, šķiet, ir vienīgā, kur tiek nopietni runāts par indigo paaudzi un meklēti ceļi, kā šos īpašos bērnus audzināt, lai viņiem nenodarītu pāri.

Visums pārkārtojas?

Kas un kādēļ būtu sūtījis uz Zemes jaunu rasi? Ojārs Rode rausta plecus par šo “kas” – viņš pats to vēl tikai pūloties saprast. Bet iemesls esot meklējams globālos procesos: “Pašlaik Visumā mainās enerģētiskā situācija kopumā. Un mums jāmainās līdzīgi. Tas būs kvalitatīvs lēcieni, un pāreja ir sākusies. Tā ir ļoti spilgti iezīmējusies ar šiem indigo bērniem un ar mūsu iekšējām izjūtām. Vai tad laiks mums tagad nav sablīvēties, tas neskrien daudz ātrāk? Notikumi

viens uz otra klājas tā, ka vairs pat īsti nevar pateikt – vai tas noticis pirms gada, vai pirms mēneša? Lai varētu dzīvot šajā jaunajā situācijā, cilvēkam jābūt tam pielāgotam. Un indigo bērni ir pielāgoti jaunajam laikam. Lai varētu iejusties šajā pārejas laika sabiedrībā, viņi sākmā nāk ar aizplīvurotu apziņu, nezinādami, kas patiesībā ir. Un mums, skolotājiem un vecākiem, tie bērni jāver vaļā – lai apzinās, kas viņi ir un uzņemas atbildību.”

Ojārs Rode šķirsta savu skolasbērnu mapes, un prāto, ka mazos “zvaigžņu bērnus” reizēm vajag pasargāt ne vien no sabiedrības, bet pat no viņu vecākiem. Vecākiem, kuri nesaprot bērnu, kuri cenšas iebiedēt vai, gluži otrādi no visa pārlietu pasargāt. Pārciestais iezīmējas arī bērnu aurās – piemēram, kā drūmi pelēki laukumi, kuri ielauzušies zilajā dzidrumā. Diemžēl bērni, kuriem dots vairāk enerģijas un jūtīguma, arī uz ļauno var reaģēt daudz izteiktāk. Iespējams, tieši tāpēc tagad tik ļoti izplatās bērnu narkomānija.

“Kad es saņēmu šos pētījumus – es apraudājos! Redziet, te, - tik skaista aura, bet tāda sabiedrības negatīvā ietekme! Viņš taču ir indigo bērns, viņš nāk šo pasauli pārveidot, bet nevar to izdarīt tāpēc, ka kāds viņu cenšas ietekmēt pa savam! Man tas asociējas ar Bībeli, ar to, kā Herods nogalināja visus jaundzimušos, kad bija pareģota Jēzus atnākšana. Tā arī tagad sabiedrība nokauj savus ķēniņus. Kā tu neapraudāsies!”

Ojāram un viņa skolotājiem ir skaidrs plāns, kā pasargāt vismaz savus Nākotnes bērnus - jāveido kopīga komanda, skolotājiem jāstrādā kopā ar vecākiem.

Bez zvana un stundu saraksta

Ojārs Rode ievēd klasē, kur pusaplī sarindoti galdi un ripināmie datorkrēsli, un iesēžas krēslā vidū. Šeit viss notiek savādāk. Klasē bērni nevis raugās viens otram pakausī un uz tāfeli, bet aplīti viens uz otru, lai redzes lauks ir piesātināts, lai acis nenogurst no vienmuļā skata. Bet vidū, skolotāja krēslā, bieži vien pa kārtai sēžot bērni paši. Paši uzdod un analizē mājasdarbus, paši pēta jauno vielu.

“Mājas darbs nedrīkst palikt bez analīzes. Nedrīkst iet nekur tālāk, kamēr bērns nav apguvis veco! Lai gan ir lietas, kurām lecam pāri. Piemēram, pulkstenis – ir bērni, kas to jau trīs gadu vecumā iemācījušies, ir tādi, kam vēl nav bijis vajadzības, - bet kurš galu galā nav apguvis pulksteni? Un es nevienam nemācu jauno vielu – viņiem pašiem tas jāapgūst. Viņš lasa grāmatu, mācās, cenšas saprast. Ir

pētījumi: ja stāsta skolotājs, tad bērnam no tā aizķeras tikai 20 procenti. Bet, ja mācās pats – tuvu 100 procentiem! Iemācīt bērnus mācīties var tikai tad, ja viņam ir motivācija to darīt. Un mēs cenšamies saglabāt dabas doto motivāciju. Dievs ir devis motivāciju ne vien fiziskajai, bet arī intelektuālajai attīstībai, nedrīkst tikai to noslāpēt.”

99 baltos zirgos nav noteikta stundu saraksta – kā gan var iepriekš zināt, ko bērni tajā dienā gribēs darīt? Nav arī zvana. Režīms ir brīvs, un neierobežo laikā ne skolēnu, ne skolotāju. Bērnam nav jāuztraucas, ka viņš savu darbu nepaspēs izdarīt līdz zvanam –strādā, kamēr pabeidz . Un otrādi – kad jūtas noguris vai nosēdējies, drīkst vienkārši iet laukā no klases un, piemēram, uzspēlēt futbolu. Tautskolas bērni savu brīvību ļaunprātīgi neizmantojot!

Kur otra puslode?

Īpaši svarīgi esot rosināt netradicionālo domāšanu. Tāpēc, piemēram, matemātikas stunda sākas ar iztēles spēlēm. Bērni aizver acis, un skolotājs izstāsta ainu, kura jāiztēlojas un pēc tam jāuzzīmē. Tā var būt anekdote vai fragments no pasakas, bet var būt “matemātisks stāstiņš” par ģeometriskajām figūrām, attālumiem. Tas attīsta smadzenes, savienojot matemātiskos elementus ar tēliem un “atverot” abas smadzeņu puslodes.

“Valsts skolās parasti tiek nodarbināta tikai viena smadzeņu puslode, kas atbildīga par loģisko domāšanu – kreisā. Lai gan jānodarbina arī labā un visideālāk, ja pastāv līdzsvars,” skaidro skolas direktors. Ir daudz situāciju, kur nepietiek ar iemācītu tradicionālu risinājumu. Uzdevumu varētu atrisināt – taču tikai tad, ja izdotos pieslēgt otru puslodi. Drustu tautskolā vingrinās arī to - iedomājas ideju vienā smadzeņu puslodē, un pēc tam pārceļ uz otru. Sajūta esot tāda, it kā kaut kas pārlietos no vienas puses uz otru.

Metodes esot dažādas. Viens amerikāņu izstrādāts vingrinājums esot tāds: vispirms jāuzzīmē vienkāršs zīmējums, bet pēc tam tas jāpārzīmē uz citas lapas. Taču jāpārzīmē, apgriezts ar kājām gaisā. Tad smadzeņu puslode apjūkot, un uz darbošanos tiek izprovocēta otra.

Bet trīsreiz nedēļā tautskolā notiek domāšanas stundas – tad bērni paši spriež par pasauli un filozofē par eksistenciāliem jautājumiem. Ojārs atceras “apspriedi” mācību gada beigās. Viņš saviem “jaunā laikmeta bērniem”, kuriem būs jāveido jaunā sabiedrība, pa-vaicājis – kādu sabiedrību katrs no viņiem vēlas veidot. Tad visi, sā-

kot no paša mazākā, četrgadīgā, ļoti nopietni stāstījuši par saviem plāniem. "Lielākā daļa šo bērnu orientēti uz vidi. "Es būšu dzīvnieku sargs!" Un jaunākās ezoteriskās mācības to arī norāda – ka lielākā problēma mums ir vide, kura jāsakārto!" piebilst Ojārs.

Fizika un tautiskā pedagoģija

Bet Ojārs Rode pats ir īpašs. 20 gadus kā fiziķis nostrādājis Latvijas universitātē, deviņdesmito gadu sākumā viņš piepeši pameta Rīgu un devās uz laukiem, uz Drustiem. "To, kāds ceļš man patiesībā ejams, es sāku saprast pamazām. Divu gadu vecumā nomira mana otrā meitiņa, un tas man bija pārdzīvojums, kas lika ļoti daudz domāt. Es sapratu, ka man jādara kaut kas cits." Sākumā viņš nodibināja grupu tautas vēstures pētīšanai, iesaistījās Skandinieku dibināja folkloras klubā, bet pēc tam pats izveidoja folkloras kopu Budēļi. "Kādus desmit gadus vadīju – un tad atkal nāca kā zibens spēriens: man jāpārceļas projām no Rīgas! Pametū folkloras kopu, pametu zinātnisko darbu, un pārcēlos uz Drustiem un sāku strādāt valsts skolā. Man, visu mūžu zinātnisku darbu strādājušam, likās, ka jāstrādā radoši un bija ideja ielikt tai valsts skolā tautiskās pedagoģijas idejas. Vai nu es kā rīdzinieks pārāk šerpi ņēmu, bet tas izvērtās ļoti nopietnā konfliktā. Es biju vienlaicīgi pagasta priekšsēdētājs un skolotājs, darba devējs – un darba ņēmējs. Tad brauca visādas komisijas, - kamēr es pateicu, ka eju projām. Nodibinājām jaunu skolu un sākām strādāt pa jaunam. Ne jau visi skolotāji ir aicināti, ne visi grib eksperimentēt, bet pie manis atnāca tie, kas to var. "

Tautskola "99 Baltie zirgi" ir privātskola. Bērni par mācībām maksā, lai gan nauda, salīdzinot ar pilsētu privātskolām, ir niecīga – 7 latu mēnesī. Tik un tā gadoties kāds, kam jāpiedod parādi, jo vecāki nevar samaksāt.

Bijušajā bērnudārzā, kur skola iekārtojusi, viss ir ļoti vienkārši – pavēcs linolejs, vietām atļupusi krāsa. Bet viss svarīgākais ir, un ir pat darbnīca mūzikas instrumentu gatavošanai, vesela istaba ar stellēm, keramikas darbnīca un rotkalšanas darbnīca.

Sarunas ar eņģeļiem

Ojārs savus bērnus cenšas gan atraisīt, gan pasargāt. Bet patiesībā visiem indīgo bērniem esot arī savi sargeņģeļi. Tikai jāprot tos paaicināt, citādi eņģelis vienkārši stāvēs malā un noskatīsies notiekošo – tāpēc, ka Visumā valda brīvās izvēles likums. Tautskolā veselu mēnesi runājuši par eņģeļiem, bērni par tiem rakstījuši un zīmē-

juši. “Uz Ziemsvētkiem tie darbiņi bija pielikti pie sienas, bet es nebiju tos lasījis. Vienudien gāju tiem garām – un jutu, ka man ieplūst tāds strāvojums. Un, kad izlasīju, man bija miklas acis – tur bija fantastiskas lietas! Bērni runāja par eņģeļiem tā, it kā nepārtraukti sazinātos ar viņiem! Tā ir ļoti intīma pasaule un, ļoti iespējams, ka bērni ikdienā to vienkārši mums nestāsta.”

Vienā no tautskolas darbnīcām plauktā blāv mazs, bērnu lipināts māla eņģelītis – ar nolauztu spārnu. Un man ir jādodomā par tiem “zvaigžņu bērniem”, kurus mēs varbūt neesam pamanījuši, un nezinot aplauzuši viņu inteligences, jūtīguma un enerģijas spārnus. Vai tiešām indigo bērni dzimtu tikai Drustos?

Bet Ojārs Rode nemāca, kā atšķirt “Tstos indigo” no parastiem bērniem: “Pret bērnu vienmēr izturieties tā, it kā viņš jums būtu zvaigžņu bērns! Pirmkārt, mīliet viņu! Un izrādiet šo mīlestību! Un nevajag šķirot bērnus – kas zina, varbūt pie jums tiešām atnācis kāds gaismas skolotājs, tikai jūs to neesat pamanījuši. Un ļaujiet bērnam pašam domāt un izvēlēties!”

Jauno pasaules kārtību veidos *indigo* bērni

“Manas Latvijas Gaismas cilvēki”, Dace Žogotas Autorizdevums, Rīga, 2005.g.

Vairs nav padomju laiks, kad cilvēks tika uzskatīts par skrūvēti lie-lajā valsts mehānismā, bet diemžēl izglītības sistēmā mazais cilvēk-bērns netiek atzīts par personību. Vai kādreiz kaut kas mainīsies? Lūk, mainās jau. Drustos savu tautskolu vada vieds cilvēks – OJĀRS RODE, kas piedāvā alternatīvo pedagogiju, kur centrā ir bērns un viņa vajadzības. Tāpat arī Ojāram Rodem ir padomā pavisam cits valsts pārvaldes modelis nekā pašreizējais strupceļš. Par to arī šī sa-runā.

- Tu 1994.gadā Latvijā nodibināji pirmo tautskolu „99 balti zir-gi”. Ar kādu mērķi?

- Mans mērķis bija veidot alternatīvu izglītības vietu īpašiem bērniem. Labākajā gadījumā sabiedrība rūpējas par sērdieņiem, bet mēs esam aizmirsuši bērnus ar īpašiem dotumiem. Tāpēc man radās doma sapulcināt vienkopus tos bērniņus, kuri nākotnē varētu organi-zēt un vadīt mūsu tautas garīgo dzīvi. Ir konstatēts, ka uz Zemes ar-

vien vairāk dzimst *indigo* jeb sirds gaismas bērni ar konkrētu uzdevumu – strādāt ar tautas garīgo aspektu.

Mani un pārējos mūsu tautskolas mācību spēkus, maigi sakot, neapmierināja tā izglītības sistēma, kāda tiek piedāvāta bērniem šodien. Ne tikai mūsu valsts skolās, bet skolās visā pasaulē ir viena pamatproblēma – mums neinteresē bērns. Tiem, kas organizē izglītību, interesē savs pasaules redzējums, bet ne tas, kā šo pasauli redz bērns un kādā pasaulē viņš grib dzīvot. Un jo tālāk, jo dziļākos birokrātijas žņaugos mēs iestiegam. Skolēns ir tikai skrūvīte šajā birokrātiskajā izglītības sistēmā. Minēšu piemēru, reducējot to uz visu izglītības sistēmu. Vajadzētu būt tā. Klasē ir Pēterītis, kurš grib kļūt par traktoristu. Bet man, skolas direktoram, nav traktora. Es zvanu uz skolu valdi un saku: „Man ir Pēterītis, kurš grib kļūt par traktoristu”. Skolu valde atbild: „Mums arī nav naudas traktoram. Mēs zvanīsim uz ministriju.” Tiek piezvanīts ministrijai, bet ministrijā atbild: „Jā, mums naudas ir, bet nav labākā traktora. Mēs zvanīsim uz Eiropas Padomi.” Viņi zvana uz Eiropas Padomes izglītības komisiju, un tā sameklē labāko traktoru Eiropā, lai Pēterītis varētu kļūt par labāko traktoristu. Taču, kā ir šobrīd? Eiropas Padome deleģē programmas valstu izglītības ministrijām, tās caur sloku direktoriem nonāk nevis līdz Pēterītim, bet kaut kādam abstraktam bērnam, kura vēlmes, sapņus un dotumus neviens nepazīst. Tagad, pēc iestāšanās Eiropas Savienībā, mums tik tiešām likumdošanu diktēs Eiropas Padome, tai skaitā arī izglītībā. Uz skolām jau ir atsūtīti „papīri” grāmatu apjomā, kas nosaka, ka direktoriem ir jāiepazīstina pedagogi par norādēm izglītībā tā saucamajā ilgtspējīgas attīstības sabiedrībā. Bet neviens nav paaugstinājies, kā šo ilgtspējīgas attīstības sabiedrību Pēterītis redz! To redz tikai augšējie kungi. Turklāt viņu ideja vispār ir perversa. Respektīvi, skolām ir jā sagatavo cilvēki, kuri spēj pielāgoties mainīgajiem sabiedrības apstākļiem. Nevis garīgumam, bet tirgus ekonomikas formācijai. Šobrīd mēs jaunā laikmeta bērniem uzspiežam verdzību, mēs pasakām: „Tev būs jāpielāgojas, nevis jāveido sava pasaule, tev būs jātaisa tāda pasaule, kādu mēs vai tie Eiropas veči grib!” Man liekas, tā ir pamattraģēdija izglītības jomā. Jo svarīgi taču ir pēc iespējas pilnīgāk saglabāt bērna sapni. Neaizmirsīsim, ka bērnam „kanāls” ar Visumu un viņa sūtību uz Zemes vēl ir atvērts. Mēs, pieaugušie, ar savām dogmām šo „kanālu” bērnam aizdambējam ciet, nobloķējam viņā „uzdīgušos asņus”. Manā tautskolā nav vēl ga-

dījies neviens bērns, kurš nezinātu, par ko viņš grib kļūt. Bet mūsu sabiedrībā, pateicoties valsts skolu programmām, no 300-400 bērniem tikai viens realizē sevi šajā pasaulē! Un šādi vairākuma standartbērni, beiguši skolu, apmaldās sabiedrības piedāvātajās maldugunīs – datorspēlēs, internetā, alkoholā, narkotikās, tieksmē pēc naudas, varas. Patiesībā šīs nomaldījušās dvēseles pazaudē savu brīvību. Jo, kas tad ir brīvs cilvēks? Tāds. Kādu Dievs viņu palaidis šajā pasaulē ar saviem dotumiem. Bet tirgus ekonomikas laikmets audzina vergus. Sākas socializācijas process (*tas sākas viņam vēl pirms skolas, nostiprinās skolas gados*) – skolu beigušais sāk apaugt ar sabiedrības uzspiestajiem pieņēmumiem, un pazaudē sevi. Vai tā nav traģēdija?! Un ko vēl skola izdara slikti – tā nemēģina cilvēkbērnu iedvesmot viņa sapņa virzienā un nedod vajadzīgos instrumentus, lai viņš varētu savu sapni realizēt. Pajautājiet jebkuram pirmklasniekam – vai viņš grib iet skolā? Viņš teiks – jā. Tas ir dabiski, jo ir nācis uz Zemes mācīties un izzināt šo pasauli. Taču, ielikts neadekvātā vidē, bērns zaudē motivāciju mācīties un rezultātā apzināti vai neapzināti atgrūž to, ko viņam piedāvā. Kreativitāte jeb radošums ir pilnīgi katrā bērņā, jo mūsos visos ir dievišķā dzirksts. Bet diemžēl bērnos radošums tiek noslāpēts. Un kas notiek? Šāds bērns, pabeidzis skolu un kļuvis par pieaugušu cilvēku, pieņem pasauli tādu, kāda tā ir. Viņš, zaudējot radošumu, ir zaudējis spēju spriest, domāt, pētīt pasaules procesus un labākajā gadījumā vienkārši eksistē, sliktākajā – nodzeras un degradējas.

- *Ja skolotājs ir personība, vai tad viņš nevar dot bērnam vajadzīgo sirdsizglītību, vai nevar palīdzēt realizēt sapni?*

- Ne jau tikai Pēterītis sevi nevar izteikt, pat skolotājs to nevar. Pat skolas direktors nedrīkst veidot jaunas, progresīvas nostādnes. Nemīlīgi nāk instrukcijas, un, ja tām nepakļaujies, seko pedagogu akreditācija (*drīzāk biedēšana un tīrāzāšana, viņa profesionalitātes apšaubīšana, patreiz periodiski akreditē tikai skolas*), un vesela klerku armija pārbauda, vai tu realizē to programmu (*te labāk teikt valsts standartu, jo programmas, principā, pa mācību priekšmetiem var veidot pats skolotājs*), kas nāk no ministrijas. Šobrīd to uzrauga tikai klerki no ministrijas puses, bet (*ar lielu varbūtību*) būs no Eiropas arī. Jo Eiropas Savienība kontrolēs, kā valstīs tiek realizētas tās prasības, kuras viņi nedefinējuši (*kopīgas izglītības pakāpju prasības, ar attaisnojumu, ka pārejot dzīvot uz citu valsti, var bez problēmām tur-*

pināt izglītošanos jebkurā izglītības līmenī, ieskaitot augstskolas – visus piegriez vienādi, zūd daudzveidības iespējas. Tas nozīmē, ka pielaistās kļūdas var novest pie globālām problēmām). Kontroles sistēma kļūst arvien stingrāka. (*mūsu valsts budžetu joprojām cenšas lāpīt uz iedzīvotāju rēķina – vara nekādi nevēlas atbrīvoties no savas varas realizācijas struktūrām*) Savukārt pseidoglobalizācija mūs ved ne jau uz garīgumu, bet aizvien dziļākā bedrē. Visvairāk ir žēl, ka mēs skolēnus – nākotnes sabiedrības veidotājus – cenšamies pielāgot sabiedrības mainīgajiem apstākļiem, nevis veidot no viņiem individualitātes, kuras pašas veidos sabiedrību.

Un vēl viena slikta lieta, ko izdara skola un augstskola – tā uzgrūž bērnam tādu informācijas kvantumu, ka viņam neatliek laika padomāt par savu sapni, viņam automātiski jāapgūst kvantums visdažādāko zināšanu. Nu, bet sakiet – vai kurpniekam ir vajadzīgs zināt kas ir kvadrātbinoms? Viņam drīzāk ir jāizjūt otrs cilvēks, viņa kājas pēdas forma. Bet kas notiek? Cilvēks, kurš pēc aicinājuma ir kurpnieks, ar aizdambētu radošuma kanālu, beidzis augstskolu nonāk Saeimā. Kaut kāds murgs! Es nesaku, ka kurpnieks būtu noniecināma profesija. Taču viņš ir ģēnijs savā vietā, kas ir viņa patiesais aicinājums.

- *Man patika tava savulaik izteiktā doma par skolotāja pedagoga misiju.*

- Jā, uzskatu, ka vajadzētu sašķirot pedagogus un audzinātājus (*pie bērniem nedrīkstētu laist bezsirds cilvēku, neaicinātos vispār, skolas kolektīvam jābūt kā vienai ģimenei, vienai elpai, kas visa ir orientēta vienam kopīgam mērķim – pat skolas apkopējam, pavāram, saimniekam un tamlīdzīgi*). Par audzinātāju var būt tikai cilvēks, kuram spēcīgi attīstīti garīgie komponenti un kurš, strādājot ar bērnu, veido sirds gaismas pielietu vidi. Un mīlestības piesātinātajā vidē tad veidojas šis zieds – bērns. Tā ir viņam nepieciešamā primārā augšne, ko nevar dot informācijas blīvums. Pārējie pedagogi, manuprāt, drīkst būt tikai priekšmetu pasniedzēji. Man patīk Hermaņa Heses teiciens, ka būt skolotājam ir aicinājums. Diemžēl liela daļa to kā sūtību neuztver. Tāpēc arī man pirms vairākiem gadiem nācās šķirties no Zosēnu pagasta (*te nevajadzētu tik konkrēti – Zosenu, labāk diplomātiski vienkārši: kaimiņu pagastā, jo man ar viņiem jātiekas kaut kādās situācijās vai katru dienu*) pamatskolas direktora amata.

- *Par ko tik traki tiki sodīts?*

- Jā, es strādāju kaimiņpagasta skolā par direktoru. Mēģināju veidot gaismu tuneļa galā un veidot komandu, kas to varētu realizēt. Reizi mēnesī organizējām lekcijas skolotājiem un skolēnu vecākiem par dvēseles evolūciju. Tostarp pieaicinājām kā dvēseles izgaismotājus ārstu Pēteri Kļavu *un citus*, lai viņi ar savu vārdu stāsta par garīgajām lietām. Tas izglītības inspekcijai nepatika (precīzāk teikt: diemžēl lielākai daļai skolotāju un daļai vecāku) skolotājiem, un tā atzina mani par vainīgu visās tajās jukās. Piedevām viens no mūsu pedagogiem popularizēja valfdorfpedagoģiju (*precīzāk: bija runājusi par antropozofiju, ne popularizējusi*). Rezultātā izglītības inspekcija nevis mēģināja situāciju atrisināt ar gaišu prātu, bet nosodīja, ka mēs esam tie vainīgie. Vienā tādā skolēnu vecāku apgaismošanas brīdī piecēlās kājās viens no vecākiem un no padomju laika enciklopēdijas grāmatas nolasīja, ko nozīmē antroposofija. Skaidrs, ka tai bija negatīvs izskaidrojums. Gribu teikt, ka ja Visuma mērogā nekas nemainīsies, tad mēs būsīm tur, kur esam. Jo lielākā tautas masa nav gatava jaunām idejām. Valstī kopumā valda tāda tumsonība, ka, stāstot progresīvās idejas, labi ja diviem, trim cilvēkiem (*no vairākiem desmitiem*) acis spīd. Pārējie mūsu idejas uzņem ar skepsi – nu, ko tu mums tur stāsti! Es saprotu, ka mūsu lekcijas ir gājušas gar ausīm. Pietrūkst sadarbības, kas vestu pretī gaismai.

- *Tavs jājamzirdziņš ir sirdsgudrība. Kā to iemācīt bērniem?*
- Bērniem tā nav jā māca. Mēs, pieaugušie, iedomājāties, ka esam tie gudrie, kas tos muļķos mācīsim. Bet patiesībā tie muļķie ir daudz gudrāki par mums. Bērnu informācijas kanāls Visumam ir atvērts. Bērni ir jauki un mīļi un atvērti pasaulei, tik dod viņiem mīlestību! Bet, ja šīs mīlestības nav, viņi pamazām atsvešinās. Un šī noslēgšanās var izvērsties ļoti traģiska. Mūsu tautskola ir tā kā tāds konsultācijas centrs bērniem ceļā uz garīgumu. Šiem indigo bērniem vajag ārkārtīgi smalku vidi, jo viņi paši ir smalkas būtnes, kuriem vajadzīga mīlestība (*visvairāk tā nepieciešama no vecākiem, tās trūkuma viena no izpausmēm ir lielākās daļas faktiskā vienaldzība par to, kur un ko bērnam māca skolā*). Bet, ja viņi nokļūst vidē, kur ir naidis, nesapratne, nepieņemšana, nenovīdība, skaudība, bērns, labākajā gadījumā, noslēdzas, slīktākajā – sajūk prātā vai pievēršas narkotikām un citām negācijām, kā, piemēram, sāk slaktēt savus skolotājus, kā tas notiek Amerikā.

- *Tu esi pievērsies indigo bērniem. Kas tie ir?*

- Pirms vēl iepazīnos ar garīguma popularizētāju Aelitu Folkmani, kura indigo bērnu tēmu pētījusi sīkāk, Man jau bija skaidrs, ka sastopamies ar kaut kādām jaunām individualitātēm. Saviem pedagogiem teicu: paskatieties, no kādām ģimenēm šie bērni nāk, bet viņos dīvainā kārtā nav negatīvā ģenētiskā mantojuma. Viņi ir fantastiski! Kaut arī vecāki (*mazliet mīkstināt - dažkārt*) nodzērušies, bet bērns atnāk brīnišķīgs! Tolaik izzināt viņu auras man pat neienāca prātā, bet tas, ka viņi ir īpaši bērni, uzreiz bija redzams.

Noraksturošu vienu sarunu ar sešgadīgu puisīti, kas mācās mūsu skolā. Sēžam skolas pagalmā pie akmeņiem un runājam par mīlestību, par Dievu, par to, kāpēc šis puisītis šeit ir atnācis, ko viņš vēlas sasniegt. Viņš man stāstīja, ka grib būt dzīvnieku aizstāvis un sargs, runājām veselu pusstundu, pats nestāstu neko, visu laiku iztaujāju viņu. Savus jautājumus jau biju izsmēlis, un tad viņš man saka: „nu parunāsim vēl. Man ļoti patīk par šīm lietām runāt!” Pilnīgi jutu, ka šim puisītim ir sava, dziļa pasaules izpratne un viņš ir gatavs ar mīlestību pilnu sirdi kaut ko darīt šajā pasaulē.

Tāpat mūsu skolā (*labāk vispārināt, jo negribu, ka sarodas mūsu skolas pseido pētnieki – tādi palaikam uzrodas, piedāvājot strādāt ar bērniem, vai viņus pētīt, vai ar viņiem runāties – no tādas situācijas visnotaļ ir jāizvairās*) sastopu aizvien vairāk bērnu, kuri no citiem atšķiras ar ārkārtīgu jutīgumu, intuitīvo uztveri, ir daudz uzņēmīgāki un reizē izaicinošāki, jā, dažkārt arī spuraināki un konfrontējošāki. Gribu teikt, pirms šos bērnus „noliekam pie vietas” ar savu pieaugušā cilvēka taisnību, ir jāieklausās viņu dvēselēs un viņi pareizi jāizprot. Jo viņi ir indigo bērni.

-Ko nozīmē mums svešais jēdziens indigo?

- Indigo – tas ir krāsas nosaukums bērna elektromagnētiskajam laukam jeb (*varbūt nesaukt to par elektromagnetisko lauku, es domāju, ka tas ir kaut kas smalkāks, garīgi niansēts, laika ass koncentrāts, inkarnāciju integrālis un tamlīdzīgi. Elektromagnētiskais nosaukums skan kā kaut kas raupjš, pārāk piezemēts, elektromehānisks*) aurai. Tie ir bērni, kuriem piemīt intuitīvās zināšanas gan par fizisko, gan garīgo pasauli. Domāju, ka tās ir senākas, pieredzējušākas dvēseles, kuras inkarnējas ar konkrētu uzdevumu – (*palīdzēt*) pāriet cilvēcei uz jauno – gara pasaules laikmetu. Taču tūlīt gribu piebilst, ka ne tikai indigo bērni vien nāk ar uzdevumu, tāds ir katrai dvēselei, kura šeit ierodas. Jāteic, ka ir pat grūti atšķirt indigo bērnu dvēseles no parasto

bērnu dvēselēm. Ja tiešām tic informācijas avotiem, ka 90 procenti jaunā laikmeta bērnu sāka inkarnēties jau 90-tajos gados, tad pašlaik visiem vajadzētu būt indigo bērniem. Vismaz man savā skolā (*atkal nepieciešams vispārinājums*) liekas, ka viņi visi tādi ir, ko secinu pēc dažādām pazīmēm.

- *Piemēram?*

- Vienas no vizizteiktākajām pazīmēm ir sirds gaišums, atsau-
cība, iejūtība, un vēl – viņi labprāt spēlē skolotāja lomu. Kaut kur iek-
šēji esmu pārliecināts, ka viņos slēptā veidā ir ielikts būt šiem nākot-
nes skolotājiem. Un es arī viņus visus mudinu: „Bērni, jūs zināt, par
ko jums jāķļūst? Orientējiet savu izglītību tā, lai jūs būtu skolotāji
mūsu tautskolā vai kur citur!”

- *Kāpēc tas tev šķiet tik svarīgi?*

- Esmu pārliecināts, ka izmaiņas drīzumā būs ārkārtīgi strau-
jas un saistītas ar īpašo kosmisko starojumu, kuru nesagatavoti cilvē-
ki nespēs pārdzīvot. Vieni no tiem, kas izdzīvos būs indigo bērni.

Es nedomāju, ka viņi nāk kā vecās pasaules pārtaisītāji. Viņi
nāk kā jaunas pasaules sabiedrības sagatavotāji un iedvesmotāji. Jo
veco pasauli vairs nevar pārmācīt, šī cilvēce jau sevi ir ievedusi
strupceļā.

Tāpēc lūdzu – mīļie vecāki un kolēģi pedagogi, nesalauziet
bērnu dvēseles! Ja indigo bērns nokļūst pie tāda pedagoga vai skolā,
kur absolūti nerespektē viņa personību, kur viņš visu laiku tiek pa-
kļauts emocionālai vardarbībai, bērna dvēsele var tikt salauzta. Un
tam var sekot bērna protests – agresija visdažādākajās formās. It se-
višķi, ja sakrīt vairāki nelabvēlības apstākļi – ģimene, iela un skola.
Ja mājās nav izpratnes, bērns to nerod arī skolā. Klasesbiedri pa-
smejas par viņu kā par tādu muļķīti. Šie indigo bērni nāk vēl ar aizplī-
vurotu apziņu, lielākā daļa no viņiem neapzinās, kas viņi ir. Rezultātā
savu protestu pret apkārtējo sabiedrību viņi var izteikt visdažādākos
negatīvos veidos.

Es domāju, ka ar bērniem ir jāsāk strādāt ne vien skolā un ģi-
menē, bet jau ar vecākiem, pirms viņi bērnus ieņēmuši. Lai dvēsele
normāli ienāktu šajā pasaulē, tai ir jāsagatavo ceļš. Visu laiku jāseko
šim procesam līdz un jāpalīdz tai dvēselei. Starp citu, Krievijā mediķi
ir veikuši pētījumus prenetālā audzināšanā un ir pat izstrādātas meto-
des – radīti speciāli skaņdarbi, kas noskaņo bērna dvēseli un arī māti
tā, lai būtu harmoniskas dvēseles reinkarnēšanās pasaulē. Ir konsta-

tēts, ka, bērnam nākot rupjajā matērijā, viņa smadzenes pazaudē ļoti daudz neironus, tie stresa dēļ pārstāj funkcionēt.

- *Bez indigo bērniem tu pieminēji vēl arī kristāliskās vibrācijas bērnus.*

- Par tiem pamatīgāk prastu izstāstīt Aelita Folkmane, kura par šo tēmu sniedz lekcijas bērnudārzu audzinātājam.

Vieni ir indigo bērni, kas ienāk sabiedrībā kā jaunā laikmeta sagatavotāji, bet nākošā bērnu grupa, kurai vairs nav šī zilā krāsa aurā, bet cits starojuma spektrs, ir kristāliskie bērni – jau augstākas pakāpes dvēseles, kas būs jaunās pasaules veidotāji. Jo jaunās pasaules lauks enerģētiski jāsagatavo. Mēs runājam par fiziskās pasaules izpausmēm, bet neko nezinām, kas notiek garīgajā telpā. Manuprāt, indigo bērniem ir svarīgi sagatavot garīgo telpu ap mums, veidot kaut kādu īpašu enerģētisko tīklu un enerģētiskos mezglus, pārējo veiks kristālisko vibrāciju bērni. Pat tad, ja šie bērni nekļūs par skolotājiem, bet teiksim, par sētniekiem. Profesija nav svarīga, šī dvēsele, vienalga, ir enerģētiskais mezgls jaunā laikmeta matricā un to stiprina. Tāpēc ir ļoti svarīgi domāt par adekvātas pedagoģijas piemērošanu jaunā laikmeta bērnu uztverei.

- *Tu esi bijis arī Drustu padomes priekšsēdētājs. Tā tad tev ir savs skatījums – pēc kāda modeļa sakārtot valsti?*

- Ja paliksim šajās sabiedriskajās attiecībās un demokrātijas modelī, kādā pasaule iegājusi, nekas labs nav gaidāms. Es neesmu demokrātijas piekritējs. Mans modelis ir Garīgā hierarhija. Bet tas var realizēties tikai tad, kad pasaule un cilvēku dvēseles būs sakārtotas pēc Garīgās hierarhijas principiem, kuriem jāienāk arī saimnieciskajā dzīvē. Demokrātija nesvētī cilvēkus – svētī Dievs. Amatos jāiesvēta Viņam. Katra garīgo līmeni lielā mērā raksturo tas, cik daudz mūsos Dievs ir atklājies. Mēraukla ir mīlestība, gaismas sajušana. Mēs gribam tautas priekšstāvjus iebalsot. Bet vai tad par Dievu balsojam? Valsts pārvaldīšanā mums ir pozitīvs piemērs – Tibetā augsti garīgs priekšstāvis ir arī valsts vadītājs (*Bija!*). Tādu kārtību nosaka tibetiešu tradīcija. Arī pie mums vajag sanākt garīgajiem brāļiem un māsām kopā un sākt jaunās sabiedrības iedīģļu veidošanu. Nevis skaļi deklarējot, bet iedzīvinot dzīvē jaunā laikmeta idejas. Par sevi gribu piebilst, ka pašlaik nealkstu būt pie varas, jo tad man būs jāizmanto tas pats varas mehānisms, kurš nav ne demokrātisks, ne garīgs. Ir jānorobežojas no vairākuma prasībām un jāveido jaunā

laikmeta attiecības ar ļaudīm, kuri izstāro dievišķo gaismu. Tās veidosies tikai starp cilvēkiem, kuri ir gatavi – kam sirds ir atvērusies.

Pasaule jāsāk kārtot nevis no apakšas, bet no augšas. Taču demokrātija dara pilnīgi pretēji – kārtot no apakšas. Sakārtotība no augšas nozīmē, ka visaugstākajā krēslā ir Dievs. Un, ja vienosies cilvēki ar atvērtām sirdīm, tās tad arī būs mūsu laicīgās „augšas”. Ķīniešiem ir teika par ļaunu cilvēku, kas pārcirta saikni starp Debesīm un Zemi. Saite joprojām nav sasieta. Izveidojās haoss. Cilvēki sāka ieņemt vietas, kuras viņiem nepienācās, un valstu priekšgalā nostājās asinskāri zvēri. Arī Latvijā pie varas aizvien ir alu cilvēku.

Ezoteriskā zinātne māca, ka Dievs ir definējis Brīvās Izvēles likumu. Tas nozīmē, ka Viņš neiejaucas cilvēku dzīvē. Ir tikai piedāvājumi. Arī man nav tiesību iejaukties Brīvās Izvēles likumā. Varu tikai piedāvāt – lūk, tur ir parastā skola, bet šeit Drustu tautskola.

- *Savulaik runājām, vai dvēselei vispār par būt nacionalitāte?*

- Mentalitāte nozīmē attiecīgu īpašību kopumu. Tāds ir arī dvēselei. Pateicoties īpašību kopumam, dvēsele iemiesojas, lai veiktu konkrētu darbu. Manuprāt, dvēsele rezonē ar to vidi, ar kuru ir saskanīga. Varbūt kādā iepriekšējā inkarnācijā esmu kaut spēcīgu piedzīvojis, un tas „ierakstījies” manā dvēselē. Tas nozīmē, ka dvēselei ir spēcīgs rezonators tai vietai, kur kādreiz mitu. Domāju, kam senās dvēseles ģeofiziski neklejo. Tad jau tibetieši savas senās lamas nekad neatrastu! Bet brīnumainā kārtā viņu savus senčus atpazīst! Un, turpat, ne jau Āfrikas nēģeros! Iespējams, ka augsti attīstītajām dvēselēm „nostrādā” pavisam citi rezonatori. Tad nu pasaki, kāda nacionalitāte ir Dalailamas dvēselei?! Var teikt, nekāda, bet viņš jau 14 reizes ir iemiesojies tajā pašā tautā un zemē! Acīmredzot, tas, kas, šai tautai jāveic, ir ļoti tuvs šai dvēselei, un tā gatava uzdevumu pildīt. Etnosi ķīvējas, bet tie, kuriem jāveic Dieva liktais uzdevums, to veic kopīgi, mierīgi un klusi.

Domāju, ka jautājums par dvēseļu nacionalitāti nav viennozīmīgi atbildams. Tautu var iedomāties piemēram, kā koku. Vai tas ozols, liepa vai bērzs, nav svarīgi. Kas ir kokam? Tam ir saknes, stumbrs, pamatzari, pazari, tad sīkāki zariņi, lapiņas, ziedi, pumpuri. Lūk, tā ir tauta. Pienāk rudens, vējš aizpūš lapas. Ir kaut kāda relatīvi kustīga tautas daļa, kura savai dinamiskai maiņai taustās kā par tumsu. Bet stumbrs netaustās kā par tumsu. Arī zari netaustās pa tumsu. Viņi zina, kas viņi ir. Un viņi realizē šo Dieva sūtību, viņiem Dieva

grāmatās ir precīzi ierakstīts ceļš. Tāpēc nav viennozīmīgi atbildams jautājums par dvēseļu reinkarnēšanos vienā tautā. Ir dvēseles, kas tūkstošiem gadu šeit, Latvijas zemē, nāk un iet, kas veido šo stumbru, saknes, zarus.

- *Bet tu zini man ir tāda priekšnojauta, ka es aizpagājušajā dzīvē biju Indijā. Man viss ar šo zemi norezonē – gan mūzika, gan drēbes, gan grāmatas...*

- Ir pilnīgi iespējams, ka tu esi kādreiz dzīvojusi Indijā. Tāpat kā tie cilvēki, kuri aizbrauc uz Īriju. Varbūt viņu uzdevums ir līdzsvarot tās zemes enerģētisko lauku. Varbūt šie cilvēki ir enerģētiski tik spēcīgi, ka viņiem jāaizpilda informatīvais vakuums, lai īru tauta neiznīktu. Tāpat kā pa pasauli ceļo, piemēram, Indijas skolotāji. Kāpēc? Viņi enerģētiski līdzsvaro mūsu planētu. Zinu arī to, ka daļa no kristāliskajiem bērniņiem ir atnākuši šeit no citas planētas mācīt šo civilizāciju! Un vai tad viņi nav latvieši? Viņi ir latvietībā iekšā līdz ausīm! Viņu dvēseles ir iedzimušas mūsu tautā, lai rezonētu ar garīgajām lietām!

- *Tu esi bijis budēļu tēvs, saistīts ar skandeniekiem un vienlaikus popularizē kosmopolītisma idejas, Dzīvās ētikas mācību. Vai tā nav pretruna?*

- Nē, tā nav pretruna, tā ir jau manis pieminētā rezonanse. Skaistais ar skaisto rezonē, labais ar labo rezonē, mīlestība ar mīlestību rezonē! Tā nav pretruna, tieši otrādi – tā ir saskaņa! Par vienu no saviem Garīgajiem skolotājiem es uzskatu Šri Aurobindo. Tagad viņš ir aizgājis Viņšaulē, bet savulaik sekotāji nodibināja pilsētu Indijas okeāna krastā. Šri Aurobindo ir "integrālās jogas" pamatlicējs. Es to piekopju katru dienu! Pateicoties integrālajai jogai, es pietuvojos garīguma vērtiem! Tas nenozīmē, ka tagad manī notiek rīvēšanās ar latvietību un indietību. Gaisma ar gaismu nerīvējas! Es domāju, ka nākošā intervija tev varētu būt ar kristāliskajiem bērniem, kas tev atvērs Visuma tāļu bezgalīgos noslēpumus!

Cēsinieki atkal Maskavā

"Druva", 2006.

Maskava... Pilna kontrastu! – milzīgas, modernas jaunbūves blakus noplukušām padomju laiku celtnēm; lielie, greznie, bet ļauzu

tukšie lielveikali; rostības steiga un neveiklie, kustēties negribīgie pakalpojumu sniedzēji; Осторожно, двери закриваются..., незабывайте свои вещи..., в исключении акта терроризма... šie nepārtrauktie atgādinājumi... skan ausīs pat viesnīcā pie miera ejot.

Bet ne jau par to runa. No Cēsu rajona septiņi izglītības darbinieki devās uz Maskavu, lai piedalītos ikgadējā starptautiskā konferencē Humānās pedagoģijas lasījumos. Piedalījās gan uzklausot ap pieci simti atbraucējus no dažādām valstīm, gan stāstot arī par savu pieredzi. Nav iespējams atstāstīt trīs dienās dzirdētos referātus, bet par dažiem spilgtākiem gribas dalīties iespaidos. Bet vispirms par visiem citiem pieejamiem guvumiem – atvedām grāmatas, žurnālus, brošūras, programmas, skaņu ierakstu diskus. Lielākā daļa atrodama rajona izglītības pārvaldes metodiski informatīvajā centrā. Par vispilnīgāko informācijas avotu, kas apraksta iepriekšējo konferenci norises, jāuzskata regulāri izdots humānās pedagoģijas žurnāls „Три ключа”. Manuprāt, lieliskas ir arī grāmatiņas, kuras sarakstījis Šalva Amonašvili - „Ko sapratīsims bez sirds” un „Bērni, steidzieties, mācīsims lidot!”.

Pirmajā grāmatiņā atrodam jautājumus sabiedrībai: ...septiņdesmit gadus aktīvi esam audzināti tautu draudzībā, brālībā bet kur tā ir – tautu draudzība? Kur ir brālīgās palīdzības jūtas? Kāpēc vairojas vienaldzība un kurlums? Mēs audzinājām godīgumu un tikumību, bet nu godīgums izlikts apsmiešanai, valda alkatība, netikums!...

Vai pie mums Latvijā nav vērojams kaut kas līdzīgs? Un nekas nemainīsies, jo runas ir bijušas tukšas un ir arī šodien. Jāpiekrīt godājamā Šalvas Amonašvili ievadreferātā teiktajam: ... izglītības filozofijās, koncepcijās, programmās nav vārds „sirds” un ne jau kā jēdziens „muskulis, kas uztur asinsriti ķermenī” (sk. arī Latviešu val. vārdnīcu)! Vai pedagogus nodarbina „sirds” jautājums? Un, vispirms, jau paša sirds kopšana. Ja arī nodarbina, tad tai netiek atrasts laiks – vienmēr atrodas „svarīgāki darbi”. Arī pie audzināmo sirdīm neiznāk laika griezties - mācību programmas tiek papildinātas arvien jauniem mācību priekšmetiem, bet joprojām nav sirds izglītības priekšmeta. Mums svarīgāks par sirdi ir dators, svarīgāk zināt četras valodas, jo, lūk, mums jāizdzīvo Eiropā. Eiropas tirgū mēs esam ar mieru pārdot dvēseli, nodot savas sirdis. Mēs gatavojamies upurēt mūsu pašu valodas apguves nodarbības, bet, atbilstoši motivējot, tieši tās var kļūt par galvenajām sirds izglītības nodarbībām, un ne tikai. Vai-

rākos lasījumos dzirdējām ko zinātnieku grupas Krievijā, pētot alternatīvas iespējas valodas mācīšanai, izstrādājušas krievu valodas apguvei. Tās pamatā ideja par burtu, skaņu pirmtēliem. Mācoties valodu, vispirms tiek apgūtas katrā burtā slēptās idejas un tad meklēts to harmonisks savienojums ar citu burtu pirmtēliem. Tā veidojas vārdi, kuros virknējas skaņu un simbolu idejas, kopīgi radot jaunu ideju (vārds neapzīmē, bet rada). Tādējādi jaunā metode valodas apguvi veido kā radošu procesu. Mainās valodas apguves mērķis: no sazināšanās līdzekļa tā pārtop par Dzīves izzinātāju, par dievišķās apziņas attīstītāju te uz Zemes, par radītāju. Ir izstrādātas mācību grāmatas, kuras ar valodu palīdz apgūt pasauli. Martā tiek piedāvāti 72 stundu kursi Petrogradā – braucam!

Krievijā ir arī aprobēti jauni svešvalodas apgūšanas piedāvājumi. Jauno metožu izstrādātāji ir pārliecināti, ka svešvalodu jāapgūst tikai tad, kad tā ir vajadzīga, to viņi pamato ar pieredzi, kura arī mums nav sveša. Svešvalodu apguvei nav jātērē milzīgi valsts resursi 12 gadu garumā - tai pietiek ar pēdējiem vidusskolas gadiem, kad persona jau zina, kādai vajadzībai un kādu valodu tam nepieciešams apgūt, lai startētu nākamam pakāpienam, vai izietu dzīvē. Autori uzskata, ka visa pamatā ir labas dzimtās valodas prasme, kuras apguvei ir nepieciešami ne tikai skolas gadi, bet vissvarīgākie ir pirmie dzīves gadi. Autoru pētījumu rezultāti faktiski ir pretrunā ar apgalvojumiem par nepieciešamību bērniem pēc iespējas ātrāk uzsākt svešvalodas apguvi. Protams, ka valodu tie apgūs, bet upurējot savu valodu un, kā teikts iepriekš: harmonisku pasaules apguvi tās veselumā. Viņu piedāvātā metode ļauj valodu lietot jau pēc pāris nedēļām darba. Tā balstīta uz vienkāršu „mazo groziņu” (tā to dēvē autori) ideju t.i., svešvalodu apgūst nelielām, bet tūlīt lietojamām porcijām.

Ļoti lielu interesi izraisīja zinātnu doktora, profesora P. Gorjajeva referāts par paša DNS pētījumiem Kanādā viņu ģenētikā. Modelējot DNS struktūras, kā vāja koherenta starojuma ģeneratoru (lāzēru) kopas, tika atklātas DNS struktūru hologrammas. Atklājās ļoti dinamiski procesi - daļu pārkārtošanās rezultātā veidojās arvien jauni DNS ierakstīto programmu konteksti. Šie konteksti, kuri slēpjas 98% DNS struktūras, nosaka mūsu daudzslāņaino augumu attīstību, pat to, vai saslimsim, piemēram, ar vēzi, vai nē. Referents apgalvoja, ka valodai, kurā „runā” un kuru saprot DNS struktūras, ir tāda pati lingvistiskā struktūra kā cilvēku savstarpējās sazināšanās valodai. Izvir-

zīta hipotēze, ka tas ir cilvēces pirmvalodas pamats, un starojums, kas to veido, atbilst šobrīd dzīvo valodu enerģētiskam spektram. Zinātnieki veica eksperimentus, kas parādīja, ka garīgi sagatavotas personas var ar valodas starpniecību (neatkarīgi no tā, kādā valodā runā) iedarboties uz DNS struktūru pārgrupēšanu – jaunu kontekstu veidošanos. Zinātniekus pārsteidza fakts, ka ārkārtīgi mazas jaudas DNS „lāzeri” spējīgi informāciju nodot ļoti lielos attālumos, pie kam , momentāni (kvantu lokalitātes efekta parādība). Šo visai sarežģīto terminoloģiju piesātināto referātu doktors noslēdza ar atzinumu, ka nākotnes informācijas pārneses, apstrādes tehnoloģijas saistāmas ar pašā cilvēkā aplēptām spējām (tika minēts piemērs par jau eksistējošu fenomenu - ārstēšanu no attāluma). Kā vairākkārtīgi uzsvēra referents, ģenētika ir cieši saistīta ar garīgumu. Lai cilvēks varētu pilnībā izmantot pats savas iespējas, nepieciešams nosacījums ir Mīlestība. Tātad nākotnes sabiedrības attīstība nav iedomājama bez sirds starojuma – tikai mīlot mēs varam kādam palīdzēt, tikai mīlot nenodarīsim neko jaunu ne sev, ne citiem, uzrunājot kā savas, tā cita DNS.

Interesi izraisīja Tulas pedagogu metode bērnu aktivizēšanai uz radīšanu. Tā liek iedegties (aizdegties) sirdij uz noteiktu radošu darbību (zīmēšanu, gleznošanu, dzejošanu, lomu tēlošanu un tamlīdzīgi). Metode pamatojas uz atziņu, ka sirds reaģē uz tēliem. Atbilstoši šai atziņai tiek veidota īpaša vide, gaisotne, veiktas noteiktas darbības, kas veicina „aizdegšanos”.

Par faktoriem, kas mūsos, skolotājos un skolniekos nostiprina bioloģisko robotu statusu, var runāt daudz, taču vienu nevar nepieminēt – tās ir vispārējs neuzticēšanās sindroms. Neuzticēšanās cilvēkam vispār, neuzticēšanās skolniekam, skolotājiem, skolu direktoriem. Neuzticēšanās sekas ir ne tikai radošas pieejas nomākšanas pamatā, bet arī bezatbildības, jo par galveno top pareiza priekšrakstu izpilde, papīru sakārtošana. Neuzticēšanās ir par iemeslu formālām papīru atskaitēm un ar tām saistītām pārbaudēm – skolām neatslābinoties, gadu no gada jāpievēršas nevis radošam darbam, bet jāgatavojas kārtējām pārbaudēm. Šo nevēdzību konferencē savā runā uzsvēra mūsu Saeimas deputāte Silvija Golde. Silvija Golde ir neiztrūkstoša šo lasījumu dalībniece. Skolotāji, skolu administrācija, acīmredzot, neko nevar izdarīt, lai pretotos izglītības procesa formalizēšanai, bet nevar te neko labot arī „pašās augšās”- kas tie ir par spē-

kiem, kas valda pār mums? Varbūt tie ir spēki, kuri slēpjoties aiz sabiedrības sakārtošanas lozunga, rada sev darba vietas, tā arvien vairāk un vairāk pastiprinot tās birokratizēšanos? Mūsaprāt, skolai jābūt kā mākslas darbnīcai, kā zinātniskai laboratorijai, kurās top radīt spējīgas personības. Personības, kuras pašas var veidot sabiedrību, atbilstoši saviem sapņiem, un nevis kādas gribas izpildītāji t.i., tādas, kurām galvenā ir spēja pielāgoties mainīgajiem sabiedrības apstākļiem. Skolotājam jātop reizē gan par savdabīgu pedagoģijas mākslinieku un reizē smalku dvēseles sfīgu, jūtu un prāta darbības vērotāju, pētnieku, eksperimentētāju. Nav jābaidās no vārda „eksperimentēšana” – vai lielākais eksperimentētājs šobrīd nav valsts, kas eksperimentē ar visu tautu? Vai vairāk mums nevajadzētu uztraukties par kļūdām, kuras skar visu nāciju?!

Nenoliedzami, ka audzināšanā ir svarīgs pedagoga piemērs. Piemērs kā mīlam. Kā mīlam vispirms jau sevi (nejaukt ar patmīlību). Jo, raugi, otrs ir jāmīl tā, kā mīli pats sevi. Mūsu pašu sirds atvērtība, starojums ir visbūtiskākie. Vai mums kāds var liegt pilnveidot savu sirdi? Faktiski, tas arī bija konferences pamata jautājums – ko nozīmē atvērt sirdi, ko nozīmē to izglītot, kā mēs varam vērot savas sirds attīstību, kas ir sirds, vai sirds domā. Ja mēs neko no tā nezinām, neko neprotam, ko mēs varam dot saviem skolniekiem?

Konference bija organizēta tā, ka dienas pirmajā pusē bija kopīgas tikšanas un referātu klausīšanās, bet dienas otrajā pusē sadalījāmies pa sekcijām, jeb „apaļajiem galdiem”, kuros tika runāts un diskutēts atbilstoši tematikai. Apaļo galdu tematika bija sekojoša:

- *tstā problēma ir rodama cilvēku domās un sirdī*. Te apzināja Sirds apziņas galvenos spēkus, cilvēka atbildību par savām domām, jūtām, rīcību, meklēja cilvēka tikumības galveno garīgo pamatu, kā arī pārrunāja skolotāja pašpilnīgošanās iespējas;

- *skolotāja sirds darbs ir svētās radīšanas noslēpums*. Pārrunāja skolotāja sirds nozīmi piepildot izglītības telpu ar garīgumu un Sirds apziņu, skolotāja augstāko jūtu lomu garīgi –tikumiskajā skolēna personības tapšanas procesā, meklējot skolotāja un skolnieka kopīgo garīgo pamatu un tamlīdzīgas problēmas;

- *skola – sabiedrības sirds puksti*. Sprieda par skolas lomu sabiedrības garīgi-tikumiskajā attīstībā un pārveides procesā un par jaunajās

paaudzes audzināšanu pasaules kosmiskās izpratnes garā, domājot par skolas jauna statusa izveidi sabiedrībā;

- *mātes sirds*. Pie šī apaļā galda runāja par vecāku apziņas attīstību, pārdomājot pienākuma nozīmi audzināšanā ģimenē; par ģimenes dzīves veida iespaidu bērnu rakstura veidošanā; par sievišķā un vīrišķā attiecībām, to lomu audzināšanā; par ģimenes tradīciju lomu, par audzināšanas mērķi.

Cēsu rajona skolotāji Maskavā

“Druva”, 2007.01.21.

Jau sesto gadu pēc kārtas Maskavā notiek Starptautiski pedagoģiskie lasījumi humānās pedagoģijas jautājumos. Katru gadu lasījuma dalībnieki vienojas par nākošajā gadā apspriežamo tēmu. Šogad tā bija: skolas būtība.

Lasījumos piedalījās pāri par 500 dalībnieku gan no Krievijas, kuru plaši pārstāvēja nacionālās minoritātes, gan Krievijai pieguļošas valstis. Arī šogad lasījumos piedalījās kupls skaits baltiešu - no Latvijas vien pāri par 60 izglītības darbinieku. No mūsu rajona bijām 9. Kopskaitā lasījumos tika nolasīti ap 140 referātu. Cēsinieki izcēlās ar to, ka pie vārda tika 8 reizes, tajā skaitā trīs cēsinieki savus referātus lasīja plenārsēdēs (vienīgie no Latvijas). Sarunās, pieminot, ka esi no Cēsīm, parasti saprot – esi no Latvijas. Īpaši jāatzīmē tas, ka Tālis Jaunzems, mūsu izglītības pārvaldes vadītājs, veiksmīgi vadīja vienu no diskusiju galdiem. Veiksmes iemesli: inteliģence, erudīcija, precizitāte, prasīgums. Lielu atzinību izpelnījās Liepas skolotājas Valentīnas Voicīšas referāts. Viņa iepazīstināja lasījuma dalībniekus ar savu pieredzi nacionālo minoritāšu kultūras uzturēšanā un saglabāšanā, izsakot gandarījumu, ka dzīvo mazā valstī, bet ar plašu sirdi. Interese bija arī par maniem referātiem. Vienā no tie es statīju par jaunu pieeju matemātikas pasniegšanā, kurā galvenā uzmanība tiek veltīta skaitļu veselumam, citā - runāju par mūsdienu tirgus ekonomikas patērētāju sabiedrības radītām smalkām, grūti pamanāmām verdzības formām un par to ko darīt, lai kļūtu brīvs.

Es lasījumos piedalos jau piecus gadus pēc kārtas un ar interesi vēroju, kā pamazām veidojas un nostiprinās Krievijas minoritāšu nacionālā pašapziņa. Tāpēc nav brīnums par dažu Krievijas valsts Domes locekļu bažām sakarā arvien pieaugošām šo minoritāšu pra-

sībām pēc patstāvības. Daļbnieki no Dagestānas, Tatārijas, Udmurtijas un citām vietām runāja par dzimtās valodas nozīmi garīguma audzināšanā; par nacionālo svētku un tradīciju atdzimšanu, tautas daiļradi; par audzināšanu, izglītošanu ģimenēs un dzimtās; par kultūru vienotību, tikumiskajiem principiem, popularizējot izglītošanu papildus nodarbībās literatūrā, mākslā, kā arī garīguma izglītību caur estētiskajiem priekšmetiem. Interesants bija referāts par šūplu dziesmu nozīmi. Referents bija apmeklējis arī Latviju un pētījis mūsu šūplu dziesmas.

Skolotājam pašam ir jābūt kultūras nesējam un ar dzimtās valodas starpniecību jāpalīdz audzēkņiem apgūt savas kultūras saņemumus. Pretstatā pēdējā laikā tendencei uzsākt agru svešvalodu mācīšanu, lasījumos izskanēja pārliecība, ka vispirms labi ir jāapgūst dzimtā valoda, pirms ķeramies pie svešvalodu apgūšanas. Lasījumos atkārtoti tika uzsvērts, ka katras nācijas valoda un kultūra ir pasaules kultūras kopīga bagātība. Ja nav valodas, nav kultūras nav tautas.

Tika atzīts, ka lielu postu garīgai attīstībai nodara antikultūras propaganda masu informācijas līdzekļos. Tika diskutēts par to, kā šādos apstākļos pasargāt bērnus no sliktas sabiedrības, sliktiem skatiem, no pieaugušo vardarbības, apreibinošo vielu lietošanas. Aktuāla ir no vecākiem aizbēgušo bērnu, bomžu problēma. Kāda skolotāja stāstīja kā ar panākumiem tiek šo problēmu risināšanā iesaistīti paši bērni - bērni organizē konkursus, veic pētījumus. Viņa organizēja bērnu palīdzību tādiem bērniem, kuriem izteiktas fiziskas kaites – tas palīdzēja bērniem ieskatīties vienam otrā, izpausties līdzjūtībā. Ar otras nelaimes iepazīšanu, bērni iepazīt savu un otra cilvēka sirdi. Jo dziļāka līdzjūtība, jo skaidrāks top cilvēks – secināja skolotāja. Lai palīdzētu bērniem, tiek ierīkoti uzticības telefoni, istabas, kurās bērni var palikt vieni vai kopā ar savu draugu tērzēšanai, sirds izkratīšanai.

Referenti uzsvēra, ka īpaši jāaizsargā Jaunās apziņas bērni. Aktīvi jāstrādā ar vecākiem, jāskaidro kā audzināt jaunos bērnus. Šīs zināšanas nepieciešamas arī skolotājiem. Ir jātiekas, jāmainās pieredzē, jāizstrādā mācību materiāli.

Pētījumi liecina, ka skolniekiem ir ļoti svarīga draudzība ar skolotāju – cilvēku, svarīga ir mīlestības sajūta no skolotāja. Un varbūt tāpēc daudzi runātāji uzsvēra, ka nepieciešama pašu skolotāju izglītošana, pašaudzināšana. Skolotājam ir patiesi jātic principiem par kuriem tas runā, jādzīvo atbilstoši tiem. Ne reti skolā aicina nesmē-

ķēt, nelietot alkoholu, bet starpbrīžos skolotāji paši smēķē un skolas ballītēs neatsakās no alkohola. Šādā nepatiesīguma gaisotnē nevar sagaidīt, ka bērni būs labāki par skolotājiem. Izlikšanās nepaliek nepamanīta, bērni aptver kāda patiesībā ir sabiedrībā, kurā nonākuši un lidojumam, kurā pacēlies pirmās klases bērns, tiek aplauzti spārni. Tika uzsvērts, ka skolotājiem te piepalīdz vecāko klašu skolēni, kuriem spārni jau aplauzti. Lasījumos skolotāja „latiņa” tika pacelta ļoti augstu. Zinot vispārējo situāciju, tika meklēti risinājumi, kā palīdzēt skolotājam. Kā palīdzēt viņām orientēties uz nākotni – bērni taču ir nākotne, nākotne, kas dzimst šodien. Tikai ar zināšanu nodošanu nepietiks. Garīgumā ir nākotnes sabiedrība un skolotāja uzdevums – nenogulēt.

Lai sakoncentrētos darbam un dzīvei nākotnē, mums, skolotājiem, nepieciešams izkustināt savu dvēseli pašos dziļumos un sameklēt tur bez uzmanības atstātās lietas, atrast pašiem sevī jaunu attieksmi pret dzīvi, atrast prieku, sajūsmu par jauno, patieso un skaisto, rast sirdī garīgu pacēlumu - izzinot sevi, atvērsies ceļš bezrobežībai. Šī ceļa atvēršana ir nākotnes vārti. Tika pieminēts sens teiciens: Liec patiesību sirdī un rīt dzims gudrība. Tā jārikojas skolotājam – jāmeklē Gudrību sevī! Meklēt to, meklēt Patiesību nozīmē veidot skolu. Skolai jātop par humānisma svētnīcu. Svētnīcu, kur notiek kalpošana. Lai to paveiktu, jāsāk ar Svētnīcas veidošanu skolotājiem sevī – kā gan citādi skola no iestādes pārtaps svētnīcā. Svētnīcas pamats ir Mīlestība un Ticība skolniekam. Mīlestība un Ticība ir radīšana pamatā. Bet vai Radīšana nav skolas kā svētnīcas būtība? Lūk kā lasījuma diskusijās atklājās skola: skola – gara attīstības svētnīca, kas kalpo Kosmosa vajadzībām (nevis šaurām sabiedrības grupu interesēm).

Tika runāts par nepieciešamību mācību priekšmetos iepīt garīguma komponenti. To veiksmīgi atrisinājusi lietuviešu fizikas skolotāja no Klaipēdas Irēna Stulpinene. Viņa ar latviešu palīdzību izdevusi grāmatu „Fizika sirds valodā” vidusskolai. Fizikas pasniegšanā humānā pieeja izpaužas kā dievišķā atklāšana bērnos, cilvēkos, cilvēku attiecību sfērā. Savukārt - matemātika kā Visuma veseluma izpētes un radīšanas instruments. Valoda – cilvēka un cilvēku attiecību harmonizācijas līdzeklis t.i., lasīšanas un rakstīšanas prasme nav tehnikas iemaņas, kuras mērāmas ar hronometru. Rakstīšana jāaplūko, kā dvēseles atklājēja, bet lasīšana, kā saplūsme ar laika-telpu, ar tē-

liem, notikumiem, būšanu tajos un caur to kā savdabīgas pieredzes veidotāja.

Ja humāno pedagoģijas procesu uzlūko, kā būtņi, tad šīs būtņes sirds pukstus nosaka sadarbība. Sadarbība ne pa vertikāli: pavēles, piespiešanas formā: tev būs darīt to un to, bet pa horizontāli: kopā atklājot pasauli.

Ne reti tiek uzdots jautājums: ko tu tur katru gadu brauci? Vai tas ir lietderīgi?

Es jau zinu par ko runāšu nākošā gada lasījumos. Vai tas jau nav ieguvums? Es iepazīstu ne tikai citu zemju pedagogus, viņu domas, idejas, bet arī savas zemes, sava novada skolotājus – man ir laime ar šiem brīnišķīgajiem cilvēkiem būt kopā 4 dienas. Vai tas nav guvums? Mēs ieraugām kopā darāmus darbus – vai tas nav guvums? Man ir nepieciešamība salīdzināt paša atklājumus ar citur rastām domām, nepieciešamība dalīties savā pieredzē. Un vēl kāds ne vienmēr ieraugāms devums: mēs, ar savu pieredzi nesam Latvijas, Cēsu novada vārdu pasaulē. Ir atkārtoti dzirdēts, kas skan kā lūgums: nepazūdiet, jūs mums esat ļoti vajadzīgi, jūsos ieklausās un pēc jums līdzinās.

Varbūt ne vienmēr rodu ko radikāli jaunu, bet bieži izdiskutētais rosina jaunām atziņām, rosina jauniem meklējumiem. Šoreiz es lasījumos ieraudzīju, varētu teikt, trīs, ļoti ģeogrāfiski plašas, sabiedrības mēģinājumus risināt skolas problēmas: pirmā faktiski balstījās uz esošās skolas atsevišķu komponentu uzlabošanas, otrā orientēta uz Jaunā laikmeta pārejas periodu un iekļauj sevi, gan vecās skolas elementus, gan jaunās nepieciešamības (ko nosaka Jaunās apziņas, jeb indigo bērnu esamība), trešā orientēta uz nākotni, uz pilnīgi jaunu, šobrīd skolā neesošu elementu apspriešanu, piemēram, skola svētnīca, skolotāju garīgā pašizaugsme, mācību priekšmetu jēgas, pat satura kardināla izmaiņa u.c.. Mani pašu šobrīd satrauc lūk kas: es iepazīstu savus skolniekus kā par sevi daudz redzīgākus (plašā izpratnē). Es jūtu, ka jau, savas neattīstības dēļ, esmu ievadījis bērnus viņu būtībai neraksturīgā pasaules uztverē, izzināšanā. Pirms Ziemassvētkiem pajautāju kādai 8 gadus vecai meitenītei (otrā klase): ko man darīt? Kā ar jums strādāt, es jūtos aklis. Viņa (hiperaktivitātes kalngals) uzklaustīja mani, būdama vai pati uzmanība, un, brīdi padomājusi, atbildēja īsi: topi redzīgs! Tāds tad arī ir mans jaunais pašattīstības uzdevums: tapt redzīgam!

Deviņu loku labirints,

"Druva", Intervēja Sarmīte Feldmane, 2007.06.16.

Drustus skaistāko kalnu kopš senlaikiem cilvēki nodēvējuši par Piltiņkalnu. Iespējams, nosaukums cēlies no vārda piltiņš, kas nozīmē pils, pilīte, pilskalns. Citi to dēvē arī par Tiltiņkalnu, jo lejā te kādreiz bijusi upīte. Varbūt nosaukums radies no saiknes ar debesīm. "Kāds pāris no Gulbenes izbraukāja visus Drustus un meklēja Mīlestības kalnu. Atrada Piltiņkalnu, un tas bija īstais. Kādreiz te bijis Saules kalns. Latvijā tādu ir daudz. Katram ar šo vietu rodas savas asociācijas," stāsta Ojārs Rode. Viņš un tautskolieši (tautskolas "99 baltie zirgi" kolēģi) ir Piltiņkalna saimnieki. Jau vairākus gadus to nomā no pašvaldības.

Piltiņkalns daudziem kļuvis par svētvietu, kur gūt spēkus, atīrīt domas un dvēseli. Tajā var uzkāpt pa deviņiem lokiem, veicot sešus kilometrus, sakārtot domas, izejot labirintu, šaubās meklēt atbildes. Arī tos, kuri neinteresējas ne par tautas tradīcijām, ne dabas spēkiem, šajā kalnā pārņem īpaša sajūta.

Pirms 24 gadiem Piltiņkalnā sāka svinēt Jāņus. Kāpēc tieši te? Skaistāka kalna apkārtnē nav. Neapaudzis, apkārt pļava. Visos gadalaikos no virsotnes paveras skaista ainava. "Varbūt tāpēc, bet, iespējams, kādi spēki mūs šurp virzīja. Pieļauju, ka uz Drustiem atnācu šī kalna dēļ. Tam ir īpatnēja pievilksanas spēja. Te svinam Jāņus, bet cilvēki šurp brauc ikdienā, meditēt, staigāt pa takām," stāsta Ojārs. Viņš ir pārliecināts, ka kādreiz te darbojušies priesteri, bijusi svētvietas. Kā daudzviet pasaulē, arī šī piesārņota, galvenokārt ar upurēšanu aizsārņoti kanāli starp debesīm un zemi un svētvietas nefunkcionē.

"Pie manis atnāca sapnis. Eju kalnā. Lai tajā uzkāptu, jāiziet deviņas terases, katrā ir labirints. Cik tālu skatiens sniedzas, visur labirinti. Izejot cauri, kalnā tiku. Pamodies tūlīt uz papīra uzzīmēju, "par ideju, ka arī Piltiņkalnā vajag labirintu, stāsta Ojārs Rode. Tā zīmējums nogulēja vairākus gadus. Par to viņš stāstījis daudziem. "Tad man uzdāvināja grāmatu "Pasaules svētvietas". Tā grāmata man jau bija, bet nebiju pat izšķirstījis. Šo atvēru. Nonācu pie Šartras katedrāles. Pārsteigums bija milzīgs - mans zīmējums. Lai nokļūtu dievišķajā

punktā, jāiet pāri labirintam. Bet mums taču arī ir šis punkts — kalnā. Pārlicība bija tik spēcīga, ka nākamajā dienā uzzīmēju mērogā. Kur to ierīkot? Sākumā šķita — kalna malā. Aizgāju uz mežu, man vajadzēja dabūt rungu, lai iezīmētu vietu. Nē, tam jābūt tuvu virsotnei. Vēlāk izrādījās, labirinta vidū ir avots. Sāku rakt tādā ceļu cauri laikam un pieredzei, maiņu, nedrošību, atklājumus un virzienā, kādā jāiet, lai enerģija plūstu. Uzaicināju draugus, radus. Sanāca kādi desmit cilvēki. Pa dienu izrakām tikai vienu apli. Tad kāds pajautāja: "Ko mēs te darāt?" Vēlreiz parādīju uzzīmēto labirintu, un meita teica: "Bet es taču tev to rādīju, tas ir no Šartras katedrāles, es tur biju" Kad viņa stāstījusi, nebiju pievērsis uzmanību," pirms dažiem gadiem notikušajā kavējas Ojārs Rode. Labirints tika izrakts, bet īstas skaidrības, kāpēc, nebija. Rīgā dzīvo labirintu pētniece. Ojārs aizbrauca pie viņas. Rādīja bildi. Sajuzdama pārāk spēcīgu enerģiju, viņa pastūmusi to malā. "Viņa arī izstāstīja, ka labirints ir iekšējai sakārtošanai, līdzsvaram. Pēc zinātājas stāstītā, ir septiņu līmeņu labirinti, pasaulē dominē pirmā un otrā, Drustos esot ceturtā vai piektā līmeņa," stāsta Ojārs un atgādina, ka labirints ir ejas, pa kurām maldies, vari nonākt strupceļā, meklē izeju. Pirmie labirinti bijuši tieši tādi ej un meklē! Šajā nav jāmeklē. Ir tikai maza grūtības pakāpe.

Kāds tad ir šis Šartra katedrāles labirints? Plānojums pakārtots sakrālā „Dzīves zieda” principi, sasaistot un skaidri iezīmējot būtiskākos katedrāles mezglu punktus. Starp tiem meklējams arī mistiskas apvītās katedrāles „svētais centrs”, kas izstarojot īpašu enerģiju un spēku. Tāda pati saskaņa veidojas labirintam un „dzīves zieda” rakstam ar logu rozetēm. Tās veido it kā trešo dimensiju. Noteiktās dienās, saulei spīdot cauri loga rozetes mozaīkai, veidojas noteikti krāsu atveidi labirinta centrā. Tajā ir paslēpts kalendārs ar 365 baltiem un 273 melniem akmeņiem, atbilstoši Saules un Mēness kalendāra dienu skaitam. Tajā ietverti 34 pagriezieni — zīmīgs skaitlis. 33 apzīmē pāreju citā dimensijā, bet 34 simbolizē pabeigtu pāreju un jauna posma sākumu.

Piltiņkalna labirintā arī ir Dzīvības koks. Skaidri iezīmējas ieeja un izeja, metot lokus, nomaldīties nevar. Daži tomēr nomaldās. Ojārs pārlicināts, šis cilvēks vēl meklē, maldās.

Piltiņkalna labirinta veidotājiem noskaidrojās jēga un nozīme. Tagad to izmanto visos svētkos, arī Jāņos. Pirms kalnā svini svētkus — izej labirintu, sakārto sevi. "Kalnā esam arī Rudens Māras dienā, 15.au-

gustā — tā zemes bioloģiskās aktivitātes diena. Pirmoreiz Ziemassvētkos te biju viens, tad pāris, pēc sabrauca 50, nu jau vēl vairāk. Velkam blukī, ejam apkārt kalnam, izsakām lūgumu Dievam. Padziedam, ejam rotaļās. Ir cilvēki, kam vajag rituālu. Lieldienas svinam nevis pirmajā svētdienā pēc pilnmēness, bet pilnmēnesī. Ir sajūta, ka tā īstā reize. Vēl iezīmējas pilnmēness diena pirms Jāņiem. Pirms trim gadiem salasījās pulciņš ielīgot. Iekūrām ugunsroku. Saule rietēja, tieši pretī pilnmēness, ugunskurs vidū. Sapratām, kāpēc esam te. Riets un lēkts — vienotības zīme. Daudzās tautasdziesmās Mēness dzenas pakāļ Saulei, nevar panākt. Vairāk kādreiz tautasdziesma atradīs risinājumu, Mēness panāks Sauli, un apprecēsies. Pilnība būs tad, kad būs vienotība," stāsta Ojārs Rode.

Pēc tam uz Piltiņkalnu sākuši braukt sufisti, budisti. Ne viens, divi, daudzi. Kaut kas viņus te pievelk. Kādam Ripoče Lamam bijusi vīzija. Viņš redzējis Tibetas kalnus Austrumos un Budu, atnācis te, apmetis loku kā bezgalības — vienotības zīmi un atgriezies Tibetā. Pērnrudē atbraucis šamanis no Kanādas. Viņam sapnī dots uzdevums atbraukt uz Latviju. Nezinājis, kāpēc. Pēc meditācijas viesis atzinis, ka šis kalns nav tikai Latvijai, bet pasaulei enerģijas tīklā nozīmīgs. Kalns, kur lemjami tautu likteņi. Piltiņkalnā laulājies šamanis, te viņa ģimene bērnam rīkojusi krustabas. Daži teikuši, ka arī dziedinājušies labirintā. "Mūsu uzdevums - atbrīvot kalnu no sārņiem, būt te, dziedāt," uzsver Ojārs Rode un turpina par deviņiem lokiem apkārt kalnam. Tas ir lokveida labirints. Kalnā kāpējs savāc labo un uznes augšā. "Taka sākas lejā. Vairāki stāstījuši, ka, ejot pa spirāli, domās iziet savu dzīvi. Latviešiem devītnieks ir pabeigtība. Austrumos — septītnieks. Man pat teikuši — vajadzēja septiņus lokus. Deviņi apli ir attīstība," skaidro Piltiņkalna saimnieks. Labirinti Latvijā kļūst populāri. Drīz pēc tam, kad to izveidoja Drustos, tāds tapa arī Zilajā kalnā. Tajā arī nav īpašas maldīšanās, no akmeņiem izlikti loki, jāiet saules virzienā. Vēl viens ir pa ceļam uz Zilo kalnu, arī pie Krimuldas baznīcas, Dundagā, leca vā un citviet.